

સમય શાસ્ત્રકાર આચાર્ય લગવાન થી હરિભદ્ર-
સૂરીશ્વરજી મહારાજના જીવનચરિત્ર મહિત, એમણે રચેલ

શ્રી યોગદષ્ટિ સમુચ્ચય

ની ખીઠિકા પરના વ્યાખ્યાનો

— વ્યાખ્યાનકાર —

મિદ્ધાન્ત મહોદધિ પૂ આચાર્યદેવ થી વિજયપ્રેમ-
સૂરીશ્વરજી મહારાજના વિદ્વાન શિષ્યરત્ન
પૂ સુનિરાજ થી લાતુવિજયજી મહારાજ

પ્રકાશક

શ્રી મોતીશા જૈન ચેગીટીજી

મેટ્ટેટી ડી કે ગાલ

ભૂલેશ્વર-લાલગામ,

મુબાઈ-૪

વીર સ ૨૪૭૮] કિમત બે રૂપીયા [વિ ન ૨૦૦૬

ઉપોદ્ધાત

સિદ્ધાન્તમહોદધિ પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવ શ્રી વિજયપ્રેમસરીશ્વરજી
મહાગજ સાહેબજી વિ સ ૦૦૭૧ ચાતુર્માસ લાગણાગ ઉપાગવમા
ચતુ તે પ્રસંગે પોતાના વિશાલ ગિર્યપર્વિતારો જ્ઞાન-૥૥૥
જ્ઞાતાના ઉપનત દુકંથ રૂર્જને શ્રી યોગદષ્ટિ-૧મુદ્દય' જેવા
મહાન ગભીર યોગાન્તર ઉપન્ના દુલભ બ્રાહ્મણનો સાલગવાનો
લાભ મળ્યો વ્યાખ્યાન પૂ આચાર્યવની બ્રાહ્મણી એઓશ્રીના
પ્રિય પૂ મુનિરાજ શ્રી ભાતુનિજયજી મહાગજ આપતા હતા એના
અનુભવ એઓશ્રી ॥ ગિર્ય પૂ મુનિ શ્રી ભદ્રગુપ્ત વિજયજી મહારાજે
હરી કીધલા તેના પર મુધારો વધારો થઈને પીઠિકાનો ભાગ આ
અન્થરૂપે પ્રસિદ્ધ થાય છે

શ્રી 'યોગદષ્ટિ' અન્થ ૧૪૪૪ ગાથના પ્રણેતા, ગભીરવચન
શાલી આચાર્યપુરહર શ્રી હરિભદ્રસૂત્રીશ્વરજી મહારાજે રચ્યો છે
અન્થ ઘણો ગભીર લાવવાહી છે, આત્માને અનીવ લાભકારી છે,
સામાન્ય જીવોને શુ, કે પણ વિદ્વાનોને શુ, જૈને અતિ જોધક છે
એના પર બાગજીવોને ય સમજી શકાત જેવા વ્યાખ્યાન પૂ મુનિરાજ
શ્રી ભાતુનિજયજી મહારાજે મુળર્થમાં આપેલા આખા અન્થ પગ્ના
તે વ્યાખ્યાનો એટલા બધા વિભાગથી થયેલા છે, કે એ બધા વ્યા
ખ્યાન એક જ પુસ્તકમાં આપી શકવા મુશ્કેલ છે તેથી આ ઘણેલા
પુસ્તકમાં, અન્થની પીઠિકા રચતા અન્થ-૫૨ મહર્ષિએ વળેલ જે
ધર્મકાય, કર્મકાય અને તત્ત્વકાય, તથા ઈન્દ્રિયોગ ગાત્રોગ અને
સામર્થ્યોગ, એના ઉપરના વ્યાખ્યાનો પ્રગટ કરવામાં આના છે
સાથે પુસ્તકમાં પ્રારંભે નયમર મહર્ષિ આજ શ્રી હરિભદ્રસૂત્રીશ્વરજી
મહાગજના જીવન ચરિત્રના વ્યાખ્યાન આપવામાં આ રા છે

અનુક્રમણિકા

પાનું	વિષય
૧	અથના
૨	આં શ્રી હરિમ્લ સૂં ચરેનનો પ્રાગ્ભ
૩	હલિમ્લ પુરોહિતની પ્રતિષ્ઠા
૪	નવમરનોય અભ્યાસ કેવો ?
૬	આજની વિગત
૮	હરિમ્લનું તોશાની મિથ્યાત્વ
૧૦	માવેલીની 'ચક્રાદુગ વાગી ગાથા
૧૧	તથા અગ્નિનીતા
૧૨	ગરિના આનંદમયન
૧૩	વીતરાગની હવે પ્રગમ્યા મુનિ રાન
૧૪-૧૫	કિંમતી મનની કે ? તત્ત્વનો દુરુપયોગ
૧૬-૧૭	વિવા સેવાની મિથિ દીપ્ત
૧૮	પ્રતિજ્ઞાની દુન્યા પગ શ્રી રામ અદ્ર સુરિદનું દુષ્ટાન્ત
૨૨	ભાવનાની નાજુકતા
૨૩	શ્રી હરિમ્લ મુનિની ભાવના
૨૫	મનનું કૂં નાનું મુંડ નાનું
૩૦	ગિનશામનમા શુ શુ મગે ?
૩૨	કિંમના અધિકરણ ધંડગર
૩૪	આચાર્ય પદ ભાષેજ હમ પરમ હમ-મીનન
૩૫	ઉપદેશ દીક્ષા મૌદ્દ મદ્દમા

પાનું	વિષય
૪૮	આવક ચોમ્લ શમ્લો
૪૨	માનવનો નિગ્ધ મ
૪૩	જૈન યજ્ઞની મે પરીયા
૪૪	બૌદ્ધોની કૂંના હમમલ્ય
૪૮	રામ સુગ્રામની ન્ય તિરિત
૫૦	આચાર્ય નિર્મિત મન્યો
૫૨	વા મા બૌદ્ધો પ્રવચી મુનિનો પ્રમાન
૫૩	પગમદસ સુકિતથી સુગ્રામ મૃદુ
૫૪	સુરિની હવે મ બોદ્ધ સાથે ના
૫૭	હલિમ્લનું ખડન
૫૮	મૌદ્ધોને મિથ્યા ગુ-શિયા
૫૯	સુરિજનો ગમ બીર પથારી
૬૧	ગુ પામે એ ગ
૬૦	શ્રી હરિમ્લ સુ-આદિત્ય શ્રી 'યોગદર્શિ' મ થ પ્રાગ્ભ
૬૫	ભાવ મગમ અ થ નિવર
૬૭	વીર ગમ મનાર ?
૬૮	ગિનના આગ અનિશત સુ મુગીની ની ના
૭૧	અમરેનનો ગર
૭૨	અદ્ધ મગ મા રાના ઠીર-અગિ હતની રિમેનના વિચાગ ૨ કમના અપમાન જુઆ
૭૩	મર્મનું ફળ-સાગ થતુ ત

પાનુ	વિષય	પાનુ	વિષય
૭૭ મમ મા	અમકાન તત્ત્વમય	૧૦૨ ઓપ ટિ	ધમકરતા વિધની
૭૮ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	સી ધ ચાગ અથ	૧૦૩ તૈયારી રાખો	
૭૯ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	૩૨ નિષ્કાલ	૧૦૪ પાપથી પાછા ફરો	પાપ ધોવાનું
૮૦ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	૩૩ નિષ્કાલ	૧૦૫ મળુ કે ? એ વિચારો	
૮૧ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	૩૪ નિષ્કાલ	૧૦૬ અંદર ધમકરતાનક	
૮૨ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	૩૫ નિષ્કાલ	૧૦૭ કુષ્ટ મનના નીમળ	
૮૩ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	૩૬ નિષ્કાલ	૧૦૮ જીવન એકીને કેમ વીમરણ ?	
૮૪ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	૩૭ નિષ્કાલ	૧૦૯ મન પર ચોખી	
૮૫ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	૩૮ નિષ્કાલ	૧૧૦ રાગ અકલતસક મહાવૈભવમા	મહાકષ્ટ
૮૬ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	૩૯ નિષ્કાલ	૧૧૧ મિનમારધાનનો ડમન મરો	
૮૭ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	૪૦ નિષ્કાલ	૧૧૨ ધ્યાની ચાવી બુદ્ધની અસર	ન ભો સાચુ ચૈતન્ય
૮૮ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	૪૧ નિષ્કાલ	૧૧૩ ઈશ્વરીની બાવળ આજે ?	
૮૯ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	૪૨ નિષ્કાલ	૧૧૪ મરવનો ક્ષાસ તથા વિકામ	
૯૦ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	૪૩ નિષ્કાલ	૧૧૫ માનવના જતના માટે જ	
૯૧ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	૪૪ નિષ્કાલ	૧૧૬ કુન્યસી સુખ કે નિમિત્ત બીજા	જોના ધાર પાપો એ આપણો પુણ્યો ય
૯૨ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	૪૫ નિષ્કાલ	૧૨૦ અમાત્રમાવનુ લખણુ	
૯૩ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	૪૬ નિષ્કાલ	૧૨૧ પાપમા કરવાની નિધિ	
૯૪ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	૪૭ નિષ્કાલ	૧૨૨ યુગની ભયકરતા	
૯૫ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	૪૮ નિષ્કાલ	૧૨૪ ક્યા પુણ્યાર્થ કરા જીવન ?	
૯૬ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	૪૯ નિષ્કાલ	૧૨૫ ઉદરતા પ્રાનામા ?	
૯૭ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	૫૦ નિષ્કાલ	૧૨૬ ત્યાગી ચાવી મો	
૯૮ નિષ્કાલ નિષ્કાલ	૫૧ નિષ્કાલ	૧૨૮ ખરાબ મયોગમા તમે ખરાબ	ન થાઓ

પાનુ	વિષય	પાનુ	વિષય
૧૩૧	મમાર તો નો અર્થ	૧૧૭	મુ-કુ-દટિ દુર્ગના પાત્ર સદાશુ
૧૩૨	મેલ કેવો જોએ ક ?	૧૫૮	ધ્વજાચોગ
૧૩૩	મુ મ પર કાળો કેમ આવે ?	૧૬૦	તત્ત્વ જિજ્ઞાસાના વિવિધ લક્ષ
૧૩૪	મમાર મુખમા નન મોટા	૧૬૧	આત્મનિરીક્ષણ શુભુઆગરને
૧૫	ચિત્ત એમમ મ બને ? ઉપાધિ ઈન્દ્રિય ચિત્તા		બવની આમથીમા શિવની સાધના
૧૩૬	સમ ધરાડાને ઉપાય	૧૬૨	લોભ અને ધર્મના ભેદ
૧૩૮	પ્રતિજ્ઞા એ ધમનિજેરીનું તુ	૧૬૩	જૂનકાળના પડિત વતમનના
૧૩૯	મુખની લાનચમાદોરોની શુભાગી		શ્રમ જ્ઞાનજ્ઞાની આઠ પડી
૧૪૦	મમદગીયાનુ સક્રમણ	૧૬૬	આદર્શ પત્નીએ સસારના
૧૪૧	અનતાનુબધી કામ દાખાએણિ ગન મંત્ર દામિ સમન્તિ		ઉત્સવ અને અનુત્સવ
૧૪૨	મમની મગરી કૂતા	૧૬૭	ગમજુકુમાલ કર્મના ઉપવમા
૧૪૩	નુમ મની અજુન રૂપા		આત્મ-ઉત્સવ
૧૪૪	કર્મનો જુનમ મેળ	૧૬૮	ચંદના પરિણામે મગમ-દાથી-
૧૪૫	નિપામેદ્ય પ્રદેશેવ		મિખારી એ શાનિખ-મેધકુમાર-
૧૪૬	ઉર સનિમિત્ત-અનિમિત્ત		સપ્રતિ ગળ
૧૪૮	ન પન વિજયની ચારી	૧૬૯	ધર્મક્રિયાની નિશાળ પુદ્ગનના ખીસે
૧૪૯	આત્માની ચોખ્ખતા કર્મના અપમાન	૧૭૦	લક્ષ્ય અને અકુશ બળ-મુદિ
૧૫	મેદ માગ્યાની ચારી		પુખ્તની માયકતા
૧૫૧	સારી વિચારણાના આઠ નકક લાન	૧૭૧	શુભ લાવથી આસ્તવ સવર
૧૫૨	મજિસામા ધ્વજના ગદોમા ચવતની મ્યગમ્પી		અને નિર્જરા
૧૫૪	મગર તેની સૃષ્ટિ	૧૭૩	નવમગ અને સુગમુત્રી
૧૫૫	જરૂરીયાના ઘટે તે આજ્ઞા વધે	૧૭૪	પોન-કુન-પ્રત્યક્ષ અને
૧૫૬	પાપવિધ્યેની શીલી ભયગતા ?		મિદ્ધ ચોગી ધ્વજ-પ્રવૃત્તિ-
			ચિત્તિ-સિદ્ધિ ચોગ
		૧૭૫	ધ્વજ-શાસ્ત્ર-આમર્થ્ય યોગ
		૧૭૭	ધ્વજાચોગનુ લક્ષણ

પાનુ	વિષય	પાનુ	વિષય
૧૭૮ હીસાર્થના બે મુલ્ય		૨૦૭ કસુ ૭૧૧	
૧૮૧ એકલ નિશ્ચયન સુ ખજા		૨૦૮ લૌકિક અતીતિ મેલારો એકર્ષ	
૧૮૨ શ્રી તીર્થ કરદેવ છુ ચાલકા		લૌકિક એ જરી-ગરી-પાપમય	
અરે છે નિશ્ચય-વિ નિ		૨૧૨ કિન પચાનના શીમે	
૧૮૩ નિશ્ચય રોદન બચદ ૨ પ્રસમ		૨૧૩ મર્તિ ૨ મ	
૧૮૪ શુદ્ધ નિશ્ચયનો કામ ૨૧		૨૧૪ લૌકિક દુઃખના ૨૧૧	
૧૮૫ આત્મપતની વિચારણા એ		૨૧૮ જન-રૂપે અને અજ	
બ્યવસ્થા છે અશુદ્ધિ એ પૃ		૨૧૯ મુમુક્ષુ વિચાર-અનુભવ-વિકલ્પ	
દ્રવ્યની અમર છે		૨૨૦ ગાત્રચોગ	
૧૮૮ ધર્મચોગની ધરણ ૩ની રી		૨૨૨ જન-વૈદ્ય-અશ્વત્થામા સહો	
જોએ		૨૨૩ ધર્મની તાત્પર્ય	
૧૮૯ તપાસ જાતી સપત્તિઓ		૨૨૪ ધર્મ કરેન્ના જુલા ન મિનુ કુપ	
૧૯૦ પુણ્ય સામગ્રી-પુણ્યસંયોગ		૨૨૫ ધર્મ ૧૫માથી થ નીડુ	
૧૯૩ પાપ સામગ્રી-પાપસંયોગ		૨૨૭ મનમા ૧૨૫ અને હાથોગ-	
૧૯૫ હેરામા વિવેક		શબ્દનાથી ૧૨૫ ક્રિયા એ	
૧૯૬ પપને પુણ્ય કેસે		૨૨૮ જાન-લીન-પાપના કો	
૧૯૮ નવને ગોપની રાખો		૨૨૯ નવ ૧૧૨ની ચાલી	
૧૯૯ અશ્વત્થામા		૨૩૦ ક્રિયા મા રાસ અને પુષ્કારો	
૨૦૧ ધર્મની સારજણ શુદ્ધિ-મુક્તિ-		૨૩૧ જાતી વિ ૧ ત નિમો મચ્છ	
સમૃદ્ધિ એ ત્રણમા		૨૩૨ વિ પથી નુસના	
૨૦૩ આત્મવિશ્વાસની નિષ્ઠતા એને		૨૩૩-૪ મુમુક્ષુન અમર ૨ ૫૫૫૫૫	
ધર્મ-સાધના, સાધ નિમિત્તે		૨૩૪ આ માના દે ૧૨૨૯૯ વમ કરે	
૨૦૪ હીરા નાણેક મળ્યા પણ પ્રભુ		૨૦૫ તાત્પર્યગતા લાભ	
ન મળ્યા તો ૨ ૬૦૫ ક્રિયાની જરૂર		૨૩૬ પૌષ્ણુ લખ્ય	
૨૦૫ બાન મે પ્રમટે			

[બાળી અનુક્રમિકા જુઓ પા ૨૮૪મે]

॥ ॐ नमो जिणिदस्स जिणपवणरस्स य ॥ चीराय नित्य नम ॥
 ૫ ગુરુવર્ય તિદ્ધાન્તમહોપધિ આચાર્યવ શ્રીવિવમ્પ્રમસૂરીશ્વરેભ્યો નમ ।

શ્રી યોગદષ્ટિ-સમુચ્ચય

શાસ્ત્રકર્તા-આચાર્ય બગવાન શ્રી હરિભદ્રમૂરીશ્વરજી મહારાજ
 વ્યાખ્યાનકાર-મુનિરાજ શ્રી ભાતુવિજયજી મહારાજ

અનત ઉપકારી શ્રી જિનેશ્વરદેવના શાસનમા થઈ ગયેલા
 અનેકનેક મહાપ્રાભાવિક શાસ્ત્રમંત્ર પૈદીના એક અમર્થ શાસ્ત્રકાર તે
 પૂત્ય આચાર્યપુરુષ શ્રી હરિભદ્રમૂરીશ્વરજી મહારાજ 'પૂર્વ' નામના
 મહાશાસ્ત્રના વિચ્છેદના નિકટના જગમા એ થયેલા, એટલે પૂર્વોભાથી
 બચેલા ઝરણા એમણે શાસ્ત્રોત્તરે સંગ્રહી લીધા એ ન સંગ્રહ્યા હોત
 તો આજે ઘણી ઘણી અદ્ભુત વસ્તુઓ આપણને ક્યાથી જાણવા
 મળત ? શ્રી હરિભદ્રમૂરીશ્વરજી મહારાજ જ્યોત્સના ચુનાનીશ અન્ધના ગ્ય
 યિતા તરીકે પ્રસિદ્ધ છે પરંતુ આપણ એવું દુર્ભાગ્ય છે કે તેમાના ઘણા
 અન્ધો જાણે મલતા નથી છતાં જે અન્ધો મળે છે, તેમાનો એક
 શ્રી યોગદષ્ટિ સમુચ્ચય નામનો અદ્ભુત અન્ધ છે

અનાદિ અનત જાળથી ઓઘદષ્ટિમા જમતો જીવ કેની રીતે
 એમાથી બહાર નીકળી, કમગ નધુ ને નધુ નકામનની યોગના આ
 દષ્ટિમા ચડે છે, તે તે દષ્ટિમા આત્માએ કેવો કેવો નિરાસમા'યા જોય છે,

ઈત્યાદિ વસ્તુસ્થિતિનું એમાં નુર નિરૂપણ છે. અન્ય આમ
તો શબ્દથી ઘણો નાનો, પરંતુ અથથી મહા ગભીર અને વિશાળ છે.
આમાં નવાઈ નથી કેમકે આચાર્યદેવ શ્રી હરિભદ્રસૂરિજી મહારાજના
વચનો સૂત્ર જેવા તરીકે પ્રસિદ્ધ છે એઓશ્રીએ આગમો ઉપર અને
પૂર્વાચાર્યોના શાસ્ત્રો ઉપર એવું વિવેચનની ભાષા પણ સૂત્ર જેવી છે,
દૃઢી અને અર્થગભીર છે. યોગદષ્ટિ રંગેરે શાસ્ત્રો એવા અનુપમ ડોટિના
છે, જે તે એના પર હાર્દિક પ્રેમ જાળી જાય અને એનું શ્રવણ થાય,
તો મન્યાત્મભાવની નિમેષતા અપૂર્વ નીપજે. પત્રી તો એ રંગ
વરતા વધતા, નરેગરિંગ અશ્ચિમત્ત જાગી જાય એના યોગે
જનાતરે ભવ એવા મળે, કે જન્મીત આ માની પરિણતિ આગી
હવી અને પવિત્ર હોય, આ મા અનામુખ યોગી થાની જાય.

અન્યકર્તાનો પરિચય

આચાર્ય ભગવાન શ્રી હરિભદ્રમૂર્તિચગ્જી મહારાજની

જીવન-ઝરમર

આચાર્યનુગર શ્રી હરિભદ્રમૂર્તિ મહારાજ પૂર્વ કેવી સ્થિતિમાં
હતા, અને કેવું સામાન્ય નિમિત્ત મળતા શાસનને કેવા
સમર્પિત અને શાનનપ્રભાવકની ભવમ્યાએ પહોંચ્યા, એ બધું તો
જાણો કે ને? શાનનને સમર્પણ એ એ- માગી નવતુ કે જૈન
કુળમાં જન્મના જતા એ આપણને મુસ્કેવ લાગે છે ત્યારે અગર
છે ને કે આ સૂરિજી મહારાજ જન્મે જૈન કુળના નહોતા, ધર્મ
જન નહોતા, જન મિત્રોના કે માધુઓના પરિચયમાં નહોતા,
તમાગી માફક સેંચો તો શ પણ થોડા જન આધ્યાત્મ એમણે
માલજ્યા નહોતા છતાં કેવું આત્મધર્મિર્તાન !! માત્ર જન ધર્મના
પ્રશસક નહિ, જૈન મૂલ્ય નહિ, બાહ્યતાવાળી જ્ઞાનક નહિ, કિન્તુ
મહાત્મતાવાળી જૈન માધુ બન્યા આત્મા માર આ અજ્ઞાતના
નિદ્રામાધી જાગે ત્યાં અપ્રત્યક્ષ એમ અને જ-પ સાથે નિજતા

જડપથી આત્માને પવરે છે ! જન્મે પ્રાણી છતાં એ એના મૂર્ખ નહોતા, કે ભોળવાઇને જૈન બની જાય ! ભણેના હતા તે થોડું નહિ હો ! ચાર વેદના અભ્યાસી અને ચૌદ વિદ્યાના વિશાળ હતા ! વિદ્વતા એટલી બધી હતી કે એમને ખુમારી હતી કે જગતમા ડોઈ એવું શાસ્ત્ર નથી, કે જે પોતે ન મમજી શકે ખુમારી પાછી પોષણ નહિ એવી પ્રતિના એમણે ગણી હતી, કે જો ડોઈ શાસ્ત્ર ન મમજાય તો એ સમજવા માટે મામાના ગિય પછ બની જવું એમની જળરક્ત પિદ્વતાના યોગે એ ચિતોડના મહારાણાના મલાહકા પુરોહિત પ્રાણી હતા આવી નિતિમાથી એમણે જૈન માધુપણ લઈ જૈન શામનની અજળ પ્રલાવના કરી ! ડ્યા નજેગોમા ડેવો પુરુષાર્થ !

આત્મપ્રદેશમા જૈન ગામન કેયે પય પજગે તે ? -

સમય ગર્ભને ઝગમગ કરના મટે આના મહાપુરુષોના જીવનચરિત્રો ખમ ખમ નાચના સાલળના જેવા છે એથી શ્રદ્ધાબળ વધવા સાથે આત્માને ડ્યાણુ માગે નવનની પ્રેક્ષા, લેમા અને માર્ગર્શન મળે છે પોતે અનુભવેના જૈન સાસનના મારને એમણે ગહન શાસ્ત્રોમા વહેવડાવ્યો ! અતરવોનું સચોટ સુક્તિપૂવક અકાટ્ય ખંડન કરવા માથે, તરવોનું અદ્ભુત પ્રતિપાદન કર્યું ત્યારે વિચારે કે એમને વીતરાગ મવજ પ્રભુનું શામન નેવું અસ્થિમજ્જા જગ્યુ હશે ! કેવું પચ્યુ હશે ! ને કેવું પજગ્યુ હશે ! આત્માના પ્રદેશે પ્રદેશેને ? ભૂવર્યો નહિ આ બધું ડો ? ગજના માન્યને ! ઇતર ગાત્રોના એમને ! પોતાની અસાધાણુ નાનશક્તિના દૃઢ વિશ્વાસુને ! એમનો પિદાનો જમ એવો, કે મનમા નિર્ધાર 'જો સામાનુ શાસ્ત્ર ન સમજી શકું, અને જો નમજવનાર હો કે 'ચાવો હજાર ગાઉ દર, ત્યાં લણાનીશુ ! નેવા કળતા રહેવું પડશે,' તો પણ તૈરા 'શુભમ કા ન બનું ? શામની વાત સામળ્યા પછી નમજી શકું નહિ ત્યામુધી મારાથી જ પીને બેનાય નહિ !' એવી એમની વિદ્યા માગેની યગજ હતી

માત્ર એ નનક ના અર્થની જિજ્ઞાસા છે ? — વિધાની ધગશ ને જ્ઞાનનો અર્થ એવી રીતે છે કે એ ધરાનનારાને તો ધનના અર્થ કરતાય આનંદ થતો હોય છે. નિમેષ ઉદય થોડો છે, અને અપૂર્વ આનંદ હોય છે એમ ન સમજતા કે ‘હવે તો અમારી ઉંમર થઈ, અથવા જ્ઞાનની બાબતમાં અમારું મનજી હવે (Dull) છે, અમારાથી નુ થઈ શકે ?’ કેમકે ખીન ગણી મહાશયો કે અતિસૂક્ષ્મ બો જટિલ તત્ત્વોની વાત તો નહિ, પણ એક નવકાર માત્ર એવી અનુપમ વસ્તુ છે, કે એના અભ્યાસ માટે થ થઈ શકે, અને કરવા જેટલું પણ છે.

ત્યાર શું તમે એક નનકના મત્રનો પણ સાગ અભ્યાસ કર્યો છે ?
ત્યો. જોઈ, નનકાર મત્રને ઉચ્ચે જોડી જાણો જો જો હો, સવળો થા કરી કરીને જોયતા મા નથી જોની શક્તિને ? માત્ર નવપદમાય વાધા ? જુઓઃ ચૌદપૂર્વી પાતાના અગાધ શાસ્ત્રોનું પારાયણ પૂર્વાનુપૂર્વીથી અને પથ્યાનુપૂર્વીથી કરી શકતા ! ! અસ્તુ ! નવકારનો ભાવ તો જાણો ? ત્યો ત્યાર છે વા ચા પહેલેને અક્ષરથી ખીનફૂલ યાં ક્યાં વિના એનો કમમર ભાવ (અથ) જોની જાણો જો એમ મુરકેલ છે, કેમ ? પહેલા મનમા યા કરવું પડે છે કે ‘એસો પથ નમુકારા,’ પછી અર્થ જોની શકાય છે કે ‘આ પાથ નમસ્કાર’ ત્યારે પાથે પરમેશ્વરના શુભો નસ્ટાની જશે ? નથી આનંદતા ને ? ત્યારે ‘નમો’ પહેલા કેમ ? અને ‘અરિહતાલ’ એવો બહુવચનનો પ્રયોગ ચા માટે ? અને ‘નમો હોએ સન સાહજ’ મા ‘હોએ’ અને ‘સ વ’ પદ કેમ મૂક્યા ? ‘એસો નમુકારો’ નહિ જોના ‘એસો પથ નમુકારો’ કેમ જો ? નમસ્કાર તો પાથ છે, તો ‘નમુકારો’ એવું એવચન કેમ વાપર્યું ? વગેરે પ્રશ્નોનો ઉત્તર કયો ? નહિ ? હીં ત્યારે શ્રી અરિહત પન્માત્માનું વ્યાન કેટલું કરવું જોઈએ એ કહેજો ? શુ એમનું એવું અને વિધિ ધ્યાન કરી શક્યો કે જેથી શ્રી સિદ્ધ-

ગિજિજેવા તીર્થ ઉપ જ્યાં અનેકઅનેક પ્રભુપ્રતિમાના દશન મળે,
ત્યાં પ્રતિમાએ પ્રતિમાએ શ્રી અગ્નિવતની જુદી જુદી વસ્તુ વ્યાનમાં
આવે ? નમસ્કાર મહામત્રનો એકલાનો અર્વ-સાવાર્ય ને રહસ્યાર્થ
જાણવાની આતુરતા હોય અને યોગ્યચેત્તે જાણવાનો પુરુષાર્થ
કરીએ, તો અતઃપુદ્ગિરિદાક્ષિ હતા ઘણા ઘણા જાણવા મળે તે એવું,
કે પછી તો મના જુવી જઈએ ! આ નમસ્કાર મહામત્રમ એવી
અદ્ભુત શક્તિ છે કે એ જાતપ્રત્યેની આમકિતન ચપાના તોડી
નાખે, ત્રણે લોકમાં એવી કોઈ જડની પ્રતોલક વાત ન રહે કે જે
આપણને આકર્ષી શકે ! શુ મમજ્યા ?

નમસ્કાર માયનો મમ્મ ન અતગતમા નાત કે છે ? — આ તો
વસ્તુના મૂલ્યના મમ્મ નહિ, વસ્તુની રંગ કે તેવી ભજન નહિ,
પછી નસ્તુ માયેમમ્મ કે મેળ કેવો ? જુદું ? આરમાયો !
રેહીઆયો ! ને માયકાજો ! જ્યાં કિંમતની નમજ છે, ત્યાં આકર્ષણ
પાકું ! જવાબદારીનો ખ્યાલ જાગતો ! તિનેરીમાથી સ્વાર્થનો કળાવો
વારવાર હાથમાં આવે તો તે સજી થઈ થઈને વારવાર જોવાય !
ખીસામાં હાથ નાખે ને ઘડી ઘડી એની એ મોની નોટ કે જુદું
તણીનો પત્ર હાથમાં આવે, તો ચીનટ અને હર્ષમાથે નિરખાય
કા'ના નિરખાય, એટલું જ નહિ પણ એની સાથે અતગતમા મોન
વાત જવા માટે 'મમ, હને કીડ નથી, આ મુશ્કેલી નહિ રહે,
હને તો આ સગવડ થઈ જશે ' વગેરે વગેરે ઘણું વિચારાન ! આ
શુ છે ? કળાવો, કળ્મી નોન કે કાળના કાળ માથે હાર્દિક સખધ
કહો ત્યાં શ્રી નમસ્કાર મહામત્રના પુસ્તક સાથે નખધ કેવો ? પછે
જે સાગી રીતે અતગતમા વાત કરી જાતે છે, તે અર્ધિ બાહ્યાત્મા પણ
વાત કરી જાણતો નથી અથાત્ એવુય નથી થતું કે ' અહો કેવો મુદર
નવ ભરો અથ ! કેવા મુદર એના અક્ષરો અને પદો ! કેટલી બધી
સરજ બાપા ! ' ત્યાં પછી અતગતમાની વાત ક્યા જી ? ' આ નવકાર

મન એવું ? મારા ભવ ભવના કુખ ગળે' જ મન-જનનના
પાપ તપે' એની રખામાં મરાય તો નવન-માદા મને ?' વીરના
માન આરંગાનો વામ્પી' આખની ધીમ' હવનાની દાર'
એવું એવું થાય પડા ક્યા ? જિનાનાથી નવમારનો અભ્યાસ થાય તો

એક નવક્ર ના ભાવની જિનામાં ગળા તોય કેવું બધું
જાણવાનું ? નવની જિનામાં કેડ બ ભુત શુભ , એના થોગે
આપણે રમથ ગ્રામ ૧૦ આવાય ભગવત શ્રી હિમલદ્રમૂર્તિ
મહાનાજી મેળવી શક્યા હીએ અઓશી ! પ્રેમ હવન જાણવું
જોઈએ, જથી પુન્યવિધામે વચનવિધામ, એ ન્યાયે એમના
હવનના અતિ ઉત્તમ શુભા અને ચયનિ જાણવા ઉપરાત, એમના
દશગાંધી વચનો પ્રત્યે દૃઢ્ય સુધ્ધ બની અત્યત પ્રેમ અને આદર
નાયે અમાથી મહાન લાભ મળવી સમય

જ મ અને વ્યવમાય — નિકમની દુહી નહીની એ વાત ?
પૂર્વાન્યમાં ચિતોડના માનનીય પુનાશિન એ હિમલદ્ર શાસ્ત્ર
હતા ચોવિગ્રામાં વિશાલ એના એ અમિટોત્રી હતા અમિટોત્ર એ
યજ્ઞનું નામ ૮ એમા વેના મ મોની જડ પડે તે મત્રોન વિશિષ્ટ
ઉચ્ચારણથીજ જોવના જોઈએ, એવી ત્યની વિધિ હિમલદ્ર એમા
પાડા નિષ્ણાત ! પુર્ણહત ! ચોવિધાનું જ્ઞાન કન ? પુન્યક્રમાં
જોવું હિ પાડા નહિ, પણ કદ્યન્ધ' મારની વિહતા વિલસાણ
છે નો અ થોની વાનો એક અન્ધમા લખી બહાન પાડે આપણે
પુણએ ' આટલું બધું દોહન માપે વ્યાન કરેનું ' તો મારો નવક્ર
હો ! તો હે કે " નવના નવ પાહન દોહન ચાના ? આ તો અન્ધોની
પ્રસ્તાવનાઓમાંથી વારની નાદ ! લખી રખેની, તેના આધારે
સાક્ષીઓ ટાળવાની ! અને સાધાની દિએ, તમારખની દિએ, તે
વખતના મીતરીવાજની દિએ, ઇત્યાદિ અનેક દિએ અન્ધાવિચારણા
કરી અન્ધ જાણવાનો ! વળી પશિષ્ટ આપી તેમા સાક્ષી

અન્ધોની હોટની યાદી આપવાની !” જુઓ આજની વિદ્વતા કેવી !
 અન્ધનો નાર વિન્ના ગો, અવભાવાય તાત્પર્યાય ગો, એની
 ગર્હ ન ખબર નહિ ! પુસ્તક ગોઈ મહાન દગનશાસ્ત્રનું મપાદિત
 વસ્તુ, પણ એમા મપાવક તરીકે ન્યજે ત્યજે ટીપ્પણીમા લખવાનું
 કે ‘આ શ્લોક અનુષ્ટુપ છે’ અથવા ‘તમ્ય’ એટલે ‘આત્મન’ !
 અથવા પાઠાન્તર તરીકે શુદ્ધ સાચા પાઠ ટીપ્પણીમા મૂકવાના ! અંતે ઉપર
 મૂળ અર્પક અન્ધમા પાઠ અશુદ્ધ મૂકવાના ! આ આજની વિદ્વતા !
 લાયપ્રેમીમાથી પુસ્તકો લઈ ઈધન ઉધન્ના ટાચલુ ઉતારા લોગા વગી
 અન્ધ લખ્યો પછી અચકારને જોહો જોઈએ, કે ‘અમારે તમારા અન્ધ
 તમાન મુખે માલગવો છે,’ તે એ ગુ જોશે ? ‘અવ વાચી લેજો, ન
 મમનય તો પૂછજો’ એજને ?

નિલના અભિમાન અને પ્રતિજ્ઞા — શ્રી હરિભક્ત પુરોહિતને
 જણેલું કંઈન્ય, હૃદયમ્ય હતું ચૈદ વિદ્યાના પાગાની હતા હાડ
 વાગતી હતી એમના નામની ! ‘એનો ગોઈ વિદ્યાન ન હોય કે મને
 છતી શરે’ એવું એ માનતા ‘જહાર વાદી તરીકે પકાનારા ગોઈ
 મારી મામે જો ભૂમિમા પેમી લય તો ગોહાગાથી જમીન ખોદી એને
 જહાર પકડી લાવુ પાટ્ટીમા પેમી લય, તો લગથી પકડી લાવુ એને,
 અને ગગનમા ચઢી લય તો નિસાળીથી એને હેઠે ઉતારે અને
 શાસ્ત્રાધિકરી હરાવુ !” આવી શુભાગીથી એ શિશુરૂપે દો ળી, જાગ અને
 નિમરણી સાથે રાખી ફરતા ઉપસતમા આખા જ બૂદ્ધીપમા પોતાના
 મમાન ગોઈ વિદ્યાન નથી, એ સૂચવના જ ગૂંજણની લતાને પામે
 રાખતા ! તેમજ આટલી જાધી વિદ્યાથી રજોને પેટ ફાટી ન લય,
 એ માટે મોનાનો પટ્ટો પેટે જાધી નખતા ! આપણને લાગે કે આ
 બધું પોકળ અથવા બહાર જેવું હશે ! પણ ના, કઠોર વિદ્યાભ્યાસથી
 અને શાસ્ત્રોના હજી સુધીન રટણ-પ ભર્તનથી એવો એમલો નિશ્ચય
 પ્રાપ્ત કર્યો હતો, કે ‘જલે હુ જહારના જધા જે શાસ્ત્રો ભણ્યો નથી કે
 મેં એ વાચ્યાય નથી, પણ આ પૃથ્વી ઉપર ગોઈનું એવું વચન નથી

હે જો હું ન સમજી શકું !' આ વિશ્વાસ પણ નકર વિશ્વાસ હતો કેમકે એવી એમને પ્રતિષ્ઠા હતી, કે જો હું જોઈતું વચન ન સમજી શકું, તો એ સમજવા એનો શિષ્ય બની જાઉં ! કેવો આત્મ વિશ્વાસ ! મને કેની ટપસી તૈયારી ! કોઈની સાથે વાદ થાય અને એનું ન સમજાય તો જ શિષ્ય થવાનું, એમ નહિ પરંતુ વગર વાદેય સામાન્ય રીતે કોઈના સુખથી એવું માલજવામાં આવ્યું કે જ સમજમાં ન ઉતર્યું, તોય તે સમજવા તેના શિષ્ય થઈ જવાનું પછી તે સામે યોગી સંન્યાસી હોય તો તેનાય શિષ્ય બનવામાં આવકો નહિ !

તમ માના શિષ્ય ? — પૂછે આત્માને કે આપણે કોના શિષ્ય ? તેના મેવમ થવા તૈયાર ? જે પેસા આપે પરિવાર આપે, માનપાન આપે પ્રતિષ્ઠા આપ, શરીર પુષ્ટિ આપે તેના, એમજને ? આ બધું શું ? પુત્રુગવોના ખેલ, અને પાપના પાતાળ ફેવા ! એજ કે બીજું કાઈ ? એ મૂઢીને જ મગવાનું છે, એ તો ખબર છે ને ? નિજના ધ્યાન આત્માને નિનારાં જે જ નાં નાસરદાનરમાં પ યા ડ્રા એના માં અનન્યે ખખર પ ન ડ એમાનું તમાકુ મુ છે હરિભદ્ર વિગ્રે સહેજ સમજવનારનાય શિષ્ય થવાનું રાખ્યું હતું આપણને તો, ઠેક નનકરથી માડીને શાસની ઝીણી વાતો સુધીનું ફડું ફેપાળું જ્ઞાન સમજુતી શુરેએ આપ્યા હોય તોય એ શુરના સાચા શિષ્ય, ભક્ત, કે સેવક થવાની વાત નહિ ! ઉપરથી એમની સામે થતા, એમને અવગણતા કે એમને નિંદી હલકા પાડતા કપ નહિ ! કેવી દુર્દશા આ ! સાગન કે ન ઉંચું માર્યું અને આત્મા કાસો મધો નીચ પાડે ! જાગે અજ્ઞાનના મુદુપ્ત અત્યાચારને સમજાવે એને નગરરર્મના અજનાવગચોની પ્રાપ્તિની વિરોધતા જડ સયોગો તા અનતવાર માળ્યા અો મૂઝ્યા, એથી ગો નિ વળ્યો આત્માનો !

મિથ્યાત્વનો ડેર — હરિભદ્ર પુનઃલિખિત એના કેટલાય પાઠકો

અને પ્રશ્નચારીઓના પરિવારનાથે સુખાસનમાં નગરમાર્ગે જઈ રહ્યા છે, ત્યાં સામેથી તોફાને ચઢેલા હાથી ભાગ્યે જતાવરોને એ ભગાડી રહ્યો છે, હાન, મજનોના ઢરણાં તોડી રહ્યો છે, એ ડાકકે લોડોને રડાવી રહ્યો છે, અને ડેઈડને મૃત્યુના લયથી મુગ્ધના રહ્યો છે ! આવા હાથીને જોતા વિદ્વાન એવા પણ હરિભદ્ર જાણતા ! સુખાસનમાંથી ફૂટી બાહુના જિનમહિમા પેડા ત્યાં શ્રી વીતનગ પ્રભુની પ્રશ્નમરમ નીતરતી મૂર્તિ જોઈ જામના નહિરમાં ઘુસવાથી જાણના ઝપાટામાંથી બચ્યા, એનો આભાર માનવાની તા વાત નહિ, પણ ઉપજી મશ્કરીમાં એ હલકા ગળદો મોલે છે ચાવી ? શુદ્ધ દેવતરની પ્રાપ્તિ કે નથી આપણને સુદેવની પ્રાપ્તિ ? ત્યારે અકેનોસ ! કે કંઈ નથી ! ! ડહર હોય તો, એમની એવા, ભક્તિ અને આજ્ઞાપાલનમાં શું કમી રાખીએ ? એમના પ્રત્યેના હેતુમાં વાત્સલ્ય ગેમાય કેમ ન જાગે ? હર્ષનાદ કેમ ન ઉઠે ? આનંદના આસુ કેમ ન ઉભરાવ ? એમના ઉપકરણો બ્યાલ એમના પ્રત્યે આપણને સમર્પિત કેમ ન બનાવી દે ?

નીતરાગની મનના — હરિભદ્ર બ્રાહ્મણ તા સુખાસનમાં, મૂર્તિ તન્મ જોઈ મશ્કરીમાં કહે છે કે ઘણેએ જવાડાચટ્ટ સ્પષ્ટ સિંધાન્ન મોજનમ્ । નહિ કાંદરસસ્થે ડગી તર્મર્મવતિ શાકરણ ॥ 'તાકે શરીર જ સ્પષ્ટ કહે છે કે તુ મિઠઈ ખાનારો છે,' એટલે ? બગવાનને એ કહે છે કે 'તમારૂં શરીર એવું હૃદય પુષ્ટ છે, ચકચટતુ છે, કે તમે રાજ મિઠાઈ ખાતા હોજો મીઠા ભોજન વિના લુખ્યા ભોજનથી કે તપવ્યાથી જાવા સગીલા શરીર હોય નહિ એમાં એ દયાન્ત આપે છે કે 'વૃક્ષમાં અગ્નિ હોય તો વૃક્ષ લીલાગમ હોય નહિ જો જાડ લીનુગમ દેખાય, તો માનવુ જ પડે કે, એના મૂળમાં અગ્નિ નહિ હોય.' વિચારો કે ડાપના ડગાની આવડતનો આ કેવો બચકર ગેનપયોગ છે ! કિમતી ચીજ મળ્યા પછી એનો

મહુપયો ! મુઝો એ બારી સ બા યની નિમાની છે, ત્યારે
 -મહુપયો ! મજરો એ આગામી અપવતને નયરે છે માટે કિને
 ખબર હવ મારી પાસે આ જવુ રહેશે કે કેમ ?' એમ વિચારી
 આજે જ એનો મહુપયો ! ૮૧ લેસ બેવો છે

માધવીજીની અમર ગાથા — ૧૭૭ ૧૬ પાચેવા હજિર વિપ્ર
 પછી તો ગેરીમા એ-ત નમતા નેઈ સમજાડ કે હાથી ૧૫૫ હાગે છે,
 એટલે નિભય અર્ધ ૨૦ પછાત્યા એ- બે બિન બાદ એવુ જાન્યુ કે
 સનનો મત્રનિધિ પતાવી એ માધવીજીના મુમમ પામેથી પમા
 થાય છે, ત્યા માધવીજીને આ ગાથા જાનતા નાબજે ૮,

‘ચક્રરાત્રુગ દરિયણગ ષણગ ચક્રકાળ રસચો ચક્રકી ।

કમગ ચક્રકી કેસગ દુ ચક્રકી ષયા ય ચક્રકા ય ॥’

જાનો અથ તો મહેલો છે, પા ૧ જન પરિભાવા તમને માહિત નથી,
 ઇતિહાસની ખબર નથી, તેથી મુજાર છે આમા અવમર્ષિણીમા બાં
 અક્ષરર્તી અને નવ વામુદેવ (અથ અકરર્તી) યવાનો ક્રમ છે -૨ ચક્ર
 વર્તી-૫ વામુદેવ-૫ અકરર્તી-વામુદેવ-અકી-વામુદેવ-અકી-વામુ
 દેવ-૨ અકી-વામુદેવ-અને અક્ષરર્તી, આ ક્રમે આ અવમર્ષિણીમા
 પહેલા બે અકી ભરત અને ના ૧૨ થરા, તથા એટલો અકી પ્રહલત
 વંથા અકી ગાત નિયતિયે ઘણો વિચાર કરવા હતા હરિભદ્ર પ્રાણભ
 આ મમજા નહિ, તેની એમને વયુ કે આ ૧ અકી અકી કર છે ?
 હવે સમજ ન પડી એટલે હા મુલીબત ! કો ? વિદ્યાતા અર્થાને,
 હાવ પૂછ, અમ કદી એ તો ના વી પાને ૧૬ વિનયથી કહે છે

માતા, આ ચક્ર ચા જેવુ તમે બહુ વાર જો-સ એ શુ ?

માધવીજી કહે છે, ‘હે પુત્ર ! માલગ, આ બીના છાને લીધવા
 જેવુ નથી !’

વિપ્રતુ મહાવિદ્યાન હતા જેવુ નમ્રભાવે અને માતાના પ્રબોધન
 માથે પૂછવાનું અને માધવીજીનો કેવો આ મજા હતા અતુ

ઉત્તર ! કહેયું છે એ કે આ કુભારનો ચાક નહિ, પણ કહ્યું કે
મા બીના છાણે હીંપિયું નહિ ! સ્વિલક પુનઃકિત તો આ મુખામાં,
પતા વિનયથી પૂછે કે, 'ત્યારે હું એનો અથ સમજ્યો નહિ
આપ ન સમજાવો ?'

સામીજી પુરોહિતના વિનયભર્યા પ્રશ્ન ઉપર પાતાની મર્યાદા
જતાવે છે 'ભાગ્યાળી ઠો, કે અર્થ સમજના ઈન્તે ઠો' પરંતુ
અમને અભ્યાસ કરવાની શુભ્ણની અનુમતિ છે, પણ વિનયન
કરવાની આના નથી એટલે ગાથાનો અર્થ તો શુભ્ણ આપી શકે'

જિજ્ઞાસા શાની ? - શાસ્ત્રપાઠનો અર્થ સમજવા ઈન્તે અને
પૂછે, એ ભાગ્યાળી, તમે વર્ણોથી આભાષિત, અત્યંત ન કે પ્રતિ
કમલ કહેા ઠો, પણ કોઈ દિ એનો અથ સમજવાની કે પૂછવાની ઈન્તે
યડી શુ જઈને પૂછ્યું કે "ભગવત ! 'કરમિલિતેનો' કે નમુત્યુનાનો
કે 'વલિત્તુ' મુત્રોનો અર્થ શુ ?" કહોને કે અની કોને પડી ?
પડી છે જાતની કળ આટીધુ ઠી સમજવાની, ગેઠ નોક, વેપારીઆલ
વગેરતા દિવ નમજવાની વાહ જેન છુરન ! આ પ્રશ્ન વિદ્વાન
તો 'પરશસ્ત્રની વાત સમજ્યા વિના કેમ જોવાય ?' મેમ કરી
'માતા, માતા' કહેતા પૂછે ત્યારે એમના મંભાગ્યે ના સીજી
પતા કેવા ઉત્તમ મળ્યા અવ પૂછે જ, હીકન ? ભાગ્યાળી ઠો !
પુરોહિત નરસુવાન હતો નાધ્વીજી વ્રહ્મ હતો, એટલે પુત્રનુ સંબોધન
'અર્થ માટે શુભ્ણની પામ જવું પડે,' મા સીના આ મોવે સ્વિલકના
મને ગાળી નાખ્યો ! એ ના મર્યાદા અન શુભ્ણ તાર નિષ્ઠિ
કેરનાતના બાવમા કોના અમર ૪૧ નો 'આદ્યલ તો દિન્મૂઠ બની
થા વિચાર ?' કે 'અહો ! ત્યાર આ શાંતો કર જેના તવાને મળે
નિ ! મહાન ભાગ્યવતને જ મળે ! તા એનો અર્થ કેમ અતિ ગંધન
અને કહીન ન હોય ? એટલે એમને એમ એમા મારી મતિ ખુલેય શી
તો ? જમ, માટે હવે એમના શુભ્ણ પારે જવું પડશે' ત્યારે

હને ઘેર જવાની ઉતાવળ નહિ ? ના, અહિ એવી લાજગડાવચમ
લાગ્યા જેટલે સમજે કે જે ઉત્તમ વસ્તુઓ આમમાનમા લઈ જવ
મમલ હતી, એની પાનેથી આપણા હાથ જ છોડવી લીધા ! સાધ્વીએ
ગુરુનું ન્વાન જતાન્યુ મવા જે ગુરુ પાને જવાનો નિર્ધાર કે
જે આગ્યા, પણ નતના ઊંઘ ન આવી મનમા એ ગાથા, કે
નાધના, એવા વિદુષીની પા પુરુ નત્યેની પરાધીનતા, વગે
ધુટારા યુ, આડો ' કેની આજ્ઞાકિતતા ' મારા જેનો શાસ્ત્ર
મહી અર્થ પૂછના આને ' અને અર્થ જાણના છતા તે જનાને
જગ લેનારું મન ન ધાય ' કેવું આશ્ચર્ય ' એમને વિદ્વતા અને
નમ્રતા ' ત્યારે મારે ? પાનેઈ અને ઘમડા ' કેટલું અતર ' !
ઘમડ ન ડર તોયે, વિદ્વતા આની જતી નથી, ઉલટું એ અત !
તમામા નધુ પરિણત ધાય છે ત્યાર ઘમડમા તો વિદ્વતાનો બધા
ઉપયોગ કરતા ફરનાનું એવે અતરાતમામા શી રીતે એને પચાવાય
અને પજાનાર ? એ વિચાર કે કે ' આહા ! ' કેવો અપૂર્વ થો !
મને મળે ! ' ત્યાર એમના ગુણ તો વળી કેવાન હશે ! એમની
વિદ્વતા આગળ મારે મજુ ગુ ? હરિભદ્ર જાણના આતમામા
પરાવત ન વધુ આનું મૂળ ના હા નાધનીછનો વિનય જોયો ત,
ગુરુપાવત ન જોયું તે

શરિતા આતરમન — હરિભદ્ર પુનહિતને આખી રાત નિં
ન મારી ગુરુ આચાર છ પ્રત્યેના સા વીજના વિનયે હયાને એવું
આકર્ષી લીધું કે, 'હવે તો નારે મવાર પડે, અો ગુરુજી પાને
ભડ' એ તલમાટ ન્ધા જ્યો 'જે નાધનીજી આના ગુણીયવ, ત્યો
ગુરુજી તો કેવા મહાન ગુણનિધિ હશે ! ગાથાનો અથ એ બાજો
છતા ન દે ! એ જ સ્તીરતા અને આજ્ઞાકિતતાની ગોલા કેવી સરમ !
ત્યારે મોખાને કોરે મૂંડી પોતે જ વેચ્ય કરના એમની જલુ એમા
મડ ગોલા કે ? વગી એ ગાથા એની અસ્તરમય કે હુ એનો

ભાવ ન મમજી શકું, ત્યારે સમન્ત જૈન વાગ્મય તો વળી કેવુય
અને કેટલુય અદ્રભુત હશે ? કેવાક અવર્ણનીય રહસ્યોથી ભર્યું
પડ્યું હશે ! મારો ય એ ભાગ્યોદય કે આટલો ગાથાનો અર્થ ન
મમજીવાને લઈને જૈન શાસ્ત્ર સુધી પહોંચવાની તક પામ્યો !

પ્રભુના મદિન તરફ — સવારના ઠી પ્રાભાતિક કાલ પતાવી
હરિભદ્ર પુરોહિત ચાવ્યા આચાર્ય શ્રીના ઉપાશ્રયે ઉપાશ્રયની આગળ
ભવ્ય જિતમહિર હંતુ કથાવના તાપથી તપેલા અને વિષયાગ્નિથી
ઝળેલા ઝળેલાને એ મહાન ઠડક આપતુ દુ ખીને વિવાસારૂપ,
ચાહેલાને વિસામારૂપ અને પાપીને પવિત્ર ક નાક આ દેગસર
પુરોહિતને એમને એમ એમ શાનો જવા દે ? જો કે આ તો તે જ
મદિન છે કે જ્યાં પૂર્વે મદમા આવી આ પુરોહિતે વીતરાગની
સુષુદ્ધમૂર્તિ જોઈ મિથાજનોજી કહી મરકરી કી હતી પરંતુ અત્યારે
તા મ ઉતરી ગયો છે, માધુ પ્રત્યે આડપલ થયું છે, તેથી એમના
ધર્મસ્થાપક પ્રત્યે કેમ આડપેણ ન થાય ?
મદિરમા જઈને હરિભદ્ર મોટા સ્વરે ન્તુતિ કરે છે —

મૂર્તિરેય તવાડડચટે સ્પષ્ટ વીતરાગતામ્ ।

નહિ કાટરમ્સ્યેડગ્તો તદમવત્તિ શાઙ્ગલ્ ।

તમે વીતરાગ ઠો એવું હે ભગવન્ ! તમારી મૂર્તિજ સ્પષ્ટપણે
કહી રહી છે કેમકે જાડના પોવાણુમા જો અગ્નિ દોન, તો જાડ
હીનુધમ દોતુ નથી”

જિનના મૂર્તિ પરથી વીતરાગતાની નામિતિ — નિદાન
હરિભદ્ર પ્રાણાને હવે સાચુ જ્ઞાન થાય છ વિદ્વત્તા તો પૂર્વે પણ
હતી, પરંતુ મિથ્યાત્વના જોગમા એ કલુષિત ચર્ચ મઈ હતી, તેથી
ભગવાનના દેહને લષ્ટપુષ્ટ તરીકે દેખ્યો હતો હવે દષ્ટિમાથી
મદનુ એ નીકળી જવાથી એ જ મૂર્તિને પ્રચાત અને નિવિઝાર
તરીકે દેખે છે તેથી કહે છે કે ભગવન્ ! તમારામા રાગદ્વેષાદિ

દેખણે નથી, પણ વીતગમતા છે' કારણ એ છે કે મૂર્તિ પર કોઈ પણ શસ્ત્રસંમધ, સ્ત્રીનું માનિદન, વિકરાળતા કે દીનતા, હાસ્ય કે ક્રોધ ગીત કે નાટક, વગેરે કશુંજ દેખાતું નથી એ જો હોય તો તો એના હિસામે લાય, વ્રમ, ચેદ્રતા, ચિંતા, હાસ્ય, કૌતુક, ગગાદિ વગેરે મહાવિત ગણાય એટલે જેમ આડના પોવાળમાં અગ્નિ હોવાના હિસામે આડ જરૂર મુકાઈ, કરમાઈ, કે બગી જાય, અને જો તેવી કોઈ ચિંતિ ન હોય, પણ ઉલ્લુહ આડ વીતુછમ દેખાતું હોય તો અગ્નિનો ધીનકુલ નભન ન મનાય, તેવી ગ્રીતે આ ભગવાનની મતિ પર સ્ત્રી ગઆદિના કોઈ બિહ નડી દેખતા, તેથી માનવ પડે કે આ ભગવાનમાં ગગાદિ કોઈ પણ દોરનો સભવજ નડી, તેથી એ વીતરાગ જ કે

પુરોહિત કન્નિદ્ર ખૂનજ સીના હૃદયે વીતરા : દેવાધિદેવના
ર્ગન કરે છે, નિનમ વાણીથી નુતિ ને છે, અને પછી મહિરમાથી
બહા નીકળે છે

મહા મિમત્તી મનના કરે—પ્રભુના દર્શન કરી હન્નિદ્ર ઉપા
શરમા ગયા ના મડપમા મિતજમાન આચાર્યપુગવ શ્રી નિનલક
સૂરીશ્વરજીને જોયા અતરમા હવે આત્મપરાવતનના ચોગે ગડમથન
તો આતુજ હતી મિથના અભિમાનથી પોતાના આત્માની આજમુધી
પોતેજ કરેલી જે કદર્યના, તે હૈયાને ડોરી નહી હતી એમ થતું હતું
મનને, 'અરે! આજ મુધીના દિવસો મે ખરેખર! વેડકી નાખ્યા!
આત્માને મહામિમત્ત મનેવ મન, એનો કયો ભયકર દરૂપયોગ
ચંપારે નાખ્યો! જે મને દાત ખામોશ અને નમ્રતા મહુતાના નુર
બારો આત્મામાં નમતા કરત, ખૂબ અભાગ્યડી આ મામા એકમેક
કરી શકા, એની જગ્યાએ મે આ અસહિષ્ણતા અને અભિમાનમાં
શુકી નાખ્યું! જે મનથી જાતનું ગોગ્ન આશ્વાને બદલે પન્માત્માનું
અને આના માધુસતોનું પૈરવ આઠી શકાય, અનુભાદી શકાય, અને

અનુપમ લાલ ઉપાજી શાય, એવા મનથી છતી વિદ્વત્તાએ કેવી મૂખાઈ અને મહાનુક્રમનીની કાર્યનાહી મે કરી? એ આવી આવી રિચારણામા એક બાજુએ વિકુચી રહ્યા હતા, ત્યા ણીજી બાજુ મહાન વિદ્વાન મુનિગણુલી નેરાતા સરિજીના પાવન દશન વયા ! મૂરીશ્વર કમ બાજે દેવોથી પરિચારેલા ઈન્દ્ર ન હોય ! વળી એમણે સાધુઓને તો પ્રશમનના મહાનિધિમમા નિરખ્યા અહિં વિદ્વાન હરિભદ્ર પ્રાદ્ધણને એટલો બધો આનંદ થયો, એવું જિલ્લો કર્યું, કે કુવાસના ઓગળી ગઈ ત્યાગી મુનિઓના દર્શન માન્યો આ દેવો ઉંચો પ્રભાવ ! ત્યાં વતન સાથે વાણીનું તો ઝહેલુજ શુ ? વતન વિનાના ઉપદેશની પ્રિયતા ની ? નાટકીયા માણ્યો માત્ર ભાવજી ઠગી બાજે છે, પણ એના નાટકીયા ભાષણો માલગતા સાલગતા વિરાગથી ડટલા પ્રેક્ષકો હતા થઈ ગયા ? ડટલાએ મહિસા, નત્ય અને નીતિના ભેખ લીધા ? પ્રતિના ડેટલાએ કરી ? તરવની ડેરી વાતો જાતની સોગવૃત્તિને કેન્દ્રીક વાર હાકના માટે થાય છે તમને ખમન નહિ હોય, આજના હાત્રાલયોમા ‘પદમ નાપા તજોદયા’ના મુદ્રાવળ આજે લખાય છે એ દયાળુ જનવા માટે નહિ, પણ ‘જ્ઞાન વિનાની કોઈ દયા શું કામની ?’ માટે જ્ઞાન મેળવો, એમ ઝડી હિંસક જીવનની એન્દો કે આરભસમારભમન જીવનની આડે જાચાવની હાન વરવા માટે ! નહિતર તો એ જ્ઞાન ભણતા ભણતા ડેટલા અનેકનેક દયાળુ થયા, એ આપણને દેખાતને ? આજ આશ્ચર્ય તો એ છે કે પાણુ એ સુનનો ઉપયોગ કયા ? જ્ઞાન ફ્યાનું મેળવવા માટે નહિ, પણ જ્ઞાન આરભ-સમારભનું મેળવવા માટે ! ! કેવો ઠગારો ઢાળ ! અસ્તુ

શ્રી આનંદ ભગવત આમને ઓળખી કહે કે ‘ઓહો આ તો તેજ પ્રાદ્ધણ છે, કે જે અહિં પોતાના શાસ્ત્રમા વિદ્વાન ગણાવ છે, નાજમાન્ય છે અને ખ્યાતિવાળો છે પૂર્વે આણેજ હાવીના તોજ્ઞાન વખતે મઠિમા પેસી જઈ શ્રી જિનેશ્વરજીવની મૂર્તિ પ્રત્યે મસ્કીનાળું વચન ઉચ્ચાર્યું હતું કેમકે એનું ચિત્ત મદના લેપથી લેપાયનું હતું.

પણ આજે આશ્ચર્ય છે કે એણે અહિં આવવા પૂર્વે એ જ જિનમૂર્તિની મુદર સ્તુતિ કરી ડાળના લેદ અગમ છે! જીવોના હૃદયના ભાવોના લેદ અગમ છે, દુઃખ છે, પણ હવે નેહએ છીએ આગમ શુ બને છે!

એમ વિચારી આચાર્ય મહારાજ પૂઠે છે એને, ‘અહો! અનુપમ બુદ્ધિનિધાન! કુશળ છે તમને? ક્યા પ્રયોજનથી અને આવવુ થયું?’ શાસન માટે હીરા જેવવા હોય તો શી રીતે ખેંચાય? મૃદુવાણી અને વત્તવ દૃઢયથી, સામાના ગુણની કદ થી ખેંચી શકાન

પુરોહિત અન્યથો પામે છે ‘હુ અનુપમ બુદ્ધિનિધાન! આવા સમઘ મને વિદ્વાન સૂરિય મને આ રીતે મળ્યાં છે! આ કેવા વિગ્નાન ઉરના મહાત્મા! મારામા ગી બુદ્ધિ છે તે હુ જાણુ છુ એક સામાન્ય બાળતમા તો અહિં પૂછવા આવવુ પડ્યું છે માર, આની તો મારી અજ્ઞાન દશા છે અને હુ બુદ્ધિનિધાન?’

આચાર્ય લગવતના ઉદાર વચન પર મુગ્ધ થઈ બોલે છે, ‘પ્રભુ! એ શુ કહ્યું મને આપે? શુ હુ અનુપમ બુદ્ધિનિધાન! જૈન શાસ્ત્રની એમ ગાથાનો પણ અથ ન સમજી શકુ એની મહા મન્દમતિનાજો હુ ગી રીતે બુદ્ધિનિધાન?’

ગુરુજી કહે છે ‘મંદિરમા જે તમે વીતનગ પ્રભુની સ્તુતિ કરી, એ અનુપમ બુદ્ધિના નિધાન નિન કેમ બની શકે? આ જગતમા એ રીતે નીતરાગ પરમાત્માની યોગબાણ વચમા ખરી બુદ્ધિમતા.’

‘હશે ભગવત! પણ આપ કૃપા કરી ચમ્પી દુગવાળી ગાથાનો અથ ન નમજો?’ વસ્તુનો નાવો અર્ધી કેરી રીતે માળી કરે? તમે ત્રત પચ્ચકખાણ માગો ને? તે કેવી રીતે માગો છે? ‘મહા રાજ એકમન’! જાઓ જાજો મહાત્મા છે વિનયભર્યા બે નામાના અનુમ્મકની માગણીલયાં શબ્દોથી આપણા પ્રત્યે નાખાને તા આડપણ થાય, પરંતુ આપણા ય દિવમા એક પ્રાણી એ કંવાણુકર વસ્તુની

કુન્ન માથેનો સામાના પ્રત્યેનો એવો નમ્રભાવ અને બહુમાન જન્મે
 ડે, કે જે ગુણપ્રાપ્તિ માટે ખૂબ જ મહાયક છે કેમકે, એથી
 ગુણપ્રાપ્તિના અવરોધક ક્રમેનો ક્ષયોપશમ (એક પ્રકારનો નાશ)
 થાય છે એના વિના ગુણ પ્રગટે નહિ યાદ રાખે કે માચી નિના, મુન્ન
ગુણા એ (નનય-બહુમાન અને કન્ન-કૃતઝાતા નિના નાહ મગે

ગુરુદેવ એને ઝીધો અર્થ સમજાવીને જ્ઞાતા ન કરે ? ના,
 એમા સામા પર શો બહુ ઉપકાર થાય ? એ તો કહે છે કે, 'તો
 મહાભાગ ! જૈન શામનનો અર્થ સમજવા માટેની ઉચ્ચી વ્યવસ્થા
 સાબળો અહિં તો પહેલા દીક્ષા લઈ તે તે સૂત્રને લગતી તપસ્યા
 કરામા આવે છે પછી વંદન વગેરે વિનય નિધિદ્વારા શાસ્ત્ર અને
 એનું વ્યાખ્યાન મેળવવા યોગ્ય હોય છે તો જ શામ્નોના આય વિચાર
 અને પરમાર્થ મળે, પહોળાઈ-ઉંડાઈ મળે હવે તમને ઉચિત લાગે
 તેમ ક'ં. તમે વસ્તુના મારા ખપી છો, તો મારી તમને સલાહ છે
 કે એમજ અથ સમજી લેવાની ખોટી ઉતાવળ કરતા મા'

હવે શુ થાય ? પુરોહિતનુ ચિત્ત ગભીર વિચારણામા ચઢી
 ગયું 'આમની વાત તો ઘણી સુદૃઢ છે ! કેમકે કોને ખબર, કે આવી
 ગાથાના કરતા તો કેટલુએ અગ્રાધ જ્ઞાન આમને ત્યાં હશે, તે એ
 વીતે મહેલાઈથી મળે પરંતુ દીક્ષા એટલે જીવનભર માટેનો સંસાર
 ત્યાગ ! એ કેમ બને મા !થી ત્યાગે બીજી બાજુ મારે અથ સમજવા
 જરૂર પડે સામાનો શિષ્ય થઈને પણ સમજવાની પ્રતિજ્ઞા છે માટે
 હવે તો નિયમ તે નિયમ' અર્ચનું ખમીર ઉછળે છે અને ક્ષાત્રવટ
 દાખવી આચાર્યશ્રી પાને ચાસ્ત્રિ અગ્રીકર કરી, એ હવેથી શ્રી
 હર્ષિદ્ર મુનિ બને છે આચાર્ય પદાગમને એની આતરિક પ્રતિજ્ઞાની
 ખબર નહોતી પણ આચર્ય દેવના માનની નના મન ન હોય,
જીવને કાનારા ન હોય શુ ? એવા અવમરે કપાત નહિ કરવાનો
કે 'હાય ! મહાદેવે મને આ બાધા કયા આપી ?' પ્રતિજ્ઞાના

અનુસરના પાલન તો આત્માના અનંત રીયને પ્રગટ કરનારા
 અનુપમ ઉત્તરે મારામા ખૂબજ મદદગાર નીચે છે
 અહિં પ્રતિજ્ઞાએ શું કર્યું? મહા મિશ્રાન્વમા ખૂંચેલા નજમાન્ય
 વિદ્વાન પ્રાદ્યક્ષણે જેન શાસનના એક મહાન પ્રભાવક આચાર્ય
 બનાવ્યા. મિશ્રાન્વનુ જોરે, પાછું રાજ તન્દ્રથી માન સન્માન,
 વળી વિદ્વતા, એમા પ્રાદ્યક્ષણ, આ એકેક વસ્તુ અની છે
 આટલી ઉંચી સાધુતાની સ્થિતિએ ન પહોંચવા દે! પરંતુ એક પ્રતિ
 જ્ઞાનો ચમત્કાર અજબ છે મારો પ્રતિજ્ઞા એ તો મોહને પામીને
આત્માને આગાનાં છે એ સમજનાન પ્રતિજ્ઞાના પાલન પાતન
અનન્ય પ્રાણ પાલ તજના સંભાળતા નથી!

કલિકાવસર્વજ્ઞ શ્રી હેમચન્દ્રસૂરિજી મહાનજે ફરમાવ્યાથી એમના
 પદ્મધર શ્રી નમચન્દ્રસૂરિજીએ અયોગ્ય બાલચન્દ્રને આચાર્યપદવી
 ન આપવા કબૂલું પછી તો એક બાજુ કુમારપાળનું મૃત્યુ, અને
 બીજી બાજુ ગુરુદેવ શ્રી હેમચન્દ્રસૂરિ મહારાજનું મૃત્યુ થયું
 કુમારપાળનો ઘાતક અજયપાળ રાજગાદીએ આવ્યો એણે બાલચન્દ્રની
 ચઢવણીથી શ્રી નમચન્દ્રસૂરિજીને કહ્યું કે ‘બાલચન્દ્રજીને આચાર્ય
 પદવી આપો.’

‘તે મારાથી નહિ બની શકે’ સૂરિજીએ ઉત્તર આપ્યો:

અજયપાલ દબાણ કરે છે ‘બનાવવા જ પડશે’

‘બીલકુલ બને એવું નથી’ શાસન બહારીરે દંડ નિર્ધાર
 બાહર કર્યો

રાજ ગુસ્સે થઇ કહે છે ‘એનું પરિણામ મમજો છે? તમે
 આ કોની સાથે વાત કરી રહ્યા છો?’

‘ગુજરાતના રાજ અજયપાલની સાથે’

‘એટલે, મનગા ખુમારી છે?’

‘ના, ખુમારી નહિ ગુરુજીના વચનના પાલનની, પ્રતિજ્ઞાના પાલનની આ નિશ્ચિત વાત છે’

પ્રતિજ્ઞા ભંગના ભય-રતા —રાત્રનો ડોપ હવે માઝા મૂકે છે, ડહી દે છે ‘આચાર્યપ’ તમારે આપવું જ પડશે, નહિતર ચઢાવી દઈશ તમને અગ્નિ પર’ વિચારો કેવા ઝટોકટીના સંયોગ ઉભા થયા અહિં ને કપ્પની ગભરામણુ હોય, મૃત્યુના નામથી કલેનું દડદડતું હોય, તો તો કેટલાય ખડાના ઉભા કરાય મન લોચા વાળે કે ‘જીવતા હઈશુ તો ખૂબ શાસનું પ્રભાવના કરી શકીશુ, ઘણી આરાધના થઈ શકશે’ પણ સક જીવને એ ખબર નથી કે ઇતિહાસમા એમ લખાય છે કે જ્ઞાનાચાર્યે મૃત્યુના ભયથી ગુરુવચન ઉલ્લેખ્યુ, પ્રતિજ્ઞા ત્યજી, તો એ પ્રભાવના કે અપભ્રાવના ? લોકોને શુ થાય, ‘હિ ત્યારે જૈન ધર્મમા આવી પોલ ચાવવી હશે ? આચાર્ય પણ પ્રતિજ્ઞા તોડી શકે ? વગેરે વગેરે થાય કે નહિ ? ત્યારે પોતે જો ગુરુવચન ઉત્થાખ્યુ, તો એ મહાવિરાધના ખરી કે નહિ ? અને પછી એવા નિષ્કુર હૃદયે આરાધના થઈ શકવાનો શો ભરોમો ? એમા માલ પવુ શું ?’

શ્રી રામચન્દ્રસૂરિજી તો મૃત્યુની ધમકી પર રાજાને આનંદથી કહી દે છે, ‘કોઈ ચિંતા નહિ.’ ‘ક્યા ગુરુને આ કબૂલાત આપી’ એવું જરાય મનમા નથી આવતું પ્રતિજ્ઞા તો તારનાની છે, હિંદુતારનાની છે, એના માટે હવેકો નિચાર કેમ કરાય ? માનવ જીવનમા પ્રતિજ્ઞા-સ્વીકાર અને પ્રતિજ્ઞા-પાલનનો અંગેડ હક મળ્યો છે ખ્યાવ છે આ હકો ? તો કહો જોઈ, જીવનને કેટલી પ્રતિજ્ઞાઓથી ભરી દીધું છે ?

અન્યપાવ ધમધમે છે, ‘એમ નહિ માનો અગ્નિ ધખ્યા ધાતુના પતરા પર-કઢાયા પર ચઢવું પડશે ત્યારે માનશે,’ એમ કહી કરાવી તૈયાગી મોટી કઢાઈ નીચે પ્રત્યક્ષિત ધખતો અગ્નિ સ્વતાના દમામધી કહે છે, ‘કા માની જાઓ, કા આના પર ચઢી જાઓ’

ધન્યવદી — કેવી અગ્નિ પાનલા નુ થાય? હા, નહિ,
જાતમા ગુરુઆજ્ઞાનો ખાતર દુર્લભ અમની પ્રતિજ્ઞા ખાતર
પ્રાણ ત્યજરા પડે તો, તે ઘડીને અભ્યાસી થા નહિ, પણ
ધન્યવદી મહા પયગી માનનાની' સરિશુ અમાગેમા મેલવત
 નિશ્ચય હતા દુષમ એવા પયમ કાગમા પાણી લયકર મૃત્યુના
 આક્રમણ પણ એમને અનિવિચાર કે જોવાકડા કરવા મમત્ર નહોતા.
 એ જ કાગમા આપણે જીવીએ છીએ ને? આજ કાગમા અનુપમ
 દુષાન્ત આપણી માએ મળે છે ને? તોય દેવબક્ષિ, ગુરુઆજ્ઞા,
 અને મતપ્રતિજ્ઞા વગેરે માટે કેટલી ચીવટ, અને ઠેઠલુ જીગરો
પયમગણ પા. આવી આરાધના મા અને એના વિષય પુરુષાર્થથી
ચાના આના જેવો કરી મનાય એમાત્ર કનુ નહિ બને તો, એ
હજી આના જેવો!

આચાર્યની અતિમ આરાધના અને ભવ્ય પુરુષાર્થ — મહાન્ત
 સાધુગરુડના નામક, અદ્ભુત શામન પ્રભાવક, અને શાસ્ત્ર-રસધિતાર
 આ આચાર્ય પરિચિતિ કળી લીધી વિહરમાન લીલક-દેવની મુક્તિ
 કરી, દુષ્ટતગર્હ સાથે મહામતનું પુનરુચ્ચારણ કરી લીધું, સર્વ
 જીવોની ક્ષમાપના, મૈત્રીભાવ સાથે અનશન, અને અરિહંતાઈ ચાન્
 શરણુ સ્વીકારી લીધા નમન્કાર મહામરના અમરણ સાથે એક
 લડવીર યોદ્ધાની જેમ લાંચ જેવી કઢાઈ પર ચની ગયા! આમડી
 તો એકામ જળવા લાગી, અનન્ધ પીણ હતા સુખપર અનિમ
આરાધનાની અને મમાનિની અપૂર્વ પ્રમત્તતા હતી! ઘડીમાં
 શરીર શેકાઈ સાર થઈ ગયું!! પણ જયજય અરેકારો નહિ કે
 કયા ગુરુએ પ્રતિજ્ઞા કરાવી, અને કયા વગર વિચારે એ ઉતાવળથી
 સઈ લીધી!

આ તવી પર શેકાઈ જવાની વાત નવી નથી નરકાદિમાં
 આપણને એવું ઘણું મળ્યું પણ લયકર પીણ અને પ્રાણત્યાગના

માટે મન પ્રતિજ્ઞાનું પાલન એજ જનન મરણના નવી માત હતો
 દુર્લભ-અતિદુર્લભ હતી, તે અહિં લાધી તો હવે એમા પાછી
 પાતી ગા માઉ ?

એમજ વીર જનીને હિંમત પુરોહિત આપનમ ટેકથી મુનિ
 જન્યા ગી ગીતે ? ગી ગીતે મુ પૂછે છે ? જાણ મમારના મંબધ
 અને હંતાવા કંગાવીને ? અતરના માયા મમતાના બધન ઠાપીને !
 અચાનક આમ કંગાથી મગામંબધીને આશ્વચ ન થાય ? થાય,
 અને પુ પા ખરા ' આ એકમ મુ ? ' તો તે કહેવા તૈયાર હતા
 કે ' આ કલવ્યના પાવન '

‘ પણ તમારે દીક્ષા ? ’

‘ હા, હા, મારે દીક્ષા ’

ત્યાં મ મા વગી કહે ‘ હ નન્યામી જાવા થવું હોય તો થાઓ,
 પણ જૈનોના માધુ નહિ ’

હો, મગા આ માનુ કહે છે ? મમાજ-ત્યાની રજા આપે
 એ ? ના દે ના, એ તો એક ગોગો ગજગવવાની વાત એમ કાઈ
 સંસાર ગેહવા દેવાય ? સંસારી-મગાઈની મદ્દજતા શામા ? મોકુ
 કંગાવામા, વિષયના દીકા બનાવવામા, ઠરાયના ઉમ્તાહ કરવામા,
 કેમ એમજ ને ? ના મુ હો છે ? તપામા જનનમા મગાઈની કએ
તમે ખીજને નુ આપા માખની રહ્યા છે, અને મગા ના કએ
ખાજ પામેથી તમે જાની આગા રાખી રહ્યા છે ? મોજપાણી અને
માનપાનની ? કે પ્રસન્ન અને ત્યાગ-તપમ્યાની ? હિંમત પુરોહિત
 તો નરવીર હતા એ તો મગાને કહી દે કે ‘ ખીજ બધી વાત રહેના
 દો મારે તો જનન નેયાના આ અપૂવ સુકાની મળ્યા કે આ બધુ
 ધન્યાર માલમિત્ત તમને લખ્યું ’ હે ? મિત્ત મને માનપાન
 ઠાડીને ચારિત્ર લેવાય ? તમાગ પોતાના માટે એમ લાગે કે, ખરૂ
 ને ? પણ કહે તો અગ ક ‘ મિત્ત દોડીન મરાય ખરૂ કે નહિ ? ’

તે તો ધૂમ નથી' તેમ આ પણ મમલો કે જૈન ધુમમાં જન્મ્યાની વિગેરતા લાગતી હોય તો ચારિ । વિના ધૂમ નથી જૈન તરીકે જન્મ્યા માટે મધણુ ઝેડીને દીક્ષા લેવીજ જોઈએ, એ આવશ્યક કર્તવ્ય અગ્રહિત વગેરે કરતો ન સહ સકો એ જુદી વાત પણ જેમ બધુ ઝેડીને મરતુ પડે છે, તેમ બધુ ઝેડીને ચારિ । લેવું જ પડે, એવું હૃદયમાં અડિત થઈ જવું જોઈએ નિર્ધન-નર-ન ત્રો । વિના ચારિત્ર પદ અક્રમ ચારિત્ર ન માન્યાની કટ્ટાન ઉ । યો : પુરોહિતને ભાવના થઈ કે ત ત અમવ, કેમકે આ ભાવનાનો વિશ્વાસ રખાય નહિ । નથી ને કાંઈ કોઈએ ગેરોડા ઠપકો લગાવ્યો તો ભાવના કે પાયમાન । આપણા સંયોગોને વિશ્વાસ રખાય નહિ પણ આપણે તો છીંદુ જ ગોધવુ હોય, એવે એમ થાય કે હજી શુ વહી ગયું છે ? સાચી ભાવનાવાળા જીવો વિપરીત સંયોગો વચ્ચે રહન કરે છે, એમનું હૈયું મળગી રહ્યું હોય છે એ નમજે છે ભાવનાની નાજુકતા । પણ એટલું મમલું રાખતો કે આમડાની આંખે આ ભાવનાની નાજુકતા નહિ દેખાય

ભાવનાની નાજુકતા —જોડાજ માટે ડાહ્યા મનુષ્યનું કર્તવ્ય છે કે જ્યારે ઉત્તમ કાયની ભાવના જાગી, ત્યારે તુ ત તેને વધાવી લઈ અમવ કરવો નહિતર તો જો કાળે કરીને ભાવના એમ જ પડી ગઈ તો સમજો કે આત્માય ગયો નીચે । કડરિકે દીક્ષા ભાવનાથી લીધી હતી, પરંતુ જો એનું આક્રમ ઉપાયોથી સંરક્ષણ ન કયું, તો ભાવના પડી પરિણામ ? સાતમી નરકમાં પડ્યો અને ભાઈ પુકરિક ? ઉપર ચૌદમાં રાજજાકમાં અનુત્તર દેવ જાન્યા ? પુકરિક તો ભાવના દમનવા-વધારના એને અનુરૂપ ઉચ્ચ અમલ કરનારા જાન્યા, માટે પોતાં અનુત્તર વિમાનમાં ।

પ્રતિજ્ઞાનો પ્રભાવ — હરિમદ્ પુરોહિતે લોગી જોયું, પ્રતિ જ્ઞાના પાવન વિના રહેવામાં અસત્યગામિતા, આના મહાન

જેના આર્ય પામેથી લભ્ય એવી અનુપમ વિધાનો અલાભ, ને
 પ્રપચમય સસારમા એમજ જીવનોની બરબાદી ! ત્યારે પ્રતિજ્ઞાના
 પાવના આર્યના પાન્યાના મદ્દગતા ! કુળને ગોભા ! મન્યારત્રની
 પ્રાપ્તિ ! દુષ્ટવૃક્ષમમા મનય ધર્મની આરાધના ! ઉત્તમ લલ્લા
 જ્ઞાનના પ્રાપ્તિ ! વિવારજો તમે, મનુષ્યપણુ અને જેનપણુ પામ્યા
 જે ને ? તો શુ કરો તો તે પામ્યાની સાર્વ તા થાય ? અત્યારે જે કઠી
 રહ્યા છે, તે તો અનાર્યપણુ, જેનેતરપણુ પામ્યાનેય ન, શ તને ?
 ત્યાં પશુપણુ પામવાને બદલે આર્ય જેન માનવતા પામ્યાની ડોઠ
 વિગેષતા નહિ સાધવાની ? આ ગ્રાહણને એમ થયું કે મારાથી
 ધાત્રી પ્રતિજ્ઞા કેમ તોડાય ? મામે આવતુ ચારિત્ર કેમ જતુ
 કનય ? ત્યારે શુ જન તરીકે જન્મેવાને એમ ન થાય કે 'અહો !
 ન્યાયમંપત્તતા, સત્યનિષ્ઠતા, ઉદારતા, પરોપકાર વગેરેથી મારા ઉચ્ચ
 જન્મને કેમ સાર્વક ન કરે ? બીજુ બહુ તો, કરું ન કરું કરાતુ
 , પ । આ ગુણની પ્રાપ્તિ દરેલી અક્ષય બનવાની, અને એથી
 આત્મા સાચો સુખી અને અતર થવાનો.

મુનિ હરિભટ્ટનો ઉત્તમ જ્ઞાનના — ગ્રાહણ હરિભટ્ટે આચાર્ય
 બાવંતના ચરણ સ્વીકાર્યા જે રખતે એમને ચારિત્ર આપવામા
 આવ્યું અરિહુત પન્માત્માની આત્માએ એ રખતે એમના હોવાના
 ને ને । નિન્યાગના ઉમગમ આ ર લગ્નીના જેમ ઉગતા રતા !
 મિયાનાત અને મિયા પ્રવૃત્તિના પટ્ટી તાપનો દાનાનજ ભાગેભાર
 મગ તો ભનો ' ચારિત્ર લીધ પત્ત જેમ જેમ શાઓ ભાગતા
 ગયા, તેમ તેમ એમના અતરમા જેન ગામનની જે રધુને રધુ
 ન ભુત મોટ વ્યાપી ગ તે ॥ પગિપામ, પ આજે એમના
 વધા જવત દૃષ્ટાત છ ત્યારે એમને યાદ આવે કે કે "ક્યા
 હું એ પૂર્વનો પુરોહિત ! ને ક્યા આજે હું સાધુ ! એ વખતનો હું

હેવો, ને આજનો હેવો ? કયા એ વખતનું ગર્વિષ્ઠ મન ! તું છ
લક્ષ્મીના લોભમાં પડેલું મન ! અનેક પ્રજારના દોષોમાં રપ્ત નહેનાડ
મન ! ને કયા એના પ્રતિષ્ઠાની આ શુભો !” ત્યારે એમના દિલમાં
આનંદ થાય છે એ યાજ્ઞી મહારાજને માતા માને છે
પાણુ શુરુએ જોડખાણ કરી છે કે આ અમારા શુરુના ભગિની
છે, મહારાજ છે જન્મભત્રી માતા જુદી, આ તો ધર્મની માતા !
એટલે જે ગ્રામ્યો લખ્યા તેની નીચે વચ્ચે કે ‘યા’ ની મહારાજના ધર્મ
પુન શ્રેતાઅરાચાય અગ્નિદની આ ન્વના ’ એમ એમને લાગે છે
“હેવો મુદર યોગ ! અ માધવી” । । અ જૈન શાસનની ચક્ષી
દુગ પાળી ગાવા । । આ આચાર્ય લગવત । । મને આ મનોઅ
જૈન શાસનથી પ્રાપ્તિ । । હવે તો હું અગાધને અગમ્ય જૈનશાસ્ત્રોની
અવગાહન કરી તકીશ શુરુએ સંવેલવતું મમજાવેલું રહસ્ય પામી,
આજે માડ મન પ્રભુના આગમો પામનાની આશામાં મસ્ત છે । હું
શુભ હેટલા ૧૬ થી બધા ઉપદેશોના । ” મન હવે પાન ।
અની ગયું છે

આત્મરાત્ર મન — આત્માના રશનર્તન આધે મનમાં
પનાનર્તન એ અ વિસ્તે ગમતી વાનો, મહાઓ, અને તેના
પથપાતાં નવજ દોષના પડો આત્માનું ભયકર બમાનના ૧ ૧ ૧
નો મન ૮ ઉત્તમ જોડિની આ ધનનાની આડે ૧ જેટલી વાત
અશક્તિની નથી રહતી, ૨ જેટલા ઉપસ મયો । નથી નહતા,
૩ જેટલો મામજીના અભાન નથી નહતો, ૪ દેશ અને કાળ
જેટલા નથી નહતા, તેનું મન નડે છે મન મુરાર્યુ એવા શક્તિ
સ યોગ ૧ ગનના બધું મુરાર્યુ મન મુરાર્યુ તેણે આત્મા મુરાર્યુ,
બન મુરાર્યુ મનના કેરકારે એ મહાન પુરુષને અપૂર્વ સમ્યગ્દષ્ટિ
અને સમ્યક્દિ પી ક્યાં જૈન શાસનના જ્યોતિર્ધર બનાવ્યા અતિ
ઉચ્ચ કામિના ઔજોને સુવાલીશ શાસ્ત્રરત્નોના સુત્રધાર બનાવ્યા

આ કેવો જનસઘ પર અને જગતપર ઉપકાર કર્યો ! ! દોઢ દહાસર
 નર્મ પહેલાની આ વાત ત્યારથી માડી અત્યાર સુધી એ ગાત્રો ચાલી
 આજ્યા છે તેનાથી કેઈ આત્માઓએ આત્માની અદ્ભુત નિર્ભયતા
 કહી, અને કેઈ કહ્યો ! તે શાસ્ત્રોનો વારસો ધીજાને મોપશે, અને
 સદગતિના બોધના ધનાવશે ! એ આવો ઉપકાર યારે કહી
 શક્યા ? ત્યારે એક ગાથાના નિમિત્તે, પ્રતિજ્ઞાના કારણે મન ટેરવ્યું
 તો ને ? મનને મમજાનનાની જરૂર છે આ ભનમા મન મમજાન,
 મમ-મમજાનનાની મામત્રા મળી છે પત્રીના ભનના ની અખર ?
 તો મનને મમજાની ના એક કવિ મને ઠીક ઠીક દ્રાક્ષા આપે
 છે મન આપણને કેવી કેવી સ્થિતિમા મૂકે છે, હાથની જિતેલી
 બાજીને હનવે છે, નજીક થતો મોક્ષ દૂર કરાવે છે, તમતી ભયની
 શ્રેણીને સોયદોગધી માધી લાળી કરી આપે છે ! તેના મનથી
 શાકેલો આત્મા કુ ન કરે છે !

“મનવા છાડ તુ સગ હમેરા ”

મનનું કંર નાટક

કવિનો આર્તનાદ —

(કાલગઠો લીમપલામ મિશ્ર)

(૧) મનના છાડ તુ મન હમેરા

ના ચાહીએ તેરા માય ખજાના ના નૌખત નજારા,

ના ચાહીએ તેરા હાથી તમોયા રાજપાલ જન મારા મનના !

કવિ કહે છે કે “હે મન ! તુ અમારો પલ્લો છોડ તુ ઘણી
 માલમિલપ્ત દેખાડી અમને લલચાવે છે પણ હવે અમારે તેની
 જરૂર નથી મહેલ ખરી રીને હોય છે જેલ જરાબર, પણ તુ અમને
 દેખાડે છે કે ‘જુઓ આ કેવો સુદર ઝંગલો છે, એમા તમારા નામની
 નોખત બને છે’ ઇત્યાદિ રૂપે બોળવી તુ અમને એમા પૂરી દે છે
 એમ ગાદીતકીયા, મોટા ગજ્ય, અને આખા જગતની ઠંકુરાઈ,

મા બધું જે પાપરાંનાં બાળ જેવું છે, તેના ડગારો અમારી પામ
ત અગત કાળા કર્મ અને પાપના મધ્યક ઉપાત્તરે છે. આજ
મુધી છે મન ! તને પ્યારુ કરવામા મેં અધગી કુટાટ કે ધમ
મયાદાની રાગમ નથી રાખી. પરંતુ એ બધાના પાપામમા શું ?
જેવા પ્રમાણના તારુ ગમત જ નામ્યુ તારા પ્રમાણના ને
‘દમ’ તે મને નાનિને દુનાને જ નામ્યા છે. આકા ! તારી
નિર્ભયતા હું તું વર્ણવું ?

(૨) આજ જનમમ આજ તવ વા તુ માટે મમમ પ્યાન
નહા જ્યાં મેં તેરા હા કર, તું નહિ હુઆ હમાન મનના
આજ મુધીમા યુગો વીત્યા, એમા ઠેકથી તું મને સોધી અધિક
પ્યારુ હતુ એમ તો આ પૃથ્વીતવને પાવન કરનારા વિચરતા
પરમાત્માય મને મળ્યા હુગે, પણ એમને ય પડતા મૂઠી, છે મન !
તને જ મેં જાનુ કરું તને ગમે તેવું, લલે અધમમા અધમ, કાય
પણ મેં જ્યું તું જ મારો નાવ, હું તારો દાસ, મહા સર્વદા હું તારો
આનાદિત થઈને રહ્યો. ય તું અકસોસ ! કે તુ માન ! ન બન્યું !
એટલે ? તે મારી કાઠ જ કર ન કરી ! મા, કાઈજ તે બનુ ન કયું !
આ અપાવ ભગમાગરના મનન અમા મમાતા એના મને ને
મન ! ત જરાયે રચા ન આપ્યું અને હું ગમાર તારા પુરું
હેવાન બધા ! ન જોઈ રાત, ન જોયો દિવસ ! ન જોઈ હરિહતા,
ન ન જોઈ ધર્મતત્વાગ્રી તપસિ ! તને જે ૧૨મું અને તે જે જે
માળ્યું, તે સઘળું કરી છૂટવા મેં આકાશ પાતાળ એક જ્યાં ! છુનનના
છુનન પુરા બન્યાં જ્યાં છતાં તુ મારા હૃમનનું કામ કરનારુ !
હું આરો બનુ એમા તારે શું ?

(૩) તરા તો કદુ નાહિ મિ ૧૩, તુ બના દાન મનસારા,
ગાદેપકા મિધ્યા દાસા તુને મેં ગયેમ લવા, મનના !

તારુ તો ક્યુ બગડતુ નથી તું તો મતવાળો-આપ મતવાળો
 એટલે કે સ્વતંત્ર બની રહ્યાં કરે છે તારુ ગમતુ-અણગમતુ લેના
 મુકવા પાછા મને તો તે સુતામ તરીકે ગણ્યો સુતામીમા મને
 મળડાનવા તે મફતનો રાગદ્વેષનો ફાસલો માન ગળામા ધા-યો કે
નગદ્વેષ એ કાસલો એટલા માટે કે રાગદ્વેષ નિનાનો આત્મા સ્વતંત્ર
છે, કઈ પાપ કર્યુ પડતુ નથી, ત્યાં રાગદ્વેષમા એવો બધને
બધાય છે, ફાસાય છે, કે પાપ કર્યા પડે માણસ રાગદ્વેષથી જ
હુ ખી કે રાગદ્વેષ હોય ત્યાં મુઠી હુ ખ ન આવે, ત વાત બની જ
ન શકે છે મન ! તુ તો એવુ છે કે —

(૧) આના મનમે તુ ખ નહિ માને એના મિત્રે આના
 સ્વર્ગનર- ના અનુભવ તુને લીધા કે લાખન નાના
 મનના !

સ્વર્ગનરકમા લાખો સ્વાદો લીધા છતાં આ સમાજમા રખડપટ્ટી
 કરવામા તને હુ ખ કે નાવેશી નથી લાગતી ! કેવુ તું મહાગમાર
 અને હડીનુ છે હે અજ્ઞાન ને હડીનુ મન ! તારા લીધે તો, પ્રભુનુ
 શાસન મારી સામે કે છતાં, મારે બનાતર કેવા પેઠવા પડશે તેની
 મે લીધિ નથી રાખી ! હું રાગદ્વેષના કચગ ઉપાડી રહ્યો છુ, મને
 લજ્જા નથી આવતી ! હમણા એ લજ્જા હોય, કે ‘મરે !
ચીરાગના અનુયાયી એના મને આ રાગદ્વેષના મ્યન મવના
નાલના નધા ! આ તો ફણુ બગળ થઈ રહ્યુ છે’ તોતો ઉભો થઈ
 બીડ, રાગદ્વેષને લાત મારી કાઢુ ! પણ ના, શરમ નથી કેમ આમ ?
 માર મનનુ કહેતુ ચઢાવી એને ગમતુ કર્યુ, એનુ અણગમતુ
 ઠેડ્યુ, લલેને વીતણ ! સામે હોય પણ મનને પનારે પડ્યા નહેવુ,
 આ અનાદિની ત્રાવ નથી કે એટલે શી શરમ ? પછી તો કેમ ?
 તો કે ઇન્દ્રિયોની વેઠ કરવાની, કેમકે મન એને કળજે કરે છે.

“(૫) ‘પાચે દિવસ ત્યાં રહે અપની, મેરી છતી બાજી હારી,’
પુનઃ પુનઃ અમૃત અમૃત મો કં બહા, સારા
મનવા

મન ઇન્દ્રિયોને પોતાના હુકમ મુજબ નચાવે! પછી તો
બલેને મનુષ્ય બનમા આનીએ એવ આમ તો જનતની બાજી
લગલગ છતી ત્યાં ગણાવ, પછી જો મનનુ ગમતુ કન્યામા, અને
તેના હુકમ બનવામા ઇન્દ્રિયોથી કાળા કામો કયાં, આત્માને
બારેકમી કરી દીધો, અને ટુર્જતિની તૈયારી કરી, તો એ શુ કયું?
પૂવે જીતેની બાજી જારી નાખી! ગુ માજી છ રો હતો? ત્યાગ
તપનના ના ના ના મહાનન ના ના ઉત્તર કાઠના મનાનો અનમર
માયો હતો ન નનમા બચકર કોષના ધ્યાન, તિર્યચમા માયાના
સ્થાન! નરમા માં એનો લયકર પડે છે કે સહેજે કોષ ગુરો
આની બચ નિર્ચયમા મુગાપણ હોવાથી થતીને જાણવી ન શકે
કે આવો ભાગ નહિ ઉપડે એમ પોતાના ચા-ભૂખ ન કહી શકે
તેથી સહેજે એને માયા કરવાનું મન થાય અને પોતાથી ઉચ્ચ
ઉચ્ચ દેવલોકના મુખી દેવ પાં ઇન્દ્રિય, સહેજે પોતાને એનો લોભ,
વગેરે દેવગતિમા લોભના ધ્યાન જતા ત્યારે શુ માનવને અભિમાનના
ધ્યાન નહિ? ખત, પણ બહુબાર તો દરેકને લાગેલો જ હતો
નરક અને દેવલોકની ગતિ જીવને સાં ના પાડતી હતી કે અહિં
કોઈ બાતના તપ, ત્યાગ કરવાની વાત ન કરે! તિર્યચપદામા
અવિવેક અને પસંધીનતા ના પાડતી હતી ગમે તે આચરણુ ગમ
તે ખાતુ, ના ના કરણુ પડે, બારી બોજ ઉઠાવવા પડે, લોડ માને
“પવિત્ર ગાય!” પણ પાવને એનું મન મનાવે કે “ધાવ
વિદામા મો!” વિવેક નથી બાકીની એકેન્દ્રિયથી ઠેઠ અનરો
પચેન્દ્રિયપદાની સ્થિતિઓમા પણ જીવ હારી રહ્યો હતો, ત્યારે
અહીં બાજી જીતમા છે કેમકે બધું થઈ શક્યું શુ શુ? દાન, શીવ,
-તપ અને બાવ! પ્રભુની લક્ષિત અને જિનારાણુ પાવન! કયાયોનો

ઉત્તમ નિગ્રહ ! ઇન્દ્રિયો પર આત્માની બેરદાર આધીનતા ! આ બધું કરવાના મયોગ મળ્યા એટલે કહેવાય કે અહિં બાજી હારે છતાં તેવી થ, પણ હુચ્ચુ મન ઇન્દ્રિયોને કબજે કરે છે આખને કહે “જા પર સીના શરીર પર, જા સિનેમા પર !”, જાનને કહે “જા ગેડિયો પા” !”, જીભને કહે “લટક કઢોઈ-ઓળમા !”, આ મિથિતા ત્યાગ તપ કે મદાયાર શુ ઠરાય ? બધી બાજી હારી નાખી એ પરવશતા અને મૂર્ખાઈ કેટલી ? મનની ચાહે ચાહી, ઇન્દ્રિયોના અમન અમનમા શુ કર્યું ? પૂર્વોપાર્જિત પુણ્યને વિનાશ ! અહિં હુટાવી નાખ્યું પૂર્વનું ભરચક પુણ્ય ! તળિયા સાફ કરીને ખેઠો ! હવે પરભવમા સાફ કેમ મળે એ માટે આકાશમા જ ભેવાનું ને ? પછી રહી ભીખ

(૬) લોભ મોહની ઝોળી લેખર, ઘરઘન હાથ પમારા

ગાઠમે તેરી ઝક લાવ ના, માગત ફીરે ઉરાગ મનના
ઘર ઘર એટલે કે જેટલા જગતનાવિષયો ત્યા ત્યા હે મનહા !
લોભ અને મોહની, તૃષ્ણા ઓ મમતાની ઝોળી તે મને પકડાવી
ભીખ માગતો લટકવ્યો ! વીતરાજના શારાનમા આત્મી, આ
જરનાનું ? અકનતિનો દીકરો ભીખ માગે ? નુ અનતમળ ભીખ
માગી ઝોળી ભરા ના ? ના, ના, બહુજ ઉડી થઈ ગઈ, તળિયુ
કેખાતું નથી માટે હવે કહું છું

તારી ગાઠે એક પાઈની મુડી નથી રહી અર્થાત્ પુણ્ય ખૂટી
ગયું છે છતાં તુ ઉરાગે માગતો કરે છે અર્થાત્ અશમ્યની
ઝખનામા પાપ કરે છે સમજ કે લોભ અને મોહને લઈને
ઇન્દ્રિયોના લોગવિનાસ માટે જે જાળ ઉઠાવે છે, તે પ્રપચમાથી
સાર નહિ નીકળે

(૭) જીમ પ્રપચમે માન નહિ હે, તાકો સોન્ય વિચારા,
તરપદારથ ચિ હે બે ચિત્તમે, તેગ મેરા ભન પારા”

જાતની જાળમાંથી માગ નેત્રે વાડયો ન ક ત કાળી
 ન-ન ? અતે નો અપયગના પાપવા મળી ન' માથે દુષ્ણ અને
 નુર્મી યના ન રા વન્નગ' અહિંયા ન્યા ત્યા હડધૂન ઘાય છે, અને
 પન્વેકમા તો દીન, દુષ્ણી, અને મહાનિગધાન બનશે નુનિયકની
 આપ પ પાળથી ગામાગી નહિ પણ નાનેની મળી ન' આત્મા
 હોતો ન હોતો થઈ જશે ! તો શાને હે મન ! તું ચક્રોળે ચઢ્યું છે ?
 એક તું સમજે તો ઘણા ઘણા પાપોમાંથી હું બચી જાઉં તે માટે
 કેટલા તું તપ-વસ્તુ તો વિચારતું થઈ જીંછ બધી અતત્ત્વર્ન
 ગઠમથવ ગઢી નાખે, તો માગ વહાવા મન ! તારો અને મારો
 નિન્તાર થઈ જાય !

જાતમાં ન મળે તુ જિન ગાનનમાં મળે — હરિભદ્રમુનિએ
 મનને કેરવીને પવિત્ર બનાવ્યા પછી જેમ જેમ એ જિનશાસનની
 પાતો ભણતા ગયા, તેમ તેમ એમને અનહદ આનંદ, આશ્ચર્ય
 અને નવીન ઉત્સાહ જાગતો ગયો જગતમાં જોવા ન મળે સૂક્ષ્મ
 અને નિરતુલ કર્મ આદિત્યની રાતો' પદ્મ-ચની રાતો' લેહ
 ભેડની, નિત્યાનિત્યની, સત્ અસત્ની, કપી ને અકૃષ્ણની-સ્વા-નાદન
 રાતો' મખલગી ને મખનયની રાતો, ચૌ. ગુણસ્થાનકની, ચૌ.
 પૂર્વની, ચૌ. રાજલોકની રાતો' આ બધું જગતમાં જોવા ન મળે !
 ઉત્તમ સુધમની ચર્ચા બીજા જગતના ધર્મોમાં જોવા ન મળે !
 સૂક્ષ્મ મહાનતોની મૂર્ખ રાતોમાં જગતની દૃષ્ટિ ન પહોંચે !
 અભિતિ અને ગુપ્તના રાતો જગતન જોવા ન મળે ! આ બધી
 મિંકત જન શાસન માટે જિજ્ઞવહ છે હીન માલેકના કગડા તો
 અનાયોનિય બાહુ મળી ગોકે, પણ આ બધું જૈનને જ મળે એવા
 જૈન અહિં પાય પચીસ લાખની સંખ્યામાં છે ! એમાં તમારો
 નંબર લાગ્યો ! જગતમાં મહાકિમવી મિંકતને પ્રાપ્ત કરી લેવા
 બાબ્બવાનમાં તમરો નંબર નોધાયો ! છતાં મનને નમજાવી શકાતું
 નથી ! એટલે પછી મન નચાવે તેન નાચવાનું જ ને ? મન ગીખ-

વાટે છે કે “ધર્મ-ભર્મ તો છે છે ને છે એ કાઈ જતો નહિ
 રહે ! સાચવવાનું તો આ બધું (જગતની જગત) છે” આ કેવી
 કળાવ દશા ! છતાં મ-લાભને અવગણવાની દશા ! અત્યા ભાઈ !
 પણ એટલું તો સમજ, કે જેને તું તારૂં સમજે છે તે પછી નવી,
અને તું તો પડીય છે ! હવે જો તે ધર્મ નથી સાધ્યો, તો તનું
પગલાંમ શું ? આની પછી જે તું જેવાનો છે, એમા અહિં તે ન
મારું મારું ક્યું તેની વાસના તને ભવિષ્યમા બહુ પીડશે ! એનું
કારણ એ, કે ત્યાં તૃપ્તિ બહુ, પણ પુણ્ય નહિ તેથી અંખેનું ન
મગવાથી પીડાનો પાગ નહિ ! ત્યારે ત્યાં તારી દશા કયી ?
 શ્રી હરિભદ્ર મુનિવરે તો મનને છૂટી લીધું છે ક્રમભંગ જેન
 શાસ્ત્રો ભણે જાય છે એમા વળી પૂર્વનામના શાસ્ત્રોના વિચ્છેદ પછીનો
 નશ્વરનો એ કાળ એટલે ઘણી વાતો શુભમહાસજ્જના મુખેથી ભણવા
 મળે ! જોતજોતામા શ્રી હરિભદ્રમુનીશ્વર આગમો અને બીજા શાસ્ત્રો
 “હર રીતે ભણીને તૈયાર થયા

મર્વણ-અસવજ્ઞના સાત્ર વચ્ચે આમશ પાતાળના અતર —

એક વાર શુભને એ કહે છે કે “હે મુનીન્દ્ર ! આટલા દિવસ તો
 અધિકરણને ઉપદેશનાત ગાત્રોમા પ્રસન્નતાથી ભારી મતિ ખુચી.
 એનાથી આસુરી બળને મારામા પ્રગટાવવાના કોડમા હું રમ્યો
 આનું કારણ એક જ હતું કે આપનો પરિચય નહોતો, તેથી હું
 મૂંછિત હતો પરંતુ હવે હે પ્રભો ! આપના પવિત્ર પાવન સનિધાનના
 નુસ પ્રભાવ જગત એવું મારું મન હવે ધીન્જ ધરી મમ્યક
 શ્રુતના મહામાનરમા અત્યંત લીન થઈ ગયું છે જગતને લક્ષ્મી
 વગેરેના વિયોગો જે પીડા આપી રહ્યા છે, એવી કોઈ વ્યથા હવે
 મને નથી હે નાથ ! અનેક જન્મોની ઉચ્ચ એવાઓથી પણ બદલો
 ન વળી શકે, એવો આ કેવો આપનો મારા પર અનુપમ ઉપકાર !”

જીવજ્ઞાનો મહાનધર્મ કયા — શ્રી હરિભદ્ર મુનિની આ

ધિકન વાણીમા ખૂબ જ રહ્યું હરેલા જે એની શોધ સુસ્ત
જીવનને તાજગી આપે એમ છે, અતત્વના આકર્ષણને મૂળમાથી
તોડી નાખે એવા છે. અસર્વજ્ઞના શાસ્ત્રો અધિકરણને ઉપદેશનાર
ઠે અધિપ્રભુ એટલે? જીવહિંસાના મ્થાન, એનાથી જીવ દુર્ગતિનો
અધિકારી થાય જીવહિંસાના મ્થાનમા અભ્યન્તર મ્થાન તરીકે
દ્વિતીય વિચારણા, સગદેષ વગેરે આવે, અને બાહ્ય મ્થાન તરીકે
સાધન-સામગ્રી તથા એનો હિંસા ઉપયોગ આવે હા ત તમે
કપડું ઝાટક્યું, એથી વાયુના જીવ અને ખીન્ત ડડતા ત્રમ જીવ
હજારના અર્ધિ ટપકું અધિકરણ બન્યું, તમારી ઝાટકવાની ક્રિયા
અધિકરણ બની તમારૂં આંકુ ખીન્તે કોઈ લઈ ગયો, અને એનાથી
જીવ કાપવાની એણે ક્રિયા કરી, તો તમામ માટે એ નિરથક અધિકરણ
થયું એની મીતે ધર્મના નામે જગતમા પચાગ્નિ તપ-કષ્ટ કરવાની
ક્રિયામા અગ્નિના જીવ, વાયુના જીવ, વનસ્પતિના જીવ, લાકડામા
રૂપાયેવા ઝીણા કુચુ આદિ કીડા વગેરે કેટલાય જીવ બિચારા મરે, તે
અધિકરણ અધિપ્રભુ ઉપદેશનારા ચારે પક્ષી કેઈગગામ્નાન કહે છે,
તો કોઈ અપુત્રને ગતિ નહિ મળે એમ કહી લગ્ન અને વિચારક્રિયા
છે, કોઈ શાળા ધરખારી અને આસ્થા પરિવ્રજમા ખુ એવા ગૃહસ્થને
શુભ કરવા કહે છે, તો કોઈ નન્યામી-વાનપ્રસ્થ જે કહે છે, તેમાંય
છ જીવનિકાયના સ્વય સહારના જીવન બતાવે છે, અને ખીન્તને
એના ઉપદેશ કરવાનું કહે છે આ બધું શું છે? જીવહિંસાના,
અધિકરણના ઉપદેશ જીવના મહારમા ધર્મ કયાથી મમાય? ત્યારે
વિચારો કે અધિકરણના સ્વરૂપ અને એના ભયંકર પરિણામ
સમજાવી, એનાથી પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક પાછા વાળનાર જે એક માત્ર જેન
શાસન છે, તે કેવું અજોડ!

આમુરી બગ આત્મિ-નાનક બજ — શ્રી હરિભદ્રમુનિ
શુરને કહે છે કે “મને અધિકરણી શાસ્ત્રોના જોર પર આમુરી

આસુરી બળ પ્રગટાવવાની મતિ બગી આનુકરણ એ કે શ્રી વીતરાગ મર્વજના એ ઉપદેશોના નહિ તેમજ અજ્ઞાનતાના યોગે મને સૂક્ષ્મ જીવોના સ્વરૂપની ખબર નહિ, તેમ મારે અતરના રાગદ્વેષ પર વિનય મેળવનાનો છે, એ મારું લક્ષ નહિ એટલે 'વાદીઓને કેમ છતુ, મારું વર્ચસ્વ કેમ જમાવું, બીજાઓને પડિત ભાષાથી કેમ ઠારી પાડું' (દા. ત શ્રી વીતરાગ પ્રભુની મૃતિની મિથ્યાનશોભ તરીકે મસ્કરી કરી હતી,)-આ બધી આસુરી બળ પ્રગટાવવાની ભાવનામા રમ્યા કરવાનું હતું હવે એ મટી યોગિક બળ, આત્મિક તાત્પર્ય બળનો યોગ થયો. 'ઢેવી રીતે? સદગુરુ અને સાધુ ધર્મની પ્રાપ્તિના યોગે પોતાની દ્વિપિત જાતનું સાચું જ્ઞાન ધણુ, અને અધિકરણમાથી ઉગરવા મળ્યું અપૂર્વ નિર્મળ જ્ઞાનની કમાઈ થઈ સમતા સમાધિમા મનને ગજબની માચી અનહદ ઠડકનો અભૂતપૂર્વ અનુભવ મળ્યો.' તેથી લક્ષ્મી વગેરે અત્યંત હેય લાગ્યા, એટલે એની પુઠે જગતની જે ધમાચકડી કે રહન છે, એનું તો નામ નિશાનેય ન જ્યું કેતુ મુદર, કેતુ મુખી અને કેતુ ગાભાભયું જીવન!" કહો આ સાબળીને શું થાય છે મનમા? શું એમ થાય છે કે 'તાવ' ત્યારે હું ય કેમ અહીં બેઠી રહ્યો છું? હું ય ચારિત્રમાર્ગે મચડ' ભૂલ્યો નહિ કે ગૃહસ્થ હરિભદ્ર કે તા ગૃહસ્થ તમે વધુ ભાવ્યશાળી છો, ચારિત્રના ઠકદાર છો, અરે? એટલું જ નહિ પણ ચારિત્રની બહુ નજીક છો એ આ ભાવ્યની કદર હોય, તો ભલે કદાચ બને નહિ, તો દિકરા દિકરીને તો જરૂર ચારિત્ર માગે ચઢાવી દો

ઉપકારની અપ્રતિના આત્મ — શ્રી હરિભદ્ર મુનિ અતે ગુરુ દેવનો ઉપકાર અપ્રતીમ હોવાનું કમૂંઝે છે, અને બાવા અપ્રતિકાર્ય ઉપકારને યાદ કરતા એમની આસુથી આખો ભરાઈ જાય છે હૃદય ભરાઈ આવે છે, 'ક્યા હું પૂર્વનો ઉન્મત્ત! અને ક્યા આજ જીવનમા હું ઉચ્ચમાર્ગે ચઢાવાયેલો.' ગુરુજીએ જે ભણુ કર્યું, તેનું વર્ણન શું

કરાય? આવા નિઃસ્વાર્થપણે અનત ઉપનાર કરનાર શુરના આશાકિત બની રહેવું, એ મિવાય ઉપકારના બદલા તરીકે બીજું તો શું કરી શકાય? કેમકે આ તો જેન શુર, એમને કશી જરૂર નહિ, એ તો નિરતર ઉંચે ઉંચે સ્વયં જઈ રહ્યા છે ત્યાં શિષ્ય એમનું શું લાડુ કરી શકે?”

ત્યારબાદ શુરએ યોગ્ય બાણી એમને આચાર્ય પદ આગળ ક્યાં એ હરે કલિયુગમા યુગ-પ્રધાનસમા આચાર્ય શ્રી હરિભદ્ર સૂરીશ્વરજી મહારાજ બન્યા.

શ્રી હરિભદ્રમુનિજી બાણેજીને દીક્ષા આપે છે — એ વખતની વાત છે શ્રી હરિભદ્રસૂરિજી મહારાજ બહાર ગયેલા છે બહારની ભૂમિએ તેમને તેમના બાણેજી મળ્યા નામે હ્રમ અને પરમહંસ કેવા મુદર નામ । કાન્તિ અને શુભે પણ તેવા । હ્રમ ઉત્તમવળ કાન્તિવાળા, ઉચ્ચ ઓશકવાળા, અને વિવેક-શાતતા વગેરે શુભોવાળા. આ પણ તેવા છે મામાને જોતા જ હાય જોડી પગમા નમી પડે છે સૂરીશ્વરજી એમને કષક ચિંતાવાળા જુએ છે

પૂછે છે “કેમ શું છે?”

“મૂઝવણ છે”

“તમરે મૂઝવણ?”

“શું કરીએ? પિતાજીના ઘરમા ન સાલળી શકાય તેવા કંઠેશ વચન સાલળવા મળ્યા તેથી મન ઉદ્વિગ્ન થઈ ગયું છે એમ થાય કે કે આ આપણા ક્ષેત્રી!” જાને બાઈ જખરજસ્ત યોદ્ધાઓ છે સો શસ્ત્રથી સુદ્ધ કરી બાણે છે એક બાઈ સહસ્રમંદલ છે એકલો જખર યોદ્ધાઓને પૂરો પડે! આરાનેય સ્વજનોના ટોલા ઠપમા ખાના પડે, એ કેવી કર્મની નિચિનતા! કેવો સમાર! અતરમા સ્વજન પર અને ઘર પર એમને પેનગ થઈ ગયો છે તમને?

મનનીય ઉપદેશ મમારની ઝોળખ — એટલે મામા કહે છે,

“ખરી વાત છે ભાઈ તમારી સસારના મ્નેહી મ્વાર્ધમા મ્મતા હોય
છે એમના મ્નેહ પાઠા ચચળ! એ ખસે એટલે મામાનુ આવી
મન્યુ! પણ તમે એકવા મ્નેહીનુ જ એવુ સમજતા મા માગેય
જડ ચેતનમય સસાર જ એવો છે! એના પ- વિશ્વામ મા સા- ?
કદાચ અવિશ્વાનનીયમાના એકને મૂંઠી ખીજાને વજગરો, તો ફરી
આવો પમ્તાવો વેઠવો પડશે, માટે સારા વિરાગી થાઓ.” સૂરિજીએ
શુ કહ્યું? વિરાગી થવાનું તમે વિરાગી છો ને? ખબર છે વિરાગીને
શુ ખપે? વિરાગીને ચારિત્ર જ ખપે ત્યારે કહો કે મસાર
મેને ખપે? જેને રાગનો જ ખપ હોય તેને! રાગમા જેને
- / વૃક્ષાની કે શુનો ન જાણાય તેને, ન રાગે રાગમા ન
દેખાય તેને ખપે એટલે શુ, એ સમજાવે ખપતી વસ્તુ ન મળે,
કે ન મેળવી શકાય, એ વાત જુદી પણ એના માટે હાર્દિક લગની
હોય એને છેડીને ખીજામા મઝા ન આવે આ જે ભાઈઓને શરી
રનુ પુણ્ય છતા કુટુમ્બનુ પુણ્ય નહોતું ભણે તે પુણ્ય નહોતું, પણ
તે છતા ખુરો વિચાર ન આવ્યો ખ-કે શુરુજીના વચને તેના પરથી
સસારનુ માપ કાઢ્યું કે, આપણા ગણાતા મ્નેહી તરફથી પણ જે
ખીડા મળે તો પછી જગતના તરફથી શુ મળે? ખીડા જ તો પછી એવા
સસારથી સર્થુ એ કહે છે, ‘પ્રભુ! આપો અમને આગ્નિ અમે તો
કેવે તમારા શરણે છીએ!’

સગામના માપ — મામાએ ભાણાને માથે લીધા, અને લઈ
દીક્ષા આપી શુ? જાહેનના દીકરાઓને દીક્ષા આપી દીધી “અપાય?
સગા થઈને આવું કામ કરાય? જાહેનને ભાઈ સગો તો ખરો જ
ને! તો સગાના ઓકરા ઉપાડી જવાય?” આના બરા પ્રશ્નો રાગની
અને અજ્ઞાનતાનો હોજીના છે ભયક જૂનમજની ભૂતાનગનું
ભાન નથી, ભારી અનતમાજ દુઃખિમા નથા, એટલે તેવા તેવા
ઉઠના મુઠે છે

બૌદ્ધમત જાણનાની ઝબક — જન્મેને શ્રી હરિબદ્ધ-
સૂરિજી મહારાજ અધ્યયન કરાવે છે, પ્રમાણ-શાસ્ત્રો અને જિનાગમોની
તાલિમ આપે છે એમા એક વાર જન્મેના મનમા એક વિચાર આવ્યો
સૂરીશ્વરજીના ચચ્છે ધરતી પર માયુ નમાવીને તેમણે ગુરુમહારાજની
આગળ તે વિચાર મનોમ્મ વિનિનિર્વૃત્ત કર્યો “ ભગવત ”
આજ્ઞા આપે. બૌદ્ધના તત્ત્વાલના ગુહ્ય જાણવા ઇચ્છા છે અમારી
બુદ્ધિની પરીક્ષા માટે એના કઈન ગામ્મ જાણવા એના મઠમા અમે
જઈએ ખરાબર તેમનું જોઈ લાવીએ. પછી એના જોરકા ખંડન
ઠરી, એ કુમતના મૂગિરા ઉમેડી નાખીએ તો હવે અમને તેમનું
સ્થળ બતાવો ” ગુરુમહારાજ આમની આવી ધનશ જોઈ ખુશ
થાય છે પરંતુ નિમિત્ત શાસ્ત્ર જોઈને કહે છે, “ નિમિત્ત સંયોગ
એવા જણાય છે કે તમારા ત્યા જવામા લાભ નથી દેખાતો, માટે
એ ઇચ્છા માડી વાળો ”

“ ભગવન, ત્યા ગયા વિના એના બેઠ શી રીતે જણાય ? ”

“ અહો, એજ ને ? એ તો તમે આ દેશમાય શુભવાન
આગમોઆત્મી સાધુમહારાજ પાસે ચ જાણી શક્યો એમ તો કેટલાક
એવાય હોવ બુદ્ધિશાળી બેલવાળા હોય છે કે જે અન્ય શાસ્ત્રોનાય
સાગ વિદ્વાન હોય છે ”

‘ પણ ભગવન, અમારે ઠેક એના ઘરમા આવતું તર
જણવું છે ”

“ તમારે ઉપયોગી તો અહીંય જાણી શકાશે ખાદી ત્યા તો
હું નુકસાન જોઈ રહ્યો છું અને કદાચ નુકસાન ન પણ હોય તોય
શુરનો વિરહ વડે, એવા માર્ગે કોણ ભટકે ? તેમ નુકસાન જાણ્યા
પછી ક્યા શુર રજા આપે ? તેથી હું તો તમારા જવામા સંમત નથી ”

ગુરુ કૃપા પર મહા — શુરના આ વચન પર હુમ જરા
હસીને કહે છે, “ શુરજી, આપનું આ કથન અમારા પર આપની

અતિશય વ સવતાને નૂથને છે એમને આવા આપના અનહદ પ્રેમ પૃથ્વી છે ”

“ પણ નુકસાનનું શું ? ”

“ અરે પ્રભુ, એ શું જોવા ? આપ જેવાની કૃપા એ પછી નુકસાન ? ના ના, અવશ્ય વાળ જ થવાનો આપે મમને આજપણુમા ય કયા એના નથી સાચવ્યા કે જેથી એમને પ્રભાવવાળા ન બનાવ્યા હોય ! કેટલી કૃપાની ઝલિ માથે અહીં પણ આપે એમને હુલસાવ્યા છે ! પછી અમારા પૃથ્વી નિમિત્ત શું કરશે ? ” મામાનો ભાભેજ પર પૂવે કેવો પ્રેમ હશે ? એય છોડી મામાએ દીસા દીધી છે ! એ કહે છે કે “એમ ભરાબર ભગતા નહીશુ અપના પલાવિ નામનો મત્રની જેમ જપ કરશુ પછી અપશુન શું નડવાના હતા ? ”

ત્યારે પ્રવટે શુરુ કહે છે કે “તમને મુખ ઉપજે એમ કહે અમારે તો હિતમત્રી કહેવું એ યોગ્ય કે જાણી થવાનું તો થશે જ ”

બસ, બન્ને ભાઈઓ ગયા દૂર દેશે ધૌદના મહામા, પણ ચેતાનો સાધુવેશ મારી રીને કુપાવી, ધૌદોને બેઠમ ન પડે એવો વેશ કરીને ગયા ત્યાં જોયું કે મતિઓએ જાળ તો કીક પાથરી દીધી છે ! વિદ્યાને ઉછાળા ઉડેલો બધો છે ! અત્યંત ! શા માટે ? શાસનનો હજી પણ વધુ ઉછોટ ટેમ થાય, એની તીવ્ર ક્રમના છે આમ તો સુરેથી જગત દૂટા પડનાનું દિલ નથી પરંતુ અતરમા ઉઠેલો એમની વિગાની ધમશ અને શાસન નેવાના ડોડ આ મહાન સાહસ કરાવે છે તમે જાણ્યું ને કે એમને ક્યા રહેવાનું છે ? વિરોધિના કિલામા ! તેય ડોડ નક્ષત્ર વિના, એકલા પડે ! કેમ એ જાણતા નથી ? કહોને કે એ ચોદા છે માટે ના, ના, ચોદાએ એકલા જતા વિચાર કરે આ તો અતરમા પર વિદ્યા જાણવાની અને પછી એનું નેરદાર ખંડન કરવાની તીવ્ર ઉમે છે તેથી નજરમણુ નથી રાખી

તેમ ગુરુ નિશ્ચય પગ અનકલ રહ્યા છે તેથી ખીક નથી ગભરાટ
સાથે જે કામ કર્યા જાય તેમા ભવીવારેય શો આવે છે ?

પ્રચારના પાકા ઉપાય — કેડ જોડના મહમા પટોની જુએ
છે તો, ગુ દેખાતું ? જ્ઞાનાભ્યાસ કર્યા માટે અનેક શાળાઓની હાર
છે તેમ ભણના વિદ્યાર્થીઓને ખીજ ખટપટ ન કરવી પડે તે માટે
દાનશાળા પણ ત્યાં છે, અને જોડ ભિક્ષુઓનો વડેરો શિષ્યોને
ભણાવે છે કહો ! પોતાની વિદ્યા પોતાનાને ભણાવવા માટેની જેવી
સગવડ ? કમ વા ? નવધર્મેના અનુયાયીને યાવજીવ એમા જ
દેડ થદાવાળા અનેલા રાખવા માટે કદાચ કોઈ બહારનો વાદી
વગેરે મળે તો ગુડ યુક્તિઓથી તેનું ખંટન કરી જોડ ધર્મેનું
ગૌરવ અને પ્રચાર કર્યા માટે, શબ્દ હોય તો એનેય જોડ ધર્મેનો
ઉપાસક બનાવી દેવા માટે વિદ્યામા એવી શિક્ષણપદ્ધતિ નથી છે ?
તેથી જ ત્યાં જોડ ભિવાય ખીજ કોઈને પ્રવેગ નથી જટિલ અને
તર્કભરી એના ।ક પદાર્થોની વિચારણા ત્યાં મુખ્યેથી આપવામા આવે
છે એ યુક્તિઓની બહારનાને ખબર ન હોય, એટલે વાદમા જોડને
બહારનો છૂટી ન રહે જૈન શાસનમા ગૃહસ્થનો અધિકાર પહોંચે
એવા જનશાસ્ત્રો આજે ચ મળે છે ને ? કેટલા ? કેના ? કહો, ધર્માય
શાસ્ત્રો મળે ન અને તે બહુ ઉંચા તરવેનું પ્રતિપાદન કરનારા

આ ૧- યા ય જ્ઞાન્નો — ચારે અનુયોગના મહાન શ્રેયો શ્રાવકને
ભણવા યોગ્ય આવે અનેકનેક મોજુદ છે અનુયોગ ભણે છો ?
અનુયોગ એટલે બ્યાખ્યાન ચાર અનુયોગમા એક ગણિતાનુયોગ,
એમા પ્રતિત એટલે ગણિતીની વાતો આવે ધર્મકથાનુયોગમા ધાર્મિક
દેહાન્તો, અસ્તિતો આવે ચરણકરપ્રાનુયોગમા મૂળ ધર્મ, આચાર
અને એના ઉત્તરગુણો કયા કયા અને કમ પાડવા તે આને દ્રવ્ય
નુયોગમા પદાર્થોની વિચારણા આવે પટેલા ગણિતાનુયોગમા
નાની-મોની નંચકણી-સે સમામ-સરકાળ લોકપ્રકાર, લોકનાલિકા

વગે આને બીજા વર્મકથાનુયોગમા ઉપદેશમાળા, ત્રિપીશલાકા
પુરુષ, નમરદિત્ય ચરિત્ર, કથાકોષ, ઉપમિતભવ-પ્રપચાકથા, ઉપદેશ
પ્રાસાદ, બીજા અનેક ચરિત્રો, વગેરે આવે ગ્રંથો ના ૧૧ કથાનુયોગમા
નવપદ જુદા પ્રકારના જેમા નવ સ્થાનોએ સમક્ષિત અને બારત્રીતો
અદ્ભુત નિરુપણ છે), આચાર પ્રદીપ, (પચાચારનો ઉત્તમ ગ્રંથ)
ધર્મસંગ્રહ, ધર્મખિંદુ, પોડશક, રણ ભાષ્ય, અધ્યાત્મકટપટ્ટમ, ઉપદેશ
ચિંતામણિ, શાત મુધારમ, અચરીપિકા, શ્રાદ્ધવિધિ, આવશ્યક સૂત્ર-
ભાષ્ય-ટીકા, વગેરે આવે ચાથા દ્રવ્યાનુયોગમા તત્ત્વાથ મહાશાસ્ત્ર,
પ્રશમન્તિ, દ્રવ્યશુદ્ધપર્યાયગત, સમ્યક્ત્વ નસતિકા, જીવવિચાર,
નવતત્ત્વ, દડક, છ કર્મગ્રંથ, પચસગ્રંથ, હરમપચડી, નચનસારોદ્ધાન,
પચાશકજી, યોગદષ્ટિ, યોગખિંદુ, દ્રવ્ય ભાવ લોકપ્રકાશ, નયોપદેશ,
અનંતાત્મમાર, અનેકાત વ્યવસ્થા, અનેકાત જયપતાન, મન્મતિતર્ક,
પ્રમાણનય-તત્ત્વાવોકાવકાર, પ્રમાણુભિમાસા, શાસ્ત્રવાર્તા-સમુચ્ચય
ઉત્પાદાદિસિદ્ધિ, વગેરે વગેરે ઘણુ આવે

શાસ્ત્રાધ્યયનના નુ. ૨૨ રૂળ — કહે આ બધું લખ્યા છે ?
ના ? આમાનુ અર્ધ ? એથા ભાગનુ ? કાઈ જ નહિ ? ત્યારે શું
લખાવર નથી ? ના મંસાગ્ની વિદ્યાઓ તો સારી ગીતે લખ્યા છે
કેમ એમ ? માનવ જીવન એવી તુચ્છ અને આત્મમહિતઘાતક
જડ વિદ્યાઓ માટે ખરુ અને મહા તારક આત્મવિદ્યાઓ
માટે નહિ એમને ? ત્યારે કદાચ તમે જાતે નહિ, તો બીજા
લણી ગકે એ માટે કોઈ સગવડ તખી છે ? નવજારમ તથી માડી
ઉપર કહેલા શાસ્ત્રો સુધી લણવા લણાવવા માટે કોઈ વ્યવસ્થા ?
હવે કહીએ કે જૈનોની સંખ્યા અને જૈનોનો પ્રભાવ ઘટતો આવે
હે, પણ એમા શી નગાઈ ? આવકો લે આ ધર્મ શાસ્ત્રો લણેલા હોય
તો (૧) કોઈની આવે વાતચીતમાય એ શાસ્ત્રોની અદ્ભુત વસ્તુઓ
વણવે (૨) રસ જગાવવો હોય તો ધમક્યા કહે (૩) ક્યાક

ભાષણનો અવસર આ થો હોય તો તરવોની મુદર છણાવટ ડગી, એનો અજળ પ્રવાહ દેખાડે (૪) જ્યાં બિમાર મેદીને કે આપ તિવાળા કોઈને મળવા ગયા હોય, ત્યાં શાસ્ત્રીય આધ્યાસનની મમજતી કરે તેવા ગામ્ત્રીય પ્રયગો અને દાખલા બતાવે, (૫) રાજ કુટુંબને ઘરના ખેસાડી ઉચ્ચ જીવનની સાથે ગિજ્ઞા આપે, ધર્મમાં શ્રદ્ધાળુ અને સ્થિર કરે, કુટુંબના જીવનને નિર્દોષ અને શુભાન્વિત બનાવે (૭) કુશુરુઓના ઉત્પ્ત ભાષણોનો પ્રતિકાં શરે ધર્મચારી બધું જ્યારે બન ? શાસ્ત્રોના અ અચનથી

ખોદના નિવામા મૌકમતવ મન — ખોદોને ત્યાં ભણાવવાની યવચ્છા હતી હસ અને પન્મહમ ત્યાં પહોંચી ગયા પછી તો તન્ત જ અત્યંત નિપમ એવા ખોદના શાસોના થોડા ભણવાનું શરૂ કરી દીધું વિવ અને રાત મથવા માડ્યું શુ કામ જાણી શકે ? ઉચ્ચ થેયવી આ રહી નર્મમાં આગમ કરે ત મૂર્ખ ! જીવન મૂર્ખ અને માનના માગ પાડી રીત એક જાણ પણ પ્રમા મા જતી જરાય ? ત્યારે પ્રમાદી સુસ્ત અને વિલામી જીવન ગાળનારા શુ જાહુ વહાવો લઈ લે છે, કે એ વહાવાની લાવચ્છા પદી મહાન આધના શુભાવવી ? હા, પ્રમામાં કોઈ દેવતાઈ આનના, દેવતાઈ ગાતાના અનુભવ થતા હોત, તો તો હજીય પ્રમાદ પ્ર યક્ષમાં ના કારગત ગણાત પણ આ તો ચિતાની જનાગાવી મળી ગયેલા માનવનો તુ હ મુખ તંય નહિ, પનારીત અને રહોપાનનિ બળા ભયા ' શુ એની ખાતર મહાન ઉમ્મદ અને અતિ મૂઠ્યવની આરાધના શુભાવવી ?

ખાતરુ ભવરામા પાતાનુ જુમાનનાનુ નહિ પાન એક કંવાનુ — અધ્યયનમાં હુમ-પરમહનના અપ્રમત પુરુષાથ આત્મા ભાવ્યગાળી એવા કે પર પડિતાને સમજવા અતિ કઠિન પડે એવા ખોદ તરવોને એમલો નરણતાથી કુશળ રીતિએ મમજી લીધા એમા એમલો

એવું કે શ્રી જિનેશ્વરદેવના સિદ્ધાન્ત ઉપર જૌદોએ કલ્પિત એના
પણ પ્રખર દૂષણો. ઉભા કર્યા છે, તો હવે એ ટાળવાનું કાંડ કરવું
જોઈએ પહેલેથી જૈન દર્શનના અભ્યાસી તો બનીને જ આવ્યા
હતા, અને અહિંની ગલીકુચીઓ મમણ લીધી, જોટલે હવે
એમણે એ દૂષણોનું ખડન જિનજામ-પ્રમાણથી નૂકમ દષ્ટિએ
એવું કર્યું, કે જેની સામે હવે ઉત્તર ઝગે જૌદોને અગકય હતો.
અટનું જ નહિ પણ ઉપરથી એની મામે જૈન તર્કની પ્રવીણતાથી
જળજળસ્ત હેતુ, યુક્તિ અને દષ્ટાંત ખડા કર્યા, કે એથી બૌદ્ધમત
પોકળ અને અમત્ય માણિત થયો. બૌદ્ધમતની અમત્યવાદિતા અને
અપ્રમાણિતાની આ માગિતિઓ એટલી બધી મચોટ અને દઢ હતી
કે એની મામે ઉત્તર કંવાનું કે એને જોટી પુરવાર કંવાનું સામથ્ય
બૌદ્ધના ખુબ વડેરામા નહોતું જૈન શામનના કેળવાયેલા મુનિરત્નોની
દેવી અચિંત્ય શક્તિ ! કેવી અદ્ભુત બુદ્ધિ !

આલ્થો નિન પિગાવ — જૌદોએ ઉભા કરેલા કલ્પિત
દૂષણો, એના નિરાકરણ, એની પ્રતિપક્ષી જૈન વસ્તુની સાબિતિના
હેતુ-યુક્તિ, એ બધું બૂલી ન જવાય, એ માટે હવે પરમહંસે
લખી લેવા માડ્યું, પણ તે એકાતમા બેગીને કિન્તુ બાન્યું એવું કે
પવનના જોરે એમાથી લખાણના બે પાડ ઉડી બહાર પડ્યા, અને
બીજાના હાથમા આવ્યા એણે ત તરત જ પોતાના આચાર્યને આપ્યા
હવે શું બાકી રહે ? આચાર્ય તો અત્યાર સુધી એમ જ સમજે છે કે
ત્યા બધા બાધનારા સુન્ત બૌદ્ધમતના શ્રદ્ધાળુ કે તેથી જ નિરાતથી
પોતાની શુદ્ધ યુક્તિ-પ્રયુક્તિ મૌને બતાવતા હવે જો જાણે કે આ
તો કોઈ પોતાનો દુસ્મન બધું શીળી ગયો છે, તો ચુરસો, ઢેપ,
અને કુબુદ્ધિ કેવા જન્મે ? બસ, થયો દેશડાટ !

પા પતા કથામા રહેનારો વસ્તુ પર માણમનો મદ પાળે કે -
પત્રો જોઈ બૌદ્ધનો આચાર્ય ચમગ્યો, ‘અહો ! આ અમે સામામા

હતાં જેણે દુષણો, જે આ- સુધી કોઈ હટાવી શક્યું નથી, તેના
 પર પણ આમા આક્રમણ કર્યું છે' એ દુષણોનું આટલું જોરદાર ખડન
 કર્યું છે. પાપુ ઉપરથી મનાત મતમા આવા અકાદ્ય દુષણો દેના
 કર્યાં છે. હવે આનો મો જવાબ હોઈ શકે? 'ગૌદાચાર્યની તો આ
 વિચારણાએ છાતી જ બેગી ગઈ. આજ મુખી નહિ અનુભવેલી
 બ્યવતા હયામા આપી. ૧૬. મન નાહિ મત બની ગયું. વાદના
 વિજયની છીતે બાણે ચોસગી જતી લાગી. આ જોના જેવું
 છે - માનના શ જોન મ જોના ૧૭. મૂખને આ આવા
 બમન તથા ક જોના પર મતાર બાના ત મ કોર છે એ શ
 તાના કમજોમા - તાજ કદીના છે. એ તારી જોના નાદ
 ૧૮-૧૯, એ તો કાળના અને કર્મના ભયમનને અનુસરને
 કાળના નિયમન શું છે, જાણો છો? નવાનું જાનું, જૂનાનો નાશ
 નાશ પામેવાની ઉપત્તિ, એ વજોર શાશ્વત જોવાતા દેવતાઈ
 વિમાનોનાય પુનલ અસખ્યજો પવટાઈ જાય છે. આ
 મિતિમા મં. શું કવો? કર્મના નિયમનની ખબર છે? મનહુમાર
 ચકવર્તી જેવાની કાયાના આગર એકાએક ઝુટવી લે. હરિશ્ચંદ્ર
 જેવાને ભગીની નોકરીમા મૂકે મહાસતી મીતાણ જેવા પર અસતી
 પણાના કવક અયોધ્યામા ચલાવે. સગાટ મુલૂમ જેવાના કોડ
 કપડમૂસ કરી, સેના માથે એને મમુદ્ર તળીયે પધરાવે. માહાસના
 ઠંઠામા કે ઠંઠામા આ બધું નહિ, એના પર માહાસ શું
 સમદા મદ-શુમાન જતો હશે? 'ગૌદાચાર્ય વિચારે છે કે "આ
 કોઈ જૈન દશ નના અભ્યાગી વિના લખી શકે? જરૂર કોઈ જૈન
 અદિ ભણવાના નિમિત્તે લુખી ગયો તાજે છે' નહિતર મારથી
 દુષિત જાયેવા પછને ફરીથી વિબુધિત કર્યા બીજે કોણ સમથ
 હોય? " જૈન દશ નની કેની અદભુત પ્રચારિ. હુમ પરમહુમની
 જૈનદર્શનમા કેની હોશિયાજી. ! સમ્યક્કુતને એટલે કે સર્વજ્ઞના

શાસ્ત્રોને ચિત્તમા મુપરિચિત અને દહ જ્યાં વિના મિથ્યાશાસ્ત્રોમા
 ફાડાદોડ કરે તો માગ ખાઈ જોમે । ગુરુ શ્રી હરીભદ્રસૂરીશ્વરજી
 મહાજી હમ-પરમહસને એવા તૈયા કર્યા છે કે અહિં જૌદની
 પ્રથમ યુક્તિઓમા પણ જોગવાઈ જવાની વાત તો નહિ, કિન્તુ
 ઉપરથી એને એની સામેની જબરજબ્ત જૈન યુક્તિઓથી તોડી ફેડી
 નાખવાની જ વાત ।

અરિહતના ચિત્રથી પનામા — જૌદાચાર્ય વિચારમા આગળ
 વધે છે, 'હવે જો આને જોતા દઈએ તો તો કોણ જાણે આપણ
 કેટલુય ઉખેડી નાણે । ત્યારે આને પકડી પાડવોય શી રીતે ?'
 વિચાર કરીને પોતાના યુગ્મ જૌદોને કહે છે કે "વિદ્યાર્થીઓના
 શયનગ્રહ આગળ એક અરિહતનું ચિત્ર એવી રીતે દોરો કે જેથી
 બહાર નીકળતા ચિત્રમાના મસ્તક પર પગ મૂકે જ પડે પછી
 તપાસો કે કોણ પગ નથી મૂકતું સાચો જૈન હશે તો પગ નહિ
 મૂકે આ રીતે જોળણી લાવો એને " એ કહે ધર્મની શ્રદ્ધા એવી
 કે ધર્મદાતા દેવગુરુની અનાદરઆશાતના કરીને પ્રાણ પણ બચાવવાની
 વાત નહિ, તો બીજી તો કઈ લાગ્યે એવું અઘટિત કાર્ય થાય ?
 જૌદોએ વિદ્યાર્થીઓ ઉઘતા હતા ત્યારે એ રીતે ચિત્ર દોરી દીધું
 બીજા વિદ્યાર્થીઓ તો જાગી । એના પર પગ મૂકી મૂકી બહાર
 નીકળવા માગ્યા પણ હસ પરમહસ ચિત્ર જોઈ આગળ વધતા
 અટક્યા એ વિચારે છે કે 'અહાહા ! આ કેવું મઠટ ? આપણી
 પરીક્ષા કરવાનો આ કીમીયો લાગે છે, અને જો જૈન તરીકે પકડાયા,
 તો આ નિર્દય જૌદમહાધીશ પાસેથી જીવતા છૂટવાની આશા શી ? ત્યારે
 જ આપણા જીવતાના બલિદાન એની સેવામા આપીએ ? બલિ
 દાન તો ત આપણા લવોદધિ-તારક ગુરુદેવ શ્રી હરિભદ્રસૂરિજી
 મહાનજના ચરણમા દઈએ કે જેમણે આપણ મનેનુ આગમન
 અનર્થમય જોઈ આપણને પૂર્વે અહિં આનવા જ ના કહેવી ગુરુદેવનો

જે આ અવિનય કર્યો, તેનું ફળ માજ જન્મમા તેવા મર્યું
 પણ હવે અહિં બહુ ગો વિચાર ? અહિં તો જે વાત છે કા ચિત્ર
 પગ પગ દર્શ જન્મ કલકિત વરવો, જ મર્યું વધાવી લેવું પા
 ની જિનેશ્વરદેવના ગિંબ પગ પગ દેવો એ તો નમ્મના પાપ ઉપાગ વાનું
 કાર્ય ? અહીં એ મર્યુંથી લય પામી ભવિષ્યમા નરમા અમર્ય
મર્યુંની પીડા કોણ ઉપાજે ? જીવનમા કિમિત કમ વસ્તુનો ? અહિં
 બૌદ્ધના રહમ્ય એવા બાળી લીધા છે કે બહાર નીકળી જાહેરમા
 વાગી તરીકે બહાર પડે તો તો મહા નામના મળે એવી છે । પણ એ
 બહુ શુ ઠમનું, જે મળ કેવશુરધર્મેનું બહુમાન ન મચવાયું તો ?
 મા એક ટૂંકા જીવનમા આમ બચીને શાળાગી કે મુખ શુ મળ
 જાનું ? નુખશાળાદી તો શુન અને ધમના બહુમાન પાછળ છે

જીવનની મતુળ — હમ પગમ-મ વિચારે છે, પગ
 સંદી જાય તે સાત, પણ જિનના મર્યું પર પા મૂકી
 શકાય જ નહિ ત્યારે ઠોઈ બીજે માગે ગોધવોજ નહો કિત
 અહિં અવશર મર્યું થાય ” વિચાર વીને ચિત્ર પગ બહીથી જનો
 ચીતરી લીધી, એવલ તો ચિત્ર હવે જિનનું નહુ નહિ, તેથી તેના
 પર પગ મૂકી બહાર નીકળી ગયા પણ ભયુસ તરીકે ઉમેલા
 બૌદ્ધો ધુઆપુઆ થઈ યા, આમને આગળી લીધા, પોતાના
 આઆધને વાત જણાવી નહે છે, ‘જન હવે આપ હુકમ આપે
 એટલી વાર આ હુકમનોને મારી નાખીએ, હવે એને જીવતા ન
 રહેવા દો’ આ કેવી રીતે વતા । કેરી રૂપા । અને કેવી યજનતા ।
 સામે વા કરવાનું જીવર નથી ન ભોધએ તો કાલી મૂકો એર નહિ,
 મારી નાખવાની જ વાત ’ મા બૌદ્ધોની અહિંસા । આ એમનું
તત્ત્વજ્ઞાન ! તત્ત્વજ્ઞાન તો વીતરગ નર્વજ પ્રજુના શાસનનું ! ફયા
તો જિન-શાસનની ! ઉદાર મન તા લેનના ! ધર્મની મધમધા
 યમાન શ્રદ્ધા રૂવાઈ રૂવાઈ । પણ આવું અધપણું નહિ કે દુરમનના

પ્રાણ લેવા પૂર્વે જૈન સાધુ પાસે વિદ્યામત્રો ઘણા, પણ દુર્ભનનીય
 હિંસા જ્ઞવાની વાત નહિ ત્યારે જૈનત્વના પ્રકાશના અભાવે કેવી
 ઝરેણુ મિથિતિ ! હિંસા તો ઝઢાય નય કરી શકે, પણ હિંમત વિચારે
 બહુ મન્તા અને મુવલ જૈનત્વનો પ્રકાશ મળ્યા પછી બહુ
 વિચારવા લેવું છે કે કેવી મહાન મિદ્ધિ મળી છે ! કેવું મહા
 ભાગ્ય ! કરોડોની સંપત્તિ એ ભાગ્ય નહિ, ભાગ્ય તો જૈનત્વ ! જે
 હિંસક વિચારો નાખૂંદ ન થાય તો એ એળે જાય !

જૈનપક્ષાની બીજી પરીક્ષા બચમા શું યાદ ? —

બૌદ્ધાચાર્ય બૌદ્ધોને રોકે છે જ્ઞે છે કે 'ઉભા રહો, આ પન્દેશી માણસો
 છે, માટે એમ એની કઠથના ન થાય હજી બરાબર પરીક્ષા કરો !
 એમ કરી બીજી પરીક્ષાની રીત બતાવી બંને ભાગ્યોના માથે
 હરે બીજી પરીક્ષાની તલવાર ઝુલવા માડી ! હસ પગમહસ ચેતી
 તો ગયા જ છે, કે આપણે એળખાઈ ગયા લાગીએ છીએ. એ
 ચિતામાં ઉધ પણ નથી આવતી. પણ એક વખતે અચાનક કંઈક
 ઉધ આવી ગઈ છે, ત્યાં માત્ર પરથી નીચે શયનધરમા કંઈક
 ધડધડ પડવાનો અવાજ સાંભળ્યો. માલખી બીજા વિદ્યાર્થીઓ
 સાથે જાગી પડ્યા હજી તો ખામ કાંઈ નહિ, માત્ર પેલા બૌદ્ધો શુપ્ત
 નતે ઉપરથી માટીની ઘડીઓ નાખતા હતા તેય ખાલી જગા પર
 પણ અહિં અધારતમા એમ લાગ્યું કે આપણા માથા કૂટે એવું કાંઈક
 ઉપરથી પડી રહ્યું છે ! સૌ પોતપોતાના ઇષ્ટ દેવનું નામોચ્ચારણ-
 ત્મરતા કરતા લાગ્યા હસ પરમહંસથી પણ જિનનું નામ મોટેથી
 બોલી જવાયું ! જિન નામની રહ કેવી કે આવા અવસરે
 બા-બાપા યાદ ન આવતા દેવાધિદેવ યાદ આવે છે ! કેને ? જન્મે
 જૈન નહિ એને ! ત્યારે જનકુળ પામ્યા પછી આપણે જિનનું નામ
 રોમે રોમ ન વસાવી દઈએ તો કેવી મૂખાઈ ! તે નહિ તો બીજું
 શું કરી શકવાના હતા ?

ક્રૂર ખોદોલી બચનાની રીત — હવે તો ખોદો બિનનુ
 નામ માલગી કુઠળી ઉઠ્યા છે 'ખમ, મારીજ નાખો' એમ ચિંતની
 રહ્યા છે! ભાઈઓ પણ નમણ નયા કે 'આફિ જીવનનુ સહાત
 જોખમ છે! હવે જો મીધે મીધા નીચે ઉતવા જઈએ તો તો
 જીવતા નહેવાની શકા છે તેના નાદાન આપણે કે ગુરુજીની એ
વાત્સલ્યભરી વાણીના મહ્ય ન આપ્યા! શ્રીમ'ની ઇચ્છાને ન અનુસર્યા!
 ખેર! હવે વખત શુમા ચો કામનો નથી, ત્યારે હવે શુ કરવું?'
 તરતજ એમના ફળદ્રુપ બેભાન સુન્નિ મુકુરી આવી! મોટી બે
 ઇની લીધી અને ખુલ્લી ઉભી કરી એના ડાડા પોતાના શરીર
 સાથે બા યા મળી મેડા પરથી નીચે પડનું મૂંઝુ આજની પેદેશુટની
 શોધ પર લોક આશ્ચર્ય પામે છે! પૂર્વે તો એવી કેઈક વિદ્યાઓ
 અને સુકિતઓ હતી વિદ્યામન વિનાના લાકડાના કમળની રચના
 એવી કે એમા યન અરસપરસ નામસામા ચાલે એટલે એક
 ચક્ર ગતિવાળું બની આટા ઉઠેલે, તે આટા બીજુ ચક્ર વીંટલું બન્ય
 એમ વગર પેટ્રોલે એ આકાશમા ચાલી શકે એક ખીલી નોડતા
 મોટું કમળ ખીડાઈ બન્ય, ત્યા અદર બેઠલા પછી સીલ પેક બીજી
 ખીલીએ કમળ વિકાસ પામે, તેથી પાછુ અદર દિવ્ય ભવન વગેરે
 પ્રગટ થાય.

ભય આનના પહેલા બાના! — હસ પરમહંમ મહીસલામત
 નીચે આવ્યા, ને તરતજ ત્યાથી નાકા ખોદો તો 'મારો! મારો!'
 કરતા પાછળ પછ્યા પેલા દોહ્યા તો ઘણુ, પણ દોડી દોડીને કેટલુ
 દોડે? હવે તો ખોદ્ય ચોદ્યાઓ ઠેઠ એમની નજીક પહોચવા આવી
 ગયા કેની આપત્તિ! આ શિખરે છે કે ને ભય આવના પહેલા
 સાગી છૂટયા, તો તો કાઠ્યા, નહિતર ફસામણી! જીવ મમારમા
 આમજ ફસાય છે મત્યુના આક્રમણ પહેલા કે વિપમ કર્મના
 ઉદયના આક્રમણ પહેલા નિવતે કાપતા મોહના મ્યાનોમા કરીને

એમે છે, એ છે, પણ આપત્તિ ઉભી થતા એવો દેખાય છે,-

દા ત વ્યાધિમા, વૃદ્ધાવસ્થામા, અથવા પુત્ર મરણાદિ
 ઉપાધિમા,- કે પછી એના લોગ થઈ નાશ પામવું પડે) હસે
 અવસર ઓગળી લીધો 'હવે અહિં પચ્તાવો કરી બેઠી રહેવા જેવું
 નહિ.' તત્તજ નાનાભાઈ પરમહસને કહે છે, 'જા ભાઈ! તું
 ગુરુજી પાસે પહોંચી જા અને ગુરુજીને મારા વંદન માથે મિચ્છામિ
 હૃદયે કહેજે એઓશ્રીનું કહ્યું ન જ્યું તે બદલના અવિનયના
 મહાન અપગ્રાહની માગ વતી ક્ષમા ચાચજે અહો! ગુરુ કટકા
 ઉચ્ચ, અને હું કેસો નીચ' જા જલ્દી જા, વિનય ન
 કર' શુ મોટાભાઈની મોટાઈ આ? કે નાનો પગ ધનડોલો
 આવતો હોય, ત્યાં મોટાભાઈ મોટા બગલામા રહે એ મોટાઈ? આ
 મોટાએ તો જાતે મરી ખુટવું પડે તો પગ નાંકી કરી, પણ 'નાનાને
 બવાવી લેવો, તેમ જ ગુરુજીને માટે થોડું પણ આશ્વાસન રહેવા
 દેવું, અને સૌથી કિંમતી તો એ, કે એ નાનાભાઈ દ્વારા બૌદ્ધમતના
 મહાન ખંડન કરી, આપણા પગ-ઉપકારી જિન શાસનની મહાન
 સેવા બજાવી,' આ નિર્મળ શ્રેષ્ઠ આશયથી નાનાને ભાગી જવા
 સૂચવ્યું પણ મોટો ભાઈ આટલો ઉમદા, તો નાનોભાઈ એના જ
 ને? એ કેમ જ ભાગે? ન ખચે એ એટલામા અહિં તો બૌદ્ધ
 મુભટો આવી પહોંચ્યા, ચાલ્યું રમખાણ! હસ મહસ્યોધી છે,
 મેકડો બૌદ્ધ સૈનિકો મામે એકલો ટક્કર ઝીલે છે પણ પેલાઓએ
 ચારે તરફથી બાણો ઢોળ્યા તે બધા રેડવા શી રીતે? તીરાએ
 હસના શરીરને જજન્તિ કરી નાખ્યું હવે હસ લોહીલુહાણ થઈ
 મુઠાં ખાઈને પડ્યો નીચે નાનો ત્યાં જ છે કહો, ગુરુ પાને આ
 જવતા પહોંચી જાય તો ધર્મસાધના અને શાસનસેવા કેવી કરે એવો
 છે! પણ આવા વિદ્વાન હોય તો ને? શુ ધર્મના પરાક્રમ સાધવા
 અહેવા છે? સન્તા છે? વિદ્વાની લગર લાગતી હોય ત્યાં એકલો
 ધગથ શુ કામ ભાગે? માટે જ્યાં વિદ્વાનુ લગભગ નામ નિશાન

નથી, ત્યારે ધર્મ પુરુષાય કરી લેવો બહુ મહેવો અને સસ્તો. તમારે પણ આજે જે દિશામાં વિદ્યા ન હોય તે વર્ગનો પુરુષાર્થ કરી લેવા ચક્રવુ નહિ એમાં ખરી વેપારી શુદ્ધિ છે હમનો હસ ચાલ્યો ગયો. બહુ સુધી પરમહસ તો ભાળેને છોડી જવા તૈયાર નહોતો. પણ એ દયાળુ માણસના કહેવાથી ઉતાવળે પગલે ત્યાંથી ભાગી પહોંચ્યો. 100 મુગપાવ પામે

[પોતાના જે ભાણેજ શિષ્ય હસ-પરમહસ જોઈ મઠમાં ભણવા ગયેલા ત્યાં ઓગળાઈ જવાથી 'જોડો મારી નાખશે' એવા ભયે ભાળ્યા. પણ રસ્તામાં હસ જોડોથી મરાયો પછી પરમહસ પહોંચ્યો. 100 મુગપાવ પામે—આમળ વાવો.]

નાન મુગપાવની યાત્રા પ્રિયતા અને પરોપકારિતા — નાન મુગપાવ હતો તો જોડ સાધુનો અનુયાયી પરંતુ પોતાના આગે તે અતિથિને આવેલા જોઈ સત્કાર કરે છે પૂછે છે, વહો, ક્યા શુભ નિમિત્તે આપનું અહિં આગમન થયું?

પરમહસ કહે છે, 'જમે જન છીએ એટલા માટે અમને મારી નાખવા જોડો પુઠે પડ્યા છે તમા. તરફથી રક્ષણ જોઈએ. હા, જો તે લોકો વા. કરતા હોય, તો તો તે બ્યાજખી જણાય પણ પોતાનામાં વાદ કરવાની શક્તિ નથી, માટે પરમહસ સામાને મારી નાખવા, એમાં શુ માણસાઈ છે! મારા મોટા બધુને તો તે લોકોએ મારી પણ નાખ્યો! પછી હું અહીં આવ્યો છું જોડો પણ પતા આવશે શુ રક્ષણાર્થીને તમે છેલ્લે કેશે?'

રાજા—'જોડપૂત્ર નહિ, તમે અહિં નિર્ભય છો. પણ તમારે વાદ કરવો પડે'

પરમહસ—'તેની ફીકર નહિ'

જૈનશ્રવણની જનાબદારી મારી — રાજાએ એમને મુરદક્ષિત રાખ્યા. તે ઠાળની માનવતાનો વિકાસ જુઓ સમજની કેવી ઉદારતા! કેવી

શરણાગતવત્સલતા ! જૈન નથી એ, હતા ન્યાય-પ્રિયતા, પદોપકારિતા વગેરે ગુણોનો ખપી છે ! ત્યાર જૈન તો ઘણા ઉચ્ચ દેવગુરુ અને શાસનવાળા એના આદર્શ, એની ન્યાય-પ્રિયતા વગેરે કેવા જાંઘળ ! આ ખ્યાલ કરી ઉચ્ચ ગુણોના ખપી બનવું જરૂરી છે બૌદ્ધ સૈનિકો આવી પહોંચ્યા નામને કહ છે કે, ‘અમારો માત્ર અમને મોખી હો.’

‘તે નહિ બની શકે’ રાજાએ ઉત્તર વાળ્યો.

બૌદ્ધ સૈનિકો કહે, ‘પણ અમે બળાત્કારે ઉપાડી જઈશું.’

રાજા કહે, ‘મારી પાસેથી બળાત્કારે લઈ જવાની કોની તાકાત ? અને તે હું આ ન્યાયી અને કળાવાનનો દ્રોહ કરું ? અન્યાયી હોય નો પણ શરણે આવેલા પ્રત્યે મારાથી દ્રોહ નહિ જ થઈ શકે.’

બૌદ્ધો-‘રાજન્ ! આગ્રહ ન રાખો. એમા માર નહિ નીકળે. અમાગ આચાર્યને આપ ઓળખો છો ? એ ગુસ્સે થશે, અને તમે નાન્યપાટ વગેરે ખોઈ બેમથો ! રખડી પડ્યો ગખડી ! એક પરદેશી ખાતર આવું સાફસ કા કરો ? મતે મૂખ બની રહવું પડ્યો !’

સાચા ગરુડલ્ક — કેવું ધમ સકટ ! બૌદ્ધાચાર્ય બહુ સ્થિતિમંત્ર છે ત્યારે તો આ સૈનિકો રાજા જેવાનેય હમ બીકારી શકે છે ‘તો તું આ બૌદ્ધોના કહેવાતા ધર્મગુરુ સસારી છવની જેમ પરિગ્રહનો રસાત્રો રાખતા હશે ?’-એમ તમને પુછવાનું મન થાય છે, કેમ ? પણ તમે મમલો કે તમને જન્મથી અપરિચીત લાગી વિરાગી ગુરુ મળ્યા છે, એટલ નવાઈથી આ પ્રશ્ન થાય છે બાકી આ જગતમા તો કેઈ કહેવાતા ધર્મગુરુઓ પગિચ્છધારી છે, રાગી છે, લોભી છે, સ્થાવર છવોની હિંસામય, આર્સ મમાર્સમય મઠ વાસને ધરનારા છે એના જગતમા સાચા ધર્મગુરુને પ્રાપ્ત કરવા એ

નથી, ત્યારે ધર્મ પુન્યાથ કરી લેવો બહુ મહેલો અને મસ્તો તમારે
પણ આજે જે દિશામાં વિદ્ય ન હોય તે તરફનો પુન્યાર્થ કરી લેવા
ચૂકતું નહિ એમાં ખરી વેપારી બુદ્ધિ છે હમનો હસ ચાલ્યો ગયો
છત્ર સુધી પગમહસ તો ભાઈને ઝેરી જવા તૈયાર નહોતો પણ
એક દયાળુ માણસના કહેવાથી ઉતાવળે પગલે ત્યાંથી ભાગી પહોંચ્યો
રાજ સુરપાવ પાસે

[પોતાના જે ભણેજ શિષ્ય હસ-પરમહંસ બૌદ્ધ મઠમાં
ભણવા ગયેલા ત્યાં એજખાઈ જવાથી 'બૌદ્ધો મારી નાખશે'
એવા ભયે ભાળ્યા પણ રસ્તામાં હસ બૌદ્ધોથી મળ્યો પછી
પગમહંસ પહોંચ્યો રાજ સુરપાવ પાસે—આગળ વાલો ।

રાજ સુરપાવની યાચ પ્રિયતા અને પરોપકારિતા —

રાજ સુરપાવ હતો તો બૌદ્ધ સાધુનો અનુયાયી પરંતુ પોતાના
આગળે અતિથિને આવેલા જોઈ મત્કાર ઢરે છે પૂછે છે, કહો, ક્યા
શુભ નિમિત્તે આપનું અહિં આગમન થયું ?

પરમહંસ કહે કે, 'અમે જન છીએ એટલા માટે અમને
મારી નાખવા બૌદ્ધો પુઠે પડ્યા છે તમારા તરફથી રક્ષણ જોઈએ
હા, જે તે લોકો વા કન્તા હોય, તો તો તે બ્યાજબી ગણાય
પણ પોતાનામાં વા કરવાની શક્તિ નથી, માટે પશુબળથી સામાને
મારી નાખવા, એમાં શુ માણસાઈ છે ! મારા મોટા બધુને તો તે
લોકોએ મારી પણ નાખ્યો ! પછી હું અહીં આવ્યો છું બૌદ્ધો પણ
પણ આવશે શુ રક્ષણાર્થીને તમે છેક દેશો ?'

રાજ—'બીવફૂલ નહિ, તમે અહિં નિર્ભય છો પણ તમારે
વાહ કરવો પડે'

પરમહંસ—'તેની કીકર નહિ'

જૈનતત્ત્વની જવાબદારી મહત્ત્વ — રાજાએ એમને સુરક્ષિત રાખ્યા
તે કાળની માનવતાનો વિકાસ જુઓ રાજાની કેવી ઉદારતા ! કેવી

શરણાગતત્ત્વલતા ! જૈન નથી એ, છતાં ન્યાય-પ્રિયતા, પરોપકારિતા વગેરે ગુણોના ખપી છે ! ત્યાર જૈન તો ઘણા ઉચા દેવશુર અને શાસનવાળા એના આદર્શ, એની ન્યાય-પ્રિયતા વગેરે કેવા જાઈએ ! આ ખ્યાલ કરી ઉચ્ચ ગુણોના ખપી બનવું જરૂરી છે બૌદ્ધ મૈનિકો આવી પહોંચ્યા નામને કહી છે કે, ‘અમારો યાત્રુ અમને મોખી દો’

‘તે નહિ બની શકે’ ગભજો ઉત્તર વાળ્યો.

બૌદ્ધ મૈનિકો કહે, ‘પણ જામે બળાત્કારે ઉપાડી જઈશું’

રાજા કહે, ‘મારી પામેથી બળાત્કારે લઈ જવાની કોની તાકાત છે ? અને તે હું આ ન્યાયી અને કળાવાનનો દ્રોહ કરું ? અન્યાયી હોય નો પણ શરણે આવેલા પ્રત્યે મારાથી દ્રોહ નહિ જ થઈ શકે’

બૌદ્ધો-‘તમન ! આગ્રહ ન રાખો. એમા સાર નહિ નીકળે. અમાગ આચાર્યને આપ ઓળખો છો ? એ ગુસ્સે થશે, અને તમે નાન્યપાટ વગેરે ખોઈ બેમશો ! રખડી પડ્યો રખડી ! એક પરદેશી ખાતર આવું સાહસ કા કરો ? અતે મૂખ બની ગડવું પડ્યો !’

સાચા ગરુ દર્શન — કેવું ધર્મ સંકટ ! બૌદ્ધાચાર્ય બહુ મિતિમંપ્રત્ન છે ત્યારે તો આ મૈનિકો રાજા જેવાનેય હમ બીકાવી શકે છે ‘તો તુ આ બૌદ્ધોના કહેવાતા ધર્મશુર સસારી જીવની જેમ પરિગ્રહનો રસાવો રાખતા હશે ?’-એમ તમને પુછવાનું મન થાય છે, કેમ ? પણ તમે મમત્તે કે તમને જન્મથી અપરિગ્રહી ત્યાગી વિરાગી ગુરુ મળ્યા છે, એટલે નવાઈથી આ પ્રશ્ન થાય છે બાકી આ જગતમા તો કેઈ કહેવાતા ધર્મશુરજ્યો પરિગ્રહધારી છે, નગી છે, ભોગી છે, સ્થાવર જીવોની હિંસામય, આન્ધ્ર મમાર્લમય મઠ વામને ધમ્માચ છે એવા જગતમા સાચા ધર્મશુરને પ્રાપ્ત કરવા એ

કેટકેટલુ મુરકેવ છે ! એનો એ ખ્યાલ કરો, તો સાચા ધર્મશુરે
મળ્યાની મદાન કદ ન થાય, અને ઉત્તમમા ઉત્તમ નેવાનો લાભ તથા
ઉપમનો લાભ લેવાય અહિં તો બૌદ્ધાચાર નત્તાધીશ છે, તેથી
એના મુખડો ! તને કહે છે

નાજની કુલ નાણી — પણ નજ જોઈ છે કે, તમને
 ખબ નથી, અમા ! પૂત્રજેની એ કુલવટ છે, કે જેને શબ્દ આપ્યું,
 એનો પ્રાણાન્તે પણ વિશ્વાસઘાત ન કરવો. જમ એ કુલવટ એ
ખાનદાની, અને એ શરતાગતના રક્ષાન નત પાળતા મને મત્સુની
પણ કાર્દ દરગર નથી બંધ એમ કે તા મૃત્યુ ન નથી આનતુ ?
પછી નાત્યપાટ લૂટાઈ જાય એનો ભય જ શો ? આશ્રિતને
દે ગીજ મોપના નથી પાપ હા, તમને એક ઉપાય બતાવુ

આર્ય દેશમાં તે ત દેશાનના ક્તવ્ય નિર્ણય રડી ગયા છે' —

શો ઉપાય ? શુ આક્રમ્તની રીતે મારી નખાવવાનો ? ના, એમ
 આક્રમ્તની રીતે દ્રાક થના કે એમ નથી નહિતર તો પછી સાચી
 કુલવટ રી ? ખાનદાનીના અભિમાન શા ? થાક કંઈ, મૈનિંગેએ શુ કહ્યું
 છે ? 'રાજન્' ! અભિમાન મારુ નહિ અમારા મ્વામીને શુન્સો કરા
 વવામા બધું જોયું પડશે માટે મોગી દો અમારા દુશ્મનને, પણ રાજ
 સ્વકત વ્યના પાવનમા નિહ તાથી મહ્તમ છે આર્યદેશમા કેવા
 ક્તવ્યપાવનના નગ ! જીવનની મકેજતા શામા લાગેલી ? એ સમજો
છે કે જીવન તો બાબને અનુમાન મુખડુ ખમા પસાર થઈ અમાપત
તો થવાનું જ છે જે નિર્ણય છે તે થવાનું જ છે ક્તવ્યપાવન
કરવાનું શુમારીએ તા ય જીવન સમાપ્ત તો થવાનું જ છે, પણ ટકવાનું
નથી જ ત્યાં એમાથી જે સકલ વ્યના પાવન કમાઈ લીધા, તે
દીધ કામની આપણી ન કર સુડી

જેહા ત્યારે, મર્ત્યવ્ય તે કયા ?

ન્યાય, નીતિ અને સદાચાર,

કરુણા, અહિંસા અને સયમ,

કૃતજ્ઞતા, પરોપકાર, નિઃપૃહતા,

ઉદારતા, ગૌરીરતા અને નહિપ્લુતા,

પ્રભુભક્તિ, મૈત્રી અને સાધુમેવા,

જ્ઞાન, મનાન અને કિંયા, ઇત્યાદિ સત્ ગુણો છે.

આર્થ દેશમાં તે તે સ્થાને રહેવાના કર્તવ્ય નિર્ણયિત થઈ

ગયેલા છે તમારે પણ નિશ્ચિન છે ને ? જોનાના શુ શુ કર્તવ્ય ?

રાજા અત્યારે ગણાગતનું રક્ષણ અને વિશ્વાસપાલનનું સુદૃઢ

કર્તવ્ય હાય લાગ્યા બાદ જાતને ધન્ય માનતો, જોઈ સુખદોની

કલમણીને ગતકરતો નથી પરિત કર્તવ્ય બજાવતા દેહ પડી ગયો

તોય શું થા' ગયું ? રાજા જરૂર પડ્યે મરવા તૈયાર છે શીખી લેતો

ભારતનો પૂર્વ ઇતિહાસ શું બહાલી રહ્યો છે અને એની મામે

વિચારતો કે આને શુ યાત્રી રહ્યું છે ?

જોઈ સુખદો પૂછે છે 'પણ ડોઈ રીતે એ હાથમાં આવે ?'

રાજાએ જોઈને દશવિનો વાહનો ઉપાય —

ગમ કહે છે 'હા, એક ઉપાય છે તમે એની સાથે જય

પરાજયની ચરત ઠગી વાદ કરો, અને જીનો તો તમારા હાથમાં એ

આવે ' ત્યારે જોઈનેનો અધિપતિ આવી ચરત કરે છે કે 'અમે

એની સાથે વાદ કરીએ પરંતુ એ અમારા જુદા ભગવાનના મસ્તક

પર પગ મૂકી ચાલ્યો છે, તેથી અમે એનું મો જોવા નથી માગતા

અમે પડા પાછળ સ્ત્રીને વા' કર્યું જો એ જીતે તો ખુશીથી એ

ફૂટો, અને હારે તો અમે એનો વધ કરીએ'

તમે મમજ્યા ? કેમ આવી પડાની ચરત ? એમાં જોઈનેની

પોનીગી છે જોઈ મતની 'તારા' નામે શાસન દેવી છે તેનાથી

અધિષ્ઠિત એક ઘણા જોઈને મો ગળી જોવાનું છે જેથી ખુદ

દેવી જ વાદ કરવા માટે એ વાત ગુપ્ત રાખવા માટે પડઘનુ કપટ છે હવે દેવીની સામે આ પરમહસને વાદ કરવાનો ! એમા હારે તો મૃત્યુદંડ ! વિચારો કઠિનાઈ ! હસને સેકડો સુભટો શમ્ભોથી વીંટી વળ્યા હતા ! ! યારે પરમહસને શુભપણે વાદ કરનારી દેવીને વધની શરતથી છુતવાની છે ! ! જનેય શાસન પ્રભાવનાના શુભ ઉદ્દેશથી કેવું ભગીરથ સાહસ કરી રહેવા હતા ! મત્વને ખીવ વવાના આ ભવમા શું કામ બાંધી ગળવું ?

જૈનોનો પ્રપચ —વાદનુ કામ શરૂ થયું પડઘામાથી જૈનોને મત એવી એવી રીતે રજુ કરાયો, કે જેમા જોરદાર પ્રમાણ અને તર્કનો આધાર અપાયો હતો છતાં પરમહસે એનો પ્રતિખર કરી, સામે પોતાનો પક્ષ રજુ કર્યો. પણ તે દેવીએ તોડયો, અને નવો પક્ષ માડયો પરમહસની અસાધારણ ગુપ્તિએ અને જૈન શાસનના અમટ્ય મિષ્ઠાન્તોએ તે તે જૈંધ પક્ષનું ખંડન કર્યું. એના પર નવો પક્ષ એનું ખંડન, એમ છ માસ વાદ ચાલ્યો એમા પરમહસ કગાળી ગયો ત્યારે એણે શાસનદેવી અગ્નિજ્વળને યાદ કરી અગ્નિકાએ હાજર થઈ જૈંદાનુ શુભ નુમ્ય કરીને કહ્યું કે ‘તમારે એ હોડોને સમક્ષમા વાદ કરના કહેવું’ જામ બીજે વને એ પ્રમાણે કહેવામાં આવ્યું ત્યાં તો તુલ જૈંદાચાર્ય મૌન ! પરમહસે પડઘો ખસેડી ઘડો ફેંકી નાખ્યો પછી એ ગર્જને કહે છે કે, “અહો ! કેવો તમારો દલ ! આની તમારી અતિર્નિષ પડિતાર્ક ! ! આ તમારા વાળના દગ ! ! મરદ થઈને દેવી પાસે વાદ કરવત્ત હતા ! તેય આ પડઘા પાછળ ! આવો હવે, કરો મારા મતનું ખંડન !” શુ ખંડન કરે ? રાખ ? જૈંદોનું સગસર મૌન ! મો સ્યામ ! જૈંધો હાર્યા

રાજગે ગણાનુરાગ અને મનિની યોગ્યતા ! —રાજ ગધું સમજી ગયો પરમહસ ઉપર રાગને ખૂબ જ માન પેદા થયું.

બૌદ્ધોની કપટબળ અને કુશીલતા પ્રત્યે એનું લોહી તપી ઉઠ્યું !
 કહે છે બૌદ્ધોને એ, ‘આવા ન્યાયી અને વિજયીનો શું વધ હ’ર્યો
 છો તમે ? હવે તો હું જ એના ગ્રક્ષણ માટે, યુધ્ધ કરવું પડે તોય
 તૈયાર છું’ કેવો ગુણાનુસંગ ! ત્યાં પરમહંસની કેવી મહાન
 વાયકાત ! જૈન શાસન પામેવામા આવી વાયકાત આવવી સહજ
 છે ત્યારે સમજો કે જગતમા સાચા સન્માન પણ લાયકના થાય છે
 હવે શક્તિએ બૌદ્ધનું ટોણું ધુધવાતું જોઈ અવમર ઝોળખી લીધા.
 એ લોકોને વાતમા રાખી, પગમડ સો ભાગી જવા મંકેત ન્યો

બૌદ્ધોનો કપટબર્યો જુ મ કર્મ ગણનાતુ બૌદ્ધ માત્ર એક
ધર્મ — પરમહંસ બાબ્યો. પણ પાછળ બૌદ્ધના ઘોડેસ્વારે પુઠ પચ્ડી
 કર્મેના આ કેવો જુલમ ! મહેલમા રહેતા થકા અનેક મંરક્ષણ
 સામગ્રી પણ હોય, ત્યારે ત્યા કોઈ આક્રમણ નહિ ! જ્યારે અહિં
 એકાકી અને શસ્ત્રરહિત અવસ્થામા મહાન આક્રમણ ! આ સ્થિતિમા
 કોણ બચાવે ? કહો એક માત્ર પૂર્વે કરેલો વર્મ ત્યારે તો તત્ત્વજ
 પુરુષો કહે કે “કર્મના ઉપદ્રવને ટાળવાનું ધર્મ સિવાય બીજું કોઈ
ઔષધ નથી તેથી, કર્મના આવા અણગિત્યા નહીં આક્રમણો
આવે એ પૂર્વે ધર્મ માધી લેવો એ જ પરમ કર્તવ્ય છે”

પરમહંસ ગુપ્તિપૂર્વક ગરુ પાસે — પરમહંસે સુકિત કરી
 આગળ જતા એક ધોળી તળાવકાઠે કપડા ધોતો હતો તેણે તેને ઢલું કે
 “મોટી આપત્તિ આવે છે !” ધોળી તો બિચારો ઉઠીને તરત બાબ્યો !
 પરમહંસ ત્યા ધોળી તરીકે ગોઠવાઈ ગયો. અત્યેયો ઘોડેસ્વાર આવી
 એને જ પૂછે કે ‘અહિંથી કેઈ માણસ ગયો ?’ એણે દૂરથી ધોળીને
 દોડતો જતાબ્યો ઘોડેસ્વાર તો ખૂશ થતો હસકરને પાછું વાળી
 ધોળીને જ્યા પકડવા ગયો, ત્યા અહિંથી પરમહંસે તરત ઉઠીને
 પલાયન કર્યું, અને એ કમે કમીને ગુરુ શ્રી હરિભદ્રસૂરિજી મહારાજ
 પાસે પહોચી ગયા.

હસમૃત્યુના વર્ણને પરમહસનુ મૃત્યુ - ગુરના વરણમા માયું
 મૃદીને પરમહસે પ્રણામ કર્યા ગુગ્ગમ પણ દંઠ આલિંગન કર્યું
 પરમહસ કહે છે, 'હે પ્રભુ ! આપ યોગ્ય નિવેધ કર્યો હતો, પરંતુ
 અયોગ્ય એના અમે વિનય ચૂક્યા, એમા આવી આવી વસ્તુ બની.'
 એમ કહી બનેલી વિગત જ્યાં કહે છે, ત્યાં હસના મૃત્યુની હકીકતનું
 દ્રશ્ય વર્ણવતા વર્ણવતા, પરમહસના પ્રેમભર્યા અને શુભાનુરાગી
 હૃદયને એવો તો આઘાત લાગ્યો કે ત્યાં જ એ શાસન રત્ન પછેડે
 પ્રાણવિહોળ થઈ વરતી પડી પડ્યું ! ' મોહ શુ કામ કરે છે !
હાથીના હાડ તોડી નાખે, બળવાનના બળ મોડી નાખે, તત્ત્વવેત્તાના
હૃદય ભેદી નાખે ! એવા મોહ પર વિજય મેળવનાર શ્રી અર્જુન
 ૫ માત્માને અને અન્ય ઉત્તમ પુરુષોને આપણે કોઈ કોઈ
વળ ઉરીએ

શ્રી હરિભદ્રસૂત્રિય માતાજીનો હૃદયને ના - મહાન શાસ્ત્ર
 કાર આચાર્ય શ્રી હરિભદ્રસૂત્રિય મ પણ આનું મૃત્યુ જોતા ડઘાઈ ગયા.
 એમને એમ થાય છે, કે 'અરે ! આ મો જુલમ ! દુર્કમનના ઘરમા
 જઈ એના નહત્ય બાણવાની ધગથવાળા આવા ઉત્તમ સયમી સાધુના
 મૃત્યુ ! ત્યાર મારે આવા સુબોધ શિષ્યોનો વિરહ ! હું કેવો
 દુર્ભાગી કે એમને આ રીતે નાની વયમા મૃત્યુ આગ્યું, અને એ
 મારે શુભાવવા પડ્યા ! હું તે તેમના વિનયને મળાડે, કે એમની
 શૂરવીરતાને ? એ તો હું કયા શુભ જાઉં ? એમની શ્રદ્ધાના કે
 એમની સત્ તર્કની પ્રુધ્ધના ? હજી તો હમણા જ બચ્ચાને પાખ
 આવી, ત્યાં તો કેર ચમત્કર્ત એમને ઉપાડી ગયો ! ' દુષ્ટ કાળને
કોઈ પાપી ઉપાડી જવા ન મળ્યા, તે આવા નવરત્નને ઉપાડી ગયો !
 છવતા હોય તો કેવું એ જગતનું જનું ઠરત ! ' હે અરિહત ! હે
 મારા નાવ ! સુયોગ્ય અને વિનીત વતનવાળા આ હસ-પરમહસના
 મૃત્યુથી તો મારા પ્રાણ હચમચી ઉઠ્યા છે ! હું કયા જગ ? શુ

નુ ? આ બૌદ્ધોએ તો ભયંકર દુષ્ટતા કરી છે ! એ બૌદ્ધોને તો મેં ગૃહસ્થપણમાં પણ સારી ગીતે પરમ્ત કરેલા કે તો અત્યાગ્રે તો જૈન શાસનની સહાયથી એનો પૂર્ણ પરમ્ત કર્યો, એમાં શી મોટી વાત છે ? હવે એ દુષ્ટોને હું નહિ છોડું. માગ લેયાના ગરનો ઉધ્યાન કરવો જ પડશે”

ચૂરિછ રાત્રી પામે — એમ વિચારી શ્રી હર્ષિભદ્રસૂરિછ મહારાજ આજ્યા સુરપાવ રાત્રી પામે એ કહે છે કે ‘હિ ન્યાયી રાત્રી’ ! પૂર્વે તે લાખો સુખો સામે માથ પરમ્તક્રમને કેવું અગ્નિ રક્ષણ આપ્યું હતું તે જાણી અતિ આનંદ થાય છે ! ધન્ય છે તારા દાસવદને ! તે રક્ષણ તો કર્યું પણ એવે પરમ્તક્રમની તો આવી નિયતિ બની ! હવે હું બૌદ્ધો સાથે વાદ કરવા ઇચ્છુ છું”

નજ કહે છે, “પણ પ્રભુ ! એ તો ચોદાઓના મોટા સમજથી પરિવરેલા હેઈ છતાં દુષ્ટર છે કેમકે આપ ઇચ્છો છો બુદ્ધિ વડે વા કરવાનું, અને એ છે બગ વડે વાદ કરે એવા ! તો આપની પાસે એની કોઈ અજોય શક્તિ છે ? એ હોય તો હું યુક્તિથી એમને અર્થિ બોલાવું”

આચાર્યશ્રી કહે છે કે, “અનિકાદેવીની સહાયવાળા એવા મને એ શી છતી શકે ? ખુશીથી બોલાવો એમને !”

નજએ દૂત મોકલ્યો — દૂત ભારે ચાવાડ ! જઈને બૌદ્ધશુરને કહે છે કે “મરસ્વતી સ ખા આપને ભક્તિથી મહારાજ સુરપાવ વિનંત કરે છે કે બૌદ્ધ મત સાથે વિરોધ ધરાવતો કોઈ એક પડિત અત્રે આવ્યો છે પણ મને આ આશ્ચર્ય થાય છે કે સૂય સરખા આપ બેઠા હો ત્યાં વળી આવા વાદી શા ? અમને તો શરમ આવે કે ! આપ અત્રે પધારી એને એવો હથેલો, કે એ બિચારને મરવું જ પડે”

બૌદ્ધાચાર્ય ખુઆપુઆ થતો દૂતને કહે છે કે, “વાદી ? મારી આગળ કોઈ વાદી ? સમગ્ર વાદીઓને જીતી બેઠેલા મારી આગળ હવે કોઈ વાદી બાકી હોય ? એ તો હશે કોઈ જેન મૂર્ખ વાચાળ ! મોટા મોટા વિકરપોની બળથી હું એને હરાવી દઈશ પણ હે દૂત ! એ શુ મનુષ્યની સરત કરે ખરો ?”

દૂત—પ્રભુ ! શુ કામ નહિ કરે ? ન કરે તો એની આખર શી ? વિચાર તો આપે કરવાનો છે બાકી સરત એવી કરો, કે જેથી એક જ પ્રશ્નમા આપ એને હરાવી ઠેકણે કરી દો !

બૌદ્ધાચાર્ય કહે “હા એ બગબર આપણે કોને નથી હરાવ્યા ?” દૂત કહે, “ઘણાંયને ત્યારે બગવાન ! બધુ સરસ થઈ જવાનું ! પણ હે પ્રભુ ! કમા કરજો, એક વાત જ ન કરી દઉં યદ્યાપિ આજ સુધીમા આપે સેકડો વાદીને જીત્યા છે, પરંતુ કદાચ આ વાદીને ન જીતાય, તો આપણી મહાન અવજ્ઞા થાય એમ છે ! તે ક તો તો વાદ ન કરવામા શેભા બેઠે આ તો અમારી જમણા છે, પણ ‘બદુરત્ન વસ્તુધરા’ એ ન્યાયે કોઈ સમર્થ વાદી નીકળી આવે તો વિસામણ થાય અમે તો આપનાથી જ સનાય છીએ એટલે જ અમને આવી ચિંતા થાય છે”

બૌદ્ધાચાર્ય કહે, “આવો બય શાને સંજો છે ? શુ તમે જાણતા નથી આપણા પ્રમાણ-શાસ્ત્રને, કે આપણી પ્રકાંડ ગૂઢ સુક્રિયાને ? જલજલા વાદીના મદ મે તોડી નાખ્યા છે, તો આ કોણ માર ? જા, તારા રાજાને કહેજો કે અમે હમણા જ આરીએ છીએ” આમ કહીને દૂતને તવાના કરી પાતે પણ બાય છે દૂત તો રાજાને ખુશા લીના સમાચાર કહે છે કે, “બરાબર પાસા પાખાર ! બૌદ્ધાચાર્યને સોળવ્યા છે હમણા જ આવી પહોંચે છે”

બૌદ્ધના સિદ્ધાન્ત અને તેનું ખડન : અભિમાન એ બધું પુરી ચીજ છે અભિમાનથી આત્મા અતિ વિશ્વાસમા ચઢી સાધનાના

અવસરે એના જરૂરી સાધનને બૂલી લાય છે, અને આપત્તિના અવસરે સાચા પ્રતિકાગ્રથી વચિત રહે છે આ બૌદ્ધાધીશને એવું જ અન્યું ! રાજસભામાં આવી અભિમાનથી જોયું કે “આ વાદીને સહેજ વારમાં છૂતી લઈશ.” એમ કરી શાસનદેવીની સહાયની ઉપેક્ષા કરી, અર્થાત દેવીની સહાય લીધા વિના સીધા વાદ શરૂ કર્યો, પણ માણ્યો કે ‘જે સત્ હોય છે તે બધું ક્ષણિક હોય છે’

ક્ષણિકવાદના ખલનમાં અને મુક્તિઓ — અહિં તો સ્વપ-
શાસ્ત્રના મહાન જ્ઞાતા આચાર્ય ભગવાન શ્રી હરિભદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ હતા. એમણે તરત ઉત્તર કર્યો કે (૧) “તો પછી એક વસ્તુનું જ્ઞાન થયા પછી દીર્ઘકાળે તેનું અમરણ થાય ” તે સંસ્કારને લીધે છે તો શું વચલા ગાળામાં એ સંસ્કાર કાયમ રહે ? અર્થાત્ એ સંસ્કાર સ્થિર છે કે ક્ષણિક ? (૧) જે સંસ્કારને સ્થિર કહો તો ‘બધું ક્ષણિક છે,’ એવા તમારા સિદ્ધાન્તનો ભગ યથો વળી ‘જે ક્ષણિક નહિ તે સત્ નહિ’ એવા તમારા મતના હિસાબે એ સ્થિર સંસ્કાર કે એ સંસ્કારની સ્થિતિ નતતિ મત્ નહિ રહે ! અને ‘સત્ નહિ તે અર્થાઠ્ઠ્યાકારી નહિ’ એવા તમારા મતે તે સંસ્કાર વર્થમાધક નહિ અને તેથી તેનાથી સ્મરણરૂપી કાર્ય નહિ થઈ શકે (૨) ત્યારે જે સંસ્કારને ક્ષણિક કહો તો એ ક્ષણમાં તો નાશ પામ્યા તો પછી દીર્ઘકાળે એનું સ્મરણ ક્યાથી થઈ શકે ? જે એમ કહો કે “ઉત્તરોત્તર સમાન બાલીય ક્ષણિક સંસ્કાર ઉત્પન્ન થતા આવે છે, તેથી લાખા ગાળે સ્મરણ થઈ શકે,” તો તેય જોડું છે કેમકે, તો પછી સંસ્કારની એવી જે ધારા ચાલી, તે ધારા જે ક્ષણિક હોય તો એનું એ જ આવી ઉભું રહ્યું તેથી ધારા સ્થિર માનવી પડ્યો હવે જે ધારા સ્થિર, તો સંસ્કાર ક્ષણિક કોઈ શકે નહિ કેમકે ધારા એ કાઈ ક્ષણિક સંસ્કારથી કોઈ જુદી ચીજ નથી

(૨) બીજી રીતે જોતા ક્ષણિક વાદમાં લાલ અને કાળો જે બાતની માટીમાં ઉત્પન્ન થતા ઘડામાં લાલ ઘડો કાળો માટીમાંથી, અને

કાળો દડો લાલ માટીમાથી બન્યો, એવું કેમ નહિ? કેમકે બનેલ કાર્યો પોતાના કારણની જરૂરજાનીમા સમકાળે ઉત્પન્ન થાય છે એમા બે હા પાડો તો પછી નિરમ નહિ રહે કે કાળી માટીમાથી કેવો ઘડો બનશે?

(૩) વળી ક્ષણિક વાદમા કાર્યનરપુના જ્ઞાનને બાધ નહોતો, કેમકે તર્ય-ન-તપુ પાન તેને થાય કે જે ક્યાં જે આર સ્થાને કોઈ કારણ હોય, અને તેમાથી કાર્ય થતું હોય પછી એ નિર્ભય કરી શકે કે આ આ જ જમાથી આ આ કાર્ય થાય અહિંયા તો તમે બધુય ક્ષણિક ઝડો છો એટલે, તમારે તો આત્માય ક્ષણિક છે તો નાશમા ઉડી જનારો આત્મા આ બધું બાલવા ક્યા રહી શક્યો? તેમ બધા કારણો એક સાથે નાશ પામી, બધા કાર્યો એક સાથે જ મે છે ત્યાં 'કોણ કોનું કાર્ય' એની રીત ખબર પડે? સ્થિત્વાદમા તો કારણ એ કાર્ય વખતે ઉભું હોય તેથી ખબર પડે

ખૌદોના દાન અને મિલિતો ગુસ્સો — ખાસી રીતે ખૌદના નાનું ખંડન કર્યું, તોના પ- ખૌદાચાર્ય ચૂપ થઈ ગયો ત્યાં કોઈ કહે છે કે, 'હારે તે તપેલા તેવના કુડમા પડે' એવી ખૌદાચાર્ય શાન્ત કરી હતી તે હિસાબે ખૌદાચાર્ય તપેલા તેવના કુડમા પડ્યો પછી ખૌદના સિમ્બ વાદ કરવા આવ્યો તે પણ કહ્યો. તેણે પણ કુડમા અપવાબ્યું એમ થોડુંક ચા-યું બીજો ઇતિહાસ એમ કહે છે કે, હારલા ખૌદવાહીઓ દોમાવા માટે તૈયાર થયા તો ત્રીજું એમ પણ જાણવા મળે છે કે ખૌડોની હુસ પરમહુસ તાર્કની ભયંકર કુટિલતાના હિસાબે, એમને સમડી બનાવી તેવના કુડમા ઝીંકી દેવા માટે લાવવામા આવ્યા

ગરુજની દિનશિખા — ગંગે તે દો, પણ આ પ્રસંગની શુર મહારાજ શ્રી જનભટ્ટસરિજ મહારાજને ખબર પડી ગઈ એમને થયું કે "અ ર ર ર" જુલમ થઈ ગયો! પ્રૌઢ ગીતાર્ય એવા

હન્નિદ્રસૂરિને આવો કપાય ? બનવાનું બની ગયું હવે ક્યાં શા માટે ? ” તન્ન એમણે ‘ગુણસેન અગ્નિસમ્મા’ વાળી નમસ્કૃતિય અને શત્રુ-અગ્નિશર્માના ભવોની ગાવાઓ માલી આપી. શ્રી હરિભદ્રમૂરીધરજી ગુરુ પામેલી આવેલો ગાથાપત્ર શિખાવત કંગી વાચે છે વાચી ચોંકે છે !

શ્રી હરિભદ્રમૂરીધરજીના મનમાં પડ્યાનાપ — “આહાહો ! આ મેં શું કર્યું ? શું હું આટલો બધો કપાયમા ચઢી ગયો ? અહિં કપાય કરવામાં તો કંઈ પણ વાર ન લાગે, અને કંઈ જ ઠીકઠી પછુ ન નડે, પરંતુ એનો વિપાક ડેટલો બનેો દીર્ઘકાળ ભોગવવાનો ? અને તે પણ ડેટલો બધો કઠિનતાભર્યો ! સનકિત્ય દેવવી મહાપેના ચરિત્રમાં જીવનભર માસખમણને પારણ માસ ખમણની સાધના ઝંના અગ્નિશર્મા તાપમને પાતાનું પારણ ચક્રવર્તી નિમિત્તે પણ જો એક ગુણસેન નજી પર ગુન્સો થયો, તો તે જ તાપમને એટલું બધું નહયું, કે પછી ભરે ભરે જો અધમાકાર્ય વાહી કરતો રહ્યો, અને નીચી નરકમાં પડતો ગયા ત્યારે ગુણસેન નજી સનસ્કૃતિના ભવમાં દેવજ્ઞાની થઈ મામે ગયા તે પછી જો અગ્નિશર્માના જીવને આ ઘોર સંસારચક્રમાં અનત ભવ ભટકાવવાનું ઉભું થયું ! એક ભવના ક્રોધનો આ કેવો કરુણ અવ્વમ ! ત્યારે આટલા ધૌર્ય પ ના મારા ક્રોધથી મારી કંઈ દશા ? માનવની બચકર હત્યા કરનાનું ઉભું આ અધમાધમ કૃત્ય ! આમાં મેં ન જોયું મારૂં સાધુપણ, કે ન જોયું મેં ઉચ્ચ ગુરુ પ્રત્યેનું મારૂં શિષ્યપણ ! ક્યાં મારૂં અહિંસાનું મહાવ્રત અને ક્યાં આ વ્રતભંગ હત્યા !

હયા આ મને શાસને અપેલું નમ્યગૃહાન, અને હયા આ ક્રોધનો અજ્ઞાનમય અગર ! આ નો જાણે પાઠે હું પૂર્વની અજ્ઞાન અને મદની અવસ્થામાં જઈ પડ્યો. શાસ્ત્ર તો કહે છે ‘ક્રોધે ક્રોડ પૂવ તણુ મંચમ ફળ જાય !’ તો પછી ત્યાં ક્રોડ પૂર્વને બદલે ક્રોડ વરસનુય

સંયમ નથી, અર ! એ વસ્તુનુય ચારિત્ર્ય નથી, ત્યા આવા ઉત્તર
કેાધના કેવા કદુ વિષાક ! કેવા ચોરાસી લાખ યોનિમા પરિશ્રમભ !
અહો ! શુરુએ મને કેવો અવસર પડે અપૂર્વ બોધ મોકલ્યો ! વાહ !
જૈનશામનમા ગમે તરવની બવિનગી એ ! શુ કામ કે મારે કોધ
કરવાનુ ? કોધ કડે તો મારી વિરતિ માડે જ્ઞાન, માડે જ્ઞાન
શાસન, સંધ અને શુરુ સૌને કલક લાગે ભવે બિચારા બૌદ્ધો
સુખી ને ! ” ઇત્યાદિ વિચાર્યા કરી એમણે બૌદ્ધોને જતા કર્યા
બૌદ્ધોને દેવીના તર્જના અને તિર્નગમ્યા - અહીં એવુ બન્યું

કે બૌદ્ધોના મહાશુરનો પરાજય, પછી એના અનુયાયીનો પરાજય,
એમ હાર પર હાર થવા માડી, ત્યારે બૌદ્ધો પોતાની તારાદેવી
પર શુરુએ થઈ જેમતેમ બકવા માડ્યા, ‘હે પાપાણી ! જે અમારા
સ્વામીએ તારી ખૂબ ખૂબ ખૂબ ભક્તિ કરે તપી ફૂલ કળ-નવેદ
તને ચઢાવ્યા, તે શુ પત્ય પડે ચઢાવ્યા ? હે હાસી ! આટલો
ભયકર ગજબ જુલમ વરને, ત્યા તું ગજામ કરવા નથી આવતી, તો
તાજ અરિષ્ટાયકપણુ શુ ? ’ ત્યા મતાર્હિત સહેલી તારાદેવી બૌદ્ધોના આ
પ્રશ્નનો ઉત્તર કહે છે કે ‘હે બૌદ્ધો તમારુ અને તમારા શુરુનુ અધમ
કૃત્ય ઢેમ બહી બાળો છો ? દૂર દેશથી ભણવા નમે આવેલા પેલા
બે જૈન મુનિઓ રૂપ નિર્દોષ બકવાને તમે ખૂબ્યા વરની જેમ મારી
નાખવા ધસતા હતા ! તેમા એકને તો બાણોથી ખતમ પણ કરી
નાખ્યો, અને બીજાને તમને પરાજિત કર્યા, ત્યારે ઉલટુ તમે એને
મારી નાખવા જોડ્યા એ બધા કાળા કામ તમે કેમ વિસરી જાઓ
છો ? અને ફોગટ મારા પડે શુરુએ થાઓ ઝા ? હજીય ભયવુ હોય
તો ઘઘા થઈને આ હરિભદ્રસૂત્રીશ્વરની સમા માગી તમારુ ધ્યાને
ચાલ્યા જાઓ ! ” દેવીની વાણીથી બૌદ્ધોમાના વૃદ્ધ પુ થો વસ્તુ
સમજી ગયા, અને બધાને પાછા વાળી અવસ્થાને ચાલ્યા । આ
આ ધુનિયામા કેવી વિચિત્રતા છે, કે જીવ પોતાનુ અનાડીપણ
આચરે જાય, એમાથી પાઠો વળવાની વાત નહિ, પણ ન્યારે સામેથી

એનો બચાવ આવે, ત્યારે ઉચો નીચો ચાલ ! રક્ષકને ગાળ દે !,
ભૂવ સમજવાને બદલે નવી નવી ભૂલોની યોજના કરે ! એ કેલુ વિચિત્ર !
પણ મિથ્યામતિની આજ ભયંકરતા છે કે સ્વરૂપે શુદ્ધ એવા આત્મ
પામે ઘણીએ અધમ વિચારણા, અને જગતી કાયવાહી કરતે !
માટે જ મિથ્યામતિથી દૂર રહે

સુરિછનો ગુરુ પામે અદ્ભુત એકરાર — શ્રી હરિભદ્ર-
સૂરીશ્વરજી મહાસજ ગુરુનો અને જિનશાસનનો મહા ઉપકાર માનતા
ત્યાથી ઉઠીને જઈ પહોંચ્યા ગુરુ પામે ગુરુ શ્રી જિનભદ્રસૂરીશ્વરજીના
ચરણમા માથુ મૂકીને ચોધાર આમુથી ગળતી આખે કહે ઠે, 'હે
નાથ ! શિષ્યના મોહમા મેં કેલુ ભયંકર કાર્ય' કર્યું ? કેલુ ભયંકર
કરવા તૈયાર થયો ? એ તો આપનો બવોભવનો ઉપકાર, કે મોહ અને
કષાય-અટવીમા ભૂલેલા મને જ્ઞાન અને પ્રશમના માર્ગે આણ્યો !
હે પ્રભુ ! પૂર્વે પણ મદ અને ક્રુમતના પિશાચી પાશમાથી છાડાવ
નાર પણ આપ જ હતા, મને અત્યારે પણ પાપમાથી બચાવી
લેનાર પણ આપ જ હતા, હો ! પૂર્વે કયા મારી વીતગગને નિંકવા
સુધીની અવદશા, તેમ વર્તમાનમાં કયા મારી કોધાષ હાવત !
ત્યારે કયા આપની પત્યરને પરમાત્મા કરવા જેવા મહાન ઉપકારને
કરવાવાળી ઉચ્ચ દશા ! હવે તો ભગવન ! માસ આ ગુનામા મને
પ્રગળ પ્રાયશ્ચિત આપી શુદ્ધ કરો, ને અવિનયી એવા આ કુશિષ્યને
ક્ષમા આપવા મહેરબાની કરો !'

ગુરુનો દિલાગો —ત્યા ગુરુ કહે છે કે “કમ્મેસૂઝ, ધમ્મેસૂઝ
 જેવા સમર્થ હરિભદ્ર સમાન ગિયો કયા છે !” ગુરુએ પ્રાયશ્ચિત
 આપી શુદ્ધ કર્યા આચાર્યપુગન શ્રી હરિભદ્રસૂરીશ્વરજી મહાસજે પણ
 તીવ્ર તપ કરવા માલ્યા એમનુ આત્મજોજસ વધતું ચાલ્યું કોઈક
 વાર હસપરમહુમનો વિરહ મનમા લાગી આવે છે, ત્યાં અંકિત

દેવી પ્રગટ થઈ કહે છે કે “ તમારે આ શું ? તમે તમારે મહાન ગ્રન્થો રચો અને એને જ સાચી મંત્રિ સમજો ચિરકાળ સુધી એ તમારા રચેલા શાસ્ત્રો જગત પર મહાન ઉપકાર કરશે બાકી તમે જ્યાં નથી જતા ત્યાં, ‘સંગ્રહમૂલ્યા ઇવેણ પત્તા હુખપરપરા’- સંયોગોના લીધે જ ઇવે હુ ખની પરપરા મેળવી છે સંયોગ છે ત્યાં વિયોગ છે જન્મ , ત્યાં મન્મ છે તો પડી હુમ પન્મહમ પાતાના આધુન્યની મમાખિતએ અહીંથી ચાલ્યા જાય, એમા તુ શોક કરવો ? એ તો એમનું કર્તવ્ય ચેત્વ રીતે બજાવી ગયા આપ આપનું બજાવો મારે કંઈ આપને કહેવાનું હોય નહિ આપ નિતા ઉત્તમ જાણો રચો ” આચાર્યશ્રી સ્વસ્થ થઈ ગયા એમણે જો મો તુનાનીસ ગ્રન્થ રત્નોની જ્યના કરી, ગ્રન્થના ઢેડે ‘નિન્હ’ પદ જોડ્યું ‘। ત ‘ ભવવિરહવર ઢેહિ મે દેનિ સાર હે દેનિ । મને ઉત્તમ નસાગ-વિરક અર્થાત્ મોહ આપો ”

આચાર્ય બારાણ આ હારભદ્રમૂનીધરજીના મન્ધરાનો
પત્રીના આજેય કેટલાક અદ્યુત ગ્રન્થો મળે છે જે પૈકી,
એમની ‘સમન્ધસ્યકલા’ નો મવેગ નિરામથી હલડતી
કથા-રત્નોની ખાણ છે

એમણે ‘લલિતવિન્તરા’ મા ‘નમુત્યણ’ મુતિ-સૂત્રના પદે પદના અથ પર અપૂર્વ દાશનિક મતબ્યોનો પ્રમશ પાડ્યો છે, સાથેજ અગ્નિત પરમાત્મા પગેના અનુપમ તાત્ત્વિક ભક્તિ ન્મ વહેતો મૂક્યો છે

દર્શનકાવિક મૂન દાન તત્ત્વાર્થ મહાશાસ્ત્ર-રીકા પચમૂન-
ના । અન આપન્યક મૂન પર મહાગોકા, -આ ગ્રન્થોમા તો આ સૂરિપુરંદરે પદાર્થોના મૂલ્યમવાજ્યા પ્રતિપાદનના સાગર સભ્યા છે
‘ધર્મસમ્પદા’ મા સત્ય વાદો દ્વારા જિનમતની બીજાઓ

ક્રતા વિશિષ્ટતા, સંપૂર્ણતા અને સર્વથા શુદ્ધતાનું સુદર નિરૂપણ એમણે કર્યું છે

ઉદ્દેશ્ય મા સમાર-જુષ્ટા, ભવજમણનો ખેડ, મોક્ષા લિલાયા વગેરે જગાવનાર અને પરમ મંગલમય ધર્મજીવન બનાવવાનો ઉપદેશ ઉલ્લસી રહ્યો છે

પ્રચરન્તુ મા આધુજીવનની યોગ્યતાથી માડી ઉત્સુજ અને અપવાદ-માર્ગને સ્પર્શતી વિસ્તૃત આધુર્યાનું આકર્ષક આલેખન છે

અષ્ટ મા ૮-૮ શ્લોકના એકેક પ્રકરણમાં એ-૮ વિષયને વર્ણવતા બીસ પ્રકરણો છે એમાં વીતરાગ દેવ, નિર્ઝન્ય ગુરુ તથા સર્વનકથિત ધર્મનું વર્ણન છે

પ્રોશક મા ૧૬-૧૬ શ્લોકનો એકેક, એના સોળ પ્રકરણ છે એમાં અનુષ્ઠાનના પ્રણિધાનાદિ પાંચ અંગોના, નિનર્ણિજ-નિર્માણ પ્રતિષ્ઠાપનના વિધાનના, ઈત્યાદિ વર્ણન છે

વિશનિ વિશિષ્ટ મા ૨૦-૨૦ શ્લોકની એકએવી વીમ વીસી છે એમાં લોકધર્મથી માડી ક્રમશઃ મોટા પર્યાન્તનો અર્થાત્ આત્મ સંગોપનનો સચોટ માગ વર્ણવ્યો છે

પ્રચાશક મા ૫૦ શ્લોકનો એક એવા યોગણીસ પ્રકરણ મળે છે એમાં સમ્યક્ત્વ, આવશ્ના બારણત આવકનું દૈનિક જીવન, ડ્રોયન્તવ, ભાવન્તવ, વગેરે વિષયો લીધા છે

ઈર્મિયુ મા ૬૨ અધ્યાય છે એમાં સામાન્ય ધર્મ, વિશેષ ગૃહસ્થધર્મ, આધુધર્મમાં આપેલ ચતિધર્મ, નિરપેક્ષ ચતિધર્મ વગેરે આત્મમાધનાનો ક્રમિક માગ બતાવ્યો છે

અનેકાત-જય પતાકા મા મહામસુદ્રના અનેકાનેક તરંગોની જેમ અનેકાનેક વિકટપો, પ્રતિવિકટપો વગેરે ઢાંગ બૌદ્ધ વૈશેષિકાદિ દર્શનના એમત સિંધાન્તોનું જલ્પ નિગડરણ કરી, અનેકાત મતની જયપતાકા લહેરાતી છે

યોગ્યિ દુ' મા યોગના ગોચર, સ્વરૂપ, અને દેવની મૌલિક વિચારણાથી અનેકાત આત્મવાદના મહાણ કરી, જગતમા ચાલતા એકાતવાદોની ભૂલભરી માન્યતાઓના સચુક્તિક ખંડન કરવા સાથે યોગની પૂર્વસેવા વગેરેના અપ્રતીમ વિવેચન કર્યા છે ત્યારે પ્રખ્યાત ગ્રામ્યિ અમુચ્યય' નામના શબ્દસંસ્કૃત પણ અથગ ભીર મહાન શ્રયમા યોગની આઠ દૃષ્ટિના અપૂર્વ નિરૂપણના અગાસેત વહી રહ્યા છે એ એવા તો અમૃતરસથી ભરેલા છે કે આહા ! એને ચિંતનમા ઉતારતા અનુષમ તત્વપ્રકાશ, આત્મસ્વા અને સ્વસ્થાનો લાભ મળે છે જાણે એ અરિહંતની વાળીનો અલ્પિ સાક્ષાત્કાર કરાવે છે !

આવા તો ખીલા અનેમનેક શ્રય એઓઝીએ રચેલા છે આ તો માત્ર શાવકો પણ ભણી શકે એવા ચોડાક જ શ્રવેનુ દિવંશન કરાવ્યું

યોગદૃષ્ટિ જેવા શ્રવને સમજીને જીવનમા ઉતારવા માટે પુરુષાર્થ જોઈએ-મનમાધકની જેમ એકાકાગ્નિએ એ પુરુષાર્થ કરવો જોઈએ. જો હૃદયમા ઉતારી, જીવનમા એ જીવંત કરશું, તો જ આપણે એના અમૃતરૂપ પામી શકીશું યોગ છે અમુચ્યય એ મહાન શ્રય છે એ રચવા માટે ઝી હરિભદ્રસૂરિજી મહારાજની પોતાની પાસે નાન છે, શુભકૃપા છે, શાસનની આચધના છે, તો જ રચવાનો અધિકાર ગણાય આવા શ્રવની રચના કરવી એ શુભ કામ છે, એટલે મગળ તરીકે ઈષ્ટદેવનું નમન-સ્મરણ કરવું જોઈએ એ માટે એમણે મનવચરણ કર્યું તેમા સાત એનો અધિધારી કેણ ? એનું જ ભલ સૂચન કર્યું

યોગદષ્ટિ સમુચ્ચય

નત્રેચ્છાયાગતોયોગ યોગિગમ્ય જિનોત્તમમ્ ।
વીર ઘણે સમાસેય યોગ તદ્-દષ્ટિમેવત ।

શુભ કાર્યના પ્રાપ્તિ મગળ કરવું જોઈએ તે માટે શ્રદ્ધા અહીં ઇચ્છાયોગથી વીર પરમાત્માને નમસ્કાર કરે છે મગલ એ વિધિને દૂર કરનાર છે એના જે પ્રકાર છે (૧) દ્રવ્ય મગળ, અને (૨) ભાવ મગળ દ્રવ્યમગળ દહિ, ફુવા, શુભ શુકન વગેરે ભાવમગળ એટલે આત્માના શુભ અધ્યનસાધ, શુભ વિચાર જો આપણે ચિત્તમા શુભ વિચારણા રાખીએ, તો આપણે ભાવમગલમાં જીએ જે ભાવ મગલમાં આવ્યો, તેને હવે બીક રાખવાની જરૂર નહિ નહિ એ પદમ એટલે શ્રેષ્ઠ મગલ છે એનું ફળ સર્વ પાપનો નાશ । એવું વાતવતવાળું મગળ પામ્યા હોઈએ, ત્યારે આત્મા માની શને કે હું સર્વ પાપનો નાશ કરી રહ્યો છું અહિં પરમાત્માને જે નમસ્કાર કર્યો, એ નમસ્કાર અતરાતમામાં શુભ ભાવ ઉત્પન્ન કરી આ અદ્ભુત સાધન છે, માટે એ મગળ કહેવાય છે

‘ને કહીશ’ એમ જી અથમા કહેવાનો વિષય સૂચવ્યો યોગ અટક મોક્ષ સામે જે સળધ કરાવી આપે તે એ યોગનું મહાન કેવી ગીતે કરવાનું ? દષ્ટિના પ્રજારો કહીને યોગની આ દષ્ટિ એ યોગની આઠ દષ્ટિ એટલે એવું વિમાન, કે જેના દારા જી અહીંથી મોક્ષ મહેલમાં જઈને જોશે ! યોગ એટલે મોક્ષ ત્રાથે

સબધ જરાવી આપે તે, અર્થાત્ મોક્ષનો ઉપાયબદ્ધ વ્યાપાર દષ્ટિ એટલે શું? દષ્ટિ એટલે આત્માનું અમુક પ્રકારનું બોધનું વલણ એના આઠ પગથિયા છે આત્મા તેમાં ઉંચે ઉંચે જાય, એની ગી ખખર પડે? એના લક્ષણ પગથી પહેલી દષ્ટિ કરતા બીજામાં આટલા દોષ ઓછા થાય, ને શુભ વધે બીજા ક તા ત્રીજામાં વળી આટલા દોષ ઘટે, ને શુભ વધે એમ ઉત્પત્તિ દષ્ટિઓમાં આત્માનું વલણ ઉજ્જવલ થતું જાય તે કેવી રીતે? દોષો ઘટતા જાય અને શુભો વધતા જાય અધિકારે કર્તુ કે યોગની દષ્ટિના પ્રકારો પાડી હું ઢહીશ તેય સંક્ષેપથી કહીશ, વિસ્તારથી નહિ કેમકે જગતમાં વિસ્તારવાળા શ્રેષ્ઠો છે અથવા તત્ત્વજ્ઞાનની દાખલમાં વિસ્તાર-તેવિવાળા છવ ઓછા, સંક્ષેપસ્થિવાળા છવ ઘણા. તમે શું ચાહો? તત્ત્વની વાત હો તો 'ટૂંકે પતાવો' એમ જ કહોને? એટલે? ટૂંકુ મળે તો ખટ લઈ લો અધિકાર એમ કરીને જગતના બાવ છવો પર અનુબ્રહ્મ કર્ત્તાની દૃષ્ટા બતાવે છે પરમાત્માને નમસ્કાર તે મગલ, અને જેનું વિવેચન કરવાનું છે એવો યોગ તે વિષય વિષય કહેવાની સાથે એ વાત ગર્ભિન આવી ગઈ કે કોણ અધિકારી? યોગનો જેને ખપ નથી, તેને અધિકારી નથી કહેતા, જેને યોગનો ખપ હોય તે અધિકારી

પ્રયોજન શું ? મોક્ષ સાથે આત્માનું જોડાણ કરી આપવાનું શિષ્યને સાબળવાનું શું પ્રયોજન? અને શાસ્ત્ર રચનારને કહેવાનું શું પ્રયોજન? રચનારનું પરંપરાએ પ્રયોજન મોક્ષ, ને માક્ષાત્ પ્રયોજન શિષ્યના હૃદયમાં યોગદષ્ટિનું જ્ઞાન ઉતારવું તે શિષ્યનું પ્રયોજન પરંપરાએ મોક્ષ, ને સાક્ષાત્ પ્રયોજન યોગદષ્ટિનો બોધ આમ મગજ, વિષય, અધિકારી, અને પ્રયોજન બતાવ્યા

હવે અહીં મગજમાં જે શ્રી વીરવિષ્ણુને 'નમસ્કાર કર્યો છે, તેમને ચાર વિશેષણથી અલકૃત કર્યા છે વીર એટલે ક્રોધ? અને વિશેષણોના કયા જે સુખ્ય રહસ્ય છે, તેનો વિચાર કરવામાં આવે છે

વીર કેમ બનાય ? — મગલના શ્રી વીર પ્રભુને નમન કર્યું સાચા વીર કોણ કહેવાય ? આતરશત્રુના વિજેતા એ સાચા વીર છે આતરશત્રુથી દબાયેલા એ તો કાયર ગણાય આપણે શુ કાયર રહીને વીરના સંતાન ? વીરના સંતાન તે, જે વીર બનવાની કોશિયમા જ દોાય ! કોશિય એટલે ? દા-તા જે મલ્લ લડતા હોય, ત્યા એક મલ્લ બીજાને હેઠા પાડવાની કેવી કોશિય કરે ? એક પડે કે બીજાને એના ઉપર થકી બેસવા આવે, જતા પડેલા મલ્લ ઉઠવાની અને સામાને પાડવાની તૈયારીમા હોય તેમ આપણા સસારમા, આપણને અતરના અભિમાન, કામ, ક્રોધ, રાગ-દ્વેષ વગેરે જેમ નીચે પાડવા આવે, તેમ આપણે કોશિય કરી એને નીચે પાડવાના, અર્થાત્ એ આતર શત્રુને દબાવતા જવાનું, દબાવવા માટેની ચિંતા અને કોશિયમા રહ્યા કમ્વાતું ગ્હો દો ને ? વીરનું મંતાનપણ્ય અપતું હોય તો એમ જ કોશિયમા રહેવું પડશે

મસાર એવે પાપસ્થાનક સાથે અથડાવાનું ધામ — સંસારની કોઈ ચીજ એવી નથી કે જે જીવને અદાર પાપસ્થાનક પૈદીના કોઈને કોઈ પાપસ્થાનક સાથે ન અથડાવે. એમાથી દેવ-શુર અને ધર્મના સાધન બાદ ચર્ધ જાય છે કિંતુ શુર પણ જે શગી હોય તો કહેવાય શુર, પણ એની પાત્રેય કોઈ જીવ આવતા, પાડો તે પાપ-સ્થાનક સાથે અથડાઈ જાય આમ તો કષાયોથી બળતા દિલને ઠારવાનું કામ શુર છે ! ત્યા ગનદ્વેષની બળતરા નિવારી મમતાની ઠંડક મળે જા ને ત્યા એ ઘરની બધી બળતરા ઠાવવે, ઉભરો મદે, બધા દ્વેષ ત્યા ઠાવવે, અને જે શુર એમા રસ લે તો ? ક્હો કે ભક્ત અને શુર બંને સગદ્વેષની જબજમા પડ્યા, એટલે શુ ? પાપસ્થાનક સાથે અથડાવાનું

પ્રશ્ન — બીજે જગત આગળ જઈને જ્ઞે, તેના કમ્વા અર્થિ શુરને કહે એમા શુ ખોટું ?

ઉત્તર — જરૂર સાચુ, કિંતુ તે શગદેવની આગ ઓલવવા માટે કહેવાય, પણ આગ વધારવા માટે નહિ, કે એના પર વ્યાજની પછાનો સિલ્લો મરાવવા માટે નહિ ! તારા દેવની જડ ઉપેડી નાખવા માટે અને સમતાના લાભ માટે કહેવાય શકતે કહી દેવુ જોઇએ કે “કેવળ મારા આત્માની દયા ખાજે મને કષામમાથી બચાવજે !” શુરુ પછુ તેને કહે “ગાડા ! જરા તો જૈન-શાસનને અમરજુ હતું ! આ તો કમોગી છે સમાની પરીક્ષામા પામ ચવાની ! ત્યાં તો દિલની ઉતારતા ખતાનાય માત્ર એક, જે કે ત્રણ વાર જ ક્ષમા નહિ, તેર વાર જ નહિ એ ક્ષમાના તો દીર્ઘમગના અજાસ કરવા પડશે ! અર ! ભૌતિક દીપ્તિ પણ શુસ્મો સારો નહિ તો પછી લોકોત્તર દષ્ટિની તો શી વાત ?” આવા શુરુ જીવને પાપચ્ચાનકમા અથડાવે નહિ.

વીરના મનને આનંદ શત્રુને દમા-પા કરવાની દર્શાવમા રહેવાનુ છે — જૈન શાસનને પામ્યાની ખુમારી ને કિમિત સમજાઈ હોત તો એમ થાત કે ‘પેલા જગતના સ્થાનો મને પછાડવા માગે, પણ હું તેને પછાડુ પાપચ્ચાનક મને શાળસ માગે, ને હું પાપચ્ચાનકને હાલવા મથુ !’ શી રીતે આ જાને ? જીવને એમ સમજાવીને જાને કે, જગતની તુચ્છ ત્રીજ આતર કોઈના ઉપર તે ચઢાઉતરી કરી, પણ એમા તારુ શુ બહુ હીનુ વળવાનુ ? શુ એમા બહુ મનમાન્યુ યઈ ગયુ ? પછી જો એટલું હશે તો તુ અભ્યાખ્યાનનુ પાપ લઈને જઈશ ન કહાવ કહેશે કે ‘એ જોગો છે,’ પણ તે એને બહાર હવકો પાડ્યો, તે નિંદાનું પાપ તો ચયુ ને ? તેની ગાઠ કયા ભવમા છૂટશે એ વિચાર્યું છે ? જે માત્ર દશ જણની વચમા તુજ કાગ મોની તુજ અને કલકી શાખાથી તે ગં હું લેવા જઈ ? અભ્યાખ્યાનનુ, નિંદાનુ, સામાની ખરાબી કરવાનુ, ઇત્યાદિ પાપો પછી કયા છૂટશે ?” આવી કે બીજી રીતે આત્માને ઠામ ઠામ સમજુતી આપી જોઈશે

જિનેના દેવની ચાર વિગણના — અહીં મ ગલમા વીર પ્રભુને

નમસ્કાર કર્યો તે વિશેષણો જોવા સાથે એમા એક વિશેષણ જિનોત્તમ કહ્યું જિન એટલે રીતરાગ એમા ઉત્તમ એટલે અતિશયોએ કરીને ચઢીયાતા તે કોણ ? તીર્થંકર દેવ એમના ચાર મહાન અતિશયમા પહેલો અપાયાપગમ અતિશય છે પ્રભુએ હસમા શુભસ્થાનકની યજ્ઞધાએ દુસ્મનભૂત અપાયો જે રાગદ્વેષાદિ, એમને છતી લીધા છે માટે શ્રી રીતરાગ પદ્માત્મામા અપાયાપ ગમ નામનો અતિશય પ્રગટ થયો અપારના જે અર્થ છે, એક તો અપાય એટલે પ્રભુ ન્યા વિચરતા હોય તેની આસપાસ નામો જાડે દરતા મારી, મરદી વગેરે સવ ઉપદ્રવો તેનો અપગમ એટલે કે તે દૂર ભાગી નય તે મૃગાયુગ લોઢીયા જેવા કાંઈ ઘેર રાતે પીડના હોય, તો તે પોતાના વીર નિકચિત પાપના ઉચે એ અપવાદ છે બીજો અર્થ રાગદ્વેષાદિ આતર દુસ્મનો છે એને દૂર ભાગી મૂક્યું તે અપાયાપગમ પ્રભુએ પહેલું કામ આ દુસ્મનોને દૂર કરવાનું કર્યું પછી ચવાનો યોજનમા મારી, મરદી વગેરે દૂર નાર જન્યા, તેમ અપાયાપગમ અતિશય આની નાથે ત્રણ અતિશયો બીજા પ્રગટયા તે ૧૧ કેવળજ્ઞાનથી સર્વજ્ઞતાજ્ઞાનાતશય પ્રાપ્ત્યો પાત્રિન અનેક શુભવાણી વાણી બની તે વચન—અતિશય ઈદ્રો સુધીના ત્રણ જગતની પૂજનતા થઈ તે પૂજાતિશય તે જિન કે માટે આપણે જ ન દ્વેષમા નમતા હોઈએ, ને ભગતો રાગદ્વેષ ઠોડવાની વાત કરીએ, તો ભગત અટ પકડે, “મહારાજ, તમે બ્રહ્મચર્યનો અમને ઉપદેશ આપો એ તો તમે જોનાણી કેમ રખો છો ? તમે અમને સ્ત્રી ગામે જોવાની ના માડો એ તો વચમા તમે કેમ મટું મારી લો છો ?” પણ અહીં તો તીર્થંકર દેવોનો એનો સચોટ ને ન્યાયી માર્ગ છે કે પહેલાં જાતે વીર બન્યું જોઈએ, પછી જગતને વીર બનાવાય તતી સુરસુરો જુઓ, કેવી વીરતા બતાવે છે ? એને વેશ્યા ખરીદીને લઈ ગઈ જેસાડી કહે છે કે “કેના ઘરમા આવી છે, ખબર છે ? હું વેશ્યા, અહીં ઉમદા

ઉમદા ઘરાન આવે ઠા' સજની માનીતી છુ' તુ જો મારો ધંધેશ
ચલાવીશ તો તારી જોતખાના ચશે । ને મોઝામોટા સજકુમારો
હાથ જોડીને ઠેલા રહેશે ” આ કેને માભજવું પટે છે ? મહાસતી
સુરસુદરીને । એના કાળજનું શું ચતુ હશે । જેને જે ગુણનો ભા-
ખપ, તેના વિનયશની વાત સાભજતા કાળજુ ડપાઈ જાય નીતિના
ખપીને કોઈ અનીતિની આડીઅવળી પ્રેરણા-હલાલી કરવા આવે,
તો એનું કાળજુ ફેફડી ઉઠે । એનું આપણું કાળજુ ફેફડતું હોય તો
કહેવાય કે આપણે સત્યનીતિના હિમાયતી છીએ

પાપમા વિનય અને ધર્મમા ઠોળાણ -

સુરસુદરી તો થીજી ગઈ' જવાબમા પ્રેર્યાને શું કહેવાય ?
'વેશ્યાના કિન્ધામા ભસઈ છુ, ઉતાવળ કરવા જઈ ને વગારે
ભસઈ જવું પડે ।' માટે કહે છે, “નાભજ, દરિયામા ડબી હતી
માઠ માઠ કાઠે આવી ત્યા હાથીએ ઉછાળી હતી, ફેર વહાણના
ઉપદ્રવમા હતી, તે હમણા વેચાઈ તારે ત્યા આવી છુ માટે
ઘોડું સ્વચ્છ થવા દે ” પાપના કામ ખોરએ નાખતા આવડે તો
ફેટલીય વાર પાપથી બચી જવાનું ધમ ના કામ જેને ખોરએ નાખવાની
ટેવ, તે ધર્મમાથી વણી જાય, ખસી જાય સુરસુદરીએ પાપનું
કામ ખોરએ નાખ્યું । પ્રેર્યા વિચારે કે કે વાધો નહિ, ધીરે ધીરે
બધું માનશે । ડાઠા ત્રય ન કરવા જન છે કહે છે “હીરાના હા-
અને જરીયાન સાડીઓ તૈયાર ઠા' ઉમદા ખાનપાન અને લોગસુખ
તૈયાર છે ।” પ્રેર્યા કોની માથે તાત કરી ગી છે ? સુરસુદરીના
મનોહર રૂપ સાથે । આ નજી છે કે આ રૂપમા એક પ ખેડે ફેસાય,
કે હબારો રૂપિયાનો વરસા । જાત વેશ્યાની એટલે શું નજર
સુરૂપ ચામડા ય- જાય, કે સુસુણ આત્મા પર ? લોગવિલાસમા
ગર્વસ્વ માન્યુ હોય તેની દૃષ્ટિ ચામડા પર જ જાય । ધર્મના નાટક
શું કામ કરે છે । સુરસુદરી વિચારે કે —

“કર્મે વેચાણી ઇહા દે, વેશ્યા દુઝન સગ,
ખલ પામે રહેતા યકરે, ગીયળ તણો હોય ભગ,
૪ ભવિયા, કર્મ તણી ગતિ લેય, કર્મ સમો નહિ કોય
દે ભવિયા”

“વિશુદ્ધ શીવને ધરનારી, અને અનુપમ જ્ઞાનધર્મનું ગતદિન
રટણ કરનારી એવી અને ય આમ ફસાવુ પડે, એ સૂચવે છે કે
કર્મ સમો કોઈ સત્તાધીશ નહિ આ ણધા રૂપના ભૂતકા ! આમડીના
સગા ! લોગના ભખારી ! વિષયમેવાના દલાવ ! આવા દુઝન
માણ્યોના સંસર્ગમા માફ શીલ શી રીતે સાચવવુ ? અહીં તો
આવનારા કેવા ? આમડીના પતંગિયા રૂપના ભમરા, ને ઈંટના
ચોગ ! એટલે મારે એકાત ૪ સેવવુ પડે એ લોકની નજરમા તો
મારે નજ આવવુ” એમ કરી એ એકાતમા રહી

નમસ્કાર્યા અહમનો નિમલ —યોગદષ્ટિ પ્રથમ કતા
પહેલા અગ્રિત પ્રભુ શ્રી મહાવીરદેવને નમસ્કાર કરે છે “અતત
ઉપકારી પરમાત્માને હું નમુ છું” એમ નમસ્કાર કરીને જીવ
આગળ વધ્યો, પછી જગતની ગમે તેટલી સગવડ મળે, પણ તેને
ધમક ન હોય. માણ્યને જો કોઈ મારતું હોય તો તે અહકાર છે
એ માન કપાત છે જગતમાં જાણે ચાર કપાયોને જીવોએ વહેંચી
લીધા છે ! દેવતાએ લોભ લીધો નારકે ક્રોધ રાખ્યો, તિર્યચે માયા
રાખી માનવે માન પકડ્યું દેવતાને લોભ મારે ! લોભે કાયદો
રાખ્યો કે જેની પામે ધણુ હોય, તેની ગળચી પકડવી કેમકે ધણુ
છે છતાં મનાવે “કાઈ નથી !” ચમરેન્દ્ર નીચે જવન
પતિમાથી ઉચે સુધર્મ દેવલોકમા ઉછળી ચક્રેન્દ્રને દબાવવા ગયો !
‘એ આલો બધો વૈભવ લોગવે ? શુ એના પગ મારા માથા પર ?’
ત્વર્ગમા કુદરતની શાશ્વતી રચના છે કોઈ સદાદતને તે મિહાસનો
ધડવા પડતા નથી ત્યાં શાશ્વતી સમૃદ્ધિઓ છે ! અતંત ઇન્દ્રો

આવ્યા ને રવાના થયા, પણ એના એ / વિમાન ત્યાંના ત્યાં !
 ચમરેન્દ્રનું તોડાન શેકેન્દ્રે જતરું ! જોવાનું પડ્યું ને ! આનું તણખા
 ઝરતું ને દોડ્યું ચમરેન્દ્રની પાછળ ! હરે ચમરેન્દ્ર જભણ્યો, ક્યા
 દોડો રહે ? એ તા મીધાજ પંહોરો વીર પરમાત્માના ચગ્ગોમા !
 કેમ ? શેકેન્દ્ર જગવાનનો ભક્ત છે, જેટલે ભાવાનના પામાડું
 ચેમી જઈશ પછી પ્રભુના પગ પાં તો પગ નહિ મૂકે ! ' આ
 તોડાન ઇંધાનું કમકે લોભની પાછળ ઇંધાં માવે, ખાર આવે,
 અને અનેક જાતના પ્રયથ પણ આવે.

(૧) આદ્ય તોડા પાદેયો ઉપાય અતિનની નિવૃત્તતા
 નિવારણ — પાપની મર્યાદા પ્રાય લોભથી થાર નાનગીના છવને
 હ ખનો પાં નહિ, અને સહેન થાય નહિ, એટલે આતર કોપ
 કપાયની માગ ધીખતી ! તિર્યચ મરે માયાથી. તિર્યચને ખાવાનું
 ગ ? કુમકા ને ઘાસ ! પવ માયામા મર્યાદાનું ત્યારે જે માણસ
 મરતો હોય ના અભિમાનથી એક અહંકાર ની પાછળ લાખો કપિયા
 કુરબાન કરવા માણસ તૈયાર ! આખી સુદ્ધિ હોડમા મૂકવા તૈયાર !
 જુઓ તો ખરા કે જે મરિનો કચરા કાઢતા આરટે તો આત્માનો
 ખરો નીકળી જાય છે, ઠપા પગ મરિમા સાવગળી કાઠ પકડવા
 નથી હેતુ ? અમુકનાં ' હું તો મોટો માણસ ! મારાથી સાવગળી
 કેમ પડ્યા ? ' મનુષ્ય માન આતરનું જોવા તૈયાર નથી ? ગુરુનો
 જમે તેવો સારો ઉપદેશ હોય છતાં ' હું અચ્છરમા આવે સારો
 મનાયેલો કેમ એ દોડુ ? ' એવા માનમા ધર્મ સુમાવે છે અમુકા
 ખસે તો સારામા મારી આત્મ-કમાઈ થાય પરમાત્માની જે
 વિશેષતાઓ છે એ ખ્યાલમા ન આવે ત્યાં સુધા અહંકાર શી રીતે
 ખસે ? અહંકાર ખસેડવા પરમાત્માની સમૃદ્ધિની-શીર્તિની-જ્ઞાનની
 વિશેષતા વિચારો પરમાત્માની સમૃદ્ધિ કેવી ! ઇન્દ્ર જેવા ચામર
 રાજે ! સમોવસરણ જગમગ ચોભતું હોય ! ' આવા મારા નાથને

અહુકા નહિ, ન હુ અહિયા કઈ વાત પ- ગુમાન કરૂં ?' એમ વાય એન્હો પોતાના અહુકાર માટે શરમ લાગે પછી અહુકાર અને અહુભાવના યોગે ઢેટલાય મફતીયા પાપો ડરતો હોય, તે અટકી જાય પરમાત્માને વિના નમસ્કાર કર્યાના આ મચોટ ઝળ કે એ આપણા અહુકારો એવો ધક્કો મારે, કે એ ધક્કાની પાછળ અનેકાનેક દુશુણા ખમવા માડે, અને ગુણોનું વેગબંધ આગમન હૃદયમાં થાય !

(૧) માનને માનવા બીજો ઉપાય કમના અપમાન નિવારણ —
 ઘરાબર હૃદયમાં પન્માત્માના અતિચયોનું અમન નાખ્યું હોય, પછી ભલે દુનિયામાં કેન્વાનું થાય, અચાનું ઓડ પ્રમેગોમાં આવવાનું થાય, પણ અહુકાર એવી રીતે ન મારી જાય, કે આત્માને ગુણોને બદલે એકલા દોષોનું ઘર બનાવે ! માણસ રોનો હોય તોય માનના યોગે, ઓ હમતો હોય, ઉન્મત્તતાના શિખરે ચઢતો હોય, તેનું માનના યોગે પરતુ અમા અને એ જોવા કુરમદ નથી કે કર્મ પોતાનું માન વના રાખે છે ? મવાન્થી માડી ગાજ સુધી ઈન્દ્રિયાઓ પોતે ધાળી ઢરે, ને કર્મ એમાની ઘટ્ટી ઈન્દ્રિયાઓનું અપમાન કરે ! તમારે તો માણસે કરેલા અપમાન લખી રાખવા છે, પણ કર્મ કરેલા સદેહો ગમે અપમાન લખવાની જરૂર નહિ ! ! કેમ ? વાહ તમારી બુદ્ધિ ! કહો જોઉં, કર્મ આપણી ઈન્દ્રિયાઓ પુરનાના સન્માન કેટલા કરે છે, અને ઈન્દ્રિયાઓ ઠોકરે માગ્યાના અપમાન કેટલા ઢરે છે ? એનો હિસાબ કાઢયો છે ? એમાં અપમાન અનહદ છતાં જીવની નફાબ એવી કે ત્યાં તો ચત્તરસો અપમાન જતા અને વળગ્યા રહેવાનું ! અને અહિં એ અપમાનમાં ગુસ્સો અને પેર ! બહારના માનની ભૂખનોય પાર નહિ, તેમ બહારથી મળેલા માનના ગર્વનોય પાર નહિ, આ માનવની કઈ કદગી દશા ! કર્મથી ચતી વચડામણી

તરફે ધ્યાન રખાય તો માન અને અહકાર મૂટી દેતા વાર નહિ માન મૂકાય એટલે શુભનો ખપ અને હોયોતો ત્યાગ વધે

પ્રભુના અનિગય — જના પ્રભુમા તો જ્ઞાનનો પાર નહિ ! વચન શક્તિ એટલે ? જગતને પાત્રીમ અતિશયવાળી નવજતા પૂર્વકની વાણીથી વરીકરણ કરવાની શક્તિ અપરંપાર ! કંઈકના મિથ્યાત્વ તોડે, મંથય ફેડે, સમાર મૂકાવે, મહાજાની બનાવે ! હોવનું નામ નહિ, એટલે શુભનો પાર નહિ ! પ્રભુનો પૂજ્ય-અતિશય એટલે ? આગળ પગતુ ક્યા માઠરાનું એની ચિંતા હોય કરીને સુવર્ણકમળ સ્થપાવે તીથક નામકર્મના પુણ્યની શક્તિ કે ક દેવતામ અહના સેવક અને ! કેવળજ્ઞાન પામ્યા ત્યારથી મોક્ષ પામે ત્યા સુધી ઠોર ધરતી પર પ્રભુને પગ મૂકવાનો નહિ ! પગ તો માખણ જેવા મહુ સુવર્ણકમળ પર પડે ! આની આગળ કઈ મમદિ લવને શુભળાની શુમાનના શિખર ચઢાવી શકે ? પરમાત્મા પામે કેવી સમૃદ્ધિઓ છે ! ઠોર લવને 'જ રે જા, 'ડા લવ ! એની અપેક્ષાએ તો તને કચિરતુ મનુ કે, એમા શુ રાચવાનું ?

ધર્મનું રૂળ મારા વડ ત — પણ ખી વાત એ કે લવન લવતા લવતા 'મારે સાત થવુ છે, વધુ સાત થવુ છે,' એ ખ્યાલ નથી અને માન થવા માટે મહેનત નથી તેથી કેટલી વાર એમહુ સારુ કામ કરવા છતાય ખીલ ખામી એવી ગળથો, કે પરિણામે સારા થવાય નહિ જેમ દાનત ધર્મની મોગરતામા જે શુભો કે એક અફરતા, ને ખીજે મોમ્મતા અદૂર એટલે દયાળુ, અને સૌમ્ય એટલે શાવ મુદ્રાવાળો તથા પ્રેમાળ હૃદયવાળો દયા કરવા છતા પણ માણસ એ સૌમ્ય ન હોય તો જગતને તેટલો સારો લાગી શકે નહિ

પ્રશ્ન — દયાના કાર્યથી સૌમ્યતા વિના નસાવી ન લેવાય ?

ઉ—જો દયા રાખીએ, ને સૌમ્યતા ન રાખીએ, તો સામા માણસના હૃદયના ઉંડાણ સુધી આપણી દયા અડી શકે નહિ એટલે જોઇએ તો લાભ ન થાય ઉપચી આપણી અશક્ત ઉપર મુદ્રા જોઇને એ ઉરે ત્યાજે આપણે દયા તો કરતા રહ્યા, પણ હૃદય જો પ્રેમાળ ન હોય તો તી બટુ વિશેષતા આપણને મળી ? માણસ ધર્મે શા માટે કરે ? વધુ મારો થવા માટેને ? જેમ, દુનિયામાં પૈસા શા માટે કમાય ? મંસારને મારો સુખી બનાવવા માટેને ? સારો માણસ કેને કહેવો ? અર્થાત્ મારા બનવું એટલે કેવા થવું એ વિચારવું જોઇશે

પહેલા તો સા- કેને કહેવા છે, એ કહે જોખાને કે જોખાના માલિકને ? હું એટલે બહાર દેખાઉં છું તે ? કે હું એટલે જ- એટલે ? જોખાનું સારાપણ એટલે શરીરે સુદરતા હોય, નિરોગિતા હોય, મનમાન્યું મળતું હોય, અને લોક જશ ગાતું હોય ! સમૃદ્ધિસન્માન, ખાનપાનાદિના લોગ અને આરોગ્ય-આ વ્રતની ભૂખ જગતને છે કારણ જ જગત જોખાને 'હું' સમજે, તેથી જગતે આ વ્રણમાં સારા પણ માન્યું છે જગત એટલે નિર્ગોદિયા અનતાનતે જીવે અને પૃથ્વી ક્યાંક એકેન્દ્રિયી માડી પવેન્દ્રિ સુધીના બધા જ જીવે. એમજે માં વ્રણમાં ક'યું સારાપણ ! પણ આ માનપણ તો ક્યાનું !

ત્યારે આત્માનું મારાપણ શું ? એજ કે જેમાં આત્મા વધુ શુભીયલ, વધુ સ્વસ્થ, સ્વાધીન, ઉજ્જવલ અને સાચો સુખી બને તે. આત્માનું સા-પણ એકનું સુખ નહિ, એકલી સ્વાધીનતા નહિ કે એકલી ઉજ્જવલતા-સ્વમ્યતા નહિ, પણ આ બધાનો સરવાળો તે સાનપણ 'મારે વધુ સા- બનવું છે, એ માટેનો તો આ જન્મ છે,' એમ મનમાં થતું હોય તો વિચારા મારા શી રીતે બનાય ? સૌમ્યતા વિનાની દયાને પણ ક્યાંથી ? નમ્રતા વિનાના જ્ઞાની બનવાથી ? ના ધગશ એ જોઇએ કે

એવો ધમ કરે કે જે કમલર માનમાં વધુ નાતપણ લાવે જ નાય ?
 વધુ માગ એટલે વધુ સમાચીલ વધુ માગ એટલે વધુ નમ્રતાનાળા,
 વધુ માગ એટલે વધુ નિમ્પૂલ, વધુ સારા એટલે વધુ પ્રેમ-પ્રેમ
 નાળા, વધુ માગ એટલે અરિવેદને મધી વિવેદને આરનારા, વધુ
 સારા એટલે પરમાર્થી અને પરોપકારી ગનનારા ધર્મક્રિયાઓ
 જરૂર કરનાની ખી, પણ નાથે વિચારતુ જોઈએ કે, આ જીને
 ઠરવાતુ શુ ? જેટલી ધમક્રિયા કરીએ એમાથી ઉઠતા વિચાર કરવે
 જોઈએ કે એમાથી આત્મામાં મારાપણ કેટલું ઘનાવ્યું ? દ્રવ્યક્રિયા
 એરી નીમ નહિ કે આપણે આપ મીચી હુ જે જઈએ, અને
 એ નાતપણાતુ મેશન લારી આપે ! એ માટે તો બાવની આપ
 ખુલી જોઈએ સ્વીમરની જરૂર તો કે જ, પણ જામતવાની સ્વીમરની
 જરૂર કે અર્થાત્ દ્રવ્યક્રિયા માથે, માગ થવાના ભાવ અ સચોટ
 રુપાય જોડો

ધર્મકાય-કર્મકાય-તત્ત્વકાય અર્થે ? — જના સુધી આત્મા પ
 કર્મના મળધ કે ત્વા સુધી માણ માથે મળધ થઈ શકશે નહિ
 મોમ એટલે આત્માની મવશુદ્ધ અવસ્થા. કર્મે મળધ એ
 અશુદ્ધ અવસ્થા છે તેને તોડી માણના મળધને જે જોડી આપે ત યોગ
 થો !-સાધનાનો આઠ પ્રમરના ક્રમ તે યોગની આઠ દૃષ્ટિ તો
 ઉપનમા લાવવા માટે સમન્ધ શ્રદ્ધામહિત બોધ જોઈએ એ બોધ
 ઝગાવવા માટે શાન્તકાર શ્રી હરિભદ્રસુગિહ મહારાજે મહાન શાસ્ત્રોની
 આપણને ભેટ કરી

અહીં મગળાયજીમાં પ્રભુને નમસ્કાર કરતા વિશેષણો કહ્યા
 તથા નિશેષણમાથી જેમ આર અતિશયા વિચાર્યા, તેમ
 ત્રણ કાય વિચારનાની છ ત ધમકાય, કર્મકાય, અને તત્ત્વકાય
 કાય એટલે અવસ્થા પ્રભુના આત્મામાં કમચ આ ત્રણ પ્રાપ્ત થયેલી
 કે એનું સૂચન અહીં મગળાયજીમાંથી મળી રહે છે

ત્રણ કાયના અર્થ — કાય એટલે શરીર નહિ, કિંતુ આત્માની અવસ્થા. ધર્મકાય એટલે ચારિત્ર ધર્મ સાધવાની અવસ્થા, ડમ કાય એટલે કર્મની અર્થાત્ તીર્થંકર નામકર્મના ઉદય વખતની અવસ્થા, અને તત્ત્વકાય એટલે તત્ત્વની અર્થાત્ આત્માના શુદ્ધ અનન્તજ્ઞાન અને અનન્ત સુખમય સ્વરૂપની અવસ્થા તીર્થંકર દેવ મસાગ ત્યજી ચારિત્ર લે, તે દેવજ્ઞાન ન પામે ત્યાસુધીની તેમની ચારિત્ર અવસ્થા એ પહેલી ધમકાઃ ગણાય. દેવજ્ઞાન પામ્યા પછી નિર્વાણ સુધી જે તીર્થંકરપણામાં જગત પર અનન્ત ઉપકાર કરે, તે બીજી ડમકાય કહેવાય અને સિદ્ધ મુક્ત અવસ્થા તે ત્રીજી તત્ત્વમય કહેવાય.

નાથી વીગતાના ચાગ વધ્યા — જગવાન વીર છે, એમ કહીને ધર્મજન અવસ્થા સૂચવી ત્રાગદેવનો કર્મની મામે અનુભવી એને પગમ્ન કવવામાં જે સાગે પરાક્રમી તે વીર વીગતા ચાગ અર્થ છે

- ૧ અનુપમ તપવીરથી વિરાજે તે વીર
- ૨ કર્મનુ વિદાણા કર તે વીર
- ૩ દેવજલક્ષ્મીના મય ગ્રહણમાં એને વરવામાં-પરાક્રમી તે વીર.
- ૪ વિશેષે કરીને કપાય શત્રુને હરે, બહાર કાઢી મૂકે તે વીર

જગતના શત્રુ કે દળાવવામાં, મહાન જ્ઞપ્તાણીએને વળામાં, મહાન સંપત્તિ મેળવવામાં જે પરાક્રમી છે, એ તો કહેવાના વીર છે ત્યારે પૂર્વે કહેની ચાર વસ્તુ ધરનારા એ સાચા વીર છે, એ મહાવીર છે. દેવજલક્ષ્મી માયકાગલાને નથી વળી. આત્મવીરને એ વર છે. પછી જાણે તે આત્મનીર કાચાથી દુબળા હોય જગતના મવ ગુણને તુલ્ય અને નિ સાર ગણી તેની પરવા છોડી દઈ કર્મના ઉપદ્રવો અને જગતના પ્રલોભનોમાં જે અકાગ જ્યા અને પોતાના યોગશત્રુ એવા ત્રાગદેવનો સપૂર્ણ નાશ કર્યો, તેને દેવજલક્ષ્મી વરે ૩.

પ્રશ્ન—સ્વયંવરમા કોઈ કન્યા મામે આવીને પડે એમા પતિની ગી વીગતા ?

ઉત્તર—આર્યદેશની સાત્ત્વિક બાળાઓ વીરને વસ્તી જતી ભલે એ વીરને બીજા અનેક પત્નીઓ હોય છતાંય એ વીરો વગામા જે સુખ, અને જે ગૌરવ એને લાગતું તે માયકાગવાની એની એક પત્ની બની માત્ર વિપથના દીકા થવામા અને સ્વમાત્ર વતવામા સુખ-ગૌરવ નહોતું લાગતું !

મારને છત્યા વિના અજ્ઞાન સમુદ્રને ન તરાય —

કેવળજ્ઞાન મળે છે તે અજ્ઞાન ટાળવાથી મળે છે પણ અજ્ઞાન, રાગદ્વેષને ટાળ્યા વિના, અસે એમ નથી માટે જ નમુસ્તુષ્ઠની ન્તુતિમા પ્રભુને પહેલા 'જિણાણ' 'હી પછી 'તિજણાણ' અને પછી 'બુદ્ધાણ' કહ્યું 'જિન' એટલે દશમા શુભકાષ્ઠાને અતે રાગદ્વેષને પૂણ છાનનારા અને પછી જ, 'નિબ' એટલે બારમા શુભકાષ્ઠાના અતે અનાનના સાગરને તનનારા બને એ પછી જ 'બુદ્ધ' એટલે તેરમા શુભકાષ્ઠાના પહેલા સમયે કેવળજ્ઞાની બને જેમ સમુદ્રમા પડેલા તરૈયો માણસ મગરમચ્છથી પકડાયેલો હોય, એ પહેલા મગરમચ્છને છતી એનાથી છૂટે, તો પછી સાગર તરી શકે અને તે પછી જ કાકાનો પ્રકાશ પામે, અને સ્વનગરમા પહેાચી જાય. એમ અહીં રાગદ્વેષથી છૂટે તો જ અનાન તરે, પછી જ સર્વરા બની સ્વમોક્ષનગરમા જાય આનો અર્થ એ છે કે અજ્ઞાન કરતા રાગ-દ્વેષ જ મોટા વિધન છે, તેથી પહેલા પ્રયત્ન રાગદ્વેષને ટાળવાનો કરો માટે જ્ઞાન નહિ બળવાનું, આવો અર્થ નથી કેમકે જ્ઞાન મેળવવાથી રાગદ્વેષની બોળખાણ થાય, છે અને એ ટાળવાનો ઉપાય જડે છે પણ બળવાનું લક્ષ્ય રાગદ્વેષને ટાળવાનું રહેવું જ નોંધએ ધર્મકાયમા આ બધી મહેનત આણ છે.

ચારિત્ર એટલે પડિતાઈ નહિ, પણ નિષ્પાપ જીવન —

ભગવાન વીર પ્રભુ જેવા યુવ હોય તો શું કરવું જોઈએ ? ચારિત્ર પાળવું જોઈએ ભગવાનને જન્મથી જ અવધિજ્ઞાન સહિત ઝળકતો નૈરાશ્ય હતો, છતાં વીતરાગતા સહિત કેવળજ્ઞાન લેવા માટે ચારિત્ર લીધું, અને દુનિવાર એના પણ રાગદ્વેષના અનેક પ્રસંગોમા રાગદ્વેષો નાશ કરવા માટે તનતોડ મહેનત આદરી ચારિત્ર પાળ્યું તો આપણે ? શાસના પણ ‘કેડ વર્ષેનું ચારિત્ર પાળ્યું’ એમ કહેવાય છે ‘કેડ વર્ષ મુખી જ્ઞાન ભણ્યા,’ એમ નથી કહેવાતું આજે તો એમ મનાય છે કે “અમને કાઈ જ્ઞાન નથી, હવે અમને ભણતા આવડતું નથી, શું ચારિત્ર લઈએ ?” કેમ જાણે ચારિત્ર એટલે વિદ્યતા, અર્થાત્ જ્ઞાન વિના ચારિત્ર નહિ ! એવું કહેનાર ચારિત્ર શબ્દનો અર્થ પડિતાઈ, વિદ્યતા કરી રહ્યો છે અર્થ : ભાઈ ! સમજ કે ચારિત્ર એટલે તો પાપ વિનાર્તુ જીવન એમા જ્ઞાન હોય એ જરૂર ઇચ્છવા યોગ્ય છે પરંતુ જ્ઞાન વિના પણ જ્ઞાનીની નિશ્ચિન્ત નિષ્પાપ જીવન જીવી શકાય. પાપ છોડવા માટે શું પડિતાઈની શક્તિ જોઈએ, કે પાપનો ત્રાસ જોઈએ ? ચારિત્ર એટલે ક્ષમા નમ્રતા વગેરે આત્મશુદ્ધિ અને અર્હિસાહિધર્મો. ચારિત્ર એટલે જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર વગેરે પચાચારનું પાલન આમા પડિતાઈ ક્યા આવી ? એ બરાબર છે કે જ્ઞાન એટલે હીવો, એ માર્ગને બતાવે પરંતુ માર્ગ પાળવો એ ચારિત્ર. ત્યાં બીજાના હીવેય બીજાની પાછળ માર્ગે ચલાય. શાસનની રૂએ ચારિત્ર એટલે સંયમ સંયમ એટલે પાપ મહાપત, પાપ ઇન્દ્રિયનો નિમ્મલ (પાપસમિતિ), ત્રણ શુભિતુ પાવન, અને ચાર કપાયોનો ત્યાગ એમ સત્તર પ્રકારે સાધના એ સંયમ. કહો જોઈ કે આ સંયમ પાળવા કેટલા જ્ઞાનથી ચાલી શકે ? શાસ્ત્ર નથી કહેતું કે ચૌદપૂર્વના જ્ઞાન વિના કેવળજ્ઞાન ન જ મલે ! હા, એવા દાખલા છે કે ચૌદ પૂર્વ તો નહિ પણ અગિયાર અગના

જ્ઞાન વિના માત્ર આ સત્ત્વ પ્રકારના સંયમને, ગુરુને સમર્પિત રહી, પાળનારા માસતુલ્ય વગેરે મુનિઓ મોને સિધાવ્યા.

ગા પાંચ સ્વામી સાથે પાંચ કોઠ, દ્રાવિડ-ચારિત્રિય ને પાડવો સાથે વીસ કોઠમુનિઓ, એમ જે વિષુવ સખ્યામાં મોક્ષે ગયા, તે બધા શુ પડિત હતા ? બધાય શુ આચાર્ય, ભગવતી, વગેરે અગિયાર અના ભલેલા હશે ? ના, એ તો માત્ર ચારિત્રના અર્થાત્ મહામતના જ્ઞાનવાળા હતા તેથી ચારિત્રનું પાલન કરી, ગગદ્વેષનો સ્ત્રમૂળ નાશ કરનાર બન્યા, અને કેવળજ્ઞાની થઈ મોક્ષે ગયા. અહિંના મહામત પાળવા કેનું નાન જોઈએ ? એકેન્દ્રિયથી મારી પચેન્દ્રિય સુધીના જીવોની ઓગળ જોઈએ, જો એ જીવોને મારનારા ને મરજો તેનું જ્ઞાન કરવાનું એ પહેલા મહામત મારે જરૂરી જ્ઞાન છે વસ્તુના સ્વરૂપથી વિપરીત જરાય ન જોવાય તે મત્યમત એમ પાંચ મહામત પાળવા એટલું જ્ઞાન જોઈએ કાઈ બહુ ઉંડા તત્ત્વજ્ઞાન જોઈએજ એવું નથી એમ ઈન્દ્રિયનિગ્રહમાં અને સર્મિતમાં પણ ઓડી શક્તિ કે આનંદતવાળા નજાન નાણસ સમજી શકે એવી સીધી સાદી નાત છે બન્ન, સા પી શુભની નિશ્રામાં બહી આનુ બાબ પાવન થાય તો મોક્ષ મળે છે પછી 'ચારિત્ર કેમ નથી લેતા ?' તો કહેવું કે 'જ્ઞાન નથી વડતું,' એ કેવું યોગ અજ્ઞાન છે ! ! ફરી થાક રાખો, ચારિત્ર એટલે પદિતાઈ નહિ, ચારિત્ર એટલે નિષ્કાપ અહિંસક જીવન

આમ પ્રાપ્તતા અચ્યુ માઈ બાદેને કેવા જીવતા આવા ? — જીવનમાં એટલું નિશ્ચિત થઈ જાય કે મારું આત્માની પ્રગતિ સાધવી છે, તો સાથે જ જરૂર સમજવું જોઈશે કે તે પ્રગતિ માત્ર ધર્મકેસનો સરવાળો રી એમાં મનોપ માની લેવાથી નહિ થાય, કિંતુ 'હું સસારમાં જકડી રાખનારા નગદ્વેષના કળાતમાં કેટલો હતા, અને ધર્મ કરતા કરતા રાદ્વેષના કળાતમાંથી કેટલો હતા છૂટતો આનો, તે જોવું જોઈશે ગયા વધુ કરના આ વધે, ગયા

મહિતા કૃતા આ મહિને, જઈ કાવ કરતા આજે, આત્માને રાગ દ્વેષમાથી વધને વધુ કેટલા ટોચલ્યો, એ માપવુ જોઈશે, અને વધુ છૂટવા અધિક પુરુષાર્થ કરવો જોઈશે તો જ આત્મ પ્રગતિ સધાય. આરિય એ રા દ્વેષથી જ રાના અભ્યાસ મહેલાક્રયા અને મ સાપણે કરાના ગાળા છે આ માટે મન વચન ને કાયાની ત્રણ સુચિતને એવી અવસ્થિત કરે કે હિંમા વગેરે અનિષ્ટ તત્ત્વો મન-વચન કે કાયા કેઈમા પેસી શકે નહિ સાથે પચાત્યાં એ મન-વચન ને કાયામા રમ્યા કરે, એવુ કરવુ જોઈએ એ થાય એટલે બિચારી ઇન્દ્રિયો શુ કરી શકે? મન, વચન, કાયામાથી હિંસા જુઠ વગેર પાપ પાપ નીકળી ગયા, અને મન વચન કાયામા પચાત્યાં છવાઈ ગયા તો ઇન્દ્રિયો અને ક્ષાય મરવા પડે!

વિવેકી આત્મા માવધાન હોય કે એ મમજે કે કે ઇન્દ્રિયોની પાધીનતા મેવવામા અને ક્ષાયોમા નિર્ભય નહેવામા આત્મા સાથી પ્રગતિ કરી શકતો નથી ઇન્દ્રિયોને તૃપ્ત કરવા માટે છવે અનતક્રમ મજુરી અને પાપ કર્યા અને અનત વિષયો એને આપ્યા, છતાં એ હજુ પોતાના ઉધગણા બધ કરતી નથી । । । આ તે એની કેવી દાનખી ભૂખ । । પદ્મ જો મોહના મહાન વિજેતા જિનનો હુ હવે ભક્ત બન્યો, તો મારે પણ નક્કી કરવુ જોઈએ કે હવે અનાદિની અવળી રમત ચાલુ ન રખાય આવુ વિચારી માફાધ ઇન્દ્રિયો અને મનને શાર કહી દેવુ કે 'હવે તમાન ઉધરાણા ભરવા હુ તૈયાર નથી !' અને તે પ્રમાણે એની ઘણી ઉધરાણી જતી કરવી આને જલ્દે જો મોહનુ ઇન્દ્રિયોનુ અને કાયા મનનુ ઉધરાણુ સતોપવા છન હરેક યજે તૈયાર હોય, તો પછી વિષયના વિરાગ ક્યા ટકે? તે જો નહિ, તો રાગદ્વેષને જોરદાર ધકકો ક્યા લાગે? નગદ્વેષને જોગદાન ધકકો જો ન લગાવે, તો ધર્મની મજબુત સાધના ક્યા રેલી પડી છે? જો મન કંપિત

મહાન ધર્મ સેવ્યાનો દાવો સખીએ, અને સગદેવને જોરદાર ધકકો ન લાગતો હોય, તો જ્ઞાનીની દૃષ્ટિમા આપણને સુદર પ્રમાણુપત્ર નથી મળવાનું એ નક્કી વાત છે જ્ઞાનીના પ્રમાણુપત્ર ઉપર આત્માની પ્રગતિ નિર્ણીત થાય છે સગદેવને જોરબધ ધકકો લગાવવા માટે વિષયો પર વૈરાગ્ય કેળવી, આત્મરૂપ બનેા ઇન્દ્રિયોને કબજે કરી, બાહ્ય વિષયોમા મૂઢ જેવા બનવું ઘટે મૂઢ એટલે જગતગમ વિનાનો એટલે કે ચીવટ, ચોક્કસાઈ અને ચતુરતા વિષયોની ન રાખતા આત્માની સખી વિષયોની કેળવણીમા અને ક્રિમત-આકુણીમા જેની ઇન્દ્રિયો અને મન મૂઢ, એટલે કાર્ય ઠરના નહિ, તે જ સાચો પડિત પુણ્ય, તે જ નક્કર ધર્માત્મા કહેવાય

તીર્થં પ્રપણુ શી રીતે મળે ? —કર્મપાપને પ્રાપ્ત કરાવનાર નામકર્મ પચપરમેષ્ઠીના અને પ્રવચનના વાત્સલ્યથી ઉપાજેલું હોય છે એ વાત્સલ્ય વિશિષ્ટ યોગ્યતાવાળું હોય એ એમાથી “સારાચે જગતના જીવોને અનતસુખ પમાડનારા મોક્ષ માગના મુસાફર હું ક્યારે બનાવું ?” એવો અપૂર્વ પ્રેમભાવ પ્રગટે છે કેટલો ઉચો આ પ્રેમ ! કે જેના પાત્ર તરીકે કોઈ જીવ બાકી ન રહે ! સર્વ જીવ આ પ્રેમના, અને આ દયાના પાત્ર ! અલબ્ધ કે દુર્લભ પણ બાક નહિ ! દુઃખમન પણ આ દયા અને પ્રેમમાથી બાકી નથી એ તો જુએ છે કે ‘કર્મપિશાચ અતિ દુર રીતે જગતના જીવોને સંસાર ચખીમા પીચી રહ્યો છે એવો ક્યારે ધન્ય દિવસ આવે કે હું સર્વને એ કર્મના પજામાથી છોડાવું !’ એવો વિશ્વપ્રેમ ને વિશ્વ યા તીર્થંકર નામકર્મ કરાવી આપે ત્યારે, એવો કુટુંબનો પ્રેમ અને દયા ગણધર પદવી આપે છે, અને તેવો એટલા પોતાના આત્મા પરનો પ્રેમ પોતાની સુક્રિત આપે છે એવો આત્મપ્રેમ ઉપરના એમા છે, એ ભૂલતા નહિ બીજાની દયા ખાતી વખતે મોહપરવશ એની પોતાની બાતનીય મહાદયાપાત્ર સ્થિતિ વિસરવાની નથી

એથી જ પહેલુ એ વિચારવાનુ કે કર્મના ચોગે અનતકાળથી હુ ખી-મહાહુ ખી એવા માગ આત્માને ક્યારે એ હુ ખમાથી અને કર્મમાથી છોડાતુ ! એ ઝડાવવા માટે કષ્ટ વેઠીને પણ જિનાજાના પાવનને જ મારુ છવન ક્યારે જનાવુ ? દયાન ગખજો કે અનતા ક્રમને મારવા માટે અને અનતા સુખને મેળવવા માટે જિનાજા પાવનના અર્થાત્ ચારિત્ર અને નપના કષ્ટ-તકનીક ઉદ્ધારવા નેઇશે । એમ એરુ ઔપધ એર, તેમ અહીં હુ ખનુ ઔપધ હુ ખ । અર્થાત્ કષ્ટમય ચારિત્ર-તપ એ કર્મના કષ્ટ કાઠે જ ગવમા લાગેલા દાવાનજની સામે ખીને દાવાનજ ખડા થાય તો જન્મે એક ખીન્ને શાત પાટે છે પગે લાગેલા કાટાને કાઢવા તેનાથી પણ વધુ અણીદાગ મેાય નેઇએ છે એવુ જ મમારના અર્થ કષ્ટ ટાળવા માટે તપ-મનમના કષ્ટ સ્વીકારવા નેઇએ એ એરને મારે, કાઠે કાટાને કાઢે, અગ્નિ અગ્નિને જુઝાવે, એમ કષ્ટ કષ્ટને ફર કરે છે એટલે ? કાઉસ્મગ્ગ કર્યો, અને પગ હુખ્યા, છતા કાઉસ્મગ્ગ ને જરાજગ પુરે કર્યો અને મનની મિચરતાથી કર્યો, તો માનવુ કે કાઉસ્મગ્ગ સિદ્ધ થયો ! એ કષ્ટથી અનેક કર્મકષ્ટ ફર થયા ! ઉપવાસ કર્યો, ભૂખ લાગી, અને એ ભૂખને સારી રીતે મહી, તો માનવુ કે ઉપવાસ સિદ્ધ થયો ! માટે જ, ને કોઈ કષ્ટ જરાય ન ઉપાડવુ હોય, તો શો વિચાર કે ભવિષ્યમા કષ્ટ વખતે ધર્મ પકડી રખાશે ?

કષ્ટ વેકવાની, ભોગ આપવાની તૈયારી હોય તો ધર્મ સિદ્ધ થાય —પણ આ તો તે કરી શકે કે જેને તકનીકવાળો ધર્મ નેઇતો હોય, જેને ધર્મને કષ્ટ વેઠીને અને ભોગ આપીને મેવવો હોય. આટલી ગરજ ન હોવાને લીધે શક્ય એવા ઘણાય ધર્મના અંગો કષ્ટની ખીકથી માધવા ગ્રહી જાય, એમા ગી નવાઈ ! એટલે જ એવા જિનગજનુને પૂછા કે, “ કેમ, આ ધર્મ નથી મેવતા ? ”

તો કહેશે કે “આમા તકનીક ઘણી, બીજી અગવડો બહુ, કષ્ટમય તાગે છે.” આમ કાયગતા આગળ ધરે ! એનો અર્થ એ થયો કે ધર્મ તો સુખ-અગવડવાળો અમારાથી બની શકે ! ત્યારે એવાને પૂછવું પડે છે કે “શુ ત્યારે સમાર તમે અગવડનાળો નભાવી નહિ લેતા હો ? અગવડનાળા ધમમાથી જેમ ખસવાનું, તેમ અગવડવાળા સંસારમાથી કેમ ખસવાનું નહિ ? કહોને કે, ના ભાઈ, ના, આવા સંસારમા બહુ અગવડ અને ઘણા કષ્ટ ! આપણને કંઈ આ શંકે નહિ, એટલે આપણે તો સંસાર મુક્તિ હેવાના !” એવું કેમ નથી કહેતા ? કમકાર્યનું પુણ્ય ઉપાર્જનાર જિનેશ્વરહેવો તો સમજી શકેવાની પ્રેમભરી દયા ખાય છે ત્યારે આપણે આપણા આત્માની, કુટુંબ, મ્નેહી કે મિત્રની પણ પૂરી દયા ખાતા નથી કારણ ? આત્માનું સંસાર અજ્ઞાન ! પરવોડની ઉપેક્ષા ! વિષય સુખોની કારમી ભૂખ ! એની ખૂણ ચિંતા અને એ બધાની આમાલીના યત્ન ! એટલે આત્માની બેપરવાઈ અને બરબાદી હોય તે સહજ છે એવી તમારી હોશિયારી ! કેવો તમારો પ્રભુ પ્રેમ અને શ્રદ્ધા ! !

પરમ ઉપકારી શાસ્ત્રમર મહર્ષિ ‘યોગનૃષ્ટિ સમુચ્ચય’ નામના મહાન શાસ્ત્રની શરૂઆત કરતા મંગલરૂપ જે પરમાત્માને નમસ્કાર કરે છે, એ પરમાત્માના અમુક વિશેષણો બતાવી, એથી પરમાત્માના અતિશયો સૂચવે છે એવી જ રીતે પરમાત્માના નહેની ધર્મકાય, કર્મકાય અને તત્ત્વમન, આ ત્રણ અવસ્થાનું સ્વરૂપ બતાવે છે

‘ધર્મકાય’ની નસ્તુધાં અધ્યાત્મભાવને તમારો — કાય એટલે અવસ્થા. ધમ જાત એટલે ધર્મને માવવાની અવસ્થા ધર્મ તે સર્વ-વિરતિને એટલે કે નાધુધર્મને માધવાની અવસ્થા. તીર્થંકર પરમાત્મા જન્મથી વિરાગી, અને ઈન્દ્રિયેય પૂર્ણ તથા ચેત્ત્વ હોવા છતાં, સંસાર છેડીને અણગાર (સાધુ) ન બને ત્યાં સુધી એમનીય એ અવસ્થા ધર્મકાય અવસ્થા નહિ કારણ ? ધમ એ કેવળ મનની

વસ્તુ નથી લેવી, પણ મનમા પ્રતિજ્ઞા સાથેનો જાયાથી સર્વત્યાગનો જે અમલ, તેને ધર્મ તરીકે લેવો છે તેમ ચાવજીવની એટલે કે મરણ પર્થ તની પ્રતિજ્ઞા માથે ચારિત્રધર્મ એટલે જીવે ત્યાસુવીનો પ્રતિજ્ઞાપૂર્વકનો સંસારત્યાગ એમા ઝીણામા ઝીણા, અર્થાત્ અતિ અપ્પ પણ હિંસા મેથુન, પરિશ્રદ્ધિ પ્રાપ્તિનો ત્યાગ હોય છે, પછી ધર, કુટુંબ અને જીવવિલાસમા મહા લવાની તો શુ, પણ સાથે રહેનાનીય વાતજ કયા? આ ન સમજનારા આજના અધ્યાત્મ દલીઓ ધી કેળા ઉડાવતા જતા, માન ગુહ્ય જ્ઞાતા-દ્રષ્ટા બનવાના કલ ઉપર ધમ માનનાનુ માને છે! ચારિત્ર અને તપ વનાની અધ્યાત્મ ભાવના ધૂળના ધર જેવી ઇ, ટકે નહિ

અધ્યાત્મભાવે સાચ સ —એ કહે છે કે “ક્રિયાઓ અને બાહ્ય ત્યાગ તો આ જીવે અનતી વાર કયાં, પરંતુ એથી કયાણ કયા થયું છે? થયું હોત તો આજ મુખીમા કયાણ થઈ ન જાત? આજો કહે છે કે ‘અનતી વાર દ્રવ્ય ક્રિયાઓ કરી છતા કઈ વળ્યું નથી,’ તો અત્યારે પણ એવી મજુરી કરવાથી શુ કયાણ થવાનું હતું? કાઈજ નહિ, કેમ કે એ બધી જઠ ક્રિયાઓ છે અને બાહ્ય ત્યાગ એ જઠ ધમ છે જઠની ક્રિયા અને જઠના ધર્મથી આત્માનું કયાણ થાય, એમ માનવું એ પણ મિથ્યાત્વ છે આત્માનું કયાણ તો આત્માની ક્રિયાથી અને આત્માના ધર્મથી થાય. એક દ્રવ્યની વિશેષતાની જે બીજા દ્રવ્ય પર અસર થતી હોય, તો તો શ્રી મહાવીર પરમાત્માના પોતાના આત્મધર્મથી આખા જગતનું કયાણ થઈ જવું જોઈતું હતું એમની તો આખાય જગત પર દયા હતી ત્યારે તમે કહેશો કે ‘પણ જગતની યોગ્યતા જોઈએ ને?’ એનો અર્થજ એ છે કે જગત તરે એ પોતાની યોગ્યતા પર, પોતાના પુરુષાર્થ ઉપર, પોતાના આત્મધર્મ ઉપર એમા જેમ બીજાના આત્મા કારણ નહિ, તેમ જઠ દેહની ક્રિયાઓ કે બાહ્ય ત્યાગનો ધર્મ પણ કારણ નહિ એની કાંઈ અસર આત્મા પર નહિ એ તો આત્મા પોતે

એટલે કે ચરમાવર્ત કાગમા આવેલા ભવ્ય જીવોને ધર્મ-દેગનાનું
આલબન આપી વીતનનું અવસ્થામાં મગર તેની નજીક લાવવાનો
ભવ્ય ઉપકાર કરે છે એ ગગદ્વજ અને કમનો સહ્યાદ્ય કવવાની ચાવીઓ
ખતાને, એ નેહાગ્ના નગ્નમમાં નૂનીય બનાવે, જેના પગિષ્ઠામે
જીવો સકલ મોહ અને સકલ કર્મનો કાય કરી તત્ત્વકાય અવસ્થા
પામી સિદ્ધશિના પર ગાંધત વામ કહે

જગત-દિવાકર પ્રગટ થાય એટલે અધમગ્નય ઘડી ગયેલા જીવોના
હૃદયના અધારા ઉલ્લાસી જાય ! કર્મકાયને ધારણ કરનાર તીર્થંજી
પરમાત્મા એવા સૂચ સમાન છે કે એ કેઈ અધકારમય હૃદયો પ્રકાશમય
કરી નાખે જગતમાં એવા ઉપકારીની તોવે કોણ આવી શકે એમ છે ?
કોઈ જ નહિ

પ્ર જીવનમાં ધમ શા માટે જોઈએ ? તથા ધમ કેવી રીતે
ને કયાસુધી આરાધવો ?

ઉ જોવાય કે મોહ-અનાનના નાશ માટે ધર્મ છે એ નાગ
ચતો જાય તેવી રીતે ધમ નેવવાનો, અને તે મોહ-અજ્ઞાન સપૂર્ણ
નાશ પામે તથા કૈવલ્ય-પ્રકાશ મળે ત્યાં સુધી આરાધવાનો

પ્રકાશ જાતમાં પ્રગટ કરવાની ઉદ્યમ-અવસ્થા તે ધર્મકાય,
અને બીજામાં પ્રગટ કરવાની સ્થિતિ તે કર્મકાય પછી કર્મકાયને પૂર્ણ
કરીને સપશુદ્ધ સિદ્ધ થયા એટલે તત્ત્વકાય

તત્ત્વકાય અવસ્થા એટલે ? જન્મ, જરા અને મૃત્યુથી પર
અવસ્થા ! શરીરધારી, ઇન્દ્રિયાળી, રૂપવાળી, શાતાવાળી, યશવાળી,
જડના સસંગવાળી, ઇત્યાદિપણથી પર અવસ્થા તે તત્ત્વકાય આત્માનું
તત્ત્વ શું ? શું તાગીપણ, દ્રેષીપણ, ને કામીપણ ? ના, આનાથી
પર અવસ્થા ! ત્યારે તમને વિચાર આવે છે કે મારા આત્માનું
સ્વરૂપ શું ? તત્ત્વ શું ? પરના મિશ્રણ વિનાનું પૂર્ણ અરૂપી, શુદ્ધ અને

અવાલાવિક પ્રગટ અનત નાન મુખાદિમય અવસ્થા તે આત્માનું
 સ્વરૂપ તેજ પ્રગટ થાય તે આત્માનું તત્ત્વ એ લલ્ય સ્વરૂપનો ખ્યાલ
 આવે તો આને જે મુદલિસ પ્રતિ પગ હવ સારે ગોખી નાખતા
 ગ્રીખ્યો છે, તેના પગ હસવુ આવે ! પછી કેટલો હું નાદાન અને
 પાગલ છું, એમ વિચારી ખોટી જ જાણમા પડવાનું મન ન થાય
 વધારે પડતી મારી પણ દેખાતી જડની વાતો તે ન કરે
 કારણ કે જડની વાતો આત્મતત્ત્વને આખું કરનારી છે, આવડી
 વેનારી છે

તત્ત્વ પર મૌલિક નિયાંત્રણ — ખગલો રત્ને જડલો હોય,
 પણ તે આત્માનું તત્ત્વ નથી ! દુનિયામા વૈલવી મુખે મળતા હોય,
 પણ તે આત્મતત્ત્વમા નહિ ! અરે, તું જે તાર માને છે, એ તારું
તારી માલિકીનું છે ? તારું જ એ છે, તો તારી ચીજ ખાતર તારે
રાવું પડે ? ચિતા કરવી પડે ? તારે વેડ કરવી પડે ? અને એ બધું
કરવા છતાં તારે અક્ષણે વિયોગનો અકસ્માત થઈ જાય ખરો ? તારે
મૃત્યુ ભેલું પડે ? “હિ આ બધું એક હિ” ખલાસ ? મારું નહિ ?
ખગલો ઉભો છે, ડોકરા, કુટુંબ, તિભેરી અકબધ ઉભા છે, પરંતુ એ
બધું જ છતાં હું જ ઉભો નહિ ! બધાને હું મારા માન્યા કરે, ને
હું જ અતો અહિ નહિ ! ડોઈ ચીજ મારી બની શકે એમ નથી ?
આનો કોઈ આઘાત કેમ નહિ ? દુન્યવી ચીજ મારી મારી કહેતા
મારી થઈ શકે એમ નવી, અને મારી ન માનું તેથી કાઈ ખગળ
થા જ નાર નથી તો મારા આત્માના તત્ત્વને ડોડી આ જડના
તત્ત્વમા હું ક્યા એકમેઁ થઈ ગયો ?” મું આટલી વિચારણા કરવા
જાન નથી ? બુદ્ધિ નથી ? છે, બધું છે, પણ વિચારણા કરવી નથી
જડને દ્રવ્ય કડી આત્મા અતો કાળો થાય છે —
મું આજનું જગત નથી બતાવતું કે તમે છિછો ધણું ને ફળે આપું ?

આશા જેમ અપરપાર તેમ નિરાશા અપરપાર? એ બળાર છે, કે તમે જેમ જડને ઉઘળી કચ્ચા મથો તેમ તમારો આત્મા કાળો થતો જાય ને જડ એમનું એમ નહે? આવું હતાં તે જગત જીવને કેમ આકર્ષી રહ્યું છે? કારણ કે પોતાની તત્વકાય અવસ્થાની કેવી મજા છે, તેનું જ્ઞાન નથી! તત્વકાય અવસ્થા એટલે? અનંત સુખમાં ને અનંત જ્ઞાનમાં અનંતાઅનંત કામ સુધી મહાવવાનું! રાગ, શોક કે દારિદ્ર્ય નહિ! કામ નહિ, અને ક્રોધ નહિ! શત્રુ નહિ, તો જન્મ-મૃત્યુ વચ્ચેની કોઈ પીડા નહિ! આટલી બધી આત્માની સ્વસ્થ અવસ્થા! કેવી શ્રેષ્ઠ અને મુદર ક્રમાણમય તત્વકાય અવસ્થા!

તત્વકાય કેમ પ્રગટે — તીર્થે જરૂર પરમાત્મા પશ્ય એ ક્યારે પામે? અઘળા ક્રમેના સંસારે જોડે ત્યારે! સઘળા ક્રમેના સંસારે છૂટે ક્યારે? સર્વ ક્રમ તોડવાની યોગ્ય સાધના થાય ત્યારે! ક્રમને તોડવા યોગ્ય સાધના કઈ? પરમાત્માના પયની કે પાપના-પ્રમાણના પયની? જડના શુદ્ધિની ખીવનણીની કે ચેતનના શુદ્ધિની? હિંસાદિ અહાં પાપમ્યાનકની કે અહિંસાદિ ધર્મસ્થાનકની? ક્રમ તોડવાની સાધનામાં શું આવે? જગતમાં ફાંદ લાગે થઈને ફરવાનું આવે કે જગતથી ફારગતિ લેવાનું આવે? આગની ખૂંધી કેવી છે બધે ફારગતિ છે, માત્ર અહિં નહિ!

સમાર ધાતુ ધુખે છે બધે પર અપમાન કહે છે છતાં ફારગતિ નહિ! — મગો ભાઈ ધુખે છે, તો ચાવ ફારગતિ માળાપ નથી ગમતા, ચાવો ફારગતિ! ગળી બાયડી જરા ધુખે છે, ચાવ ફારગતિ! પણ આ સંસાર ઘોર ધુખે છે, છતાં ફારગતિ નહિ! તમને સ્વમાન નથી? અનંત અનંતવાન સંસાર તમને અગવડમાં મૂકે, ત્રાસ આપે છતાં સ્વમાન નથી શું અમ ન થાય કે સંસાર સાથે ચાલ ફારગતિ કરે અને ધર્મ અગવડ પેહીનેય કરે?

૧મું કેવો જો,એ ? તડવીકે કે અગવડ-ગજો, કે અગવડ-
 વિનાનો ? —સંસારમા ગમે તેટલી તડવીકે કે અગવડ હોય તો
 શુ કહેશે ખન, કે સંસાર નહિ પાલવે, મૂકી દઉ ? જરા ઉડા
 ઉતરી જુઓ તો ખબર પડે કે ‘સમાન અને આત્માની ભાગીદારીમા
 બધી મુડી આત્માની સાથે થઈ જાય છે, ને છતાં નફા દેખાવની
 વાત નહિ ને તુક્યાનનો પાર નહિ !’ માટે કહો હવે આવા
 ચોર સંસારથી ફારગતિ ક્યારે લેવી છે ? પણ તમે કહેવાના કે
 ‘સાહેબ, ઘરમા બેઝીને ધર્મ થાય એવો હોય તો બતાવો—નસાર
 રૂપી લુચ્ચો ભાગીદાર બને સાથે રહે, અને ભગવાન જો એવો ઠાઈ
 સહેલો ધર્મ બતાવતા હોય, તો અમે ધર્મ કરીએ, ’ એમને ?

પ્ર - ત્યારે શુ મસારમા રહીને ધર્મ ન થાય ?

ઉ - થાય, પણ લુચ્ચાની લુચ્ચાઈ જાણીને, બદમાસની બદમામી
 બનબગ બ્યાવમા રાખીને, પછી તેના પ્રત્યે તે તે ગીતનો વ્યવહાર
 રાખીને ધર્મ થઈ શકે મોટા શાહુજાર સાથેનો વ્યવહાર કેવો
 રખાય છે ? ભય અને શક્તિ રાખ્યા સિવાય, ચીકી વગર, હજારો
 રોખડા આપી શકીએ તેવો એના પન એવો વિશ્વાસ કે એ જમે
 કંવાનો જ પણ જો બદમાસ માથે કદાચ વ્યવહાર કંવો પડે, તો
 ખાતુ પડાવી, સામે મોતુ રાખી, પછી નાણા અપાય કે કંમકે ભય
 છે કે, નહિતર લુચ્ચો ફરી બેસે છે તો ? સંસારની સાથે ભય ખરો ?
 બેકરો આવે ને કહે “દસ રૂપિયા, પિતાજી ! આપો સિનેમા જોવા,”
 તો શુ કહે ? “લઈ જા બેગ !” દિકરાની માલગિરિમા દમની
 સિનેમાની ટિકિટ મલે ! અવસરે વીચ પચીસનો ખર્ચ કરીને દમને
 જમણુ આપવાનુ મલે ! ત્યારે શુ ન મલે ? પાચ રૂપિયાની પર
 માત્માની આગી ન મલે ! પાચ ગાદર્મિની ભક્તિ ન મલે ! કેમ
 આમ ? સંસારમા ભય નથી, શક્તિ નથી, માટે નિસ્વંકોચ છૂટો
 કાચ લુચ્ચા મસાર સાથે વિશ્વાસનો વ્યવહાર જેને હોય, તે..

ધર્મ જે ખરો પણ માયજાવો, અને ફસીને ! શક્તિ દરતા
જોધામા જો ! ! આવોને માનવ-જન્મ મુ નફલ ?

પ્રાતિમા વિધન કોણ ? વર્ષમા ભય — આખા મીચીને
વ્યવહાર ક્યા ? ને આખ તીણી કઠીરે વ્યવહાર ક્યા ? સમાજ નાથે
કે ધર્મ નાથે ? નમાજ નાથે ભય તો નહિ, પણ સુખના વિધાન !
સસારના વ્યવહાર ઉલ્લામથી બને ! ભોગ નાખીને બને ! અને
જહિયા ધર્મ નાથે ? ભય ! અવિધામ ! એટલે અફનોન ! કે પ્રતિના
નાથે પણ એટલો ઉમગઠો કે ઉલ્લાસ નહિ, નિયમિતતા નહિ ! !
એમાય બને ત્યા સુધી પ્રતિજ્ઞાથી, જાધાનિયમથી આઘા ને આઘા
રહેવાનુ, પાછુ એ ચોકુ ઢગ્ગાનુ તેય પેઠીયાની જેમ, પસાયાની જેમ,
જોખી જોખીને ! ! જોખુ મધુ તો ચોક નહિ પણ ફાંચા માને ! !
કેવી કરોજ આરમગા !

જાયાના મમાર જિયાના ધર્મ ! ! — જાર વાગે વેપારી
ક્યાના કરવા આવનાનો હોય, અને એ ક્યાવાના નેહામા ને કડો
કપિયાનો તડાકો પડે એમ હોય, ભાગે નરો થાય એમ હોય તો
અળીમાર વાગેથી કેવા તેમાજ અને સ્વસ્થ થઈ બેનો ? ફગુવ વાતોથી
ધરના માણુમ પજવે તો કહી દોને ? કે “વૃષ કરો !” કેમ વાક ?
પૈસાની વાત આગળ બધુ ફગુવ લાગે કે એથી ગમે પગવણી કડે ને જો
મગજ બગડી ગય, તો ક્યાવો બગડે ! આ કેવી અને કેટલી તકે
નરી ! પણ ધમના ક્યાના હોય ત્યા શાત ચિત્તે વિચારેય કરવાનો નહિ,
ને અમલેય નહિ ! તેમ સ્વસ્થતાયે નહિ ! પણ ખૂબ અશાતતા
અને ઉતાવળ દોય ! પછી નવકારવાળી હાથમા ઠેક રતે લેવાની
તે ઉતાવળે ગતી કાઢવાની ! એટલે એક નવકારવાળીમા આખા
દિવસની પાછળ કેટલી અસ્વસ્થતા અને કેટલા એકા ? શાક્યા એટલે
સુવાની વાત ! કહોને કે જાયાના સસાર અને જાધ્યાના ધર્મ !
વિચાર તો કરો કે જાધ્યાના ધર્મ જોઈએ કે સંસાર ? જાધ્યાના

મસાર જોઈએ કે ધર્મ ? જો જાણ્યાના ધર્મ જોઈએ, તો ટપોટપ ધર્મમાધના થવા માટે એમ થાન કે, ઉઘવાનુ આવે તે પહેલાં બને તેટલો ધર્મ કમાઈ લઉં જાગૃતિમા જરાજન ધ્યાન ગમીને ધર્મ સાગ કરી લઉં 'ઉઘ્યાનો સસાર' એટલે બહુ મગજ પગેવ્યા વિના બહુ રસ લીધા વિના, સંભારી કામ પતાવવાના નતના મુવાના અસરે સથારા પાતસિનુ ધ્યાન, જીવનમા ઉત્તમ વિચારણાઓ, અને મહાપુરુષોના ચરિત્રોનુ અમરણ કરવાનુ તે જાઘમા પણ સસાર ન આવે એ માટે એક છે વિચારણામા એ વિચારવાનુ છે કે આ કેવો સમાર ! આત્મા કયા સ્વરૂપવાળો, ને કેવી પુદ્ગલની ગદ્દા મજરી મારે ચાલી ગ્હી છે ! પાથે ઇન્દ્રિયો આત્મધનને કેવી લૂટી રહી છે ! અરે ! આવા મસાર સાથે મે લાગીનારી રાખી ! મને એ આખો ને આખો લૂટી રહ્યો છે છતાં તેનાથી છુટાછેડા લેવાની વાત કંજી નથી આવડતી ? હું કેવો મહાઅહિંસા, મહાન સત્ય મહાદાન, મહાદામા, મહામત્વ ઇત્યાદિ મહાશબ્દોનો હિમાયતી, અધિકારી અને ચાહક ! ત્યારે મંસારની જગજ અને મમાગના નિષયો, એ બધુ મારુ કેવુ લૂટી લે છે ? બસ, હવે તો જાગૃત થાઉં, અને એની લૂટમા ભગ કરે !

મહાપુરુષન તા પ્રભુએ હાથાજ ગામા મા યુ ? —

એવા લૂટારા સંસારથી સર્વથા ફારગતિ લેવાની તીવ્રકરને પણ કેટલી જહેમત ? તેમને પણ જગતની અનાદિ ચાલથી બહુ વિપરીત ચાનવુ પડે ! એ સુખી અને માનભર્યા સસાનના સવ મગધો છોડી ચારિત્ર લે ! અનેકમાથી એકાકી બને ! મહેલ, શિક્ષિકા, અને અન્ય વાહનો છોડી જગલમા થઈ પગપાળા ફરતા રહે ! દૈનિક અનેક ટકના ગાદશાહી લોજનો મૂત્રી, નિવસોના દિવસો સુધી બૂખ્યા રહે ! મોટા રાજા રાજકુમારોની તથા દેવતા અને ઇન્દ્રોની સલામી

ધર્મ કરે ખરો પણ માયકાગવો, અને કનીને ! શક્તિ કરતા
ઓઠામા ઓઠો ! આવાને માનવ-જન્મ મું નફર ?

પ્રતિમા વિન કાલ ? વર્તમા ભય — આખું મીનીને

વ્યવહાર દયા ? ને આખ તીવ્વી કરીને વ્યવહાર કયા ? નમાર નાથે
કે ધર્મ સાથે ? નમાર સાથે ભય તો નહિ, પણ મુખના વિશ્વાસ !
સમારના વ્યવહાર ઉત્સાહથી બને ! ભોગ આપીને બને ! અને
અહિયા ધર્મ સાથે ? ભય ! અવિશ્વાસ ! એટલે અદ્વેષ ! કે પ્રતિજ્ઞા
સાથે પણ એટલો ઉમંગ કે ઉત્સાહ નહિ, નિયમિતતા નહિ ! !
એમાય બને ત્યા મુખી પ્રતિજ્ઞાથી, બાધાનિયમથી આધા ને આધા
રહેવાનું, પાનું એ ચોડુ કરવાનું તેય વેઠીયાની જેમ, પરાયાની જેમ,
જોખી જોખીને ! ! આધુ થયુ તો ચોક નહિ પણ કાન્યા માને ! !
કવી કરુણ આત્મદશા !

જાગ્યાના સમાર, જાગ્યાના ધર્મ ! ! — જાર વાગે વેપારી

કળાનો કરવા આવવાનો હોય, અને એ કળાવાના મોઢામા ને કરો
કપિયાનો તહાકો પટે એમ હોય, ભારે નફો થાય એમ હોય તો
અગીયાર વાગેથી કેના તૈયાર અને સ્વસ્થ થઈ બેનો ? ફગુલ વાતોથી
ધમના માણસ પચવે તો કહી દોને ? કે “ચૂપ કરો !” કેમ વાડ ?
પૈમાની વાત આગળ બધુ ફગુલ લાગે કે એથી અંધે પજવણી કરે ને જો
મગજ બગડી જાય, તો કળાવો બગડે ! આ કેવી અને કેટની તકે
દારી ! પણ ધમના કળાના હોય ત્યા શાત ચિત્તે વિચારેય કરવાનો નહિ,
ને અમલેય નહિ ! તેમ સ્વસ્થતાયે નહિ ! પણ ખૂબ અશાતતા
અને ઉતાવળ હોય ! પછી નવકારવાળી હાથમા ઠેઠ રાને લેવાની
તે ઉતાવળે ગળી જાવવાની ! એટલે એક નવકારવાળીમા આખા
વિવસની પાછળ કેટલી અવસ્થતા અને કેટલા એકા ? થાક્યા એન્ડે
સુવાની વાત ! કહેને કે જાગ્યાના સમાર અને જાગ્યાના ધર્મ !
વિચાર તો કરો કે જાગ્યાના ધર્મ જોઈએ કે સંસાર ? જાગ્યાના

પણ પ્રભુ સંસારમા બેઠા છતા એવા વિરાગી છે, કે અવસરે સસારને તજી બેઠેવા એવા ન હોય ! સમૃદ્ધિમા બેઠા છતા એવા અવિષ્કૃત કે જેવા બીજા કંઈ આત્મા, સમૃદ્ધિ ન હોય છતા પણ ઠેક મોત આવે ત્યા સુધીય અલિપ્ત ન થઈ શકે કે ન બની શકે ! પ્રભુ મહારાજાની છતા એવા કોઈ નહિ કે "લાવ, પ્લેટફોર્મ ધુળવી દઉં ! કોઈના અવિધ્ય ભાખી કે હૃદયના શુષ્ક ભાવો કહી અમલકાર ત્યા નમસ્કાર કરાવુ, કોઈના આ ભવના ધૂપા પાપ કડી હલકા પાડુ ! " આવા કોઈ કોઈ નહિ ! આવા પરમાત્માને કેમ કહેવાય કે " સંસારમા કેમ પડી રહ્યા છો, આવો બિઠો ચારિત્ર લો " કેમકે એ સંસારમાય મહાવિગમી, ઉદ્ધામીન, ગભીર, અને ઉચ્ચ કેટિના શુણેને ધરનારા હોય છે માટે જ લોકાતિક દેવો જુદી રીતે વિનવે છે- 'પ્રભુ, ધર્મ તીર્થ પ્રવત્તિ' ત્યારે હવે પ્રભુ પણ ચારિત્ર લે છે, તે શા માટે ? તીર્થકર જનવાના શોખથી નહિ, પણ માથે અનત ઢમેના ભાર છે, તેને તોડવા માટે સંસાર તજી સંયમ, તપ અને ધ્યાનનો જ અભ્ય પુરુષાર્થ કરવાના હિસાબે જ ચારિત્ર લે છે ! કોણ ? ઇન્દ્રોના પૂજ્ય તમે લેશો ! લેશો તો આ જ પુરુષાર્થ માટે લેશો ને ? જેવો સસારને હોશથી બાજીને રહેવાનો જોરદાર પુરુષાર્થ આજ સુધી કર્યો છે, એમા જમે તેટલા ટુપ નુકશાની લેવા પડે છતા મસાલથી કારગતિ ન લેવી, આવા નિર્ધાર માથે એને વગગી રહેવાનો પુરુષાર્થ છે, તેવો મોહ અને કર્મ તોડવાનો જો જોરદાર પુરુષાર્થ નથી, તો આવા લોકોત્તર દેવાધિદેવને આપણે શુ પામ્યા, શુ મનજ્યા ? એવા પગ્મ પુરુષનો સચવારો પામ્યા પછી તો મોહની મુખ્તી ઉઠાડી દેવી જ નોંધ્યો એકવી ભાવના રાખે જમંચે તેથી શુ વળે ? સારી ભાવના સાથે પ્રભુના ચીને ચાલવાનો પુરુષાર્થ નોંધ્યો

પ્રતિજ્ઞાનુ માહાત્મ્ય અને અતિ આનંદપ્રજ્ઞા —તીર્થકર

પરમાત્મા સંસારની કારગતિ પહેલી તકે લેવાના હિમાયતી ! એમને ;

જીવવાની વાત છેડી રસ્તે જનાર ગમારનાય ધરમા ખાય ! કેમ એમ ? અધ્ધવ જોછી હશે એમ ? ના, પ્રભુ તો અવધિદાની હતા ! મન પર્થાયદાની હતા ! 'આ ગોવાલિયો, આ સગમ ગુ ચરના માએ ડે,' તેના મનના ભાવ જાણી રાકે ! બહી દીપના સસી પચેદ્રિયોના મનની તાત જાણે ! આવું અદ્ભુત જ્ઞાન ધરનાન પ્રભુએ જીવનમા ગુ અપનાવ્યું ? શેમા ઉઠાપણુ માન્યુ ! જોડે કે ઉપમર્ગ મહવામા ! દેવનાઈ થાજ હાજર ઘઈશકે છતા, એમણે ભૂખ્યા રહી તપ તપવાનુ પસદ કર્યું ! ઇન્દ્ર વગેરે સવામ કરી નેવામા હાજર જોવા તૈયાર હતા કર્મ ખપાવવા ગમા ગના ગડફાપાટું ખાવામા ઉઠાપણ માન્યુ ! મોહને કથરવા અપમાન મહવામા આત્માનુ સુખ માન્યુ ! 'મન્યરે મારા જિન !' ત્યા સુધી આ રીતે જીવનમા ઘટાવો નહિ, ત્યા સુધી તીર્થ કર પરમા માના જીવનમા ગુ ચમત્કાર છે, તેની ગમ નથી પડવાની, જીવનમા સાચુ કર્તવ્ય શ છે તેનુ જ્ઞાન થવાનુ નથી આત્માને આ દૂકા ઉચ્ચ જીવનમા કોઈ જાગ્ર સારના કરી લેતા જનાવી શકવાના નથી

જીવની કુમાન દગા એવી કે "એક ચેઠ હતા," આટલુ જ મલગાય, ત્યાતો "હા, હા, પછી શુ ?" એમ જિજ્ઞાસા મતેજ ચાય ! પરં 'જુઓ મહાવીર પ્રભુ નામે જોવીમમા તીર્થ કર હતા,' એમ સમગાય, ત્યા તો 'એ તો અમને ખબર ને !' એમ જટ માડવાળ અને નીચમતા કનય ! આ શુ ? તત્ત્વની કોઈ જિજ્ઞાસા નહિ ! કમ આમ ? પરમાત્માના ચત્રિમા કેવો આત્મશૌર્યનો ચમત્કાર ભયો છે, તેની ખબર નથી

પરમાત્માનુ સ્વરૂપ — આ શૌર્યમા એવી અદ્ભુત વાતો છે, કે 'ધરમા એ એકવા અદુલ્લા નહોતા ! એમને ભૂખ્યા રહેવુ પડે એવુ નહોતુ ! અપમાન-ટોણા નહોતા ખાવાના ! ધરમા કોઈ મહેણા મારતું નહોતુ, કે 'ક્યા સુધી ધરમા બેસી રહેશે ?' તો

જગતના નાયને પણ પ્રતિજ્ઞાની જરૂર છે મન પર્વાય મહાજ્ઞાનીને પણ પ્રતિજ્ઞાની જરૂર છે' જેને જોઈએ એટલા ભોગવૈભવ મળે અને ભોગવી શકે, છતાં એનો મનથીય ખપ નહિ એવા નિર્ધાર વાજાને પણ પ્રતિજ્ઞાની જરૂર છે' ત્યાં જેને પુરૂ મળતું નથી, અને ઈત્યા ખપ ઉભે છે, અથવા તો ન જ ખપે એવો નિર્ધાર નથી, એવાને પાપથી અથવા શુ આને પ્રતિજ્ઞાની જરૂર નહિ? માત્ર જ્ઞાતા-દ્રાઢા ધનવાના ડોળ કરી તરી જવાય?

મૂર્ખની ઈન્દ્રિયો - ગ્રાણીયણ અને દરાણીયણ — આને તો અમગાઓ હિંમતવાન છે' વાતવાતમા છૂટ અને અકુમ, અને તેય પન્વાન્નભર્ગાધરમા, બહોળા કુદુળમા' જના આગડથી માનભેર પંદ જરીને નિરાતે ખાના મળી શકે ત્યાં! ગા માટે? મમજે છે એ છે, 'અનતમાજ ઘણુ ખાધુ પીધુ, હવે નહિ ઇન્દ્રિયોના ઉધરાણા ઘણા ભયાં, હવે જરવાના નહિ ઇન્દ્રિયો તો કુકાળીયણ છે, કેમકે કાની વરાનાની નથી એ દેવાળીયણ છે, કેમકે કા જમે ખતાવે નહિ હવે તા કોઈ ગાહુકારના ઉધરાણા ભરે, જેથી જમે યાય, અને મજદે મળે' ઇન્દ્રિયોને શાકુલ ગણતા નહિ એને તો એકવારથી માડી સેડડો હજારો વાર દીધેલુય એ ડાકડે' એને તો જણે 'ખા ગયા, સો ખા ગયા' જીવ પાસે મજ માગે 'નધુ લાવ' ત્યાં સુધી જીવ' તુ મખે' હે ત્યાં સુધી હુ માગીશ' જીવની મૂખ તા ખ? અવિરતિની માટે જ નત-પચ્ચકખાણના, અને પ્રતિજ્ઞા-ધમના ડોળ મૂલ્ય મમજી જીવનને પ્રતિજ્ઞાની સાડાથી જે ખાધી લે, તેની ઇન્દ્રિયો સુડદાલ ચર્ધ જીવ' એવા બહુ નોના અભ્યાસના પરિણામે તો ઇન્દ્રિયો પછી માગવી જ બધ, અને ઈર્ષ્યપણ પણ અટકી જાય!

નિનયાથી પાડી વગેલી ઇન્દ્રિયોને 'ચા રો વી' — પ્રતિજ્ઞા ધર્મથી ઇન્દ્રિયોને વશ કર્યા પડી એ કહે છે કે 'હવે તું ડાહ્યો

દેખાય કે ભારના ગમે નેવી માગી, પણ જો અમલ ન થાય, સંસાર
ખરાબ લાગ્યો પણ જો એનો ત્યાગ ન થાય, તો તે કર્મ તોડવાનો
લગ્ય પુરુષાર્થ નહિ ! માટે પ્રભુ પોતે પ્રતિજ્ઞા સાથે અયમમા
ખડા પડે કે દીક્ષા વળતે પ્રભુને શબ્દગાત્રી દેવો વન્દોડો
અઢાપી નગર ખડા લઈ આવે હવે ત્યાં વેષ અલકાર ઉત્તાગય
પછી મનમ લેવાય સૌ પહેરાવના તૈયાન ! ઉતારવા ડોણ આવે ?
શિબિકામા જોમાડવા જવા આવે ! ઉતારવા કોઈ નહિ ! ન કુદુખીએ
કે ન દેવતા ! પ્રભુ ભલે જ બધું કરે બીજા તો મુંગા મુંગા જોયા જ
કર લોય કોઈના કહેવાથી કે કોઈની ખાસે કાવવાનો નહિ,
ભલે જ કરવાનો ! તેય પાપ જ મુઠીમા ! સમસ્ત નગ્નારી અને
દેવદાનવની વચ્ચે મોહને પડમર સમી બીજમ પ્રતિજ્ઞા વચ્ચવાની !
શુ ઇન્દ્ર ત્યાં ન કહે કે 'પ્રભુ ! આપને વળી પ્રતિજ્ઞાની ની જરૂર !
આપને પ્રતિજ્ઞાની જરૂર નથી' કેમકે પ્રભુ તો મેરુ જેવા નિર્લક
છે પ્રભુનો નિર્ધાર, એક બાજુ ક્ષત્ર્ય પ્રજ્ઞાક ઉચલી પડે પણ, ન
ઉઘેને તેવો પ્રજગ છે ! તો અહીં સમજવું જોઈએ કે જીવનમા
ધણા એના પાપ પ્રભુ આચરતા નથી છતા પણ પ્રતિજ્ઞાની જરૂર
જો તીથ કર પરમા મા જેવાને પણ લાગી, તો આપણે કોણ માન ?
ન આચરવા છતા જીવનમા પ્રતિજ્ઞાના અભાવે જગતના પાપોનો જો
જો ભાન લાગે કે, તે અવિરતિના દરો, અને વળી એમા આચ
રીને પાપ કરાશે તે યોગના ધરનો, એમા પાછા રાગદ્વેષ લગ્યા
એટલે ભાન રહ્યો કષાયના ધરનો, તમાય કર્તવ્ય માન્યુ તે પાપનો
ભાર મિથ્યાનના ધરનો ! ! પાપસ્થાનકને આચરીએ નહિ, તો
આચરવા અંગેનું યોગનું પાપ ન લાગે, પણ એ પાપ ન કરવાની
જો પ્રતિજ્ઞા ન કરીએ, તો ત્યાં સુધી અવિરતનું પાપ તો સતત લાગે જ !

અનુષ્ઠા ગાળનાનું અમોઘ માધન પ્રતિજ્ઞા — આધા
નિયમથી જાઓ મા જીવનને એનાથી બાધી લો સમજો કે પ્રભુ

જગતના નાથને પણ પ્રતિજ્ઞાની જરૂર છે મન પર્યાય મહાજ્ઞાનીને પણ પ્રતિજ્ઞાની જરૂર છે ! જેને જેમજે એટલા ભોગવૈભવ મળે અને ભોગવી શકે, છતાં એનો મનથીય ખપ નહિ એવા નિર્ધાર વાગાને પણ પ્રતિજ્ઞાની જરૂર છે ! ત્યાં જેને પુરૂ મળતુય નથી, અને ડાઘા ખપ ઉભો છે, અથવા તો ન જ ખપે એવો નિર્ધાર નથી, એવાને પાપથી બચવા શુ આજે પ્રતિજ્ઞાની જરૂર નહિ ? માત્ર નાતા-દ્રુટા બનવાના ડોળ કરી તરી જવાય ?

મુખર્જીની ઈન્દ્રિયો દુનિયાથીય જુદા અને દુનિયાથીય — આજે તો અમુકાઓ હિંમતવાન છે ! વાતવાતમા છઠ્ઠ અને અકુમ, અને તેય પ વાન્નભર્યા ઘરમા, બહોળા કુટુંબમા ! જ્યાં આગ્રહથી માનભેર પેટ ભરીને નિરાતે ખાના મળી શકે ત્યાં ! શા માટે ? મમજે છે એ દે, 'અનતકાળ ઘણુ ખાધુ પીધુ, હવે નહિ ઇન્દ્રિયોના ઉધગણા ઘણા ભર્યા, હવે ભરવાના નહિ ઈન્દ્રિયો તો દુનિયાથીય છે, કેમકે કની રસાની નથી એ દેવાળીયણ છે, કેમકે જુગુ જમે બતાવે નહિ હવે તો ડોઈ શાહુકારના ઉધગણા ભરો, જેવી જમે થાય, અને મજરે મળે' ઇન્દ્રિયોને શાહુકાર ગણતા નહિ એને તો એન્વારથી માડી સેકડો હજારો વાર દીધેલુય એ ફાડ કરે ! એને તો બધે 'ખા ગયા, સો ખા ગયા !' જીવ પાને ગેજ માગે 'નલુ લાવ ! જ્યાં મુધી જીવ ! તું મૂખ જો ત્યાં મુધી હું માગીશ' જીવની મૂખતા નહિ ? અવિરતિની માટે જ પ્રત-પચ્ચક્રખાણના, અને પ્રતિના-ધમના દોષિ મૂચ સમજી જીવનને પ્રતિજ્ઞાની સાકળથી જે બાધી લે, તેની ઇન્દ્રિયો મુકદ્દાવ થઈ જાય ! એવા બહુ પ્રતોના અભ્યાસના પરિણામે તો ઇન્દ્રિયો પછી માગતી જ બધ, અને કમબધ પા ! અટકી જાય !

નિરોધથી પાત્ર વગેલી ઇન્દ્રિયોને 'જ્યાં રો વી' — પ્રતિજ્ઞા ધર્મથી ઇન્દ્રિયોને વશ કર્યા પછી એ જો છે કે 'હવે તું અજો

ચયો, એટલે તારી પાને મારા ઉદ્ધારા નહિ ! હવે તો જગતના
 ખીલ મૂખાઓ પાને માગીગ ” તો પછી ગુ ઇન્દ્રિયો તદ્દન નિષ્ક્રિય
 થઈ બેસે ? ના, હવે પ્રગમન-ધ્યાનોમા એની પ્રવૃત્તિ થાય આખ
 કામિનીના રૂપ ન માગે, એ તા હવે વૈભૂર્તિ અને શુરના દર્શન,
 શાન્તના વાચન અને તાનતા નાનતા ક વસ્તુ લેતા મૃકતા, છવ
 જતુની હિંસા ન થાય ને માટે સમ્મ નિરીક્ષણમા ખૂબ પ્રવર્તે
 રાત વીતગગની વાણી માલમનામા ઢોડાઢોડ કરે છબને તો બહો
 વલવલાટ હોય કે ‘મહા પ્રયુક્તુણ જાવામા મમ્મ રહું’ કૃતજ્ઞતા
 માનવામા, અપરાધ કે નવદોર કમૂનામા તૈયાર નહીં ! અન્યના
 શુભ પ્રશસવામા જાય આનાકાની ન કરે !’ વળી છબને
 પ્રગમન ઉપયોગ ખીતને પાપથી બચી ધમમા જોડાય એવી
 નવાહ-પ્રગ્ણા આપવામા છે મહાન જે પરમાત્મા, એમના
 અબધમા આવતા પદાર્થોમા ઇન્દ્રિયો આનંદથી જે જોડાય, તો
 વિષયો તન્દે વિગ્રહી થાય

પદાર્થો તરીકે દિવ્ય સમવસરતા દેખાય દિવ્યવાણી, સુ-
 પુષ્પદિની નુગધ, જગ ગુહતા વસ્ત્રો નપથ, વગેરે ઉચા
 સુખ-વાનમા ઇન્દ્રિયો લઈ થઈ જાય માન પરમાત્માનુ
 આ બધું કહું પુણી ” એ વિચાર મનનો ઉપયોગ કયા કયો ?
 પ માત્માને ૧૦ ગુણમા ! જમ, શ્રી જિન અને જિનશામનો
વધુને ૧૩ ગા મનાતુ કયાના ઇન્દ્રિયોનો ઉપયોગ, એ પછી
મનાની ખોળી વિષયોની લત ભૂવારી ફ છે, દુષ્ટિવ કર્મની
લપમાથી છબને ડોગરે છે ઇન્દ્રિયા શાન થઈ જાય છે પછી લોઈ
વિષયના વિચાર નહિ નિકાર પે વ બહારના વિષયો પ્રત્યે ઇન્દ્રિયોની
તહેવાઈ જવાની સ્થિતિ, નિષ્કળતા, વિગ્રહ કે ખિન્નતા અનુત્તરવામી
 દેવતા ! ઠમ વિચાર નહિ ? પ્રભ જે કે એમને એટલી બધી
 ઉડી કાળા કે કે વિચારની અગત્ય ઉઠતી નથી બાકી તો એ

અપાપશાની છે, તેથી જે માન કે પને જોઈ શકે ત્યાં માફી કેરો
કરશે છે, તે જુઓ ! ઇન્દ્રિય ક્યાં મુખી ફરે ? આત્મા મૂર્ખો થઈ
એકલુ ઉપરનું જુએ ત્યાં મુખી મિથ્યાદષ્ટિ દેવતાય બદળું જુએ
ખરા પણ હિમાળ માટે કે “એ તો માનવની મીઝો ગદી અમારી
દેવીઓ ગદી નહિ” ત્યાં મધ્યદષ્ટિ દેવ તો ભાવી અનર્થ કેવો
આ કરે, તેના ત કે ખરામત લક્ષવાળા હોય, અને વર્તમાન પદાર્થો
માય તાર્કિક અમુદ્ધતા તથા ખરાબીને સચોટ નીચનારા હોય

‘ધ્યાન નાખો કે નિનરોની અરમ્યામ’ અશાન્ત છે — કામ
વિકારમા નૌધમ — ઇશાન નામના પહેલા જે દેવલોકવાળાની જેવી
વિહાજ સ્થિતિ તેવી ત્રીજા ચોથાની નહિ એને એમ થાય કે ‘આ
પશુરમત ગી ? બહુ મન થાય તો શરીરે સ્પર્શ માત્ર કરી લેવાનો’
ત્યારે પાંચમા છઠ્ઠા સ્વર્ગ વાળાને લાગે કે ‘આ અકવાનાય ટાયલા શા ?
જરા આખે જોઈ લેવાનું, એટલે બસ !’ માતમા આઠમા વાળાને એમ
થાય કે ‘દેવીના ઉપમા લેવાનું શું ? એનું મગીત સાભળ્યું કે ઘણું’
નવમાથી બારમા વાળાને વગી એવું લાગે કે જોવું — સાભળવું એ શું ?
બહુ વિચાર થાય તો દેવીનું ચિંતન જરા કરી લીધું કે જમ’ ત્યારે
ઉપરના ત્રણેયક — અનુત્તરાસી દેવતાઓને તો શાતા અને સ્વસ્થતા
એટલી બધી ઉંચી કે ઇન્દ્રિયો કે મનના વિકાર નહિ ! વળી ત્રીજા
વિચાર પણ શા માટે જોઈએ ? એના અલખરાજ નહિ એ તો
અજાણ નિર્વિગ્ન હો ! ! મિથ્યાત્વી છત્ર નવત્રેયેયકમા જાય, તે પણ
ત્યાં નિર્વિગ્ન રહે, મળદો — મુવક્ષ્યો હો ! એ દોડે કે પાડે
અપવશપો થાય !

ઇન્દ્રિયનિમ્બરના નાખ કરતા અનતમુકનુષ નિર્વિગ્નર
અનુત્તરાસી નવની શાતાનું, અન એવીય અનતગાય અખ
માય તો તરમાયનું, એવે કે અર્થ જુદા આત્માનું — પાંચ
ઇન્દ્રિયોના સકરુપ ઉદ્ધા પહેલા, જે મુખ અને જપ હોય કે તે

ઉઠ્યા પછી નથી હોતો શાતા થાય તેવો જો ઇન્દ્રિયોને વિષયમયોગ
 ડરાવ્યો તો જ અહીં મજા આવી પણ આ શાતાની મજા માનસિક
 મકલ્પ અને ઇન્દ્રિયસંયોગ વગરની મજા પામે તુલ્ય છે.
 મોક્ષમા કોઈ કર્મના ઉદય નહિ, કોઈ વિકાર નહિ, આત્માની
 નૈમગ્નિક અનેત આનંદમય અનન્યા ! કહો જોઈ, આ તત્ત્વમય કેટલી
 ઉચી ? તે ક્યારે થાય ? આઠ કર્મનો નબધ તોડવાથી તે સંગમ
 તોડવાનુય જાની વાતા કરવાથી ન થાય, પણ ધમકાયતા કષ્ટમય
 પાલતથી થાય ધમનય માટે મમાર છેડી પ્રતિજ્ઞા કરવી જોઈએ કે,
 'સત્ સત્ગુણ જોગ પદ્મસ્વામિ જાગ જીગણ સવ પાપમય
 પ્રતિતિ જનનભરને માટે તુ ત્યજ હૃદયે હુ' આ પ્રતિજ્ઞાની સાથે
 સૂત્રમ અહિંસા કંઠોર તપ, અને અપ્રમત્ત મયમની આનંદના
 મજાખુત મનોભળ નાથે, અને નાગાદિને મચક ન આપવાનો હૃદ
 નિર્ધાર કરીને ક નાની દે જે પ્રભુની માનમિક સ્થિતિ એવી શ્રેષ્ઠ છે,
 તે કાચ ઉપમર્જમા ચર્મીમા પીને તો દલુખ નહિ કરે, તેવા
 તીથ દ દે ! જેવાને એ પ્રતિજ્ઞાની, એ નતની, અને એ પાવન
 સાથે ઠંઠ તપ-અભિપ્રદની જરૂર લાગી, ત્યારે આજના
 આ આત્માનીઓને જરૂર નહિ ! ! આજના કહેવાતા જ્ઞાતાન્દ્રિયોને
 એવું કશું આવ વાનું નહિ અને એ એમજ મોથે પહોચી જવાના ! !
 મોક્ષ એ લોકાએ ઠીમ મપ્તો અને સંગ કડી નીધો !

નમજાને ૨-૧ પ્રતિજ્ઞા — જાતના ભહેર એજાનમા પડ
 આત્મા પ્રતિજ્ઞા ઉચરે ૭ ! ત માણવા ઇન્દ્ર કોવાડુલ બધ કરાવે
 ૩ ! એ સાણે એ માટે, કે એ પ્રતિજ્ઞાના શબ્દો અમારા જેવા
 પામરાથી મલખાઈ જાય તેથી કાઈક મોહના હાલ ! ! ડી નય, ને
 રાગદ્વષની દિવાનો ખખડી ઉઠે તો નાહ ! ! પ્રતિજ્ઞા વિનાના ત્યાગમા
 તો જના પ્રયોજન આઠ્યું કે લપનતા વાર નહિ ! તણખલા જેવા
 વિષયો આત્માને જના નચાવી જતા હોય ત્યા પ્રતિજ્ઞાધર્મ વિના

કેમ આવે ? મહામનવતા વાસ ને પ્રતિજ્ઞાધર્મથી નજીવા પ્રવર્તને
અને અપભ્રાંશ આપ્યે કમાડ શી રીતે હોય તો તેને કેમજ જતા કગય ?
માટે જ જીવનને અનેક આગી પ્રતિજ્ઞાઓથી શબ્દગાગી દેલુ જોઈએ

નાગદેવ મામે મોન્યા — પણ અવધ્યા ડહા પડી ચોળી
 ગાન એ કડી કે શ્રી મહાવીરદેવ યોગીગમ્ય છે યોગીગમ્ય કહીને
ગુ સૂચવ્યું ? યોગીઓ એટલે જિન (કેવળગાની), શ્રુતજિન
(બૌદ્ધપૂર્વી), અવધિજિન (અવધિનાની) વગેરે એમા કેવળગાની
વીતરાગ એટલે કે જેણે રાગદ્વેષને છૂટી લીધા તેય હોય, તેમજ
રાગદ્વેષને છૂટનાગય હોય વીતરાગ એટલે જેમના સમન્ત રાગદ્વેષ
આત્મા ગયા છે તે જિતનારા અટલે જેમણે રાગદ્વેષને બહુમહુ
દબાવ્યા છે તે રાગદ્વેષ શી રીતે દબાવ ? જો એની મામે મોન્યા
માન્યા હોય તો રાગદ્વેષને મ્હી દેવાય કે અમારે તમારી બવી
વાનો કબુલ નહિ બધી બાગીબરી કબુલ નહિ તમારું શિખવ્યું
બધું કરીએ એ હવે નહિ તમને અમે અમારા માનીએ એમ નહિ
તમારા લાભમા આત્માનો લાભ દેખીએ નહિ ” આના નિર્ધાર
કરી રીધા હોય, તો મોન્યા એને હઠાવવાના થાય આ તો મૂર્ખો
છે જીવ, રાગદ્વેષના લાભમા પોતાનો લાભ દેખે છે ! માટે જ
રાગદ્વેષ તેને બનાવી જાય છે, ગમાડી જાય છે, અને દુર્ગતિમા
ધસડી જાય છે ! રાગદ્વેષને જિતનાર એટલે તે, કે જે અગ્રે જિન
બનેલા છે તેવા ઉચ્ચ આત્માઓને આ પરમાત્મા ગમ્ય ૧, અર્થાત્
જાણી સમજી શકાય તેવા છે યોગી બને નહિ ત્યાં સુધી પરમાત્માને
હૃદયમા જાણી સમજી શકે નહિ દા ત જેમ, માચી મા હૃદયમા
દીખાને સમજી શકે છે તે આત્માઓ સંસારના પક્ષપાતી છે,
અસિધા છે, તે આત્માઓ પરમાત્માની જિજ્ઞાસા કરવાને પણ સમર્થ
નથી સંસારથી સ્ફોળ પણ ઉભા, એને એમ કાય ‘અગેરે’ આ

સમાજ ?' તો પત્રી મસાન્થી પણ અવા પન્માત્મા કેવો સુદૃઢ હશે !
એવી જિજ્ઞાસા થાય

મમારને મર્ત્ય અને મુખનું મર્ત્ય માનવ ને આધ
ન્ટિ — યોગની નિષ્ઠા મસાન્ના રસિયો લવાલિનદી છવ ન
હોય તિનના એ બેઠ એક આવ અને વીજી યોગ આધ દિનિમા
અનાદિ કાળથી જગત પડેનું હ વીજીમા ક્યાર આવે ? સસાન્ને
ન્ન એકે, એનો પણ છેડે ત્યાં પરમાત્મા યોગીગમ્ય છે, એમ
કહી સૂચન્યુ હ ને આત્માઓ આધ નિષ્ઠા રમે છે, ને છવે
માત્ર સમારને કર્તવ્ય અને મુખનું મર્ત્ય માને છે તે છવે પર
માત્માને સમજવાની ભૂમિકાએ નથી, તે તો આધદાનની પકડમા છે

સાર્વ કાર્ય કરવું છ તો નિષ્ઠાની તૈયારી રાખવી ને મે-
પરમ ઉપમરને માટે યોગદિનિ મહાસ્વયં શ્રમમા ને સુદૃઢ વાતો
શ્રમકાર કહેવા છવે છે, એને ધાર્યા મુજમ પૂર્ણપણે કહી શકે
એ માટે એમણે પરમાત્માને વદનકપ મનન કયુ શુભ કયેનિ
વિષે મોટા મોટા પુરુષોને પણ વિદ્ય નડે છે, તો શ્રમકાર મમજો
છે કે 'મા ! જોવો નાનો માલમ કાય કરવા બહાન પડે, અને
વિદ્ય ન આવે, એની ગી ખાતરી ?' માટે કાર્ય કરવા માણમ
તૈયાર થાય એટલે કેટલીક વા વિદ્ય દોડયું દોડયુ આવે ! એવી
લજો કેઈક કુદરત છે આને ખ્યાલમા રહે તો એમ થાય કે અમારા
મહાપુરુષોય શુભ કાર્યો કરના જયા અને ને મોટા મોટા વિદ્યોઆવ્યા,
તો મારે યોગુક વિદ્ય આવે, તો એને વધારી દેવ નેઈએ
શુ મોટુ વિ ન આવ્યુ ? દા ત-વેપારી મામાયિક લઈને બેઠા હોય,
ને કેઈ મારા ઘરાકે ટહુકાર જ્યો ! મનને યજો કે 'હવે શુ થાય ?'
અન્યા ! થવાનું શુ હતુ ! આ વિદ્યને મામુવી સમજી સમતાલાવને
અર્થક મખવો નેઈએ પણ આપણુ તો મન પહેનુ પૂછી લે છે કે

‘હા!’ ધર્મ માધતા મને વિધન તો આવશે નહિને?’ પણ એ મનને કહી દો કે ‘અરે ભાઈ’ વિધનનું પૂછે છે શું? સમજી જ નાખ કે જરૂર વિધન આવશે! પણ એના પર વિજય નેળી મારૂં શુભ કાર્ય તું અવશ્ય પાર પાડીશ એ સમજીને જ મારે ધર્મ માધવાનો છે’ શાઓએ બતાવેલી જે આ યેવાસિ ઘડુ વિધનાનિ=શુભ કાર્યો બહુ વિધનભર્યા હોય છે,—એ જે સનાતન વસ્તુ, તેની સામે આખ મિથ્યામણા કરે છે એટલે જ, પહેલા વિચારે એ કે ‘વિધન તો નહિ આવેને?’

જીવનમાં અનર્થ-હની ભયકરતા — આ મૂખ જીવની કમાનીતતા એવી, કે સાહસ કરવા હોય તો વિધનની પગલા નહિ કરે ત્યાં તો એમ ધાય કે “વિધન આવશે તો ભેઈ લઈશું એમ ધાર્ષ ભયથી શું કાર્ય જ ન ઉપાડવું?” જમ પાપની આ નિહરતાએ મોટા કુધ્વાન કરાવે તેવા અનર્થ-હના અને કર્મહાનના સાહસ આજે મમતા કર્યા છે! કર્મહાન એટલે જેમાં ઘણા કર્મોનું આહાન એટલે કે શ્રદ્ધા ધાય વધુ પડતા જેમાં ઈર્ષ બધાય, તે કર્મહાનના ધધા ગણાય. તે તો વગી પૈમાના સ્વાર્થથી કરાય છે પણ કેટલાક ઈર્ષના બધન કરાવનારા અનર્થ-હડ એના, કે જેમાં લાભ કંઈ નહિ, ને પાપનો પાગ નહિ જીવન-જરૂરિયાતની બહારનું તે અનર્થ-હડ એક નર્તને એક વખત તરંગ બાંધે છે ‘દતુશળ પર કકોત્રી લખાવું!’ એ માટે ચાલીસ હાથીઓનો ક-અરઘાણુ કાઢ્યો! કઈ કકોત્રી લખી? લખની કે લાખા મસારની? ‘બાણે કે તમે વહેલા પધારજો, અમારે ત્યાં લાખા સસાર કરે એવો લખનો પ્રોગ્રામ છે’ લખની કકોત્રી આવે એટલે તમે ખુશી ચાઓ છો ને? ‘કોઈનાય લખની વાત વખતે તમે કેવા ઉચ્ચ પ્રાણી છો અને તમારૂં શું કર્તવ્ય છે,’ તે યાદ આવે ખરૂં? સઘળા જીવોમાં માનવની દેખાતી જે અહાગની પોતાની

જાત પણ એવોતાની મિતિમા દેખાય છે, તો પછી અતરિ-
મનુષ્યજીવન કોઈ ઉંચા આદર્શ માટે મળાયેલું છે, તે ચોક્કસ છે,
એ જગજન આત્મા નાખે.

માનવ તરીકની એટલી જાણી વિગ્રેપના કે કે જેમા અકલ
વાપરી પુરુષાર્થ દોષવતા આપડે તો જગજુગના ચોક્કસ પાપોને ઉખેડી
નાખે. મારે આટલા જાણા પાપમ્યાનકની દૂટ ની ? વાવ મતની નીપ
કરી લઉ શક્ય હોય તો આ ભોગ, કે આ પાપ જિંદગી સુધી
ન કરવાનો નિયમ હરી લઉ મયરતા રહેતી હોય નો એક વર્ષ
કે ચોમામા પુરતુ તે તે પાપ ન જનાની પ્રતિજ્ઞા કરી શકાય જિન
શાનનમા વિવેક મુજબ છે, એટલે જના અભ્યાસીને જરૂરીમાથી
પણ વધુને વધુ પાપના ત્યાગ કરવા કહે છે, અને નનાને વધારે
પડતા પાપના ત્યાગની પ્રતિજ્ઞા કરવા પ્રેરે છે માત્ર જીવતાં એ, કે
જેમા હૃદયને વધુ કાણ કે નારે કશું ન લેખ્યું. પરમાર્થી માણસો
કહેતા કે પગમાયના કાર્યો કરવા હોય, તો ઘરમા તિલ્લેરી વમાવશે
નહિ. કેમ એમ ? તો કહે કે “જો તિલ્લેરી હશે તો લક્ષ્મીદેવીને
એ તિલ્લેરીકથી મહેલ કે જેલમા પુરી રાખવાનું મન થશે
દરમિયાન, જો આપણે ખાંધી ગયા, તો લોક તો કહેશે કે શેઠની
પાછળ ધન નાક નીકળ્યું, પણ શેઠને હવે શું ? હવે શેઠને
અહિં ધનને પેગીમા જ પુરી રાખવાના થોગે, પગલવમા પોતાના
આત્માને દુગતિમા અને દુખ-સ્થિતિમા મારૂ પુરાઈ રહેવાનું !
આ શું ? શામારી કે નાવેગી ?”

અન્ય ર્મધા પાત્ર એતા આનન્દ નથી, તો પછી કા પાપ
પાત્રનાથી જ પાપ ન હોતું ? —તમે સાચો શ્રીમત કેને કહો ?
શ લક્ષ્મીને તિલ્લેરીમા પૂરે તેને શ્રીમત કહો કે એક હાથમા
આવે ને બીજા હાથે જે ઉછાળે, તેને શ્રીમત કહો ? પાપશામા ?

લેનામા લાખો ગણુ પાપ કે દેકવામા ? ફેન્વ મા તો અખુ પુણ્ય છે એન્લે જ ને બહુ લેનામા બહુ પાપ છે, અને એ પછી એ પાપ ધોવાની બે તાકાત નથી, તો પછી પાપ બાધવાની તાત ઝડી દેવી એન્લે માત્ર પડવાત કોણ ખાઈ શકે ? કે જે એને પચાવી શકે, જેની પાછળ મારી કોટિનો ક્રિયાધર્મ અને તપની ઘટ્ટી ઉઠાવી શકે તે ત્યારે 'આ પાપમા આપણ ગજુ નહિ' આમ વિચારી પાપથી બે આપણે પાછા કર્યા, તો આત્માનુ મરત્ર માત્ર પિવલ્ય પળ મહી ખૂબી તો જુઓ કે ધર્મ સતી પાઈ જેન્લો કરો, અને માનવ કે 'મે ધાડુ કયુ' અને કર્મ કચેટોગણુ કરવા ત્તા માનવ કે 'હું કઈ પાપ નથી કરતો' આમા મરત્ર ગુ ખીલે ?

ગાપનો હિસાબ હૃદય પન , — એટલે કે પાપ કેટલા પ્રમાણમા થવાના, તેનુ માપ હૃદય કેલુ ઝ, તેના પન છે, હૃદયમા સ્વાભાવિક રીતે ગુ રમી રહુ છે તેનો બાતે ખ્યાલ કરજો તે હિસાબે તમે કેવા પાપી ઠા એનો ખ્યાલ આગે જુઓ બે, હૃદયમા ગ રમે છે ? બે પાપવામના અર્થકામની હોળી, હાઈ ગ્રોક, કેમ-સાર સાર ખાવુપીવુ, હીડ મજુ હોય તેના પર મન્નાન રહેલુ આવા આના પાપના સત્યો હૃદયમા ધાવી મૂકના હોય, અને એ વળી 'બેક' અક્ષરે લખી રાખ્યા હોય, તો પછી બાદ પાપનો થી-તો ધધો આવે, એમા નવાઈ નથી મામાન્ય રીતે ગુ હૃદયમા પાપસ્થાનકની રમત ચાને છે કે એના પ્રતિપક્ષી ધર્મસ્થાનકોની વાનો રમી રહી છે ? એના પન માપ ઝડી સકાય કે બહાનથી આટના પાપ સમે કે નહિ થાય

ધર્મસ્થાનક અર્થે ગ — ઇ ત-પહેલે પ્રણાતિપાત પાપ સ્થાનક સામે પહેલુ અહિંસા ધર્મસ્થાનક હૃદયમા અહિંસાની

વિચારણા ને હિંસાનો તિન્કા હોય ‘અહો છકાય જીવના કુલ
અનેકજન ત્રાં, ક્યાર એવું જીવન મજે કે કાચા પાણીના એક
ટીંપાનાય જીવોની વિગધના ન થાય, લીલી વનસ્પતિનો જ
પણ અંશ ન થાય એવી દયા પાણુ ’ એવા મનોરથ હોય એમ
ખી, ધર્મસ્થાન નત્ય એની વિચારણા હોય એવી, કે માત્ર
જવાનો રખત આને પાણુ મત્યવી મારે નહિ કગવાનું, અમત્ય
નહિ જ જોરવાનું ’ તોજ બહારથી જિમા જઠના કાય જોડા
થવાના એવી ગીતે જો અતરમા શ્રીજી ધર્મસ્થાનકમા નીતિ અને
ન્યાયનો ખપ ઇ તેમ ચોથા ધર્મસ્થાનકમા પડે તો બ્રહ્મચર્યનો,
નહિ તો શુદ્ધ સદાચારનો ખપ છે, તો બહારથી અને અદ્યો
અનીતિના અને દુગચારના પાપ નેવાતા અટકવાના પણ જો
અન પાપવાનના છે, તો આપણે જો કે એવા કુળમા જન્મ્યા
છીએ ઇ આ જ વધીને મોટા પ્રગટ પાપ થઈ શકશે નહિ, તો
પણ નહિ ની પાપવાનનાના યોગે મનગમતા રૂપ જોવાયા કરશે,
નોવેલા વચાયા કરશે, જેવા ગીત રાત દિ મલગાયા અને જવાયા
કરાશે, કેળવેલા અભવ્ય ખારામા મંકોવ નહિ શકે આવું આવું
તા કેટલું જાણવાનું જાનો અથ જો કે હૃદયમા ધર્મસ્થાનક
નહિ, પણ પાપસ્થાનક રમે છે

માહી નર્તનનો મોગે આગર અદ્યની અમત પડે —

અપક્ષએ વિચા કરે કે કેઈ એક માત્રમ દુગચારી હોય, પણ
એવો કે પાતાની એક સ્ત્રી ઉપર બહાર કોઈ બીજી એક જ સ્ત્રીને
ચાહતો હોય તો તે એટલા પાપમા જ અટકવાનો, પણ આજની
શુભારી નોવેવાના વાચન, બિભત્ત સિનેમાના પ્રેક્ષણ, ગણિકાના
જેવા વેશ-પરિધાન કરેલાના રૂપના નિરીક્ષણ, ઇત્યાદિ કરનારો
મનથી કેટલી સ્ત્રીઓ પર ધસે, તેનો કંઈ પાર ? આમા કોઈ કાકુ
પડના નહિ, એટલે ક્યા ક્યા સ્વચ્છદી મન ન પહોંચે એનો
હિસાબ નહિ !

નુપ્ર મનના નવીનતા - લાભમા શુ ? મરતનો નાશ ! અરિવકનો
વિશાસ ! લોહોના અણુવિશ્વાસ ! મત્રી નાથે કપાસ ! આ તો આ જ
 ભરમા ! પંતુ આ ૧૭ ઉપર, દષ્ટિના દોષથી નન્નુ આયુષ્ય જે બાધુ
 રાય તો ત્યા આખોમા ભાવા પડે ! ને ચામડીના ન્પગના નાથા
 ત કે ગયો, તો અગ્નિ-ધીજની પતંગીઓને બેટવાનુ ! ન બગે તો
 પગમાધામી શરીર ભાવા બોધી બેટાડ આ તો વગી એ પત્તભરના
 દ્રશ ! એ પડી પડા અનેકોક ૮ ખમર બવન બવેનો પાન નરિ !
 અપિ બવે મોટા નન્ત મદાના ત હોય, પણ જે નળીના સુવાગી
 ચામડીના અધ ૧૧મા ન્દી મર્ધા, તો મગીને ડહાન એ જ નળીની
 ચામડીના શુભકામા કીડાપણેય નન્મ ! કેમ જાણ ડમ્ભરાગનો
 કાયદો કે 'જે નિપયની તને ઘેવછા થઈ હોય તે તને બતાવુ ખગે,
 પતુ એનો ઉપાત્તેગ ડગવ્યા વિના ઉલટુ ત્યા તને ગ્હારી ગીબારીને
 ઘાગે ડગવ્યાજ ડ - !' છુન જે આ સારા તીક જવે ૭ અર્થાત
બનશે માગે, મગીચા ચારા, લકમી નાગી, વવના માગી, શરી
સાડે, આ તત મન્માન મા ! ગમે, છુને માનેવા એ નાગના જ
પ્રતાપે છુવનો વિનાશ મન્મય છે ! એ જ શુભકા પ તડ આવતા
 બેરો પને ડમ દબાવતવે કે કીડાનો ડ અન્ધાણ નીમ્જી બાય રૂપ
 સેને મુનવને નુદન અને નાગી રીને ગ્રી તરીકે ખૂબ નેઈ, વધુ
 જેવા ધમ્મો, એમા પામ્યો અને અમાન મોત !

ઈર્મનાનક પગે - જગતનુ માઝ નેનાનુ જે ભૂને, તો અકાગ
મોનના પવનમાથી રૂટે ને ? પાપુ ભલે ક્યાથી ? પાગ મીને
 કપસેન ગયો એ જ માનેલીના ગર્ભમા ખાગ્થી મડી મવા !
 વગી એ જ સાગી માનેલી મુનદા પાછા મર્ધ-કાગડો-હસ અને
 હ જ તરીકે કમાને મરતો ચા થો ! દુનિયામા આ માઝ, પડુ
 સાડે, એ લત ભયકર છે એવા ગ્રણ ખૂબ રટણ અને ડખનાને

કા ૧૦ તટુવિશે મન્ય મરીને નન્કમા જાય છે ! મારી અને મારી માનેની દુઝમતી રાણી વગેરેની વતથી બ્રહ્મદત્ત વક્રવર્તી માતમી નરડનો મહેમાન થયો ! 'કેવો ?' વક્રો ! 'કેવી મારી ?' મુલ કુરમની પટ્ટરાણી ! 'કહો આ રાગતુ પાપસ્થાનક શુ કામ લાગ્યું ?' ત્યારે, બીજી બાજુ 'એ બધી કુબુલ માયા જ, નાગી નહિ પણ મ સારવધક છે' એમ વરાબ્યના ધર્મધ્યાનક નેવી ધન્નો, શાલિભદ્ર, ધનાજી, મેઘદુમા, મુળાહ, નરિષેષ, વગેરે ઉભા થઈ ગયા !

તમને એમ થતું હશે કે વર્ણોથી જેને અમે મનમા વસાવે અને અમને જેણે મનમા નખેવા, એ મ્નેહીઓને કેવી રીતે વિમરાં વિમરાં ?, પા. એ રાજા અને ઝખનાના ઉન્માદના તાડા વિપાક મમજી જાઓ તો વીમરતુ કાઝ કઢીન નથી ધન્નો, શાલિભદ્ર ક્યા ઉભા થઈ ગયા ? મામે બાગીચ આંચો અને મા મૂમકે રડ, પદા મા ધન્નો અને શાલિભદ્ર પગમાતમાના રટણથી ડગે નહિ ! એ કહે કે, મુખ પામીશ સયમ થરી અરિહંતની આજ્ઞા વહ તો જીવન તો ગમે તે રીતે જીવી વેવાન છે, આશુધ્ય તો ગમે તે રીતે થયે જાનાનું જ છે તો પછી એમણે અરિહંતનું ઘટન એવું માગ્યું કે જાસ નીક્ષા લઈ અરિહંતાની આજ્ઞા વહેનામા જ મુખ માન્યુ નમાન્ની માયાના અને રાજા ઝખનાના પાપ કેવા જાય હર છે, તેની મિતિ ખ્યાનમા આવતા, એ આ જવના મગા, મ્નેહી અને સુપરિચિતને પણ વિસરનાનું નહેજે કરી શક્યા અતરમા શુ રમે છે, તે જોનાની આ વાત હે, પાપ વિચાર કરવા કે ધર્મધ્યાન કરના ઉપર જહારની પ્રવૃત્તિ ઘડાતા વાન નહિ સાગી પ્રવૃત્તિમા રમ્યાવમ્યા રહેના માટે અતર માડે બનાવતુ જોઈએ એ માટે દૃવ્યમાથી પાપમ્યા નડોનું રાજા અને રમણ ડાગી નાજી અહિંસા-અભ્યાદિ, પ્રમા-મૃદુતાદિ, વિનમ-ઉપશમ વગેરેના રટણ-રમણ બરી દેના જોઈએ એ માટે પરમાત્માનું ધ્યાન એક અદ્ભુત આધના છે

માન રમણ અને સાન ધ્યાન માટે મન પર ચાકી મૂક -

પરમાત્માનુ ધ્યાન એટલે ? મહા નાજુક વસ્તુ હાથમા રહ્યો સુનાળો અરિઓ, પણ જો મનનો જગ ઉપયોગ ગયો તો ધન પછ્યો અને ફૂંચ્યો ! એમ પરમાત્માનુ ધ્યાન, જો જગડ ખાલ ન રહ્યો તો ચકાઈ જતા વાન નહિ એ જો સાચવવું છે, તો ભાગે માનમિડ ભક્તિ રાખવી પડશે બીજા સઘળી ભતના નિચારોને દેશવટાની સજા ફરમાવી દેવી જોઈશે જિંદગી માટે નહિ તો એડકવાક, અરે ! એક નહિ, તો પા જ્વાડ, પાચ મિનિટ, પણ એટલા કાળ પુરતુ પરમાત્માનુ ધ્યાન ચિર રાખવા માટે સુખી મંત્રાગ, ખ્યારી પત્ની, વજાની તિભેરી, વિન્નૂત આમરૂ, આ બધાને મનથી કહેવું પડશે કે 'અત્યારે બહાનું ઉભા રહ્યો, તમાન વિકલ્પ અત્યાર નહિ, અત્યારે તો પરમાત્માના શુભો, એમનું જીવન અને એમના અનંત ઉપકારનો જ વિચાર.' ચાર જેવો માણસ ગામમા જેવો પેમે કે પડકે ચાત્રી ! 'હેમ પેઠો ? નીજા બહાર !' તેમ અહિ એ પપી વિચારોને મનમા પેમતા જ પડી બહાનું ઢાંકનાના અહીં ગાજ નવી નની રીત-વસ્તુ માલગી મહારાજને પાછી એ લગાવી ન જાયો હુદયમા લઈ જાયો ઘેર આ શુ પ્રકરણ ચાલે છે ? યોગદષ્ટિ સાચના મંગળાચળુમા આવેલ કર્મમય, કર્મમય અને તરનગાયના પ્રસંગનું

માડ કામ ઉપાડના ન નોનો નામનો દુનનાનો તૈયારી જો, એ -

અથકાર મહાવિને માડ અથ-નિર્માણનું કાથ કરવું છે, તેથી વિધન ન નડે એ માટે એ મજબ કરે છે સારા કામમા વિધન બહુ નડે પાપ કામ કે ખરાબ કામ કરવા તૈયાર થયો, તેને કદાચ કોઈ વિધન જેવું નડતું હોય તો તે પણ નામી બાય, અને સારા કામમા ફરચી દોડતા વિધન આવે ! દા ત-પોતે માચુ બોલવાની તૈયારી કરતો રોય, તો તરત પાડોશી કહે કે 'ઉભો રહે, વેવવો ન યા, સમાજ લઈને ખેડા છીએ આપણે' આ જુઠાઓને પકડવા ધારના ન્યાયા-

ધીશ પણ અવસરે શુદ્ધાટ ખાઈ જાય ! નદાચા પાગવો છે, તો મતી મુરમુદરીને ઘણા વિન્ન નહે છે પણ જેને ચોરી, કે દુરાચાર કવો દોષ તેને શ ? અરે, અવસરે ચક્રનાર પોનીમ ત્યારે ઉભોય હોય, પણ તેનીય આજો મિથાઈ જાય ! મગલમા પરમાત્માનુધ્યાન છે એ વિન્નભૂત કઠીન પાપોનો નાશ કરે છે ઉત્તમ કોનિનુ પ મ માનુ ક્યાન લાવના માટે આત્માને કમવાની જરૂર છે

રાજા ચંદ્રાવત મકેનુ દુષ્ટાત

મમારના વપાદા નેવકો કર્મેનુ બધન લેવાને તૈયાન છે નત્તનો નડો વેડીને મ મસારને એ બરાબર સલાણી રાખે છે પણ ર્મના ગમમા તકનીક દેખાય એટલે જોડે કે 'તત્ત્વીરનુ કામ અમારું નહિ તત્ત્વીરવાળો ધર્મ અમારો નહિ અને આખ્યાન સાબળવાનુ કહેગો તો સ્વિત્ત એ ટાઇમ હાજર થઈશુ પણ તમે ત્યાગની વાત કરો છો, તિથિએ એક દડ પણ ખાનાની બધી કાનેા જ, એટલે તો અમારા પ્રાણ જતા લાગે છે' પછી બીજી મોટી તત્ત્વીરની તો શીય વાત ? આમ સવાગા ન્દેરામી ન મહામૂલી ધર્મમાધના મા બનમાય મોઘી થઈ પડી છે !

નત્ત ચંદ્રાવત સદ એક વાગ પોતાની પામે હેલા દીવાને હિસામે તિતિયા ન છે કે આ દીવો બળે ત્યાસુધી માર ગદિ નસગમા નહી બ્યાન ધરવુ આ દશાનકાશિક વ્રત છે પૂર્વે નત્તઓ પણ વર્મી છતા અને હાનતા ને ચાવતા નત અને પચ્ચકખાણુ, Cોગતા અને મકિ કિતા, ટેક અને નિરમતા અબ્યામો બનતા ત્યાગી માધુભગનો પાનેવી એની પ્રેરણાએ મેળવતા, કે રાજશાહી કમાય આત્મમાધના કરી લેવાનુ ચુકતા નહિ અહા દેશના માલિક પરમાકેત કુમાખાગ નબ સદ્ગુરુ શ્રી હેમચંદ્રસૂરિ ભગવંતથી પ્રેરણા પામીને મોર નતધારી બન્યા હતા ચોમાસામા નગરબહાર

જવાનુ નહિ ! રોજ એકાશન ! પાત્ર વિગરોનો લ્યાગ ! પૂર્ણ પ્રદ્વાર્ય !
 દોને આ ? ગજશારી સુખસમદ્વિવાળાને દયા ખાતર દેવીનુ ત્રિશુળ
 ખાધુ ! બળી મજા તૈયાર થયા ! વાપ્સાહકની કરોડોની આવકમતી
 કરી ! મ કોડોને ખચાવવા પોતાની ચામડી ઉખેડી નાખી ! સામાન્ય
 નિર્ધિતિવાળા માટે આવા દ્વાત એક અત્યુત આલબન છે એવને એમ
 થયુ તેમજે, કે એમની પાને આટલી ઉચી વૈભવવિલાસની પુરયાદ
 હતા એ એ કદ વેડીનેય ધર્મ માથે, આત્મગુણોને ખીલવે,
 ખાનદાનીના ચક્ષુ કરે, તો પછી અમારે તો મક્કમપણે માન
 ધર્મમાધક બનવુ જ જોઈએ. એટલા રાજદારી પ્રપચોની વચ્ચમાય
 જે એ પાતાના હૃદયને પવિત્ર રાખી શકતા, અને તે દહ તકેદારી
 પૂર્વક, તો અમારે એવી ખટપટ નથી, પછી અમારૂં હૈયુ
 પવિત્ર રાખવામા કેમ જ બેદરકાર રહેવાય ? ધર્મની માધના, અને
 હૃદયની નિમલતાનો એ એવો મરસ વેપાર કે એ દુન્યવી
 મોટી મુડી ધરના નાનકડા મ્પી શકે, અને મુડી વિનાનો ગરીબ
 પણ કંઈ રાહ એથી, અહીંના અસમાન પણ ભવિધ માટે
 નમાન થઈ જાય જરૂર ! કહાય કે એવ રાજ કરતાય વધી જાય !
 ત્યાર બહિ પણ એવી પવિત્ર ધમ સાધના અને હૃદયની નિમજતા
 કેળવવામા એવને શી ખટ પછ આવી જાય, કે જેથી પ્રમાદ
 કરવો ?

તાનાના ચોગે - નોહા બિનમાનવાનનો બ નાત મેરા -

ચક્રાવતસક રાજ જના કાઉત્સગ ધ્યાને રહ્યા છે, અને દીવો ખુઝાઈ
 જવાની તૈયારીમા છે ત્યા દાગી આની વિચાર કે કે, આ દીવો
 ખુઝાઈ જશે તો ગજને પ્રધાનમા ખલલ પહોંચે, માટે લાવ દીવામા
 તંત્ર પુરૂ !' એમ કરી દીવામા તેન પુરૂ કે હરે વિચારે કે
 જાનનુ શુ થાય ? વાચ્છા તો એ હોમ કે આ દીવો દયા લાભો

લીગ પણ અવસરે શુવાટ ખાઈ જાય ! મલયાન પાગવો છે, તો મતી મુખમુગીને ઘણા વિધન નડે છે પણ જેને ચોરી, કે દુરાચાર જ્યો હોય તેને ગ ? અરે, અવસરે પચ્કનાર પોલીસ ત્યારે ઉભોય હોય, પણ તેનીય આખો મિચ્યાઈ જાય ! મગલમા પરમાત્માનુધ્યાન છે એ વિધનભૂત કઠીન પાપોનો નાશ કરે ૮ ઉત્તમ કોટિનું પા માત્માનુધ્યાન લાવવા માટે આત્માને ઝમવાની જરૂર છે

રાજા ચંદ્રાવત મકેનું દૃષ્ટાન્ત

નમારના વખાણ એવકો કર્મનું બધન લેવાને તૈયાન છે નત્તરનો સડો વેઠીનેય મમારને એ બતબર મંભાળી રાખે છે પણ ર્મના ઠમમા તકવીફ દેખાય એટલ કહે કે 'તકલી-નુ કામ અમાડ નહિ તકવીફવાળો ધર્મ મમાસથી નહિ બને યાખ્યાન નાભગવાનુ કહ્યો તો વિવાદે બે દાઈમ હાજર થઈશુ પણ તમે ત્યાગની વાત કરો મે, તિથિએ એ-ટ-પણ ખાવાની બધી કરાવે હો, એટલે તો અમારા પ્રાણુ જતા લાગે છે' પછી બીજી મોટી તકવીફની તો શીય વાત ? આમ નનાળા રહેવાથી જ મહામૂલી ધમમાધના આ ભામાય મોઘી થઈ પડી છે !

રાજા ચંદ્રાવત સડ એ-વાન પોતાની પામે હેલા હીરાને હિમામે પ્રતિના કરે છે એ આ હીવો બળે ત્યાગુધી માર જાઉ નમગમા તરી વ્યાન ધરવુ આ દેવાનમશિક વ્રત ૮ પૂર્વે નબઓ પણ વર્મી હતા અને હાનતા પે જાનતા વ્રત અને પચ્ચકખાતુ, હો તા બને નહિંગાકતા, નડ મને નિરમના અજરાઓ બનતા ત્યાગી ગાધુબગવનો પામેથી એરી પ્રેરણા એ મેળવતા, કે ગજશાહી ! માય આત્મમાધના કરી લેવાનુ ચૂકતા નહિ અહાન દેશના માલિક પરમાર્કિત દુમાનપાગ સબ મફગુરે શ્રી હેમચક્રમૂર્તિ ભગવતથી પ્રજ્ઞા પામીને -હો નતધારી બન્યા હતા ચોગાસામા નગરબહાર

જવાનું નહિ ! રોજ એકાશન ! પાત્ર વિગયોનો ત્યાગ ! પૂર્ણ પ્રદાયર્થ !
 ટોને આ ? ચજશાહી મુખસમૃદ્ધિવાળાને દયા ખાતર દેવીનું ત્રિશુળ
 ખાધું ! બળી મરવા તૈયાર થયા ! વાગસાહકની કરોટોની આવકગતી
 કરી ! રા કોડાને બચાવવા પોતાની આમડી ઉમેડી નાખી ! મામાન્ય
 સ્થિતિવાળા માટે આવા દષ્ટાત એક અફળુત આવબન છે હવને એમ
 થયું જોઈએ, કે એમની પામે આટલી ઉચી વૈભવવિવામની પુઝ્યાઈ
 છતાં જો એ કદ વેઠીનેય ધર્મ સાધે, આત્મશુભોને ખીલવે,
 ખાનદાનીના રક્ષણ કરે, તો પછી અમારે તો મહમપણે ના !
 ધર્મસાધક બનવું જ જોઈએ એટલા નજદારી પ્રપચોની વચ્ચમાય
 જો એ પાતાના હૃદયને પવિત્ર રાખી શકતા, અને તે દહ તકદારી
 પૂરે, તો અમારે એવી ખટપટેય નથી, પછી અમારે હૈયું
 પવિત્ર રાખવામા કેમ જ બેઠગાન રહેવાય ? ધર્મની સાધના, અને
 હૃદયની નિમજતાનો એક એનો સરસ વેપાર છે કે એ દુન્યવી
 માટી મુઠી ધરનાજ નબળ કરી શકે, અને મુઠી વિનાનો ગીબ
 પણ કંઈ શકે એથી, અહીંના અત્તમાન પણ બાંધ્ય માટે
 અમાન વર્ધ જાય જરે ! કદાચ કેક હવ નબ કરતાય વધી જાય !
 ત્યારે અહિં પણ એવી પવિત્ર ધર્મ સાધના અને હૃદયની નિમજતા
 કળવવામા હવને ગી બહુ ખોટ પણ આવી જાય છે, કે જોઈ પ્રમાદ
 કરવો ?

રામાના મોજે - મોટા ધિન નાનરાનના બ રાને મેરો -

અદ્રાવતમડ રાજ જરા કાઉસ્મગા ધ્યાને નહા છે, અને દીવો ખુઝાઈ
 જવાની તૈયારીમા છે ત્યા દામી બારી વિચાર કે કે, આ દીવો
 ખુઝાઈ જશે તો રાજને અધારમા ખવેન પડશે, માટે લાવ દીવામા
 તેડ પુડ ! એમ કંઈ દીવામા તેલ પુર ૭ દેને વિચારા કે
 ચત્રનુ મું થાય ? ધારણા સો એ જોય કે આ દીવો ત્યા લાંબો

ચાલવાના છે, ઘડીએક ચાલશે, તો તેમા કાઠ વાધો નહિ આવે અને અહીં તો એમા તેન પુનઃ જાઉંચુગ લખાવાથી, કેડ કાટી પડે અને નમો તૂટી પડે એવી ખાસ્તી ઘડી બેઘડી વધતી હોય, તો ત્યાં સમતાનુ શુ થાય ? કેટકેટવા કુવિકાપો ઉઠે ? એ સમય કેવો દોડ દોડને કાઢ ? દામી પર ગુસ્સાનો પાર ન હો. એમ થાય કે 'ખસ હુ ત્યારે એને આટલી ઝડુ દોડાહી' જ્યાં ત્યાં હડાપણ હડાળના મારે છે ?' હવે ખાલી જુઓ કે આપુ મનમા લાવતા શુ એમ બાન રહે ખરુ કે તુ જોડવા અધારમા ટીકાયો તા એ જ દામી. એમ આટવાનો કે 'ગમા' વગર જો દીવો કદી રાખવાનુ એવુન હડાપણ તાગમા નથી ?' વાહ ! લાઈ, વાહ ! બીજાના માટે શુ તમારા ધ્યક્ષ ? શુ તમારા ધોરણ ? દામી કાહપણ હડાળનામીધ ખરી અને જમારેય ખરી ! પણ આ બધુ અભાગીયા હવડુ નાટક

કર્મના ભાર પ્રભુના યાનવા મે — વદાવત સડ

રા તને તા ઝેઈ એવો નિકાપ નથી એ તા વાનમા વધુ મસ્ત બને છે કેમ વાડ ? એ સમજે કે 'અનતઝાગથી આ દમને પરવશ પડેવા હવને માથે લઢાતી એકની માસારક જળોજથાનો, અથ લામના વેપરાની કે વ્યત્ય ખટાટની ભયક જલ્લજના ભારમાથી પાધ વાળી આપનાર આ જગતમા બીજ છે કોણ ? માત્ર પ્રભુનુ ધ્યાન અને પ્રભુબક્તિ, સત્સમાગમ અને સાધુનેવા શીત અને તપ, વિરતિ અને તત્વનાન મા જ બધા આ માને પેલી જલ્લજના ભારમાથી બચાવનાર છે મને આ દેશાવકાશિકતમા આ મળ્યુ છે કેવો આ હરમ યોગ ! આનાથી મારો આત્મા ઘણો કર્મલુષ થશે તનને તડનીઈ તો પડશે, પણ આત્માનુ મહાન કન્યાણ સધાયે માટે હાવ દીવે ન જુઝાય ત્યાસુધી મારે બધુ વોમિરે, માત્ર પરમાત્માનુ ધ્યાન કરવાનુ 'મુકેમળ રાજકયા, એટલે કેડો કાટવા માડી, નમો તૂટવા લાગી, માયુ ચક્કર ચક્કર ધ્રુમવા માડયુ, પગ કળતવા માલ્યા' છતાં

ગમે તે યાજ્ઞે પણ હાવવાની વાત નહિ ! ધ્યાનમાથી જરાય આશા
ખમવાની વાત નહિ ! દામી પર લેશ પણ આશ્ના-ઉતાવળ થવાની
વાત નહિ થોડા કાળમા ભવના થમણ કેમ મીટે છે ? આમ જ
દેહતા અને મમતા થોડીક વાગ સાચવો તો મહાકલ્યાણ થાય એમ છે !

ધ્યાનના રીત — સાતમા માળની અટારીની પાળ પૂર્વે મેમ
થવાય, તેણે પરમાત્માના ધ્યાનમા થોડીવાગ પણ માનધાન
નહેવાય તો બેઠા પાર છે એ માટે જ્યાં પરમાત્માનું ધ્યાન
કરે, ત્યાં તે મેસાની ડોઈ જ વાત, અને શરીરની
ડોઈ જ વસ્તુ મનમાય લાવવાની નહિ વિષયોની, લક્ષ્મીની,
કે માતપાતની કોઈ પણ પૌદ્ગલિક ભાગડાં ચાલવાની નહિ
ત્યાં તમે પૂઠો કે ભગવાનના અદ્ભુત રૂપના અને મધુર વાણીના
મમળા તો કરીએ છીએ એય પૌદ્ગલિક છે, તેનું કેમ ? ઉત્તર મીધો ॥
તીથ- દેવના રૂપના અને વાણીના શુભ યાદ કરાય છે તે વિકાસ દૃષ્ટિથી
નહિ, કિંતુ (૧) પરમાત્મપણાના પ્રભાવની દૃષ્ટિથી, (૨) પૂર્વની 'સવિ શુભ
હૃદ ગાત્રનરસી'ની ભાવનાના મહિમાની દૃષ્ટિથી, (૩) જગતનું પણ
ત્રૌથી સાડ ધર્મનિ જ મળે છે, એવા પૂર્ણ વિદ્યામયી જોડો કે સર્વ
પૌદ્ગલિક મોહ દૂર કરના માટે પ્રભુના ઉપના, અને મધુર વાણીના,
તથા એમના મહિરની અમલીયતા ઇત્યાદિના શુભ ગવાય છે, કે
અમરણ જરાય છે ધ્યાનમા સંસારીના રૂપંગ, મસારીના મીઠા બોન,
ઈન્દ્રિયોને મળેવા અનુકૂળ વિચારો, વગેરેનો કોઈ વિચાર ન કરે,
તો જ પરમાત્મા વિશે ધ્યાન બરાબર લાગે

ધ્યાનના ચાવી — જગતના અમર ન વો અસ ન વે તે ચતન
અમર લે તે જડ — વળી પ્રશ્ન ઉઠે છે કે જીવની આજસુખીની
માદત તો જડમા રમવાની છે, તો પછી એ પ્રમાણે પરમાત્માને
ધ્યાનમા કેવી રીતે લાવવા ? તો એના માટે વિચારવાનું એ છે કે
'મારા એ નાથને પોતાને પણ સામે જગત કયા ઓઘુ દેખાતું

હતુ ? પરંતુ એમને એની કોઈ અમર લેવાની નહોતી જગતના પદાર્થો કે પ્રસંગો ન એમને ચાલુ કરી શકે કે ન નાશ, ન ગ્રાવી શકે કે ન હસારી શકે જડ એવા સિંહાસનને હુમલાનું હોય તો, તીર્થંકર દેવને હુમલાનું હોય ।' ત્યારે જો પૂછે કે તો શું એ જડ જેવા હતા ? આવું, પૂછતા પહેલાં એ કહો કે તમે 'જડ' એટલે શું મમને છે ? ગુ વાગણીવશ થઈ વિકારી બની જાય એ જડ નહિ અને વીત ૧૦ ભાવમા આનંદલ અવિમરી નહે તે જડ, એમ ? ના, આ ઉધી રમજ કે અવિકારિતા એ તો આધીનતા છે જગતના સારો ન કન્યા, એમા પ્રભુ સ્વાધીન હતા તેથી જ સામેના જડને, ગગદ્વેષથી નિનિમુક્ત એવી નિર્મળ પરાયણ નિષ્ઠી જોતા એમને આનંદતુ હતુ એ એનાથી લાગણીએમા તણાઈ જતા નહોતા નાટો જ એ જ સાચા ચેતન ગણાય જડમા જે લાગણીવશ થઈ તણાય જઈ તેણે ચેતન્ય ન જાણવું ? ચેતન્ય તો ગુરુ જ્ઞાનમ્વરૂપ છે, જો એમા રાગદ્વેષની, મોહ મમતાની કે અભિમાન-તૃષ્ણાની લાગણીઓ ભરે, તો એ તો કલમ્વેષ છે, ચેતનને કદંબુ કરનાર છે મારે એવી લાગણીઓમા તણાવામા તો આપણે ગુરુ ચેતન્ય શુભાવી કુલ જડ બન્યા ગણાઈએ એટલે કે કહો કે વસ્તુ જોધને રાગદ્વેષ = વામા જડતા છે વીતરાગ નહેવામા ચેતન્ય છે મંમારમા નહા એટલે જડ-સંયોગ તા દેનાનો જડ-પદાર્થોના રમ્યા એ કાલવવાળું તણાવ છે પરમાત્મા એમા કમળ જેવો વર્તાવ ગમે છે, ત્યારે અધમાત્મા કીડા જેવો વર્તાવ ગમે છે

કુલાલ મનાં માનમ નાનાર મને એમ ત્યાં કમલાની ધુન એવા પરમપરિત પરમાત્માના જ્ઞાનમા કેમ સ્થિત બની ગહેવાય, પરમાત્માના જ્ઞાનમા અવના કેમ ન આરવા દેવાન, તેના મારે રાજીને પડી તડેલરી છે પાછી કંડને ફાટવું હોય તો ભલે ફાટે, પડને તડવું હોય તો ભલે તૂટે, મોના કામ ચવાના દોય તો ભલે

ચાય, પણ 'અપાણ વેનિગમિ'તો અળકા જીવતું અને સુવિશુદ્ધ
 નેવાનું, -એજ જિનલકાનો એક નિર્ધાર છે એમા શી નવાઈ?
 એ નિર્ધાર ઉપર નવનવી ઉચી ધ્યાનમાત્રમા એ ચઢે, એ મહજ છે
વેપારી મોટ વેપાર અને નફા મોગમમા કરી લે છે ફાસી આજે
ધમના વેપારી આ ગજના ઉંચા ઉંચા ભાવ ઉપી વેપારમા અગ્રણ્ય
પણે નિમિત્ત જની નહીં જેમ જેમ એ દીવો વધારે ચલાવે છે, તેમ
 તેમ સભ્ય અદ્ભુત મહિષ્ણતા અને યાનને ડેળ-ચે ભાય છે ! જો કે
 દામી જમણામા છે, પણ નિમિત્ત મારામા ચાય છે એમા વિશેષના
 એની કે દીવાની નથી, પરંતુ ગજની પ્રતિનાની, ઉચ્ચ ભાવનાની
 અને મહાન ચોચતાની છે

ખીજના મોખમા નિમિત્ત ન મને નાણીના વિવેક -
 માણે મા ધ્યાન રાખવું છું કે આપણે નગ્નમા નિમિત્ત ન જનીએ
 અલગત પ્રતિ વિવેકની ભેદએ ઇન્દ્રાણી ઉપનો અગાર, છતા
 વિવેકનો ખજાનો સમોવચનમા ભરે પણ જૂજ મર્યાદાથી તે
 સમજે છે કે જગત ભરે થેનુ ચાય, પણ આપણાથી થેનુ ન થાય !
 જગતના જીવો માડ માડ અહીં મારા પરમાત્માની વાણી નાભજ-
 વાનુ પામ્યા હોય, વગી અહીં માન પરમાત્મા જીવોના હૃદયમા
 અનતકાળે દુવલ એવો પેનાગ તત્ત્વજ્ઞાન મહિત પેમાડતા હોય,
 ત્યા અમે જો એ જીવોને અમારો એક ચેનચાગો ઉપનો કે ચેપ્રાનો
 જતાનીએ, તો જીવોની કુર કતન થઈ જાય ! પ્રભુએ આપેલો વેશવ્ય
 બાજુએ રહી ભય અને વટમગી વધનાનો ચાગો ચિત્તમા ચોગી
 જાય ! ઇન્દ્રાણીમા પણ પૂ. વિવેક હોય ,

આજના ઝેર આર્થન મમતી રાન ! -ચાત પણ નાચી છે કે
વિવેકને જીવોની આ મહાન ભાવ ચા હૈયે વચી જ હોય
 એને એમ ચાય કે જીવોને જિયાગજોને ક્યા અમે પાપના પોટલા
 બધાનીએ ? આજના મજે પણ આવા ઝીરનો પાકે છે એક

ભાઈ, પુત્ર નહિ હોવાથી એક પ ની ઉપન ધીજી મુખી ઘરની ડગ્યા પગ્યા ભાઈ જેસવાળા, ગ્રામીન અને વિવાસી ભાઈ બહુ મુશ્કેલ તેઓ, કે પતિ કહે કે આ તમે બહાન બાજો ત્યારે આ મારા કપડા વેશ દાગીના પહેરતા બાજો, 'ત્યારે ભાઈ કહેતી કે 'ત્યા અમારે કેને બતાવવું છે? ઉપદા બિચારા કેટલાયજીવો અમને બેઠાને પાપ બાધે' આજની ગૂંગાની પદ્ધતિ જગત પર ઝેરમય પાપની પ્રભાવના કરી ની છે, કંઈ નિદેશિની મીઠી ચાલતી પવિત્ર જીવનસરણી પર કારમા ખજર પ્રકાર કરી નહીં છે. તેની સામે આર્યદેશના ચિંતકોને, વડેગઓને કેમ કંઈ પડી નથી? સદાચારના પ્રાણવાળા આયદેગમા કેમ આવી મયાદારહિત રેગન, ઉભટવેશ, ઉભા બોલીચાલી ચાલે છે? કહે કે એ આપ જગતને જમે છે, માટે પીરસાય છે આપ જગત પરનું કોઈ માણુ ન પરરૂપ જોવા તૈયાર ન હોય તો, કોઈ મોહક શબ્દો સાલજના તૈયા ન હોય તો, ચેનચાળા કરનાર શું છે? એને બધું ભૂલવું પડે, મૂલ્ય પડે

નિદ્રાણીઓ પમોનસરણમા આવે પણ એમનુય એ ક્યાન, 'શુ અનુભૂત મારા પન્માત્મા છે? શુ તેઓનુ આત્મપરાક્રમ છે? કેવી અજ્ઞા જ્ઞાન ગા છે? શુ એઓની વીતરાગતા! અરો! પ્રભુ મારા! તમને કોઈ કોઈ વાર નમસ્કર!' બુદ્ધી બુદ્ધીને એ વાનાં કરે, ટમી ટસી? પ્રભુના દશ ન કરે બસ, એક ધારાએ પ્રબુવાળીનુ અત્યંત બહુમાન આ રસ સાથે શ્રવણ થાને! કોઈ રૂપના પ્રશન ક્યાની વાત નહિ, કોઈ કટાક્ષ કે વાના નહિ એકવી પ્રભુને જોવા સાલજનાની જ વાત એમા સ્વય હૃદય પવિત્ર ગમે અને ખીજના હુનાય પવિત્ર નહે આજની ભટ રીતરસમમા પોતાનય હૃદય મલિન કરવાના, અને ખીજનાય મલિન કરવાના

ચદ્રાતમ ની ચડ જેવી મીનન મમતા — ક્યામા રાજા વધુને વધુ મકકમ બને છે હવે દાગીને તો તત લાગી, 'રાજા

માહેળને ખલેવ ન પડવા દઉ ' એટલે આરી આરીને તેલ પુગી નર છે ત્યાં એકી તો ગજા હવે મન્વાની તૈયારીમા હે પછુ જાણે 'વિધન વેડીને, કટ સડીને, તકનીક ઉઠાડીને જ્ઞાસુધી વમ ન માધુ, ત્યાસુધી માનમા ધર્મ ખીજ કનાથી? આત્મામા બરાબર ચન્ગળે કે પચે કના સી? ' એમ જરી ચઢાવત મકે ચઢ જેવી નીતળ મમતા જાગરી? નાતે ચાલ્યા વિના જે કાગિયો ઉનાયો તે પગ? શુ શેરડી ચાલ્યા વિના એમજ ગળે ઉતારી દીધાથી જમ આરે? ના, એ તો આરીને ઉતારીએ તો પચે તો જમ આરે તેમ નય ભોગ આપીને તકલીક સડીને ધર્મ અને પન્માન્માનુ દ્યાન થાય તો જમ આરે, તો અતતતમામા પચે ભોગ આપવા માટે અગવડને વહાની કરી પડે, પ્રતિષ્ઠાતાને અનુકુળતા ાનવી પડે પછી નુઓ હે પચેવા ધર્મનો મહાપ્રભાવ કેવો હે!

મમતાયા સારિત્ત્વા ખીજે, -ગતએ બરાબર કમતા જાગરી શરીર તો હવે અપન્પાર પીડા હવી, પછુ દ્યાન મચોટ જાગ્યે રાખ્યું! તમી પગ ડોહ રોપ નહિ! પોતાની પ્રતિના માટે એવો ડોહ પશ્ચાત્તાપ નહિ, કે કયા મે ઉતાવળે પ્રતિજ્ઞા કરી નાખી! પ્રતિજ્ઞાના પાવન અગજ રાગ્ય શુ હે પ્રાણ શુ, ગો/ના પર લોનુપતા નહિ! જીવનમા નારિત્ત્વકતા એમજ ખીજે હે અને એ મપાન નુદન પગિણામ લાવે છે, તેમજ લવાતગ માટે પગ ધર્મપિણાનુ નુ ર અરમણ કરે છે એના બલ ખીજા ઉપર (૧) ગેવમા ધમધમનાથી, (૨) કર્તવ્ય હે પ્રતિનાની પાછા ખોટા પશ્ચાત્તાપ કરવાથી, અથવા (૩) જડની લોનુપતામા જગા પચ્યા નહેવાથી -ઈત્યાન્ના રીધે જીવા હાથે જરીને પોતેજ પોતાના સરવને હાથે છે, પરિણામ ભુ હ લાગે છે, ધામિકતાનો અને ચાવત માનવતાનો વિનાશ કરે છે ગજાનુ મમાધિમા મૃત્યુ થયું, કાગ કરીને એમનુ ગમન થયુ સ્વગમા! શી લાઈ! ખોટ આરી? આ મગ-મૂનની કયા મૂકી, દિવ્ય શરીર

મર્યુ તુઝે જુનાન્ય મટીને મહા વિગાળ સ્વર્ગીય વૈભવના રાજ્ય મળ્યા ! એ તો પોંગલિ લાલ ! પણ પૂછે કે આત્મિક લાલભા ? એ, કે સ્વર્ગમા આ આનંધનાના હોયા રેળના હિમામે ધમ ધન અને એના ઉપદેશક પરમાત્મા ધન દ્રહાજન અને પ્રીતિભક્તિનો ના વવી ગયો ! સમતથી પાતાની કાયાને ઠમવાનુ કેવુ સુદર પરિણામ !

આત્માનુ જતન કર્મ અને સમજ — એક યત્ર આવવાની પાછળ કેટલાં જીવેનો સ્વ-ધાણ નીકળે ? ‘તુ જ કહાવ્ય જો એ યત્રમા કીડા તરીકે જન્મી ગયો તો મારી શી દશા ? અનાતાનો કેવો જન્મો ઉદય !’ આંખો વિચાર આવે ? જગતના જીવોની, જીવે નહિ તો માનવોની તો કડેલ સ્થિતિ નિહાળે નો પણ ખખખ પડે કે એ ડેવા કેવા અશ્વત્થાના રાજ્ય, ડેવા દરિદ્રતાના અને નાસ-તકલીફના રાજ્ય, અને ડેવા અપયગ-અપમાનના ઉદય ભોગને છે ? દુતાય પાછુ ધર્મનુ તો નામ નહિ ! અહીં રાજા ચંદ્રાવત સકે રાજશાહી સ્થિતિમા પણ પ્રતિજ્ઞાપાવનનો અન સુદર એકાન ધર્મ ધ્યાનનો ઝંકન ધર્મ સાધવાનુ ભગીરથ ધર્મકાર્ય જુ ! કાયા ખોઠને પણ આત્માની જતના કરી ! જતનાએટલે સાવચેતી-અક્ષણ એવિના ધર્મ નથી, ને મમજ વિના સાવચેતી-અક્ષણ નથી જતના માટેનો આ જન્મ છે, ને પાછુ અહીં તમને શાસનના પ્રતાપ નમજ મવી છે ! હવે જો જીવની જનતા નહિ ખીલે તો ભાવિધમા શુ ? ત્યા આત્માનુ જતન કરવાનુ અને ત માટે મમજ મેગવવાનુ સુરકેલ છે આ જતના અને ધર્મ માટે ગજા ચંદ્રાવત સકની જેમ સુખ શીનતા તે કવી જોઈએ સુરકેલ નથી એ ‘જાતના સુખ કવકિત છે,’ એ જુઓ, જગજગ જુઓ, તો સુખ અને ! હાજરો જગતના સુખ કલકલત આ ગીતે

ન ના સર પાપા ન પન આપણા નુ ન પુ યાવ્ય —

જગત વિવિધ છે, સનેનરમા મટી સુ-સુદરીનુ કોઈ નહિ ના

મગ્ધના પેટમાં આળી ને આળી જગાઈ ગઈ માઠીમારે મગ્ધને બકાન કાઢ્યો 'મગ્ધ આટલો ફૂલેલો કેમ?'-માઠીમારની આ વિચારણા ઉપર મગ્ધનું મોત છે ત્યાં ખૂબી તો તુઓ કે ને મગરમગ્ધ પાપના ઉચ્ચથી કપાય, તો મુગ્ધમુદ્ગીને બચવાનો પુણ્યોદય જાગે ! જગતના પુણ્યોદય કેઈકે બિચાન જીવોના મૃત્યુ સુધીના પાપોએ જાગે છે આ પુણ્યોદય ! એના પર તો વિરાગ થાય એવો છે વિચારો કે તમારો રાજનો સચાર ડટલા જીવોના મૃત્યુ સુધીના પાપના ઉદયથી આવે છે ? કેટલા જીવોના ઘોર પાપના ઉદયથી તમારા એક ટક તૈયાર થાય ? કેટલા જીવોના ઘોર પાપના ઉદય થાય ત્યારે એક કપડું તૈયાર થાય ? ખેતર ખેડાય ત્યારથી માડી, ખેતરમાં ઘર કરી રહેલ ઈંડા-ઈંડી વગેરે કેટલા અઢળક જીવો વરસાદમાં સાફ થઈ બચ, કપાસના પાક વગેરેમાં તથા મીઠામાં કેટલા જીવોના કચ્ચન્ધાણ નીકળે, એનો હિસાબ માંડો ! તમને વિષનક્રિયામાં શાતાનો પુણ્યોદય મલે એમાં કેટલાની કતલ થાય ? નવ લાખ ગભજ અને અસખ્યાતા ખીજા જીવોની કતલ સાબળી છે ને ? ખીજાએ કરેલ આ કતલ પર મને મનુષ્યભવ મળ્યો-એ ને મમજનુ, તો ધર્મ સિવાય ખીજ ન ગમે. એક મવારથી ખીજ મવાર સુધી હું કેટલા જીવોને ઘોર પાપોએ ચતી અશાતા ઉપર શાતા મેગવું છું-ને આ વિચારો આ આવે, તો તે જગતના પુણ્ય પર તિરન્કાર છૂટ્યા વિના ન રહે, જે હૈયું હોય તો !

જગતના મુખો જોતને ડમ ન ગમ —એ સુખો પ્રત્યે કેમ એને અદરખાનેથી કાળો ઉદ્દેગ હોય ! કાણુ એ છે કે એ જાણે છે કે, 'કેટલાય જીવોના જીવનભરના સુખનો નાશ કરે એવા પાપના ઉદયે મારા સુખનો એક દિવસ પુરો થાય છે ! ત્યારે એવા સુખ ઉપર શું રાજ થવું ? શું ગવ લેવો ? કે જોછું મગ્ધુ, તો એમાં

શી અદ્રસોમી માનવી ? એવું તો બોધુ મળવામાં ઉદ્દેશને બદલે ઉલ્ટો આત્મિક નાચો ઉત્થાસ ન અનુભવ ? મારા વીતસગનાથે તો, માન અરિહત દેવે તો આ ઉત્થાસ શિખ્યો છે

યો ૧૧૮ માટે અધ્યાત્મભાવ નો, એ — ધન, દુદુળ વગેરે જેમ શ્રીમતને સમારવધક બને છે, તેમ અધ્યાત્મ વિનાનો શાસ્ત્ર જ્ઞાનનો મોઢક પડિતને મસારવધક બને છે જાણ કે સાચો પરજ લોઢમાં ચરી ખાવા માટે એ મન્તાન હોય છ એનો ઉપયોગ એ ક્યા કરવાનો ? બીજાને નિરુત્તર કરવામાં, પોતાની અધમમની વાતોને શાસ્ત્રથી નાખિત ઠરી લોકને ઉધે રમ્તે લઈ જવામાં, નાધુને હલકા પાઠવામાં ' જ્ઞાનીના વચન પર શ્રદ્ધા નથી મન્માર્ગે ચાલનારને દુયુક્તિના ગોળા પર એ એવો ચઢાવે કે સન્માર્ગથી પેલો બિચારો ચત્તોપાટ ઉઘટી પડે' ધની ધનથી મદમા ચઢે કે પડિત પડિતાઈથી મદમા ચઢે કે અધ્યાત્મભાવ વિના માગ નથી બની શકાતું, તેમ શક્તિ આમથીનો સદુપયોગ નથી કરી શકાતો

અધ્યાત્મ એવે આત્મા કે પ યા જાણના અનિગર ઉઠી ગયા પર મારમાના ઉદ્દેશથી જે શુભ ક્રિયા ગાય તે એવું શુભ વચન તે અધ્યાત્મભાવ અધ્યાત્મી પુરૂષ મમ્યક ક્રિયાનો ખૂબ ખૂબ ખપી હોય ક્રિયાઓ મમ્યગ સાથી ? ક્રિયાઓ આત્માને ઉદ્દેશીને ઠરે છે માટે આમાં ત્રણ વાત થઈ (૧) આત્મા પરથી મોહનો અધિખર ઉઠી ગયો હોય, (૨) બીજું, ઉત્તમ ક્રિયાઓ આવી હોય અને (૩) ક્રિયાઓ પણ આત્માને ઉદ્દેશીને થતી હોય અધ્યાત્મભાવ આત્મામાં આ બધું જમાવે-મોહ પર કાળું, વિશુદ્ધ ક્રિયા અને શુદ્ધ ધોય

અર્થ — એ હજી મોહની ક્રિયા તો કરે છે, તો પછી મોહનો એના પર અધિકાર કેમ નહિ ઠહેવાય ?

ઉત્તર — જગતમા સાપના જેવથીય ધેમા કમાનાન મદારી લોડો છે, તો શુ એના પર માપ અધિકાર જમાવી જાય ? ના, માપનુ એ કાઢીને પકડ્યો એટલે માપ અધિકાર વિનાનો થઈ ગયો નદારી માપનો પત્રી ઉપયોગ કરે ખરો, પણ પોતાનો અધિકાર । પીને અ રાત્રી માળમ વખતે નગદેપો ઉપયોગ કરે ખરો, પણ એ દેવા કરવા, કયા કરવા, એમાય એ આત્માને દેના બહુ અઠના નહિ દેવા, એની અમર વાત્રી આત્મા પ થી દેની ભૂમી નાખવી, વગેરે અગે અધિ । હાયમા રાખીને એને વાસના નટે ખરી, પણ વાસ નાની નાહ એણે પકડી ગએલી । એટલે વામના પાછળ એ નિવિવકી કે દીન-એશિઆળો ન બને રાગનો ઉપયોગ દેવો ? દિલગે છે, વહાલ પણ કર, પણ અધિકાર હાયમા રાખીને । એ તો મ્હે છે કે ‘ વહાલ ઠડે છુ, પણ ભે લાઈન જહાર મયો તો તારો-મારો મળધ નહિ । માટે ભે ચોરી ન ઠતો, અસત્ય ન બોવતો, ઉદ્ધત ન બનતો, ધમ ન ભૂવતો ’ દિકન પર આ દેવો મોહ છે ? પોતાના અધિકારાળો, મોહના અધિકારવાળો નહિ । અવ્યાત્મભાવમા પાપનો ભય છે સંસાર પર ઉદ્વેગ છે, જડની લીલામા ગાડપણ લાગે છે, ત્યાં મોહ મો અધિકાર જમાવી શકે ?

અધ્યાત્મના દીના વિનાનો આત્મા રત્નેભરી ઝાંઝાની ઝુમ છે એમા છતાં રત્ન ન મળે છતી અકુપિપકાઓ ન દેખાય, ન બોગનાથ અનુભવાત્રી દેવો એ અનુભવે છે । ભે અધ્યાત્મ વિનાની પડિતાઈ, અધ્યાત્મ વિનાનુ ગામનુ જ્ઞાન મસારવૃદ્ધિનુ ઘરણ થાય, તો કહે એ પોએ પડિતાના પગિપામે શુ જહાહરી મેગવી ? દૂકાઈ જતા મસારને લાગો લયક કરવાની ને ? ભે અધ્યાત્મના ભાવ વિના ધર્મશાસ્ત્ર ભણે, તો પણ તે નસાર વધાવવા માટે બને છે, ત્યારે ખખી તો જુઓ કે એવા ધર્મશાસ્ત્રની તો નહિ, પણ મંસાવિદ્યાના શાસ્ત્રની

કેળવણી આપવા જેવી નસારને વધવા-વધા વાની પ્રવૃત્તિને જેન ધર્મની સેવાના નામ અપાય છે । આજના જગતનુ વિજ્ઞાન અને અને શાણપણ જુની કોટિનુ કે ।

મનજ્ઞાન કે જીવનમા ક્રોધ, ખુમારી વગેરે કષાયના ઉપયોગ, અને મુન્દિયોના ત્રિષયમા પ્રવૃત્તિ થતી હશે, પણ એના પર બાધુ આ માનેા જોઈશે, પણ નહિ કે એનો દાળ આ મા પર । એનુ નામ મોહનો અધિકાર ઉઠાડવાની પ્રવૃત્તિ જ્યાં જ્યાંયનેા ઉપયોગ થતી વખતે કરાયો આ મા પર અધિકાર જમાવે છે ત્યાં જોણેલા ધર્મશાસ્ત્રના જોર પર એ લોકો મહાનતધારી પતિન સાધુતોને હલકા પાડવાની નાદાનીયત પણ કરે છે એ કહે છે કે 'એ જઈ આ નાધુઓને ? સમા જના માવ ખાવા, નિષ્કય પડી નેવુ ' પણ આવુ જોણનારને એટલી ખબર નથી કે એ સાધુઓ જે પવિત્ર જીવન ચુલારે છે, એ મોટી મહિયતા છ જગતને પતિન બનવાનો આદર્શ આપ છે, જેન સમ્પત્તિનો નારસો ટકાવે છે, એવી મહિયતા કોરા સાવલુની નથી, મંથા, મીટિંગ અને ઠરાવોની નથી પૂર્વે પડિતો હતા, પણ અધ્યાત્મી ત્યારે મોખના પૂર્ણ અધિકાર નીચે જામ કરતી આજની કેળવણી શુ આપે છે ? આર્યતાને ધીમુ જોર પાળા પાળા એ કુસંસ્કાર અને કુપ્રવૃત્તિ શિખવે છે વાસના અને વિકાર જગાડે છે, કુમતિ અને અજ્ઞાન પાયર છે, આત્મશાંતિની નજીબની સ્થિતિને દૂર દે કવાનુ કરે છે, ધર્મની સહી મહી નીતિને દૂર દે કી દેવાનુ બયાનક કાયે કરે કે । આમ આજની કેળવણી કેટલાય જે આપ છે । જે પરીક્ષા લો તો બહુ ટકા રિજાઈ મને । તો પછી બહાર જ્યાં લાવિયના અનત જીવનને બગાડ તેના જેવ નિત્ય પીરમાતા હોય, ત્યાં જો ત એર લગને ઘેર આવેવા બાગકમાથી અ કાઢવાની વાત નહિ રાખો, તો કપના કરો કે શું પરિણામ આવશે । । આજે સંશોધન ગ્રંથિ, ઐતિહાસિક દ્રષ્ટિ અને સમન્વય ગ્રંથિમા મનાયેલી વિદ્વત્તાએ

શાસ્ત્રોના ભાવાય, તાત્પર્યાય, પારમ્પર્યાર્થને, તથા બોધ, ચિંતન, પરિણમન અને અનુભવજ્ઞાનને ભૂલાવી નાંધા ! પછી આત્માના પરિણમવાનું શું ? આત્માની વાતો કરના । ગાંગે, એ પણ અધ્યાત્મ વિના જો ભણાય તો મંત્રાર વધારે, તો પછી આત્મની અધ્યાત્મ વિનાની કેવળ ગુણે જડવાદની કેવળથી આત્માની અને આત્મવાદની કેવી ઘોર ખોટો, આત્માને ક્યા કેવળ અને કેટલો નીચે પડશે, એનો વિચાર કરો । એમાંથી જાતને અને આશ્રિત કુટુંબીઓ વગેરેને ધયા વવા અધ્યાત્મભાવ ખજા નિતારવાની જરૂર અર્થે ત્યારે માનવ જીવનનું મહાન પુણ્ય મળેલું છે, તો એમાં મત્ પુરુષાર્થ ભેળવી મગગો, પણ એ માનવ આયુષ્યનું પુણ્ય પત્યા પછી ઇચ્છશે તોય જીવ સત્ પુરુષાર્થ નહિ કેળવી શકાય ! તેમ પુણ્ય વખતે અસત્-ઉલ્લેખ પુરુષાર્થ કેળવેલા ભારે પડશે ।

માનવ ॥ મગગડાના આત્મચિંતાનું નાણું — આજે તો માનવને ડાસ-મચ્છા પીડતા હોય તો ફેલીની મગવડ ! ઉદર નડતા હોય તો એનો પ્રાણથી નિકાલ કરના મ્યુનીમીપલ પાનરાની મગવડ ! કોર્ટમાં જુઠ ચલાવવા વકિલોની આજ ખજા મગવડ ! ભોગનીય મગવડ અને વિલાસનીય મગવડ ! ઇસ્ટર્ન ધણી ધણી અનુકૂળતા આજના ઝાળે કરી દીધી પરના કેપ જોવાના અસહાયતાનીય આજના માનવોને ખૂબ મગવડ ! કેમકે એ જાણુ કેપ ભટકતા કરે અને પ્રદર્શન કરે ! ખીજી જાણુ એ જોવામાં પાપ છે એવી માન્યતા ઉડી ગઈ ! આટલી ભયજન સ્થિતિ હોવા છતાં તમને તમારી જાતની કે તમારા મતાનની ચિંતા ન થતી હોય, તો તમે પોતે તમારા આત્માના કે સત્તાનના શત્રુ જ થના તો ને ? મમ્મણુ સુમ્મને સાતમી નરકે કોણે નાખ્યા ? આત્મચિંતાને ભૂલેલી પોતાની જાતે જ

પ્રાપ્તિ કેવી હશે ? અને આત્મભાવના આપણે જીવન કેવી નીચ ? ત્યા આપણ આત્મ દેશમાં જીવામાં જીવી દેશના તરવોની વાતો પીન પાતી દોન, વળી મહાન ગાત્રો સાબળવા મળતા દોન, તદુપરાત ગાત્રો સમજના માટેનું મહાન બાધ્ય અને હુદ્દિ મત્યા હોન, તેમ છતા આત્મ મભાવની ગમત્ય વડ કાળજી ન ન જાણ, એ તો ખૂબ કમભાગ્ય કે ! આ તો બેટરી ડાલી સ્થિતિએ વદના છીએ, ત્યાંથી પડકારાની તેડી મોતી મૂર્ખાઈ થાય છે ! મળેલી મોહ સામગ્રીને નમારના ઉકાંડે નાખવાતું થાય છે ! નજા ગ્રાણી ભરને પ્રયત્નનું અનુષ્ઠાન મન્માન કરી વડન કરવા જાની જાનનાની સાથે આત્મભાવ હતો, તો બેટરી ડાલી વિદ્યન નહે જ વાનમા એ સાધે છે ! એને એમ થાય છે કે ' જો હું પ્રભુને નમસ્કાર આડખંથી વડન કરવા જવાનું અભિમાન કરીને જીવે, તો એવું જોઈ ન ઉભ ન નાયથી જીવે, કે મારે એ નવો કોઈપણ ભાગે ફક્તીમત કરવાનો જ વડી ધર્મ, ન કરી મઠે તેવું વડન કરે ' પછી શું ? એ જ કે ત્યાં જ દીક્ષા વધને વડન કર્યું એ અધ્યાત્મભાવની આત્મામાં જોડાઈ તો એના કા હો મવારથી માલ મુધી સનાર મિવાવ કર્યાં થા ન આવે પરિણામ એ કે મુખમાં છકેવ અને હુ જમા પોખો પાડ નહિ ! !

પ્રતિકૂળ એના પા નમાનો મ નહિ મને મનુકૂળ એના પા નમાનો આ નહિ અ ન ? — છતી ધમમામગ્રીમાય અધ્યા મભાવની ગરુડાજીને વીધે બહાના કાઢનાના કે ' ઉપાધી ઘણી છે, ઉચમગ નથી, સગરડ નથી, પ્રમાદ છે, અવસાય નડે છે, બારે કર્મી છીએ, ' વગેર વગેરે ધર્મમાધનાથી દૂર રહેવા આવા તો કેઈ એપણ ! આજે આશ્ચર્ય તો એ છે કે નનાગ્રી સામગ્રી બારોભાર અગવડ અને વિદ્યથી ભરેલી હોન તો પણ મસાર પર કેળો નહિ, એસાર મામે બચાવ કરી સંસારને સાધવાથી

દૂર થવાની વાત સરખીય નહિ ! ! ઉલટું અસાધ્યને મુધારવા મધે એવો ! કે લોહીના પાણી કરે, લાતો ખાય, દેહા શ્વાસોશ્વાસ મુધી તેને વળગી રહે ! પરંતુ કહાપણ એ છે કે આ નિશ્ચિત મુધારો, અને કમમા કમ અનુકૂળતાનાજો ધર્મ તો જરૂર ખૂબ માધી લો પ્રતિકૂળતાવાજો નસાર જરૂર હોડો દીકરો લાતે મારે છે તો એના પર ના હોડો પસાની તગીમા મિઠાઈના લોગનનો સમાર, સિનેમા જોવાનો સનાર, કેશનનો સસાર, ગિસ્સાને પ્રતિકૂળ છે, માટે એ ત્યજે મોઢ આપણને બેભાન કરી શકે નહિ ' જરૂર પડે આપણે એને બેભાન કરી શકીએ સમાગને કપી દઈએ કે " તારે મારા આત્માની નેવામા રહેલુ હોય તો રહેજે, બાકી એ ફિવસો ગયા કે તુ કહે એ જ માફ જીવન-કલ્પ માનુ ! કે તુ કહે એટલુ જ ક્યાં મરુ ! હવે તો તને પોપવાને બદલે શોપવાની વાત છે કેમકે તને સપૂણ શોષી નાખનારા અસ્પૃશ્ય દેવનો હું અનુયાયી છું "

આત્મ જુલાને કુલ માથે ડેપો મળ્યા — મુરનુદરીને કિના ઉતારી વાળાનરે વેશ્નાને વેચી દામ ક્યાં અને મચ્છના પેટમાથી હાથમા આવેલી એ જ મુ-નુ રીને માત્રમારે નળને લેટ ધરી ! વિવેક અને ઉદારતા યા વનેલી હશે ? ધોળા વપડામા કે કાગામા ? રોડી ખાનારમા કે મિઠાઈ ઉડાવના મા ? બાર પડિતાઈવાળામા કે અંજાનીમા ? મહા બજવાનમા કે અબળામા ? આતો મદ અને ખુમારી તમારી છાતી ન ભરી વ્તય, એ માટે આ વાત છે આત્માના શુદ્ધ તન્ત્ર જુઓ, તો કલ્યાણ થશે એની ચીવટ ચોક્કસાઈ નખો ક્યા શુભો ? ઉદારતા અને ગભીરતા, સૌમ્યતા અને દયા, સગળતા અને નિભયતા, પરમાર્થ અને પરોપકાર, જગતમા તેની સુવાસ ફેલાય છે, એના પર ગમે તે માણસ પોતાનો અધિકાર જમાની શકે છે, એને ધાગણ કન્નારા પૂજ્ય છે

કાન્ટા વાંચેને જાણ-પ શાવા મરો છે ? કાન્ટા જો છે, કે પાપી જગત પદા માને છે કે જમાન પ્રત્યે જીજ્ઞાસા ન જમે, પણ પરમાર્થ કરે, અપના ન કરે, પણ પરોપકર કર, દિના અને કુરતા ન કરે પણ દયાને સૌમ્યતા નાખવે, મુદ્રતા અને ઈર્ષ્યા ન બતાવે, પણ ઉદારતા ને ગળીસ્તા રાખે ! જગતનો પાપીમા પાપી પણ ઈર્ષ્યાનો કે ' માગી મામે ડોઢ વ્વાર્થી ન બને નિર્ણય ન બને, નહાડુ ન કાઢે અપમાર કન્યારો ન બને, વૃષ્ટા ન બને, નુરુ ન બને ! ' જગતના છત્ર માત્ર આ ઈન્ડે છે ! જો મુ નુચને છે ? જોજ કે દુવનના જો શુભુકપ છે, અને કમાપોઅય છે માગી ચીજ ઉદારતા છે, કપાળતા નહિ, મત્ત ૭, જુઠા નહિ, પરમાર્થ છે, સ્વાસ્થ નહિ, આવકાન્વા યોગ્ય દયા છે દુરતા નહિ ! જોએ નમી થયુ કે જગતને મુખ આપના કાન્ટા ૭, દયા ૭, દાન ૭ પરોપકર છે, મત્ત ૭ જાતમાના જો ને શુભો, તેનો ઠેકો અને મરવાનગી, પાકિય પગ નથી જનજીવામ પગ નથી, પણ આત્માની મુવાયમતા પર છે જમાન જેવો હોય તે પગ મુવાયમ બની શકે છે, અને ઉદારતાદિ શુભો કળવી શકે છે માછીમાર આમ જમાન ગણાન, પણ એણે મુકર મુરશુદ્દીને જાતે ન નખતા જાતને મોપી ત્યાગે સનાન જો છે કે ઉદારતા, પરમાયવત્તિ વગેરે વગેરે શુભો કેરી ગીતે મેળવવા ?

ત્યાગની રાણી — જે ચીજ માટે જો માન્યતા આપે કે

(૧) આ મેળવવામા માગી ડોઢ લેશયાની કે મહેનત નથી અથવા

(૨) આ ચીજ જ કિમતી નથી અથવા

(૩) મા ! આત્માના કરતા વધુ કિમતી નથી, ૦

(૪) આ ચીજ બોગવસનો મારો ડોઢ અધિકાર નથી, અથવા

(૫) આ ચીજ અને ભવિષ્યમા મહાન દુખ રહે

તો એનો ત્યાગ મહેવાઈથી થઈ ગયે ત્યાગ કરવાની આ ન્યાવી ।
પુણ્યને બદલે જાતમહેનતનો પધુ ખ્યાન, અને પોતાના આ માને
પાલે વિનશ્વર જડ પદાર્થની મોટી કિંમતઆડણી—આ બન્નેએ
નાન અને ત્યાગ મોઢા કરી હીધા છે એને ફર કુઠી દો, તથા
આવી અનથના વિચાર કરો, એટલે પત્યુ પછી તો દાન અને ત્યાગ
કયા કયા કરી શકાય છે, એની ચોટ જોયે । માછીમારે મગરના
પેટમાંથી કાઢેલી સુરતુરી માટે ભોયુ કે આના પર તો અધિકાર
મારો નહિ, પણ મારા નબળો હોય તેથી જઈને એણે નબળને ભેગ કરી
‘જે રાજપાટ બાપાજી આપવાના હતા, તેમા મારી મહેનત
નહોતી, તો પછી એની બહુ કિંમત નહિ માટે ડોડા એને ’ એમ
વિચાર કરાય, તો નમચન્દ્રજીની જેમ મોટું રાત્ર્ય ઓઠવું હોય તો
શ કહીન ? તેમ જીન પગથી તમે ચપટી ધૂળ ઉપડી, ત્યા ઠોઠ
દે છે ‘એ જ્વાળા બાઈને આપી દો ’ તો આપોને ? કેમ ?
જાણો છે કે એની કિંમત નથી જેના માટે એમ
નમજાય કે આની કિંમત કાઈ નથી, એટલે અવમર એને
નકોય વિના ત્યજી શકાય એવું જ બહુ મહેનત વિના મેળવેલી
વસ્તુનું બને એમ ધાર કે મહેનતમા મારી ભેડે એ પત્યુ ઉલો
હુતો, ઠતા એ બે રૂપિયા પાંચો ને હું ૬૦ । તો મારે આઠ રૂપિયા
વગર મહેનતના કે મહેનતના તો બે રૂપિયા મળી ગયા ઉપગત
આઠ મળ્યા આમ માન્યુ એટલે આઠમાંથી ત્યા । પ્રતો મહેલો
એમ ભયંકર નુકશાનવાળી વસ્તુનો ત્યાગ કરો મહેલો આવા
ત્યાગના પુરૂષાય માટે યોગ્ય વિચારણા ભેઈએ નાત્ર આવી મીઠી
અને જરૂરી મારી માન્યતા ઘડતા નથી આગડતી, એટલે એ વસ્તુનો
મારો ઉપયોગ કરવાના અવમર દુદયકમળ ખિડાઈ જાય છે !
માનવને મળેલી શક્તિ અને મામત્રીનો પરમાર્થમા વિનિમન

કરનાના પ્રસંગે કે સદુપયોગના સમયે તો સૂર્ય ઉગતા કમળો
નિક-નર થાય તેમ હૃદય વિકચ્છય થયુ જોઈએ

અખુટ સસાર પાઠ કમ ખૂટે ? - યોગનુ વર્ણન સાંભળેનું
ત્યારે જ જીવનમાં મરેજ બને કે જ્યાં અધ્યાત્મભાવ જાગે મોહનો
અધકાર જાય, ને સુપ્રવૃત્તિ જીવનમાં આવે તમે અધ્યાત્મભાવમાં
રમણ કરનારા બન્યા, એટલે મોક્ષ તમારું સરળ બન્યો કેમકે મોક્ષ
એટલે આ માની નર્વયા શુદ્ધ અવસ્થા, અંતે અધ્યાત્મભાવ એટલે એ
વિશુદ્ધિ થનામાં અનુકુળ વાતાવરણ અનતાઠાગના મલિન આત્માનું
સંશોધન કરવાની તાકાત ખીજામાં નહિ, એ તાકાત તો અત્માત્મ
ભાવમાં જ છે અધ્યાત્મભાવ જ મસારનો અત લાવી શકશે, અનત
ક્ષણથી વહી આવતા અખુટ સમારને એ ખૂટાડી દેશે ! માથુ
કહો તમારે મસાર ખુટાડવો છે ? તો જાણ મસારને અતિનિશ્ચય
સમજો નસા એટલે ? પાપના સહઉત્પત્તિ કલકિત એના પુણ્યના
ઉત્થ એ મસાર આને બરાબર ઓળખી ને, જેથી સમારના
સુખ મુક્તિ નહિ, કે જીવને નસિના જનારી શબ નહિ તેથી
કોધાદિ કુલાગણીઓમાં અથડાઓ નહિ પછી નમારને અવમન
તમારો મારતા વાગ નહિ !

પુણ્યના ઉત્થ પન નૈરાય કેળવવાનાં ચારી — એક તો
પુણ્યના ઉત્થ બીજા અનેક પાપોના ઉત્થથી કલકિત છે તેમ એ પણ
એક હકીકત છે, કે આપણા પુણ્યના ઉત્થ બીજાના પાપના ઉત્થ
મર્યાદા થાય છે ! એટલે જ એના મત ન જવા જેવા નહિ આપણા
પુણ્યના ઉત્થ આપણા બીજા મહાત્મી પાપોદયથી કલકિત હોય
એમાં શુ ગૌરવ લેવા જેવું ? તેમ બીજાને મૃત્યુ સુધીના પાપોદયના
દુખ આપી જે પુણ્ય ઉત્થ પામતા હોય, એને આવડતવા જેવું શુ ?
એ ઉત્થ ભલે કદાચ આવે, પણ એના પર હેયાના હેત ન ઉભરાવાય.

મતા સુરસુદરીએ કહેવું મહુ ? તમે મોઝે છે ? સુરસુદરીને

સુખ ગયું તેનું હું ખ નથી, કે દુઃખ આયું તેનું પણ હું ખ નથી ।
 ગીત પર આક્રમતા આવતું હેખાય તનું હું ખ કે રાજના અતેષુ
 માથી નીકળીને જગત તરફ આવી જાય કે રાણીઓએ રાજને
 સુખની ભાગી ગયાનું અગડબગડ મમલત્યુ રાજ્યે એની
 ગોધ ન કરાવી, પણ હજી સુરસુદરીને આપાત્ત છે સતી, મમકિતી
 અને નમસ્કાર મહામનને ભણનારી છતાં તેને હું ખ આવે છે, પણ
 મુજબ નથી કેમકે એમા પૂર્વભવના ઉભા કરેલા દેવા સુકવાતા જાય છ
 જગતમા થાગ મત્યા સુખુની વિચાર છે કે “હે ભગવાન,
 નાજમહેલમા તો સકટ થયું, પણ જગલમાય અપમનવ ।” ચોરને
 સુધાવી દીધું કે ‘દૂર રહેજે, અડીશ નહિ’ અજ્યા નિના ચોરો તેને
 પતી ત કે લઈ ગયા. ખરાખ સયોગોમા સુખુદરી ખરાખ થતી નથી
 નહિતર ખરાખ વસ્તુના સસર્જમા તો સારમા સાગી ચીજ પણ
 કેવી બગડી જાય ? પુત્ર સારમા મારો, પણ તેના માટે પ્રથમા
 ડગી એટલે એને ઉદ્ધત ખનતા વાર ન લાગે । કુસંગ થાય, એટલે
 વિહમતા વા નહિ । પ્રથમાનુ શ્રવણ એ જાણે એક એવો કુસસર્ગ
 છે, કે આત્મામા ઉદ્ધતાઈનો મિઠાડો લાવે

ન્યા ઉત્તમ ભાનના, જિનવાણીનું શ્રવણ, અને તત્ત્વચિંતન
 ભવતા હોય, પણ જો કુચિંતનના, આપમતિના અને મોહમૂટતાના
 દુન । થાય, તો બગડતા વાર નહિ । અહીં સુરસુદરીએ ધમવીય
 એવું પ્રગટ રાખ્યું છે કે, સયોગોની અમર નથી થતી । પ્રાણ જાય
 તો ભવે જાય, પણ શીવ રક્ષવાનું તે રક્ષવાનું । એને ઉત્તમ ભાવ
 નાનો જ ખપ છે, દુચિંતનો ખપ નથી જિનવચનનો ખપ છે,
 આપમતિનો નહિ, તત્ત્વ વિવેકનો ખપ છે, મોહમૂટતાનો ખપ નથી
મસારનો અત ધર્મવીર્ય કોરનાવી જ આનને — ધર્મવીર્ય
દારવુ એટલે (૧) સમારની કિના કન્વા છતાં અવિપ્ત નહેવું,

(૨) એની ખરાબ અમજ ન લેવી અને (૩-૪) નર્મક્રિયા જેટલી વધુ તેટલી વીરોધાત્મક તથા સમજ માથે કન્વી મોહના ઉદયની નામે ધમકિયાઓનો તથા ગુણગ્રાપ્તિ વગેરેના બ્યૂહનો (યોગ નાનો) મોરચો માડવો નેહએ દેરાજ દેવ પાડતા જાઓ, એટલે તે આભાસિક વાજાં મનને ધમ-વાલાસિક જાને, અને ન ગો પતયો અને અજાણો લાજે, ત્યાં અમજવું કે જે પોતે કાઈ-કેમએ આપ્યો છે, પોતે ધમને મિલક કરી શક્યો છે

જે આત્માપરથી મોહનો અધિગ્રહ ઉઠી ગયો હોય, ગુભ ક્રિયા જે કરે, ને ઉદ્દેશ આત્માનો નજે, તે અ સાત્મી (૧) ક્રિયા કહે છે, કેવી રીતે? મોહનો અધિગ્રહ દર ગાળીને (૨) કા ક્રિયા? ગુભ ક્રિયા (૩) શા માટે કરે? શા માટે ઉદ્દેશથી આત્માનો ઉદ્દેશ એટલે? આત્માનું હિત કેમ થાય, આત્માની ગુદ્ધિ અને નિવૃત્તતા કેમ થાય, એ લક્ષ્ય

નમ્મી ઝોળખ અને વિદ્યારા વિના માડ મન ન થકો ૧' —

જનિયાન જેવું વધુ ડોળએ આપણને અધારમાં આપ્યું પણ જગી એમલે ખુચવા માટે, ત્યાં જો એમ માની લઈએ કે 'શુ આ મોહના ઘોરેલા ચીંધત આપ્યા?' તો નારી ચીજ હાથમાં આવ્યા છતાં તે તેવા પ્રકારનો લાભ નહિ આપે ઉવડું એને ફેલી દેવાનું મન થશે એા. ધિની ઉચી વાતો એટલે એવી અનુભવ વાતો છે કે બીજું લાખુ તત્ત્વજ્ઞાન કહાય ન પણ હોય, તો પણ જો આ વાતોને જીવનમાં પચાવતા આવડી, તો નહેવાઈથી મોહને આધી શકીએ. જે આત્માઓએ ઐ પૂર્વના કે અગિયાર અગનાય પુત્ર પાન મિવાય મોમ સા રા છે, ત કેવી રીતે નાના હશે? તે આ ભૂમિત્રા નેવાથી જળાથે જીવનમાં અવતર પ્રપ્ત કરના જેવી જા અપૂર્વ ચીજ છે, એવો દંડ વિદ્યારા નેહએ તાજ આની પાછળ ધીખનું પુરવાર થશે

મમાર એવે ગુ ? — સાલજેવા ગાજો આત્મામા પ્રગતિ કેમ નથી આપતા ? ગુ કાણ છે તે ગોધી કાગ કહો ડો કે ચાહીને સાલગરા આવીએ ડીએ, ચાહીને કનાક ડાઢીએ ડીએ, એ કલાકમાય ખૂબ સાલગરા મવે છે, કેટલા સખ્દો ? મીનીટના પચાસ ગણો, તો ૬૦ મીનીટમા કેટલા થાય ? વાત બેગા નણ હંમગ ? એવુ પાણુ એક જ દિસ નહિ, એ જ મહિનો કે એ ૪ વખ નહિ, પણ વર્ષોના વર્ષો સાલગરા મજે ! છતા પ્રગતિનુ માપ કાઢો તો ? કહો સમારને કેટલો કપતા આગ્યા ? ને ઠાપવુ કે, ઓછુ વરવુ છે, તો એ વિચારવાનુ કે કે જેનુ નામ મમાર કે તેમાથી કેટકેટલુ ઓછુ થયુ છે ? ત્યારે હવે ફરી યાદ ગજો —

સમાર એવે ? ૧ એક બનમાથી ખીજ બનમા મરકવાનુ,
આરી ગીતે મરકવાનુ

૨ એક લાગણીમાથી ખીજ લાગણીમા,

૩ એક ચિંતામાથી ખીજ ચિંતામા,

૪ એક રાગ કે દ્વેષમાથી ખીજ રાગ કે દ્વેષમા

૫ એક પુદ્ગલ ઉપરથી ખીજ પુદ્ગલ ઉપર,

આમ સરકવાનુ જ્યા મુધી ચાલુ છે, ત્યા મુધી મંસાર કે આમાથી આ છપનમા કેટલુ ઘટાડયુ ? એની ખાલી બાવના નહિ, ગરજ કેટલી છે ? ને નથી, તો બનતમગ વીતરા ગતા છવ હજી શક્યો નથી લાગનો કહો, ચાકનો અનુભવ થાય કે ખજે ?

મસારમા મરકવાની જ્ઞ કે માપ ખડ ? -

મોટા ઉંચા મેરુને મથાળે કાડરો મૂક્યો હોય તે સરકતો સરકનો આ-ઓ, પણ તેને અત હોન. જૂમિ પગ આની મટકે પણ છવને સજ્યા કગ્વાનો કોઈ અત ? જે નમાર છવે પોતાના માથે કર્યો છે,

તેનાથી લપ એવી નજી છે કે જો ઉંચ નહિ જવાય, તો નીચે જઈને પણ એ ભવમાથી બીજા ભવમા મરકવાનું કામ હુ જ છે.

વિનયમખ વિનાના માન ચાલે ના? —

આત્માની ડેટલી કાળ દશા, તે વિચારાં! પહેલા પાતાનો જેટલો સસાર હતો (એમ ભવમાથી બીજા ભવમા મરકવાનો) તે આજે જેટલો છે? આટો કે વધારે? ચિંતાઓ પડેલા હતી તેમાથી જેટલા ફેર પડે? અનેક ઉપાધિઓ પહેના હતી તે આજે પણ છે ને? કદાચ વધી હશે! જેટલે મમજય છે ને, તે જના સસાર નજી ઘડાડ્યો નથી? જેટલા પ્રમાણમા બાહ્ય નંજોગો વધાર્યા, તેટલા પ્રમાણમા ચિંતાઓ વધી કે ઘટી? જતા આવો સમાર મુખનો! (1) અનુભવ કશવે છે, માટે તેનો અરસાટો નથી થતો. મોક્ષના અધિકારી જોવાઈએ છીએ ને? નસાઈ મહાકુખરપ લાગે છે? તમને સસારનાભૂખ-તરસ, રોગ-ગિામણ વગેરે દુખનો ત્રાસ છે, પણ મસારના મુખનો નામ નહિ ને? મોક્ષ જોઈએ છે કિન્તુ દુખ વિનાનો, પણ કહો, વિનયના મુખ વિનાનો મોક્ષ જોઈએ છે ખરા? એ જો જોઈતો હોય તો પડવાજના મુખ પર કાળો આવ્યો? મખમલની શધ્યાના મુખ પર? ના ઠીક ત્યાર હવે ય કટાળો આવી શકે એમ લાગે છે? ના, કેમકે આત્મા નિવિચાર ધન્યો છે આત્મા વિચારક થાય તો સમારના મધળા મુખ પર કાળો આવે એમ છે સમાગ્ની દગાખોરી, લુકિતતા, સસારવધક લાલસાકારિતા, ધારણાજગત્તા, વગેરેથી શુ કટાળો ન આવે? શુ એમ ન થાય, કે 'આ મોટરો દોડાવવાનું શુ, અને જગતના ખાન પાન શુ? એવો સોનાનો મુરજ ક્યારે ઉગે કે આ બધા પર કટાળો આવે જેટલે મોખનો સાચો અલિવાપી બનુ!' એવી રોજ તમન્ના અને અનુદય ત્રેવડ જોઈએ જીવ જેટલે? જેકા વચ્ચે દટો! લાગ-છીઓ અને ચિંતાઓ એ રમતિયાળ દોકા! એ જીવડથી દહાને

આમથી તેમ ઉછાળે ! ઈર્મના ઉદયની વચમાં કેઈ માતની નિવરતા નથી, ભારે અનિચ્છતા એ જડ પાંચોની નયે છુપની ક કાંકે ક મિથિતિ ચારી નહીં છે ! આ બધુ મંસાર એવા નમાન્ને નાપનાની સ્ત્રી જા ઢોને જાગે ? મોક્ષના માયા ધી ડુને, મોક્ષના સાચા રાગીને, નાચેસાચ મોમમા જનાની ઉતાવળવાળાને

મસાન્યુખ પર કર્મગો કેમ જાતે ? —તમે કહેશો કે 'ભાઈ' આહેમ ! પણ અમને તો મંસારના સુખો માન લાગે છે, ત્યાં કટાળો ? હા, કટાળો ! નાગીના પદ્માન્ત ખાતા ખાતા કટાળો આવે છે ને ? ભલે કર્મગો મહિષ છે, અહીં આપણે મંમાગ્નિ સરમી જટાળો લાવવાનો છે પણ એક વખત એનો કર્મગો આવી જાય તો ? બાઈએને માતા થવાના ઢોડ થાય છે ! કેમ થાય ? બીજી માતાઓને જોઈને પણ ત્યારે પ્રસૂતિમય આવે ત્યારે ? પ્રસૂતિની વેનાના અલ્પ તડખથી એનો કટાળો આવે, કવો ? હવે કદી આ ભોગકિના ન જોઈએ એનો ' પણ એ કટાળો ક્યાં સુધી ટકે ? અરે ! ટકનાની શી વાત ? ત્યારે મમાન પ્રત્યે આપણે કટાળો જોઈએ છે અમર કટાળો હૃદયમાથી અને નહિ તેનો કટાળો જના સુધી રીતનાગ ન જનીએ ત્યાં સુધી જટાળો થઈ વીતનાગપણામાં ન કરાળો, ન ગજપો સાચા મજાન ખનો, એટલે મુખનો કટાળો નહોતે આપણે વધુ સજાન જાનશો એટલે હુ ખના કટાળા ક તા સુખનો કટાળો વધુ થશે હુ ખ પન્ પ્રેમ હોય તો આ કયા પન્ હુ ખ આવતા એમ ચાર કે, 'તે તો જોઈએ, ' અને ઢોઈ માન-પાન આપવા આવે એટલે જોડે કે ભાઈ ! એ ન જોઈએ ' કેમકે મુખ પ્રત્યે ભય છે મમારથી ઉભગ્યા હો તો હુ ખ પન્ પ્રેમ કેળવનાનો અને મુખ પ્રત્યે ભય કેળવનાનો ઉપમ અવશ્ય જોડે જોઈએ

મુખનો કર્મગો કેમ વનાય —મી યાદ કરી લો (૧) મુખ જે પુણ્યથી આવે છે, તે પુણ્ય જાનવા માટે અનેક છુવોના મૃત્યુ

સુધીના પાપના ઉદય જાગે છે ! માટે તે પુણ્યના ઉદય સ્થિતિ છે કેમ કે આચરના માત્રથી અર્પિત ભોગના જે પુણ્ય આપણે ભોળીએ, એ પુણ્ય સ્થિતિ નહિ, તે શુ પવિત્ર ? (૨) વગી બીજી રીત જોતા, પાપના ઉદયથી મિથિત પુણ્યના ઉદય, એ પણ સ્થિતિ ગણાય પુણ્ય નર્પિત-ચાતા વગે આપે, પણ પાપ અપરગ જાગે આપે ! પુણ્યથી જોવાના સુત્રિતસર હોય, પણ પાપ એની નાથે અનાદેયતા એવી આપ, કે જથી સુક્તિસરનું આપણું ધ્યન હોય મહાન ન હોય ! આમ મુખ મન્યુ, પણ સોનાનું ! પાપના સ્થિતિથી સ્થિતિ થયેનું ! (૩) આ મુખ કેવી પ્રિયતિમા, કેવી રીતે આવે છે, ને આવ્યા પછી કંઈ અર્થિતમા આત્માન મૂકે છે, આ વિચારના આત્માને સાવધાન કરી મૂકે, આત્માને મુખ પાં નિરન્દા જગાડી દે, એવી છે

મનન ગિખાના — મુખ આન્યુ છતાં જીવ જો મનને ગીખવે કે 'હમણા આની જહુ કિમત આકરાની નહિ, ખાલુ હોય તો ખા, પહેરણુ હોય તો પહેર, પણ જહુ ખીવતું નહિ નહિતર મૂર્ખ નરીન !' તો મ આ ક્યુ ! ઘડીલર માટે એ મુખ પાતાન મુખરૂપ લાગતા જતા, અને શિડકુ જનાવી હીધુ તો જ ઉભાસીનતા અને ગ જીરતા કેળવી શકાય એ માટે (૪) સમારની કિમતી ગણાવી ચીજને મામુવી ગણો, નીકીને જડની સમજો (૫) સમારના મુખો જાતય નાનેશીલયા છે, અને (૬-૮) જીવને પણ નાવરી આપનારા છે, મુખ જનારનારા છે જીવને દુવા જેવો કરીને વિગટ નિશ્ચમા કયાય કંકનારા છે માટે જ કેમ નદુભાન મસારમુખ ઉપર ધરના જેવો નહિ એના કરતા માતાના મુખો સાર કે એ મન્યા પછી નાવેશી તો લેવાની નહિ આતો જેનાડે હાથીના હોદ્દા, પણ આ ઉપર નાટકીયાના જેવ કરાવે કે બીજા માગતા હવાયે ! (૯) સમારના મુખ વીરા પછી જીવને લેનેલવ લામવાનું !

મના શી રીતે કતનાય? હાવતા ને ચાલતા સમાર જત ૧૫
 જ્યો મના? જ્યો નહિ (૧) એક લવમાથી બીજા લવમા પડનાનો,
 (૨) એક ચિતામાથીબીજા ચિતામા ફૂદવાનો (૩) એક જડમાથી
 બીજા જડને ખાય લવનાનો, (૪) એક ઝર્મના ઉદયમાથી બીજા
 ઝર્મના ઉદયમા ફેરવી વિવિધ લાગણીમા દેવાઈ જનાનો. આવા
 મનાની કાપણી કેવી સફીએ આજુબુધી ન્યા આવેશ આવ્યો કે છવ
 જટ બધી નાખતો હતો, બાકી નાખતો હતો, ત્યારે હવે? જો કે આવેશ
 તો આવ્યો, પણ છવે જો મિનિટ ઉભા નહેવાનું કાયદિક ટોટિના જે
 શુભો ટોટનાર હ તે અનતકાગ મુધી મોક્ષમા આપણી માટે ટકે
 અવા શુભો છે પણ તે કાઈ પગવાનમા મલી જન, એ વાતમા
 માન નથી તેના માટે તો કઠોર સયમ ને કરોડો વર્ષ પાગલુ પડે
 જે, ત્યાર તે મલે કે કેમ આટનું બધું? કહો કે એ માટે દીધ જગ
 મુધી સસાર ઘાતરવાનું કામ ક્યાં કરવું પડે જે એના લાખા
 અજસ્ર પડી મન કરે જે

ઉપાધિઓથી ન્યાઓ, એવા ચિતાઓ —

જો જોઉં, મનથી નિયામા આ બધી ઉછળા-ઉછળી શા
 માટે કરા છે? એના બદલે ધર્મની વિચાન્ણામા અને તત્ત્વની
 ચિતામા એકાગ્રતા કેમ નથી? કાન્ણ એ કે કે સસારનીય જયવાહીમા
 એકાગ્રતા નથી ત્યા પણ ચિત્ત કામાડોગ હોય છે નહાવા બેઠો
 ત્યા ખાવાના, અને ખાવા બેઠો હોય ત્યા બહાજ જવાના, એમ
 ટોઈના ટોઈ નિચારોની કામગીરી ચાલુ. ઘણા નિચારો એના હોય
 જે તે જેમા પોતાનું જ ઠેકાણું નહિ હોય. હવાઈ ઇમારતો રચાવી
 હશે. આમ ન્યા મનામા મોજથી બેઠા જે, ત્યા પણ મન જે
 નિય નહિ, તો એવા અગવિચગ ચિત્તચળા તમે ધર્મમધ્યાનજેમા
 પણ ચિત્ત નિય ક્યાથી કરી શકો? માટે, ચિત્ત એમત્ર શી રીતે
 બને, એ વિચાન્તા જણાશે કે ફજલ ચિતાઓમા ચિત્તને અજડવાનું
 નહિ કરવું જોઈએ, અને જગતની આજતોમા પણ ચિત્તની

મન્તા અમ્તા ઠાગી જોઈએ. મનેડાનેક ઇચ્છાઓ મ - તે પછી કે, તે નવીન નવીન ચિંતાઓ જમવે છે એવી ઇચ્છાઓને કાપતા આવડે એટલે ચિંતાઓ શાત પડે ઇચ્છાઓ ક્યારે કપાય ? જે ઉપાધિઓ બહાર અને અબ્બતર વધારી છે, તેના પં કાપ પડે ત્યારે ઇચ્છાઓ કપાય બહારની ઉપાધિને મના માથે, ને ઇચ્છાને ચિંતા માથે, એમ અકોડા મેળવાયેવા છે ચિંતાઓ ચિંતને આકુળ-ચાકુળ અને અચ્ચર (ખે)

મમાર જામરા એમ્મે ? — મમારને કાપવાના ઇનવાજાગાએ (૧) જેમ ગુલ લાગતી અને ગુલ વવણુ મંરણ કરવું જોઈએ, તેમ (૨) નારી નિવારણાઓનું પણ નગ્ન કરવું જ જોઈએ. (૩) મમારને કાપનાનો અભિવાપી માત્રા જડ પર્ચો પં ઠેવાનું ન કરે બલતા નહિ કે હમતા મમાર સમઘી ચાર મતિમન સસારની વાત નથી - વી હમણા તો મમાર એટલે જડ પદાર્થોમા લે આ માની કે મદે ક થઈ ની ઠ, તેની વાત લેવી છે તેને કાપવાની એટલે કે તેમાથી ઠઈક પાછા હકવાની અહીં વાત છે એટલે ? હા તો જો આ મમા હોય તો તો કઈ નહિ પણ આ તો કહેવાનાય મસર નગા પાથરી રાખ્યા હોય, એટલે હવાની મારક બધા મમાવહાનને ત્યા ફરતા જોવાનું નખ્યુ હોય કે ત્યારે કહો કે સસારી જીવ એટલે મ ? જગતની ચિર એવીય વસ્તુઓમા પણે પણે વિજિટ લેવા અચ્ચ - પણે ભમનારા વેઠીયો એજ ને ? સસાર એટલે સમજ, ભમના પણ આવા મમારને કાપતા ચાડીએ તો વિચાર લઈ ગઈએ કે આપણે આત્મા પ્રતિ સાધી રહ્યો કે એ કાપતા ચાલતુ એમ્મે મુ ઠવાનું ? એજ કે જડ પદાર્થોમા ભમનાનું એક કરવાનું

હિસામ ક્યા રાખનાનો કાળા કામામ કે રોગા ?

મોહનો અધિકાર ઉઠે એટલે જીવ મોહને કહી દે દે 'તુ જેમ ફારે તે હુકમ કાઢી મારી પાસે કાળા કામ કાપવા માંગે, પણ

હવે એ કરવાનો મને મોળ નથી આજ સુધી પોતા-ઉજા કામમાં
 દિમાળ નાખતો હતો ને કાળા કામ બેહિમાળ હતો હતો પણ
 હવે ઉજા કાર્ય કરવામાં દિમાળ નહિ નાખુ, અને કાળા કામમાં
 અસ્પૃશ્ય મંત્રો નાખીશ ' માનુષો અધિકાર હટી જવાનો મથકુ ?
 એજ કે (૧) વધુ પડતા પાપકર્મ કરવાની વેનછા મરે, (૨) નિભયપણે
 પાપ કરવાનું અટકે, (૩) પાપક હીથી છૂટવાની સદા ઝંખના નહે
 મોકલે અધિકાર આત્માપન વર્ચસ્વ જમાવી બેઠો હોય, એટલે
 ધાર્યા કાળા કામ કરાવે છે પાડો એ પાપકાર્યો નિભયપણે કરાવે છે
 ભોગની વાત હોય તો કંઈ દિમાળ નહિ, ને ત્યાગની વાત હોય તો
 ગણની કરવાની, કેમ ? એ વધી ન બાય ! ! આજનો દેગકાગ કનો ?
 નયોગ અને પરિસ્થિતિ ટેવી ? ધર્મની સાધના મારી કરાવે એની,
 કે નરમી કાવે તેવી ? પાપ ઓછા કરાવે તેવી, કે વધુ કરાવે તેવી ?
 પૂવે જરૂરી એવા પણ પાપપ્રકાર મૂળતા આજે જિનજરૂરી અવાય
 પાપો વધારે કરાય છે ! ત્યા કુમારપાળ, શાલિભદ્ર વગેરે આનંદક
 પુરુષો માયા ઉપમા ગે થા આવે ?

નિમ્નરો ત્યાગધર્મની જ મરે —આપણે અદાર દેગના માલિક
 તરીકે જૈન શામનની મોટી પ્રભાવના કરનારા કુમારપાળ ન બની
 ગરીબો, પણ પાવ વિગદના ત્યાગવાળા કુમારપાળ બની ગરીબો
 કે નહિ ? જદિ મહાન ત્યાગી ગાલિભદ્ર ન બની શકીએ પણ
 પ્રભુના અને શુભના જ ભક્ત ગાલિભદ્ર ન બનાય ? કહે છે વિગદના
 ત્યાગથી શુ બહુ લાભ ? પણ કહેનારને ખબર નથી કે વિગદથી
 વિગદર ભગે છે વિગદરો અનેક પ્રકાર કરાવે છે, ઇન્દ્રિયોની શુભાની
 કરાવે છે ત્યાગ અને તપસ્યા એ વિગદરને શાત કરવા માટે છે
 સામાન્ય રીતે, ભગવાન જેને વિગદર ભગે, તે ઉપવાસમાં ન ભગે,
 ને એક ઉપવાસમાં ભગે તે બે ઉપવાસમાં ન ભગે, અને બે

કર્મના પણ નિયન મનાવના મહમ એવે ? — હમની

વિચિત્રતા કેવી ? છતાની હાવતા ચાવતા અવગણના અપમાન
ને એરી એક હમને બીજાની જન્મ ન પડે માટે હમની દિશા
કુટી ' એટલા માટે ગાથા કહે છે હ આ મામા જનાર અનુવનાયોતુ
પાતતન થાવ છે, તારે બધાઈ બુદેલા એ- કર્મમાધી કેટલાક
ગીઆનુ સકમણ બધાતા બીજા હમ માચાય છે ખરે, પાત એ
નતભાઈમા જ નકમણા એટલે એકડપતા આશાતાનુ ગાતામા ને
ગાતાનુ અશાતામા, ઉચ ગોત્રનુ નીચ ગોત્રમા, ને નીચ ગોત્રનુ ઉચ
ગોત્રમા, એનુજ, પતુ વિભનીયમા એટલે કે વેદનીયનુ ગોત્રમા
હ ગોત્રનુ આયુધમા, એમ નકમણ નહિ ત્યાર વળી આયુધમા તો
એક જાનનુ બીજામાય સંમિતન થાય નરકનુ આયુધ એક આત્મા
બાધવા મળ્યો ! માતમીનુ બા યુ ! પણ હવે પરિણામ પદ્મયા, તો
દેરની રાકે, પણ એમા ને એમા એટલે ? કાગની સ્થિતિ એમથી કંગી
ગકે, પણ તે નરમા ને નરમા નરકનુ તિર્યચમા દેવી મહે નહિ

ડગની આગમા કરતા નુક ગુણાનુસંગધા રતી ભજિની

ક્રિયા ડિચા — કૃષ્ણ મહારાજ માધુઓને વન કરતા કેવી ભાવના
માવે છે, 'અહો ! આજનો દેવો ઉત્તમ દિવસ મર્યો હ આ
મહાત્માઓનુ દશન મર્યું !' તાર, બધાને વદન કરુ ! 'એમ કરી
શુદ્ધ શુણાનુગધી બધાને વદન કરુ વ નના એ ઉલ્લાસવી પ્રભુ
પમે આન્યા પછી કહે છે કે 'પ્રભુ ! હવે તો હ થાક્યો !'

જગત યાણુ નેમિનાથ મનાવી કહે છે કે, 'કૃષ્ણ ! તુ થાક્યો
નહિ, સાધુન નથી તો ને વાક ઉતાર્યો ! માતમી નરકની નીજ
કંગી નાખી '

'હે, હે, ભગવત ! તો તો હું હવે કંગીથી વનતા રહે, તેથી
માફીની તમેય નર તરી જાય '

‘ના, હવે કાજ ન થાય.’

જન, ત્રીજી નરક નિશ્ચિત રતી ગઈ એ લાવો-નાસ ગયા હસ તે અચસા આવી હવે નિકાશિત એ ત્રીજી નરક ભોગન-૪ મટકો કોને ? દાણિક સમક્રિતીને કેમ ? કર્મ વિચિત્ર છે

અનતાનુબધી કરાય એવું ? — શ્રીલિપિ મહાનર્મ ગભિરતી દરબીના શિખર કરીને કાગો કેવ વર્તાવ્યે, નરકનુ આયુષ્ય બાધુ એ ત્યાર, કે નસારે પ્રભુ મજ્યા નંદોતા પછી અનાથી મુનિ મજ્યા, પ્રભુ મજ્યા, આ શ્રેણિક ધર્મે પામ્યા, દાણિક સમક્રિત પામ્યા કેવી રીતે ? અદ્વત્તા બળ ઉપર કર્મશય જનારી ખંડશપક શ્રી માડી દર્શન સપ્તકનો અર્થાત્ અનતાનુબધીના ક્રોધ-માન-માયા-લાભ મોહનીય કર્મ, મિથ્યાત્વ-મિથ-અને-અમક્રિત મોહનીય કર્મ, એ માતનો દાય હનારી ધ્યાનધારસ તે ખંડ શપક શ્રેણિ ખંડ એટલા માટે કે આયુષ્ય બાધી દીપુ હોવાથી આગળ આદિત મોહનીયનો દાય કરવા તે ધાન દક્ષી નહિ આત્મા જે ક્રોધ-માન માયા ને લોભમા અનાદિકાગથી રખડે છે, જે ક્રોધાદિ પાછા એને ઉપાદેય એટલે કે કળ્યા યામ લાગે છે, ત ઉમ દેવદના કપાયો છે, તે અનતાનુબધી કહેવાય છે અનત જે નસાર, તેનો અનુબધ કરાવ નારા, એટલે કે સંપ્રાપ્તી પ'પસ અલાવનાસ તે અનતાનુબધી કપાયો એની નામ દર્શનમોહનીય ત્રણ-સમક્રિત મોહનીય, મિથ મોહનીય, મિથ્યાત્વમોહનીય, આ માત પ્રકૃતિ આત્મામા મત્તાગત હોય તે દર્શન નપ્તક કરેવાય આ સપ્તક દાણિક સમક્રિતની પ્રાપ્તિની આ આવનાર છે શ્રેણિકે પ્રભુ પર અચાગ પ્રીતિથી એનો દાય કર્યો

અનામ કર્મ ન જાણ લાય એની જ વિનત મને —

વિચિત્ર અને મેશરમા કર્મોની શુભમીમા આ મા મક્રુદાયો છે કહેા એ, તેની પ્રાઈ સમ દે કોઈ બની એ છે ? ના દાય તો તો

માનવજોળીયુ ! એ મળે તો જ ચારિત્ર મળે પછી શાલિલદ્રમથી
અનુત્તરનુ જોળીયુ ! કમ શુ આપે ? જનતનો મોટામા મોટા
દિલાવર જેટલુ ન આપી શકે તેના કરતા પુણ્યકર્મ કેઈશુણ્ય આપી શકે !

કર્મનો જુદમ ! —પરંતુ કર્મની આ બધી શક્તિ ૫૦ પ્રકાર
 થવા જેવું નહિ. કેમકે કર્મે વિચિત્ર છે ! એ મદા તુષ્ટ રહે જ નહિ
 પાછા તે તુષ્ટ પછી એ જોવા યાય કે હાડકા ભાગી નાખે ! માટે
 એને તડમવીએ કે ' રહેવા દે તારી લાલચ અમાન આત્મામા
 અનતનાન અનત મુખ, અનત લાલચાળ્ય, અને અનત વીર્ય છે !
 અનત મિથિતા છે ! તુ અમારી પાને મનુરી કરાવી કાવીને શુ
 આપે ? નહિ જેવી મુખની વાનગી, તથા કૃત્રિમ અને અમિથ !
 કપાળુ શરીર માફ કરો તો પણ શરીર કેટલો કાગ સાફ ? જરાક
 તેજ બહારથી અંદરથી કેવું સાફ ? કાંઈ જ નહિ. મહાગદુ મગ
 મૂંઝના દ્વાર જો જરા ખુલ્લા પડી વહેતા થઈ જાય, તો જોઈ દયા
 દુર્ગંધ ! આવા શરીરને અજ્ઞાન જીવડો માફ ને માફ ગણવા તૈયાર
 થયો છે ! મનુરી ભાઈ કરવાની ને પરિણામે ધામ મહે ! ' ઘાસ
 જેવું ફળ લેવા માટે પહોડ ઉપાડવા જેવી મનુરી ભાઈ કરવી નથી ' .
 આટલો પણ વિવેક આવે તો કંઈક સસારમાથી પાછા હટાય, અને
 આત્મશુદ્ધિની મહેનત કરાય

કર્મનો કુમેળ ! —જુઓ તો ખરા કે વિચિત્ર કર્મોના ઉદયથી
 જીવોમા પરસ્પન્ની ઢગધડા વગગની સ્થિતિ કેવી છે ! એમ જણને
 લક્ષ્મીનુ પુખ્ત છે, પણ સહી ડરતાય નથી આવડતી ! બીજાને
 સારી જીવિતું કે અતુન બળતું પુણ્ય છે, પણ ધન મેળવવામા
 ગંજારાતુંય પુણ્ય નથી ! કોઈને મેળવવાનું પુણ્ય છે, પણ ભોગવવામા
 કોઠરીની ધેન ૫૦ રહેવાતું છે ! તો કાંઈને પશ્ચાન્ન પચી શકે છે,
 મિત્તુ લાવે ક્યાથી ? કોઠરી પણ પુરી નથી મળતી કોઈને કાન
 અહુ સંખ્યા છે, પતા આખની શક્તિ નથી બીજાને આખમા તેજ

પાર પડ્યા વગર આત્મા નિભાય ન જાતી શકે કર્મે બાધ્યા, એનો ભોગવીને કે કઠોર તપશ્ચાથી નાશ ન કરીએ ત્યા સુધી નિશ્ચિત રહી શકાય કર્મને નાશ પામના માટે વિપાકોદયથી જ કર્મે ભોગવવા પડે એવું નહિ પણ એ પ્રદેશોદયે ભોગવાઈને નાશ પામે હા ત અહિં મનુષ્યગતિ વિપાક-ઉદયથી ભોગનાર છે, પણ નરકગતિ કે દેવગતિ પણ પ્રદેશોદયથી અહીં ભોગનાર છે તેમકે એની નિશ્ચિતિ પાકે એટલે એ ભોગવવામા આવે જ તો પછી મનુષ્યગતિનું શાય ? મનુષ્યગતિનો રમ ભોગનાર, અને પેલા પ્રદેશ-ઉદયથી ભોગવાય જે પ્રદેશોદયથી ભોગવાય, એનો રસ અનુભવમા ન આવે ભોગવાતા રમતો અનુભવ ન થાય તે પ્રદેશ-ઉદય, અને અનુભવ થાય તે વિપાક-ઉદય ત્યારે વિના ભોગે જાણ અભ્યતર નપવી કર્મે જે વિખરાઈ જાય તે નિર્જરા

કર્મનું સક્રમણ — બધાતા મારા કર્મમા પૂર્વના નરસા કર્મે કે બધાતા નખમા મારા કર્મે ભળી જાય તે સક્રમણ શેડીને રમ પીવા આખો મોઝો વાટકો ભરીને પણ એમા એક નાની સમયી જો કરીયાતું નાખ્યું, તો તે એમા એવું મળી જાય કે આખો વાટકો પી જઈએ, પણ કાંઈ દીપામાય કરિયાતાની ખબર ન પડે તેમકે એ શેરડીના રસ જેવું થઈ યુ તેમ બધાતી શાતામા અશાતા નકમે, તે શાતાખપડે થઈ જાય, એના ઉદયે શાતાનો અનુભવ આવે જો પૂર્વે મોર અગાતાકર્મ બાધ્યા હોય, પણ અત્યારે ઉત્કૃષ્ટ મ ભાવનામા ચઢી શાતાકર્મ બાધતા હોઈએ, તો તેમા પૂરના અનેક અગાતાકર્મનું સક્રમણ થાય, તે અશાતા કર્મ મટીને શાતાકર્મ થઈ જાય

કર્મના ઉત્તર ૧ મનિમિત્તક ૧ અનિમિત્તક — કેટલાક કર્મો વિપાક ઉદયમા આવું હોય, પણ દ્રવ્ય-ભ્રમ-માન-ભાવ રહી જતા વિપાક ઉદય અટકી જાય, અને કેટલાકના વિપાક ઉદય આવું ન હોય, તે અમુક દ્રવ્ય-ભ્રમ-માન-ભાવનો સંયોગ મળતા વિપાક

ઉદ્યમા આવે પણનલાઈમા કર્મના ઉદ્ય સનિમિત્તક અને અનિમિત્તક, એ જે પ્રકારે ડહા છે અનિમિત્તક ઉદ્ય એટલે તે, જે જે નિમિત્ત મળે તો તમે અનિમિત્તક એટલે તે, જે જે નિમિત્ત વિના જાગે માનો કે ઉદ્યે શાતા છે પરંતુ જાણીને ઉપરથી પડતું મૂક્યું, જે માત્ર પછાડ્યું, તો અશાતાકર્મ વિષાકો હવમા આવે અર્થાત્ જે ખરાબ નયોગમા ન મૂકાઈએ તો જાણે પેલા કર્મો ઉદ્યમા આવવા તૈયાર નથી બાધી ખરાબ નયોગમા તે ઝડ ઉદ્યમા આવે આનો અર્થ એ છે કે તમે જે મોહજનક નયોગમા ન આવો તો ઘણા મોહનીય કર્મ વિષાક ઉદ્યમા ન આવે નાગી ભાવનામા ચઢ્યા હો, મથન માડ ચાલી રહ્યું હોય ને નાનો મનેથો આનીને પાને ભેગી ગયો 'બાપુજી, બાપુજી' કરીને એણે આપણને બોલાવવાની શરૂઆત કરી ત્યાં એનું મોહુ બધ કરી - 'જે તો તો શુભધ્યાનની પરિવૃત્તિ ચાલુ રહે પણ જે એનું બોનધુ એવું કાઝ નાલણીએ જે "મને કલાત્મે માર્યો, મારામા વાગ્યું જે દરમા ચોરી વર્ષ, નોકર ભાગી ગયો !" વગેરે વગેરે, તો નામાન્ય નાગી વિચારધાન તો શુ, પણ આપણા તરણ-તારણ તીર્થદરદેવના ઝનનની નેરદાર ચાલુ વિચારધાન પણ એકાએક બધ ! અને રાગ કે દેવનો પ્રવાહ પૂરપાટ ચાલુ ચર્ચ જાય ! જેમ આમ ? નવત્ત કે સયોગ મગતા મોહનીયકર્મ વિષાકોદ્યમા આન્યું મારી ભાવના એટલે મોહનીય કર્મના ગણિ દુષો ત્યાર નગમા નયોગ એટલે મારી ભાવનાને ગણે દુષો. પોતાની જ લક્ષ્મીનો નયોગ ગગ કરાવે છે ને ? અને પોતાનો જ હસમજોર નોકર દેવ જગાવે છેને ? આ શુ ? નિમિત્ત મળેથી કર્મ ઉદ્યમા જાગ્યા દુષ્ય, મેન, કાગ, અને ભાવ કેવળાથી કર્મના ઉદ્ય પલગયા આપણે માગ સંયોગ અને સારી વિચારણામા સ્તીએ એટલે ઘણા કર્મો પોતાનો ન્યાદ આપણને ચખાડવા પામી શકે નહિ. બાકે પૂર્વનાઉદ્ય ચાલુ ટોચ તે પણ બધ

થઈ જાય તમે અર્થ બેઠા છે માટે જાત છે સિનેમામા Cલા હો
તો મોહના Cદય ઉઠજે એ જ ? સયોગનો પ્રભાવ માટે જ કહેવાય
છે કે પાપથી તો જ પણ પાપ લાવનારા નરસા સયોગથી પણ
દૂર રહો અને ધર્મ અતરમા પશ્ચાત્તપ્તિ પામે ત્યારે ખરો, સાચો
ઉત્થાસ જાગે ત્યાગે ખગે, પરંતુ, એ માટેના સાન મયોગ સદા સેવો

હવે સમજાશે કે જેટલા કર્મો આત્મામા હોય તે બધા કર્મનર
 વિષાકોહયથી ભોગવવા જ પડે એવું નહિ ! નહિતર તીથ કર્તેવ
 જેવાનેય ખાર નહિ, ખારનો વર્ષે પણ કેવળનાન ન મળે ઘણા
 કર્મ પ્રદેશોહયથી કે ઘણા તો તપથી આપોઆપ ખરી પડનારા હોય
 છે બન્ન, પૂર્વ કર્મનુ આટલા પુરતુ ચાવ, બાકી નવા કર્મ આત્મામા
 પેસાડવા કે નહિ, તે આપણા હાથની વાત છે

કર્મ પદ વિજયની ચાવી —

કર્મોની ત્રિચિરતા ઓટી, તેથી વલ માનમા આપણે સવિધ્ય
બગે જો કાણુમા વાત ન રાખીએ તો તો કર્મ આપણી હઠધડા
વગરની નિર્ધાત બનાવી દે ! જો કાણુ રાખીએ, તો આપણે એની
હઠધડા વગરની નિર્ધાત ની રાકીએ ! અર્થાત એના Cદ્યને
નિષ્કેળ કરી એને મૂળમાથી દૂર હટાવી રાકીએ

પ્રશ્ન—કર્મ ના Cદ્ય પર કાણુ એટલે શું ?

ઉત્તર—કાણુ એટલે આત્માને બને ત્યાસુધી વિકારથી બચા
વવાનો નમજી રાખો કે રાગ વિકાર છે, દ્વેષ વિકાર છે, હર્ષ વિમાર
છે, શોક વિમાર છે, ભય વિમાર છે અભ્યસર વિમાર છે, લોભ વિમાર છે

વિમાર રોધનાની ત્રિચારણા —

કર્મની વિનયકામાથી બચવા માટે આ વિકારની રમતમાથી
 પાછા હટવું જ જોઈએ વિવેક જાગે તો ત્રિચાર કરાય કે મનુરી

ઘાવીના બેલ જેટલી કરાય છે, અને કર્મ ફળમાં દેખાડે છે ધણ જેવું ! એ ફળપર ગગાદિના વિકાર શા કરવા'તા ? પછી અમ તો આત્મા અનત વીરનાજો ગણાય છે, છતાં એ કર્મ એ વીર્યને દાખી બનાવટી કેટલું વીર્ય દેખાડે ? બહુ બહુ અખાડા-કુસ્તી જેવો ત્યારે, જે-ચાર માત્રાને પછાડવાનું બળ મળે ! પાચ, પચામ માઈન દોડવાનું બળ મળે ! પાચ પચીસ મહા વજન ઝાંચકનાનું બળ મળે ! બસ, એજ ને ? પણ વિચારો કે આત્મામાં જે અનતબળની યોગ્યતા છે, એનો કેટલો હિસ્સો મળ્યો ? કુછ નહિ એવું જ સુખ અગે સમજવું અનુત્તર દેવનું શાતાકર્મ પણ સુખ દેખાડી દેખાડીને કેટલું દેખાડે ? આત્માના સહજ મુખનો અનતમો ભાગ માત્ર !

આત્માની યોગ્યતા અનત છતાં કર્મ ન કૃધી અનગાના

અપમાન ભયકર —

સંસારના સુખ પર અણગમો કરવો છે ? તો વિચારો કે “મારા આત્મામાં સુખ મેળવવાની લાયકાત કેટલી અને કર્મ દેખાડે કેટલું ?” નસારના સુખ માટે જો સમજીએ કે મારી લાયકાત ઊંચી છે, ને આ કર્મ માફ અપમાન કરે છે, તો એના આપેલા મુખને રાજપાથી લેવાય કે નારાજથી ? શું નથી લાગતું કે સંસારનું સુખ આવકારના જેવું નથી ? સંસારના સુખમાં, ઇન્દ્રિયોના સુખમાં કાંઈ જ માલ નથી, એ સમજવું સહેતું છે સત્તાગત અનત ક્ષાયિક નપત્તિ આત્મામાં પડી છે એટલે મનને એમ થતું જોઈએ, કે “મારી યોગ્યતાના ઘરમાં તો આટલું બધું છે, ને કર્મનો સંસાર મને ટૂંકડો આપીને લવચાવવા, લોલાવવા માગે છે ! હું ન આવકારું એને” ધાગે કે આપણી પોતાની મલિકીની લાખો મણ બદામના મોટા ગોડાઉન બર્યા હોય, એમાંથી એને દેખાવી બેઠેલો કોઈ જુલમગાર માત્ર એક જ ભ્રમાથીય એક માત્ર ટૂંકડો લાગી આપણા તરફ બક્ષીસ તરીકે દેકે, તો શું અપમાન ન લાગે ? સમૃદ્ધિની યોગ્યતા આપણી મોટી, ને પરખાવાના આપણે અપમાનભરી રીતે ! આ એક વિચારણા.

બીજી વિચારણા પૂર્વે આવી ગઇ છે. ચાલુ છે ને ? જે પુરુષથી કદાચ સાફ મળે છે તે પુરુષ પછાત બીજા કટલાય પાપના ઉદયની કલકિત છે. કપાળમા લાલ ચાલો લાલદુમ કેમનો કરે, પણ ઉપર કાળા ચોખ્ખા ચોરીને આપે. એના તકવેદી પુરુષના ઉદય પર આત્માએ જરાયે ખીલવા જવું નથી. આવી આવી વસ્તુઓ બગાડે છે. એમા દેહાત્મી રાખીએ તો મુખદુષ્કર્મમા અનિકારી દેવુ એ કાંઈ કહિને વાત નથી તેમ વૈરાગ્ય પામશે તો શાનો જ કહિને હોય ? “મારી લાયકાત. કે રાજાનાના ડીઝીધન તરીકેની, અને મને જે એકદીયાની ડીઝી ! એમા શું રાશું ? એવું જગતનું કોઈ મુખ નથી કે જે મારા આત્માને રીઝવી મકે હવે માં એની તૈયારી રાખવી કે, એને ત્યાં વધારા ચલવું જ નહિ, કે જેથી જઈએ તો કરેને ‘બાબ્યા ?’ એનો નીચે મીઠેટની શુભપાટ પર !” પછી પાણી જેવું મગવું પડે ! તેમ માગીએ છતાં નળનું પાણી ભરીને આપે ! ઉપરથી કરે ‘હાથિ’ આ કેટલા બધા અપમાન ! ત્યારે કહો, હવે એવું લેવાને માખ નથી એ વિષયોની જાત જ એવી છે કે જ. એના આસરે આપણે પછાત મર્યા મમને ! એટલી બધી એ જદી જુદી છંદા. બધાનું બધી કહે છે કે, વલખા માર્યા જ કવવાનું ચાલે તેવી હરે એને ત્યાં ગયા વિના અને આ માને નિજી ક્યાં વિના, રાસ કહ કે તેમ, જીવનભર ધમ કરવો. એવે કે દશન, જ્ઞાન, ચારિત્ર, અને તપના આચારમા જ રચ્યાપચ્યા રહેવું, દાન, શીલ, તપ, ભાવની નિન્તર માધના ક્યાં જવી મોહ મારનાના પાપ —

આત્મા પરથી મોહનો અધિકાર ઉઠાડી મૂકવા અનેક ઉપમ કવવા જોઈએ (૧) એક તો કોઈપણ કાળ કામો કવવા નહિ. (૨) શુભ કમના કર્યો બગ વિટળના એવી અપનાવ દોષ છે કે જેમા પરસ્પર હમઘટો નહિ મટે એને વધુ મહાવવા નહિ. (૩) નાન વિચારોમા મચ્યા રહેવું, તો ખરાબ વિચારોને મર્યે જ છૂટકો (૪) સાન મર્યોગામ્ય જ રહેવું, ખા બમાથી પાળા હંકવું

મારી વિચારણાના નક્કર આઠ લાભ —

હવે લેટલા ના । વિચાર કરીએ, એટલા પ્રમાણમાં અનેકાને-
લાભ મનાના છે જેવા કે (૧) ગુણ પુણ્યનો લાભ, (૨) એમાં
પૂરે બધાઈ ગયેલ કેટલા અગુણનો નાશ થઈ, એ અગુણનો
ગુણમાં પરત, (૩) એ બધાના પડીધી માન ઉઠ્યો (૪) વત માનમાં
ગુણબધ થાય તેથી અગુણકમ બધાતા અડે તેથી જ (૫) મકમલ
દાગ પૂવના ગુણ એ અગુણ થતા મટકે, ને (૬) ભવિષ્ય ખગળ
ન માને વળી (૭) આપણા ગુણ વિચારને લીધે આપણા થઈ
વાતાવળ ખરાબ ન થાય, તેથી (૮) મામાને કપાય ન થાય એમ
મનને મનાવી બીજી જોડ ખરીયે મા । વિચારમાં રહેવાનું

નારના માટે કેળવે—જગતે, ૧૯૪ અને પુરુષાય —

ગુ ગમેદેવ અને મોહનો એટલા બધો અધિકાર કે છત્રને ગમે ત્યા
તાણી નય ? એની સામે જાત જની પુરુષાર્થ ઢેળવાય તો જાણ
જગ મિનિનું સામાયિક ખરાબ ગયું હોય પણ બાકીની એક
મિનિનું મામાધિ- પણ મુદ્દ થઈ જાય । મોહનો અધિકાર ઉડી
નય તો અધ્યાત્મભાવ આવે યોગદષ્ટિની ભૂમિમાં પણ એની મુદ્દ
અને એની આશીર્વાદેષ છે, કે જો તે ભૂમિકાને યોગ્ય ગરજ,
જાતિ અને પુરુષાર્થ ખરાબર જનાની દઈએ તો, અણતર ભવાત
માય માફ મવયો ભૂમિકા માટે આ અધ્યાત્મભાવને કેમ ખીલવાય,
તેની વિચારણા જોઈએ

સુજિજ્ઞાના અને સુસંસ્કારની વૃદ્ધિ

પગ્માત્માને નમસ્કાર કરતા પગ્માત્માની મોઢી પિગાણી
નિવાળા કરાય કે પગ્માત્મા યોગી રૂપ છે, અર્થાત્ યોગીથી જ
જાણાય, અયોગીથી ન ગમતાય તેનું કારણ એ છે કે અયોગીને તો
પગ્માત્માને જાણવાની જિજ્ઞાસા પણ નથી શુ પગ્માત્માને જાણવાની
જિજ્ઞાસા નહિ ? ના નહિ જેની પામે યોગ નથી એ લોગી છે,

ભોગરસિક છે એને ભોગો અને ભોગના સાધનો, એની જિજ્ઞાસા-પ્રેક્ષા હોય, જાણવા મેળવવાની લાલચા હોય, પછી પરમાત્માની જિજ્ઞાસા ત્યાં માટે થાય ?

પરમાત્માની જિજ્ઞાસા કળવવા માસારિક જિજ્ઞાસાઓ
ધમરો — પરમાત્મા કેના હશે, તેની જિજ્ઞાસાને ખદલે આજે
 મોટા ભાગે શાની જિજ્ઞાસા છે ? ‘ખજાર શુ ખૂલશે ? અમેરિકામાં
 આજે શુ ચશે ?’ એમાં પછી જેમ જેમ આગળ વધતા જવાય
 છે, તેમ તેમ ધર્મ-જિજ્ઞાસાનું સ્થાન નીકળી જાય છે ધર્મને ધર્મમાં
હચી હચી કોટિના પગથિયા માટે વધુ ને વધુ જિજ્ઞાસા તો જ
જાગે, કે જે સંસારમાંની જિજ્ઞાસાઓ ઝાઝી કરવામાં આવે એ
ઝોડી કરવા માટે સમજવું જોઈએ કે, તે મર્યાદા કામોમાં વધુને
વધુ પૂછવાની ઈચ્છા થાય, પૂછાય, સમજાય, રસ લેવાય, તો એ બધા
વધારે ને વધારે પાપના પગથિયા છે આત્માની અમા ઉત્તતિ અને
વિકાસ નથી, પણ ઝવનતિ છે, આવરણથી આવરણવાનું છે શાસ્ત્ર
તો કહે છે કે, ‘જેમ જેમ ધર્મની જિજ્ઞાસામાં આગળ વધે, તેમ
અધિગ્રાધિક કર્મની નિર્જંગ કરતાં જાય પછી આશ્ચર્યમાં આગળ
વધે એનું તો પૂછવું જ શું ? તેથી ઉલટું સંસારમાં જિજ્ઞાસાથી
આગળ વધતો જાય, તે વધુ ને વધુ કર્મના બધ કરે કે નહિ ?
બધાતો જાય કે છૂટતો જાય ? ધર્મની જિજ્ઞાસા એટલે પાઞીયણ
ઈન્દ્રા નહિ શુષ્ક ઈચ્છા નહિ પણ એના તરફના નગ અને
માકવધુ માથેની આતુન્તા વિચાગ્ને, માનવ જીવનનો સોનેરી
સમય કયા અને કેટલો બધા ખર્ચાઈ રહ્યો છે ?

માસારિક જિજ્ઞાસાનું કા પ વધુ પડતી જરૂરિયાતો અને
ઉપારિ — આજના વધારે ઉપાધિના અને વધારે સગવડના કાળમાં
 હલકી જિજ્ઞાસાનો પાર નથી, તેથી જીવ નાહડનો કેટલાય પાપ

આધતો હશે ! પરિણામે હુ ખ કેવુ ? મહાન ! તો કહો હુ ખ શાથી ?
 હલદી જિજ્ઞાસાથી, વધારે જિજ્ઞાસા સાથી ? જીવનની જરૂરિયાતો
 અને ઉપાધિઓ વધારી મૂકી દે તેથી ઉપાધિ એટલે જરૂરિયાતને
 પોષવા કપેત્રુ માધન જ્યા નવુ જુએ-માલજો, દે મેળવવાનુ મન
 થાય ! પાપ-ધર્મજાનુ એક ચક્ર ચાનુ યાય એટલે તેની માથે
 નકળાયેલા અનેક ધર્મ-ચક્રો ચાલુ થાય છે ! એમા જીવને
વ્યરાધ મરવાનુ

નિયત ધર્મજીવન માટે, જરૂરિયાતોનુ માપ કાઢે. —

ચોક્કસ પ્રકારનુ ધર્મજીવન કેમ જીવવુ, તેની યોજનાની
 વિચારણા કરવાની છે એ માટે નક્કી કરવુ જોઈએ કે, 'મારે
 યોગમા યોછા પાપથી ચલાવવુ જોઈએ, અને તેની જિજ્ઞાસાઓ
 યોગી કરવી જોઈએ' જિજ્ઞાસાઓ યોગી કરી, પગી મન નવરૂ તો નહિ
 રહે, તો શુ કરવુ ? તેને ધમની, તરનની અને પરમાત્માની
જિજ્ઞાસામા જોડો પછી મન જેમ જેમ યોગના ઉપર ઉપરના
પગથિયા ચડશે તેમ તેમ અમખ્યશુણ્ણ અસખ્યશુણ્ણ નિર્જન વધતી
જશે મન પાપ-જિજ્ઞાસાથી બચી જવાને લીધે પાપમાથી બચી જશે
 તેનુ જ નહિ, પણ નિષયોની સના અને જિજ્ઞાસા જે જોરદાર
 બનતી હતી, તેને પગમાત્રજિજ્ઞાસા તોડી નાખશે તેને વામી
 કરશે, તેના કુસંસ્કરને ધમી નાખશે, અને ધમ સજ્જાના સસ્કરને
 તાબા અને સુદૃઢ કરશે જેને વધુને વધુ યાદ કરે, તેના સમ્કાર
 તાબા અને દૃઢ થાય, એ નિયમ છે

કુમસ્કારોને પોચા કોણ પાડે ? —

કુસસ્કારોને પોચા તે પાડી ગકે કે જેને તે નામી કરતા
 ને કરમાવતા બાનહે, ભૂવતા આવડે, યાદ કરતા નહિ રસદાર
 જોગન વારંવાર કરવાના જ સમ્કાર જેણે પાડ્યા હોય તે જ્યા જશે

ત્યા એની શોધમાં રહેશે, અને ગ્રસમાં મહાવવાનું જ મન થયું કયું ? એના મનિર નૈવેદ્ય મૂકવા કે મત્પાત્રમાં દાન કરવાની વૃત્તિ જેટલી નહિ જાય, માધર્મિકાદિ અને તરવરિન્તા સાલગરાની વિશેષતા જેટલી એને યાદ નહિ આવે, એટલી જાતે મારા પચાન્નનું જમણ જમણની વૃત્તિ રહ્યા છે શે ? કેમ જાણે સારા સારા રનો ઉઠાગી લેવા એજ જિંદગીનો મહાન લક્ષ્યો ! અમ કોઈને સારી લક્ષ્મી મળે એ લક્ષ્યો ! કોઈને સારી સ્ત્રી મળે એ લક્ષ્યો ! જ્યાંવ્યા કહે છે કે 'મારી સ્ત્રી હોય તો, ઘેરે ડોઈ ઉત્સવ, મોટાઉત્સવ લઈએ તો ત દિપાવે, સાધુ-સાધર્મિની મેવાભક્તિ માની ડરે' પણ સાચું મ્હો, આટલા માટે સારી સ્ત્રીને શ્રવણનો નહોતો સમજે ? કે પતિપત્નીના વૈષયિક સંબંધ માટે ? બુલશે નહિ, કે મન ન્યાય છે આપણે જે સાવધાન ન હોઈએ તો એ આપણને પવિત્રતામાંથી અપવિત્રતામાં અને શુભમાંથી અશુભમાં લઈ ગયા વિના રહે નહિ

નાટ્ય તેવી અર્થિ સરનાર તેવી અર્થિ — સસ્કારનું બળ જ્યો સુદૃઢ સ્ત્રી કે પુરુષ સામે દેખાય, તેમાં સારી ઘણી વિશેષતાઓ હોય છે એ સુરીવ હોય, ધર્મી હોય, પરમાર્થ કરનાર હોય, સહિષ્ણુ હોય, સેવાભાવી હોય નમ્ર હોય વગેરે ઘણું પણ તે યાદ ન આવતા, જે પ્રકારના સસ્કાર આત્માએ ધોખ્યા હોય, તે પ્રકારનું આત્માનું વલણ થાય છે એટલી સ્ત્રીઓમાં માફ રૂપ જુએ ત્યારે એને એમ થાય કે 'આ સુદૃઢ ભોગ્ય છે !' એમાં મારી સેવા જુએ ત્યારે થાય કે 'આવા સેવા કરનાર આપણને મળના ભોઈએ' માટે, જે મા ન્યાયના જ ધોખા છે, તે સૂચવે છે કે સારા સસ્કારના અભ્યાસની બહુ જરૂર છે એ માટે તત્વોની અને આત્મગુણોની જિજ્ઞાસા ભોઈએ આત્માની એ તાકાત છે કે શુભ જિજ્ઞાસામાં આગળ ને આગળ વધી શકે એ સુશક્તિનો ઉપયોગ કરી લેવો

જેઠએ એ માટે સદા મનમા રમ્યા કરવું જેઠએ કે હું શા માટે હવે સમાજી પદાર્થોની કે સામાજિક પ્રવર્તનની બહુ જિજ્ઞાસા કરૂં ? હવે નને એ ખપે નહિ !

જિજ્ઞાસાદિ ચોખ્ખામા એ દાન પ્રયાગ—

યોગના પટેલા પગલીયા તરીકે જિજ્ઞાસા પછી બીજી પગલીયું પૂર્યા પૂરવા માટે, આજને મારને પડે, આત્માને ટુટી કરે. પ્રેરે એમા આગળ આગળ વધતા ગુણ ભાવના અને ગુણ વ્યાપના જેરે મધકદ્ધણી મહાય છે તાજો પૂર્વોના કાગ તપની, નયમની, અને સૂન-સ્વાધ્યાયની ક્રિયા અની એજ હોના છતા, એ નાગામા કેવળજ્ઞાન જે ન મર્યુ, તે અત્યાગે શુદ્ધધ્યાન દ્વારા કેવળજ્ઞાન કેમ મળું ? જો પડેલા જિજ્ઞાસા કરી હશે, પૂછ્યું હશે, સાબળ્યું હશે, સમજ્યા હશે, પછી નત પલ લીધા હશે, બધું ખરૂં, પરંતુ હમણા જિજ્ઞાસા એવી વધી, કે સુનસ્ક્રમેના જેર પર ધીખતી આતરદષ્ટિ પ્રગટી, ઉચ્ચ ભાવના અને ઉચ્ચ ધ્યાનમા ચડી જોઈ ખપાવવા માગ્યા. ધ્યાનબળ વધ્યું દશન, ચાન્નિ, મોહનીનની ક્ષપણ કરવા માટી, એને લીધું કરી નાખ્યા. માથે, જ્ઞાનનરણીય ધર્મોના ક્ષયે કેવળજ્ઞાન આપ્યું !

નારી તરનની નિગરતાઓ —

ઇન્દ્રિયોના જડ વિષયોની જડગિયાત જેટલી ઓછી કન્વામા આવે, તેટલા પ્રમાણમા આત્મિક ઓજસ વધે કમકે જડગિયાત જડની જેટલી ઓછી થાય, તેટલી તેની જિજ્ઞાસા વગેરેના પગથિયા ઓછા થાય, અને તેવી થતો પાપનો બધ ઓટો વાય આવે, કુસંસ્મરો ઢીલા પડતા જાય તેનો મહાન લાભ જોયો ? તે, જે મારના પાત્રોની જે વિગેષતાઓ દેખાતી નહોતી, તે હવે દેખાવા માટે કુસંસ્કારને પોષવાનું બધ કર્યું, તો પણ ઇન્દ્રિયોના પાત્રો તો મામે આવવાના પણ એમા પડેલા કુસંસ્મરોથી જે

ખામ વિચારો થતા હતા, તે હરે બધ ધર્મ, હવે તેની સાચી
ગ્રાહ્ય વિશેષતાઓ નામે દેખાતા માડશે ! મારી વિશેષતાઓ ભેરી
હોય નો ઘણી ભરતી છે વામનાનુ પાત્ર દેખાતી શ્રીમા વિનય છે,
અધિપતિ છે, શીવ અને અયમ છે નેવાકસ્તિતા અને વાત્મલ્ય છે,
મહુતા છે, એમ અનેક વિશેષતાઓ છે ક્લ્યાથ કોઈમા એમાંનું
કોઈ જ ન હોય, તોય એનામા વિશેષતા તરીકે વિરાગજનકતા છે,
નમારવધડતા છે પાપપોરખતા છે, જગતને અનર્થમા આકર્ષણ
કારિતા છે, વગેરે અનેક અનેક વિશેષતાઓ છે જિજ્ઞાસાથી ભેતા
આવડતું ભેદ્ય છે

પાપજિજ્ઞાસા અને પાપવિન્દ્યોની ભયકરતા —

ક્યા સુધી જડની જિજ્ઞાસા વગેરે લપ ઓછી થાય નહિ,
ત્યાસુધી ધમની કે તરની જિજ્ઞાસા ભગે નહિ પત્રી ધર્મ અને
પમામા પ્રગેની ગમે તેવી વાતે નાભગનામા આવે તો પણ
તેથી તેને શુ લેવાદેવા ? પાપી જિજ્ઞાસા એવી બહમાશ છે,
ભયક છે, કે એ આત્માને પાપની કંઈ ગવિક્ષીઓમા ડસાવી દે,
તેની ખખરજ પડે નહિ ! પાપજિજ્ઞાસાની આટીધુટીમા પડેલાને
કોઈ એશન જ મને નહિ, કે જના જઈ અટકવાનું ભાય !
પાપ જિજ્ઞાસાઓની અને પાપ વિન્દ્યોની ભયકરતા ખામ ધ્યાનમા
નખી લેવા જેવી છે એ માટે એ આતરમચન ચાલુ ભેદ્ય છે,

૧ જોગી ગળના-જિજ્ઞાસામા પાપનો ભય કેવો ?

૨ નિર્જાતનો અવધગ હતો, તે કેવો અટક્યો ?

૩ કુસમ્બારીનું પોષણ કેવું ?

૪ પાણુ કુસમ્બાને લાગક પાત્ર મળે એવે કેવી મુવિકાપની
મયર પરપરા આવે ?

૫ એ ભવેભવમા જીવને કેવા અને ક્યા રખડાવે ?

આવડત હોય સારી જિજ્ઞાસાની, તો જગતના પાત્રો પણ સમ્યગ્દષ્ટિને મવેગ અને વિરાગ માટે થાય કારણ કે તેણે પાપ જિજ્ઞાસા તોડી નાખી છે જે પાત્રમાં મિથ્યાદષ્ટિ જીવ ગગને ઉત્તેજિત કરે છે રતિ-આનદને કરે છે, તેમાં જ સમ્યગ્દષ્ટિ જીવ વિરાગ, અમ્યા મણ, અને ઉદામીનતાને ઉત્પન્ન કરે છે જુઓ કુમારપાળની દષ્ટિ નમ્તુને જોનાની કળામાં કર્મ તરે કુમારપાળ —

ગજ કુમારપાળ અમવદાર વર્ગ વજેરની માથે કુબેરશેઠની લક્ષ્મી જોવા જાય છે કુબેરશેઠની હવેલીઓની ફરકતી ધન્યો જોઈ નાત જોલી ઉઠે છે કે “ અહો ! આ ધન્યો કહે છે કે ‘ અમાનથી સૂચવાતી આ લક્ષ્મી, અમારી જેમ ફડફડાટવાળી છે, અર્થાત્ ચચળ છે ’ મમારના સમયાને સસારનું એકપણ પાત્ર સામે આવે ત્યા પાપ બુદ્ધિના અને ગગના મહેજે વિચારો આવે છે ત્યારે મોક્ષના રસિયાને વિરાગના વિચારો સહેવાઈથી આવે પરંતુ કુસસ્કારને લીધે જડની પાછળ જાણે આદુ ખાઈને મહેલા જીવને, ઘેતા થયેલા જીવને, પાપની ક્રિયા પુરી કર્યા પછી પણ વિચારો તો ચાલુ જ ! પકેનાન્નના જમણનું જોજન ભલે દસ મિનિટમાં પતે, પણ તેનું વિવરણ કલાકોના કલાકો ચાલે ! દિવ્ય જીવનનો કેવો આ પાશવી ઉપયોગ ! જુઓ કે, એની વિચારણામાં ક્યામુધીની અધમ વિચારણા ? સામી સતી હોય, ધર્મી હોય, તો પણ ‘ અહો ! કેવી સુગીત ધર્માત્મા ’, એમ એને નહિ થાય, પણ ગુલાબી ચામડી અને અદભુત રૂપ પર ‘ આ તારૂં ભોગનું પાત્ર છે’, એમ વિચારણા પહોંચે છે ! કેમ કે કુસસ્કારને પોખ્યા છે તેથી વાહ ! કેવી આ નીચ દશા ! વગી ત્યા પાછું એમ લાગે પણ નહિ, કે આ આપણે અધમ વિચારણા કરી રહ્યા છીએ !

સતી સુગમુદ્ગીને જોઈને વેપારીને, વેશ્યાને, અને રાજાને શુ શુ થયું ? વેપારીને એ કરીયાણ લાગી, વેશ્યાને એ પેસા કમાવાનું સાધન લાગી, રાજાને એ ભોગ્ય લાગી. કારણ ? જુદા જુદા સમજા...

વાગી જિજ્ઞાસા ! જેવા સમ્કાર તેણે જ વલણ આત્માનું ધડાવાનું !
પછી નવલુના હિમાગ્રે આતુરતા થવાની દાઈ શ્રી નુહર રૂપવાળા
નુનિને જુએ, પણ જોતા, કામના જ નમ્કરો પોખ્યા હોય તેની નાને
યુ નિચારામાં મહે ? 'આ મુનિ છ, ધમના આરાધક છે,' તે બધું
ભૂની નય ! મુન્નુદરીને રાજાએ બધી માહ્યળી, બધી રાણીઓ
૮૫૦ પટરાણીની સત્તા, વગેરે ઠકુઠાઈ આપવાની વાત કરી ચોરે
પણ નુ જ્યું ? મુરતુ ગી મહાસનીને ભારે ધાડધમકી બતાવવા માલ્યો
જે જાતના નતીના આતરદાંલયાં માયાળુ શખ્દો સાબળવા શાહુદાર
ગણાતા બળ વગેરે પાપ જો તેયાર નકિ, તો તે ચોર સાલજે ?
એ તા તલના તડ ઉભો થઈ ગયો ! ત્યો, છે હૈયું ? નિચારવા જેણું
એ , કે જ્યાં મુખી આપણે છવતા છીએ, સમાત છીએ, ત્યાં
મુખીમા હુમસ્કારો કુ-નલણો અને કુજિજાસાઓને નાખુ કરવા
માટે કેન્કેટનું કરણુ જોઈએ ? ચોર દુર્જન છે દુર્જન એવો ? જેનામા

દુર્જનના પાપ લક્ષણ છે —

(૧) હયાનો બલાન, (૨) નિગારા વિચર (લઠાઈ), (૩) પાર
કાનું પડાવી લેવાનું ગમે, (૪) બીજાને જ દોષ દેવાની તૈયારી, અને
(૫) નેહીઓ પૈ અનહિષ્ણતા, તિરસ્કાર આનાથી આપણા માપ
જાદનાની જરૂર છે ગમે તેવા નયોગોમા પણ જે દયાળું હોય, કારણે
પણુ વિચરથી દૂર રહેવાની ઇચ્છાવાળો જ હોય, ચોરીને બદલે દાન
કરનારો હોય, પાતાને દોર દેનારના પણ ગુણો જોનારો હોય, અને
મેઝવા મેહિઓ જ નહિ પણ જગત પર સહિષ્ણ હોય, તો તે
નરન નાપ

●
કૃષ્ણયોગમા 'કૃષ્ણાની કૃષ્ણ' જોઈએ

પૈ ૮૫ ૧૦૧ શ્રી હરિભદ્રસૂરિજી મહારાજ યોગદષ્ટિ સમુચ્ચય
નામના ઉત્તમ ગાત્રને વિષે યોગદષ્ટિનું અરૂચ બતાવના છંદોગ્યોગથી
પૈમાત્માને નમસ્કાર કરે છે

નમસ્કારમા પરમાત્મા કેવા કેવા સ્વરૂપનાળા છે, તે અતાવતા એક વાત એની કહી દે પરમાત્મા યોગીગમ્ય છે

એનો અર્થ તા બધું એ થયો કે પરમાત્માને સમજવાને માટે યોગીપણ નોંધએ યોગી ન હોય તો ? સામ્રાજ્ય કહે છે ? કે યોગસન્મુખ ન હોય તેને પરમાત્માને મમજવાની વાત તો દૂર છે, પણ તે પરમાત્માની જિજ્ઞાસા પણ ન કરી શકે અર્વાતુ તેનામા સમજવાની નાવાયકતા છે એટલું જ નહિ, પણ જિજ્ઞાસાની પણ લાભમત નથી

પરમાત્મા, મોક્ષ, યોગ, વગેરે એવી જાણી ચીને છે, એ એની ઝાટકની છે, કે એની જિજ્ઞાસા થવામા પણ યોગ્યતા નોંધએ ! સ્વારે જો જિજ્ઞાસા જ હજી બાકી નહિ, તો ઉપરના પગથિયા તો આવે જ કયાથી ? જો એ જિજ્ઞાસાના પગથિયા નથી, તા પછી પાપકાર્યોની જિજ્ઞાસાના અને એની આગળના પગથિયા એના શિરે લખાયેલા જ છે એટલે ? એટલે એ કે આ મોહ તમને ઠગી રહ્યો છે તમારે જો પરમાત્મા-મોક્ષ વગેરે બાળવા-મમજવાની અને વિચારવાની ગળ જ નથી, તો જડની જિજ્ઞાસા વગેરેની આ મીઠ મળીનરી તમારા દિલમા કામ કરતી રહેશે એમા અર્હમિ ગદ્દા ગુલામી અને પરભવેય

એક આ માને તત્ત્વની જિજ્ઞાસા થાય જિજ્ઞાસા પછી પૂછવા નાબળાની ઇચ્છા એટલે કે સુખના થાય, પૂછવા માટે જવાની ઇચ્છા કરે જઈને પૂરે-માલજો, સમજે મમજીને અનીકાર કર્યા પછીની અમલની પ્રવસ્થા ધડે શ્રાવકપાત્ર પાળે આ બધા પગથિયામા ચઢતે કમે અમંખ્યગુણ-અમંખ્યગુણ ડમનિજ રાનો લાભ પામે અગીયારમા શુ ગ્વાનુ ? મમ્યકત્વ મમ્યકત્વ એટલે માલજોલા તત્ત્વ પર નચોટ ઉચ્ચપૂર્વકની વ્રદ્ધા તે માટે શ્રવણ જોઈએ આ માટે કોઈ તત્ત્વ ડહેનારની પામે જવું નોંધમે આ માટે અતરમા જિજ્ઞાસા-શુદ્ધતા જાગરી જોઈએ જિજ્ઞાસા ઉપરની જો બધી વાનો છે તે આગળ આગળ અસખ્યગુણ અસખ્યગુણ કર્મની નિજ રા કે વાનારી છે

ગુણશ્રિના ૧૪૫ અમલકા -

આમ તો અત્યારે ગુણસાગર પાણિગદ્ગુ કગી રહ્યા છે એક રૂપસુદરી સાથે નહિ, આઠ માથે ! તમારી દષ્ટિએ આ વિષયતૃષ્ણા કેટલી ગણાય ? ત્યારે એમની લક્ષ્મીમા કેવું ? સપત્તિય વિપુલ ! અને મોટા ઘરમા આરંભસમારંભનુ પૂછવુ જ શું ? તે તો ઠીક ઠીક હોય આવી સ્થિતિમા કેવળજ્ઞાન હોતું હશે ? હા, હોય ગૃહસ્થનેય ને ગુણશ્રેણિએ ચઢતા આવડે તો કેવળજ્ઞાન પણ મળે ! ન મળે એમ નહિ અને સાધુ હોય અને ગુણશ્રેણિએ ચઢતા ન આવડે તો તે કયી સ્થિતિમા મૂકાય ? છવ ગમે તેની મિથિમા બેઠો હોય પણ ગુણક્ષાણી પગથાગીએ ચઢતા આવડે, એવે અમખ્યગુણ અસંખ્યગુણ કમનિર્જન કરતો આવે ! અને ને સંઘમણ ચારી આપ તો ક્ષપકથેલિના ઉંચા પગથીયે પહેાવી, કેવળજ્ઞાન લઈને મિથ્ય થાય. ગુણશ્રેણિમા ગ મરવાનું ? શુભ ધ્યાનની ધાગએ આત્માને પ્રદગવના નગમાથી ખેચી લઈ ગૃહ સ્વભાવમા ચઢાવી દેવાનો.

લોધ અને ગુણસાગરના દષ્ટિએ - ગુણસાગર એવે ગુણના

સાગર ! ગુણનુ ખાળોચીયુ નહિ

લોધ સમજે છે કે “આઠેય સુખ આપનારી એકી માથે હોય આપે છે !”

આ સમજે છે કે ‘આ એમને નહિ, પણ આઠ-આઠના બંધનમા પડયો !’

લોધ સમજે છે કે ‘આ આઠને પરબ્યા પછી નેત્રે એને વેશન અને વિનામ !’

આ સમજે છે કે આ લપમાથી ક્યારે છુટું, ને ક્યારે ગુરુને પામે જ ચારિત્ર ૧૮ !”

ડેવા દુદ્ય અને કયી સમજ એમનામા હશે ! (૧) ‘સવ વિપુલ હતો પણ તે ઝાઝની શુભામી કરાવે તેવો વેશન નહોતો !

(૨) વિલાસ સુલભ હતા, પરંતુ તે ટોણા-ટપમ ખાવાની સ્થિતિના વિલાસ નહોતા ! (૩) ઘર કુટુંબ નિત્યારવાળું અને તેમ હતું, છતાં ત્યાં ક્યેશ ને કઠાસ હોય તેવું ઘર નહોતું ! આવી મહાસુખદ સ્થિતિ છતાં ગુણસાગર વૈશમ્યના આમમાનમા ઉડતા હતા ! તે કેમ ખાન્યું ? વિચરતા તીર્થ કર ભગવાન પધાર્યા હોય તેવું પુણ્ય નહોતું ? ત્યારે હતું શું ? વિવેકવાળું જાનિરમણ જાતિમરણમા શું નિશ્ચયું ? અહિં જો આરાધના ચૂકી જઈયું તો ભૂતકાળના પડિત એના આપણે અહિંયા વતમાનના મૂર્ખ જાનશું ! ! ભૂતકાળના પડિત એટલે મારી આરાધના કરી માનવતા કમાયેલા વતમાનના મૂર્ખ એટલે સવિધમા ભ્રષ્ટ, પતિત, અને અતિ દુષિત કરે તેવું કરનાર ! પૂર્વે આરાધના કરી હતી માટે પડિત એવાએમણે અનુત્તર નિમાનજોયું હતું, અને અહીં પણ ઉત્તમ કુળ અને ધમસામગ્રી મળી, તે હવે વતમાનના મૂર્ખ નહિ થવાનું જેટલા પ્રમાણમા હવે દુનની આગા જેટલા જોરજોરથી પૂર્વે કર્યા, એટલા જ જોરજોરથી એટલા ચારિત્ર અને તપ આરાધી કર્મ-નિર્જરા કરવાની ! જેવી નસારમા ઘોર અજ્ઞાન દશા હતી, ચારિત્ર વીધા પછી તેટલા જ વિપુલ પ્રમાણમા જ્ઞાન-દશામા નિહરવાનું

જ્ઞાનદશાના માર્ગે —

(૧) દેવ-શુરુ નહોતા પામ્યા ત્યાંથી અજ્ઞાન દશાની શુવામી હતી પણ દેવશુરુનો સંયોગ પામ્યા પછી ત્યાં તેથી ઉન્નત તેટલા જ પરાક્રમથી જ્ઞાનદશા જગાવવાની દેખાવવાની અને મંજાઓને મળે કરવાની ! મંજાઓને કહી દેવાનું કે “તમારું ધાર્યું હવે ન થાય ! હવે તો અમારું ધાર્યું થશે ઇન્દ્રિયો ! તમે જેટલી પૂજામા મને તાણી જતી હતી, તેમ મારી કેડ તૂટે તેની પણ પરવા નહોતી કરી, તે હવે હું ધમપામ્યો છું, એટલે હવે તો (૨) મારી ધારણાનુસાર હો ઇન્દ્રિયો ! મતસત્મામા જઈ તમારે કરવું પડશે” આત્માના વિક્રમ કેમ સધાતા હશે ? વેવલી વાતોથી ? ના,

ચોક્કસ પ્રકારની યોજના વિચારી, તેનો નચોટ અમલ કરવાથી (૩) આત્મા ઇન્દ્રિયોની પાછળ પૂર્વે જેટલો ગુલામ હતો તે હવે ખોલે ઇન્દ્રિયો પર જતમગાર બની જવો જોઈએ સીધેમીધુ નહિ તો બળાતકારે પણ ઇન્દ્રિયોને વિષયોમા જતી અટકાવવાની બાકી (૪) ત્યાં જીવનની અતિ જરૂરિયાતોમા ઇન્દ્રિયાને રા-વાનું આપણુ ચલણુ નથી ત્યાં પણ આપણે ઇચ્છાપૂર્વક ન જ દોડી જઈએ ત્યાં ક્યવાતે દિલે અને જલદી ખાટા વળી જવાની તૈયારી સાથે જઈએ

ગુણસાગરની વ્યાખ્યાના (૫) દેવશુર નહેતા મન્યા ત્યાં સુધી આજમ અને પ્રમાદમા હતા હવે ઉદયમ કરવાનો. (૬) જે મોહની ગુલામી હતી તેને હઠાવી, હવે માનસિક સ્વચ્છ હતાને શુરુપારમ્યની પોવાદી માકળોથી કબજે કરવાની. (૭) ચેકકા મારતા હતા, તેટલા જ શાત બનીને બેસવાનું. (૮) જે પ્રકારની અજ્ઞાન અને મોહ દશામા રમગતા હતા, તેથી વધુ પ્રમાણુમા જ્ઞાનદશા અને નિર્મોહ દશામા રમવાનું. એટલે શુણુસાગર ચોરીમા બેઠાં એ ભાવના કરે છે કે, “સદ્ગુરુ પાસે જઈ સયમ લઈગા. નિર્મેજ શુતજ્ઞાન બણીશ. નિત્યગુરુ વિનય કરીશ. જોર તપ તપીશ. નિર્દોષ રૂક્ષ ગોચરીથી નિર્વાહ ચલાવીશ. કામ ત્યાયને બગારી, મહા મુદ્દર જીવન બનાવીશ. સયમ થોડા સ્થિર થઈ જીવિત-મરણને વિષે મમભાન દેખવી મોહ શત્રુને હણીશ.”

આડ પાનીની વ્યાખ્યાના —આ બાબુ આડ વિચારે છે. “પતિ છે રિરાગી, અને વળી આર્ય પિતાના પુત્ર. જોવેયુ વચન પાળાના. એટલે પાણિજડણુ પછી સયમ લેવાના જ તો અમારેય સસારનું શું કામ છે? આવા ધર્મપતિ કયા મળવાના હતા? એટલે અમે પણ નાવ નગીનાની સાથે સયમ પડે જઈશું. બસ, પછી તો આ આ રીતે આરાધનામા જોમ અને ઝંડપ લગાવવાના. આદેય ચટી દુપકઞ્છેજીએ.

આ નવ આત્માઓ તુ કરે છે ? શુભશ્રેણિએ કૂદકે ભૂમકે બદી રહ્યા છે ! મમલાવનુ એટનુ બધુ ઓજન આવી ગયું છે, કે કોઈ એક જણ આવીને કહે કે બીજી મિનીટ તમારૂં મૃત્યુ છે ! ને બીજે આવીને કહે કે, તમારૂં લાભ વર્ષનું આયુષ્ય થયું ! તો આ બન્ને તરફ હૃદયમાં કંઈ ફેર નહિ ! સામે લાવી કોઈ દીરાના ઢગલા બેટ કરે કે ઘરમાં પડેલા ઝોરાતની માટી ધઈ જાય, તોય એ બંને પ્રત્યે હૈયામાં કોઈ આનંદ કે શોક નહિ ! એમ્બીજનની પ્રતિસ્પર્ધા એવી બંનેય વિષમ સ્થિતિમાં આત્માની દર્પણ જેવી અવિકૃત અવસ્થા ! એ વિચારે છે કે “મોહના જેટલા શત્રુ આવશે, તેનો સયમથી પરમાત્માએ આપેલા ફશ પ્રકારના ચતિ-ધર્મના શસ્ત્રોથી નાશ કરી નાખીશું ! ક્રોધ કે અભિમાન, હિંસા કે જઠ, કોઈ મોહ રિપુને હોમે નહિ રહેના દુષ્ટએ” કવિ એમની મિથિત રજૂ કરે છે —

સયમ લા સુગુર કને તપ તપશુ મનોહારી રે લો અહો તપઃ
જીવત મનુ મમપણ,
સમજણ-મલિ ગાશુ રે લો અહો સમઃ
સયમ યોગે વિર થઈ,
મોહ રિપુને હણશુ રે લો
અહો ! મોહ, રિપુને હણશુ રે લો
અમે પણ સયમ સારશુ નાથ નગીનાની સાથે રે લો

મોહના સ્થાનમાં ધર્મના તાન — એક વાર મંથન-યોગમાં મિથઃ થઈ, મોહના મુબટેને ભગાડી મકવાના ? પછી નિરાત ! એક તત્ત્વની માચી જિજ્ઞાસા વધારી જીવ આગળ પડ્યો, અન્હે તો પછી ઉપલ્યો શુભશ્રેણિના માગે અહીં એ- બાજુ લગ્નના વાજ વાગી રહ્યા છે, મગત નર્તાઈ રહ્યા છે, એ તમારે અચારીને મન તો ભલે ઉત્તમવનો પ્રચગન ? તે વખતે આ યોગ્ય જીવો જાણે સદ્ગુરુ પાને પહોચી યયમી થયા ! ગુરુ વિનયને તો જાણે આત્મામાં

ઓતપ્રોત કરી દીધો ! મમતા ને સમાધિ વધારતા જાય ! આત્માના પરિણામ ઉંચા વધતા આ-આ મામેથી દુનિયાના અનુકૂળ-પ્રતિકૂળ આક્રમણ આવે તો પણ મોહના ચોટ્ટાને આત્મવીચની મહાય આપવાની વાત નહિ ! મધ્યા મોહ પર વિજય મેળવી લીધા ! વિજય મેળવના માટે જે પુરુષાર્થ કરવો પડ્યો, તે પુરુષાર્થમા જગજુના કર્મે ખેરવી નાખ્યા !

જાણસાગરની આદર્શ પત્નીઓ — આ જે ગુણમણી ચટ્ટી, તેમા લોહ જોતા નહી જાય ! જોર મત જણવો નહી ગયો ! માખાપ યોગનો કૃત્તા રહી ગયા ! અને ગુણસાગરે દેવજ્ઞાન-કેવજ્ઞ દર્શન ઉપાત્ત્યા ! ત્યારે એ આડ કન્યાઓ હાલી-મવાલીના ઘરની નહોતી તેમ મામુલી જીવ સાથે મળવવાળી નહોતી એટલે એ પણ શુ કામ બાકી રાખે ? એય ઉચ્ચ જાવનાના આસમાનમા ઉડવા લાગી અહીં તો લોક દૃષ્ટિએ મહાન જીવન ઉત્સવ હતા શ્રીમતના ઘરની કન્યાઓ, રૂપરૂપનો અભાગ ! એમા વળી આ લગ્નના પ્રસંગે આભૂષણશગારમા શુ ખામી હોય ? આ જોઈ માતપિતાનું દીવ કેલુક ઠરે ! એ મિથિતમા લોકને સગમા રમતુ મૂકી આ કન્યાઓ વીત જાણવામા ચઢી ! નસારના ઉત્સવો જોઈને હૃદયમા કળાટ થાય તેવા વિગી આજે દુનિયામા કેટલા જોવા મળે ? દુનિયાદારીનો ઉત્સવ મગજ એટલે આત્માના અનુત્સવ-અપમ પણ સર્જાઈ રહ્યા છે ! — આવું સમજનારને, સમ્યક્ દર્શન કરનારને હૃદયમા કળાટ થાય, નિમાનો પડે કન્યાઓ વસ્તુમા સમ્યક્ દર્શન કરી રહી છે એમા એમણે પણ પતિની પાછળ ક્ષપકદ્રેણીની માડીએ સિધાવ્યું ઘનઘાતી કર્મો ચોરીમા હસ્તમેરણની મોહની રમત વખતે ઉરાડીને એ દેવજ્ઞાન પામી ! આપણે ચોરી તો નહિ પણ ઉપાશ્રયમા, તેમજ મોહની રમત નહિ, પણ જિનનાણી ધ્રુવણ કૃત્તા, કેટલા કર્મે ઉરાડી પહોચી રહ્યા છીએ, એ તપાસવા જેવું છે

ગજસુક્રમાળ પર પ્રભુ-યા — ગજસુક્રમાળને જ ગંગા જતા

જેઈ નેમનાય પ્રભુને કડળાટ ન થાય ? સગડી માથે સુકાઈ તે પહેલા પશુ અને તે વખતેય પ્રભુ જ્ઞાનથી જોતા જ હતા ! કેવળ જ્ઞાનથી પ્રભુ નિહાળી રહ્યા હતા કે આ સસરો સોમીવ આ કુવડાના માથે કેવા ખેરના અનાસ ભરી ગયો છે ! સુકોમળ માથુ કેવુ ભડભડ નળાળી રહ્યું છે ! અગ્નિ અદર પેઠા છે, ને કુણા મગજને શેદી બાળી ભસ્મ કરી રહ્યો છે ! જોમા કેટકેટલી પાતવાર, વેળા છે, તે પશુ પ્રભુ બરાબર જોઈ રહ્યા હતા ! છતાં જો જ્ઞાની સાથે જોતા હતા કે ‘એના અશુભ કર્મના ઉદયના ઉપદ્રવમા તેના આત્મા માટે મહોત્સવ ઉજવાઈ રહ્યો છે સસારના ઉત્સવમા તો આત્માની હોળી સળાઈ રહી હોય છે’ આવું દર્શન સમ્યગ્દષ્ટિ નહિ કરે તો ઝોણુ કરશે ? ભલે અગ્નિ ભયકર, પશુ જો તો મા ! બધનબૂત કાયાની રાખ કરે, આત્માની નહિ ! આત્માના તો જો અગ્નિ જન્મોજન્મના કર્મ કયરા સાંકે કરી ગયો છ ! ભગવાનના દીલમા કેમ અરેરાટી નહિ ? કેમકે ભગવાન સ્વયં વીતરાગ તો છે જ, પણ આ તો જો જુઓ છે કે ગજસુક્રમાળ પશુ ત્યાં કર્મના ઉપદ્રવમા વીતરાગ બની મોક્ષ વરનાનો મહોત્સવ ઉજવશે ! અનતી બન પરપગનો અત આપુશે ! કદની ગી કિંમત હતી જો લાભ અગણ્ય-અચિત્ય થતો હોય તો ?

ગુલ જ્ઞાનનામા ચક્રમા પછી વિમાન જેવી માન્યાની જરૂરી -

જ્યાં ગુહામાગરના લગ્ન મહોત્સવ ઉજવાઈ જ્યાં કાળે માળાપને ઠંભાય યતુ હશે કે, ગુણસાગર કહી દેશે કાલ પ્રભાતે કે ‘દીસાનો વિચાર તો છે પણ આજે નહિ, થોડા વખત પછી ! તે મારી ખાતર નહિ, તમારી ખાતર !’ જોરતા ને અરમાન માળાપને થતા હોય કે ન વતા હોય, પણ અહીં તો પુત્રરત્નને બદલ આકાશમા ઉચ્ચ લાવનાના વિમાનમા ઉડવાની વાત છે ઉત્તમ કોટિના અર્ધ્યવમાય તે વિમાન છે પગ નીચે મૂકવાનું કામ નહિ અર્થાત્

જમીનને બી રહેવાની હવે જરૂર નહિ પછી નસારતુ કઈ દેખઈ
 ગયુ, કે મેવે એને નીચે પડતુ ! પણ જો પોતે જ પડતું મૂકે તો ?
 તો શુ ? વિમાનને એટલે કે શુભ વિચારધારાને જતી કરી તો ભાર
 આ-આ નીચે મવિન સાસારિક ભાવના તળ પર ! એ તો શુભ ભાવનાને
 પકડીને એમી રહેતા જો આવડે તો એ, વિમાન ના સ્વભાવ, ૦ ઉચે
 ઉચે લઈ જાય, અર્થાત્ વિચારણાની ધારા ઉચી વધે, અને
આત્મ-ઉન્નતિ પણ અધિકાધિક ખીલે !

નર્નકિયાનો પ્રભાવ ગુણશ્રેણીથી ગુણાય — પરિણામની ધારા

પર, વિચારના ઉચ્ચ પગથિયા પર, ને સુદ્ધ અધ્યવમાયની નિસરણી
 પર ચઢતા આવડે, તો અધિક ને અધિક, આત્મવિજાત મધાતો ચાલે !
 એવી જ કોઈ શુભશ્રેણિમા મગમ ગોવાગીઓ એ શાલિભદ્ર
 બન્યો ! હાથી એ મેઘકુમાર બન્યો ! લિખારી એ સપ્રતિ રાજા થયો !
 સર્પ એ ધરણેન્દ્ર બન્યો ! આ બધુ શુભ વિચારસરણીની વૃદ્ધિગત
 ધારાના પ્રતાપે ! જો એને ન આવકારીએ તો પછી દૂકડા ઠપાગમા
 શુભખાનાતુ ? પાપ ઢેળવુ, મેગવુ ને કળબે કડે, એજને ? જોયો પેવો
 શુભશ્રેણિમા અધિકાધિક કર્મનિર્જરા કરતો ચાલે તેમ હલકી ભાવનામા
 આ અધિકાધિક પાપ બધ કરતો ચાલે ! એક બાજુ શુભશ્રેણિની
 બીજી બીજી પાયરી, ને બીજી બાજુ હલકી ભાવનામા ઢોપતુ ભોયડે !
 એ બાજુ શુભોનો ધસાડો, ત્યારે બીજી બાજુ કુવિક્ષેપોનો ધસારો !

શુભો, જીનને સ્વભાવભૂત શુ છે-સતત શુભ વિચારો ? કે
કુવિક્ષેપો ? — શુભ વિચારો માટે કોઈ નિયત કાળ, દ્રવ્ય, સ્થાન કે

ભાવની ગજ ભોવાની જરૂર નથી સઘળો કાળ સઘળું સ્થાન, સવગા
 સંયોગ ને સઘળી પરિસ્થિતિ, શુભ વિચાર કરવો હોય તો નડતર રૂપ
 નથી ગતિબ માલુમ શુભવિચાર કરે તો ફળે નહિ અને તવગર કર
 તો જ ફળ મયે, તેવુ નથી ધરમા કમે તો નિષ્ફળ, ને ઉપાશ્રય-મદિ
 રમા કરો તો ફળે, તેવુ પણ નથી મર્વાકાળ, મર્વાસ્થાન, અને મર્વ

દ્રવ્યના સયોગ નિર્જરા માટે ને શુભવિચારણા માટે બનારી ગકાય
 ે એટલું વ્યાનમા રહેવું નેઈએ કે માનવ ભવમા શુભ વિચારણાના
 મતત પ્રવાહની મારી તક છે એ બે શુભાની તો સમજે કે પછી તો
મનુષ્યપણામા વાવેલા કુસમ્બરો ભાવિધમા ભયકર નીવડશે જેમ
હોદામા પડેલા દાણામાથી અને જોડ ને તેમાથી અનેક નવા દાળા,
 અને તેમાથી વળી નવા છોડ થાય તેમ આ કુસમ્બરના બીજને
 બે અહીં પોપ્યા તો ભવાતરમા તે વૃદ્ધિ જ પામવાના । શુભવિચારના
 અભાવે ખોટા વિઠપો એટલા બધા બહો મ્વભાનભૂત બની ગયા
 છે કે, સામે કોઈપણ પાત્ર આગ્યું કે મહિન સમ્બરો બહો તરત જ
 આત્મામા ભગવા માટે છે । પછી ભલેને સતી સ્ત્રી સામે આવે ।
 અને કુવિકટપોથી આત્માને ભરી દીધો હોય એટલે આત્માનુ વનણ
 કુવિચારો તરફ જ જાય સયોગોમા એ તાકાત છે કે ઉદયમા વર્તતા
કર્મને દુષીને બીજા ઉદયમા લઈ જાય પણ શુભવિચારણા તો, બે
ત્રીધો ભેરદાર પુરુષાર્થ ચાલુ રહ્યો હોય તો ઘડતર એવું કરી નાખે
કે ગમે તેવા મયોગો આને પણ શુભવિચારણા જ આવે

જડ પુતંગવના ખીલે બધાયેવું જગત દોડે તોય જડના
મીમાહામા — ધર્મક્રિયા એ નિગાળ છે, ને એમા પતિકૂળતાની
કનોટી એ પરીક્ષા હોત ે ક્રિયાની નિશાળમા શુ નીખશે ? શુભ
વિચારણા કરવાનું અને શુભ અધ્યવસાય વધારવાનું, તથા ઉપસર્જ-
પરીસહ, પ્રતિકૂલ વાતાવરણ વગેરે ઝોસોગી મા બરાબર ટકો એ રીતે
 તૈયાર થવાનું એમા પાસ થયા એટલે મમજે કે આત્માનું ઓજસ
 વધ્યું, કનાસ ચઢ્યો, મોહના સુબટને ધક્કો લાગ્યો પૂવે કુમંત્ર રો
 ગમે તેટલા પોષાર્થ ગયા હોય, પણ હવે ધ્યાનનો નવો પુરુષાર્થ
 બે ભેરદાર જમાવો, તો કુસમ્બરો એવા તડે કે એમા આત્માની
 પહેલાની વવણની નિયતિ આખી બદલાઈ જાય પરમાત્મા યોગીગમ્ય
 છે અયોગીગમ્ય નથી અયોગીને પરમાત્માની જિજ્ઞાસા નહિ

તાનના કે કુવતણુ, અને કુવિક્રપો નિસાય ખીજે કેમ એને ધધો નથી નવડે પડ્યો, આયો કુવિચાર ! આતુ ક્યા મુધી ચાવ ? ન્યા મુધી મેસારનો પક્ષપાત હોય ત્યા મુધી રાત ને દિ' આ દુનિયાના જડ પદાર્થોના કુડાખામા જ એ કેવળ કેવળનો ! પુદ્ગલના ખીને બધાથેનુ જગત દોટ મૂકે તો પણ હોય ક્યા ? જડના જ મીઠાડામા ! ત્યા એની બધી દોગિયાગી કે ધીખતો પુનર્ધર્મ કે ધોર આદેશમાથી પદ્ય સ્વાર્થને સાધી લેનાની ક્યા જગત પામે છે ! તમ આપત્તિ વખતે આત્મહિતને માધી લેવાની ક્યા જિનના બક્ષત પામે ન હોય ?

બળ, બુદ્ધિ અને પાપ મા મારે — લક્ષ્મણના મૃત્યુથી રામચંદ્રજી ગાડા જેવા ચાય છે એ શુ રાજ્ય સભાજે ? ત્યારે રાજ્ય સભાજાના અધિભરી કોણ ? લવણ અને અકુશ (લવ ને કુશ) પણ એ શુ કરે છે તે જુઓ એ વિચારે કે કે 'જે આ રાજ્યના મોહમા ફસાઈગ તો આત્મહિત સુમાનશુ' રાજ્ય, રમણી વગેરે ઘટીના પડ છે લોગના લેખે એમા જો એકવાર માશુ ઘાલી એને ગળામા લીધા, તો પછી બસ ! જિંદગીભર ઉપાડીને ફરો ! લવણ-અકુશ તન્ત જ ત્યાથી ચાલી નીકળીને ચારિત્ર મહંજુ કરે છે ! લક્ષ્મી સદાય નધણિમાતી જ છે 'તેના ધણી થવાના કાંડ હુ કડ,' એવી ગાડાઈ તેમનામા નહોતી કાકાના મૃત્યુનો, અને પિતાના ખેદનો આઘાત બાબુએ મૂકી ચારિત્રની રજા માગી રામચંદ્રજી અને મીતાજીના કેમળ પુષ્પ જેવા આ બે બાળકો, વિચારો કે કયી લગનીમા છે ! પુણ્યવાન એવા કે એમને રામચંદ્રજી અને લક્ષ્મણ પણ જીતી શકે નહિ ! હતા તે અતુલ બળ એમણે શામા ખર્ચા ? ચારિત્ર પાગી કર્મ ખપારી, અનન્યબળી બનવામા, નહિ કે સમારમા મહાવી કર્મેના સંઘર્ષમા વધાર ફેનાઈ નિર્બળ થવામા એમની પાસે બુદ્ધિ હતી, તે કેવળજ્ઞાન લેવા માટે હતી કિંતુ

એકેન્દ્રિય નિર્ગોષિયા બનવા માટે નહિ ! અહીં એમને જે નિપુલ મુખ હતા, તેમાથી નીકળી અનત મુખમા જવા માટે, પાપ નહિ કે અનત દુખમા પટકાવા માટે ! આ ક્યારે બને ? ચાત્રિ ધર્મની માનના હોય તો બને સ્વાધ્યાય, વિવેક, અને મહિમ્નુતામા અત્યંત નિપુણ બનતા જો આવડે, તો ધર્મ નાધના એવી સરસ થાય કે પછી અનત કાળને માટે કોઈથી ન હુટાય તેવા અનત મુખ મળે ! સર્માત શુષ્કિતા ધોરણે જ જ્યારે મન, વચન અને કાયાને પ્રવતવિ, જ્યારે કુવિકલ્પો ઝેડી અભાવત ગુલવિચારણાની ધાનમા આવે, ત્યાર ચારિત્ર ધર્મની સાધના જોન્દાર થાય

ગુલ ભાવનાથી ત્રણ તત્ત્વની મિશ્રિ — ગુલવિચારણામાથી ગુલધ્યાન જુગે, અને તેથી મારામા મારી કર્મની નિર્જન થાય વિચારણામા એકાગ્ર બને તેટલો મમય દુનિયાને જો ભૂલી જાય છે એ વિચાર ધર્મધ્યાનના પ્રકારમા આવે છે ધ્યાન એ અવ્યન્તર તપ હોવાથી દમ નિર્જન કરાવે છે વળી ગુલ-વિચાર એ માનમિક ગુલક્રિયા છે એ ગુલ આશ્રવ હોવાથી પ્રવ્ય બધાવે છે તેમ જ ગુલ ભાવના એ મવર હોવાથી પાપને રોકે છે આમ ગુલ વિચારણામા ત્રણ તત્ત્વના મિશ્રણ છે ગુલ વિચારણા રૂપી મનની ગુલક્રિયા એટલે ગુલ આશ્રવ, ગુલ ભાવના એ અગુલ ક્રિયાની અટકાયત, એટલે સવર અને ગુલધ્યાન એ નિર્જન તત્ત્વ સવર નવા પાપ અટકાવે છે, અને ગુલધ્યાન રૂપ તપ જુના મિત્રિકે રોકેલા પાપનો નાશ કરે છે ગુલધ્યાનમા એકાગ્રતાનાજો ઉપયોગ છે એકાગ્રતા એટલે એક વિચાર પર સ્થિરતા એટલે જ ધ્યાનની મારી, એકાગ્રતાની કિંમત મહાન છે એકાગ્રતા જો અગુલ હોય તો દુર્યાન થવાથી જો ભયકર છે વિચાર કર તેની મનની ક્રિયા ન, અને એકાગ્રતા એટલે ચિન્તા છે મનની પવિત્રતા સતી સ્ત્રીનું કામ આપે છે ત્યારે તે સતીને દેશવટો એટલે ? પછી આત્માની સંપૂર્ણ

ઉપયોગી થાય છે ! મહાન કર્મબધના સ્થાનમાં કર્મબધથી બચાવી
કેવો કર્મક્ષયનો મહાન લાભ આપે છે !

ધૃતિયાયોગ—શાસ્ત્રયોગ—મામર્થ્યયોગ

પરમ ઉપકારી ગ્રામ્યકાર મહર્ષિ લગવાન શ્રી હરિભદ્રસૂરીશ્વરજી
મહાગણ 'યોગનંદિ સમુચ્ચય' ગ્રંથના પ્રાશ્નમાં પગભાતમાને ધૃતિયા
યોગથી નમસ્કાર કરે એ તે પ્રસંગને પામીને અધિકાર પોતે જ બીજા
શ્લોકમાં કહે છે કે, યોગીના ઉપકારના માટે અહીં ઇન્દ્રિય ત્રણ
યોગનુચ્ચરૂપ કહેવાય છે તે યોગી કયા ? કુલયોગી—પ્રવૃત્તિચક્ર યોગી

ચાન્ પ્રકારના યોગી —ગોત્રયોગી, કુલયોગી, પ્રવૃત્તચક્રયોગી,
અને સિદ્ધયોગી અહીં ગોત્રયોગીને બાદ કર્યા, કેમકે એ તો માત્ર
યોગીના ગોત્રમાં જન્મેલા એટલું જ, પણ યોગીની કુલમર્યાદા વિનાના
ત્યાગે કુલયોગી એટલે અલગત બહુ લેઈ આત્મવિકાસની ઉચ્ચી
કક્ષાએ પહોંચેલા નહિ, પણ (૧) યોગીના કુળમાં જન્મેલા, અર્થાત્
જ્યા યોગધર્મની મર્યાદાઓ થાની આવે છે ત્યા જન્મેલા, તેમજ
(૨) યોગધર્મને અનુસરનાર યોગધર્મ તરીકે દયાહુતા, વિનીતતા,
ખિન્નપાપનો ત્નાગ, સુદૃઢ નિસન, દેવ-શુરુપ્રેમ, વગેરે જે આ
ગ્રંથના અતે ગણાયા છે તે પ્રવૃત્તચક્રયોગી તે છે, જે ધૃતિયાયમ અને
પ્રતિયમમાં આયા છે, અને સ્થિત્યમ અને સિદ્ધિયમની સાધના
કરે છે એ માટે એ શુષુતા, ત્રવણ વગેરે બુદ્ધિના આઠ શુદ્ધોને
ધારણ કરે છે એવા નિદ્ધયોગીને સિદ્ધ હોવાથી અહીં ન લીધા
અહીં તો સાધક યોગી લવા છે

યોગ ચાર ક્રમોએ સાધવાનો હોય છે —ધૃતિયા, પ્રવૃત્તિ,
સ્થિરતા, અને સિદ્ધિ અહીં પહેલા 'યમ'ના યોગની
વાત લીધી. યમ એટલે અહિંસા, સત્ય, નીતિ, માર્ગ-
પ્રદર્શન અને અપરિચ્છન્ન અપરિચ્છિત એ અહિંસાની
દૃઢ અર્થાત્ નાની ધનશ, તથા એમાં ઉચ્ચ, એ પહેલા જ યોગ

પ્રવૃત્તચક્ર યોગીમાં એ હોય જ ઉપરાંત એ અહિંસાદિને જીવનમાં સ્થિર કરવા તથા આત્મસ્વભાવમાં અહિંસાદિ ગુણને સિદ્ધ કરવાની લાલસા રાખે અર્થાત્ એ યશસ્વયમ અને સિદ્ધિયમ, એ બે માટે અત્યંત જાણનાવાળા હોય, અને તેથી જ સંઉપાયમાં પ્રવૃત્ત રહેનારા હોય યોગ એટલે માત્ર કોઈ મહાન સમાધિ એમ ન સમજતા અહિંસા અત્યંત ધજેરે પણ યોગ છે મોક્ષ સાથે આત્માને જે યોગ આપે તે યોગ પરમાત્માને નમસ્કાર તે પણ યોગ મોક્ષને અનુકૂળ કોઈ પણ નિયંત્ર વાણી કે વર્તાવ, તે યોગ અથવા વિષય યોગની આઠ દૃષ્ટિ છે પણ એ અથને વિસ્તારતા પહેલાં પરમાત્માને ઇચ્છાયોગથી નમસ્કાર કર્યો, એટલે જિનાયા ધ્યાય કે ઇચ્છાયોગ શુ? કેવો?

‘જિનાયોગના ન અભિમાન કે ન અવ્યવસ્થિતતા —

એહી ઇચ્છાયોગનું વર્ણન કાંઈ ઇરાદાપૂર્વક લાવવામાં આવ્યું છે, એવું નથી પણ પરમાત્માને જે નમસ્કાર કરીએ છીએ તે કયી કોટિનો છે, તબક્તાવલુ છે (૧) અભિમાન ન થઈ જાય, તેમ (૨) જઘન્ય કોટિનીય નાવનામાં શુ આવશ્યક છે તે સમજાય, એ માટે ઇચ્છા-યોગ સમજવા જેવો છે એ સમજીએ તો પછી મોટી સાધના ક્યોનાં ખોટો કેટલો રાખવાનું નહિ બને અસત્યવાદી ન બનાય એ માટે અથકારે કહ્યું કે ‘અમે જે નમસ્કાર કરીએ છીએ તે ઇચ્છાયોગના ધરનો નમસ્કાર કરીએ છીએ કાંઈ જાંચા લાવ કરવાનો હાવો અમે નાખી શકતા નથી, કેમકે એવો નમસ્કાર કરવાનું હજુ અમે પાન્યા નથી’ માટે તો ‘નમસ્કાર’ મુતિમાં ‘નમસ્કાર ઝડ છુ’ એમ ન કહેતા, નમસ્કારની પ્રાવના કરી કે ‘મારો નમસ્કાર હો’

સાધનાની કયા ત્રણ યોગ-શાસ્ત્રયોગ-આમર્થ્ય યોગ —

નમસ્કાર ત્રણ રીતે થાય એમ ઇચ્છાયોગનો પ્રારબ્ધ નમસ્કાર છે, તેમ શાસ્ત્રયોગનો પણ નમસ્કાર છે, અને તેથી ઉચો આમર્થ્યયોગના

પગ નમસ્કાર છે "ઈકોનિ નમુક્કારો જિહ્વવઃ વસહમ્મ
 વદ્ધમાણમ્મ-જિનવરમા શ્રેષ્ઠ શ્રી વર્ધમાન-વામીને કર્ણા
 એક પા નમન્તર સમાન્વાનરથી તાડે છે" આ સામર્થ્યયોગના
 નમન્તરની વાત છે એજ તત્કાલ કેવળજ્ઞાનરૂપી હવનમુદ્રિ
 લાવી આપ છે ઈચ્છાયોગના નમન્તરથી તે મોય
 મીધો મલતો હોય તો પછી દીધકાગ સુધી આ તપ-જપ
 કોણ કરે ? નમન્તર ક્યો એટલે પર્યુ, મોય મવી ગયો ! હવનો
 સ્વભાવ મુકોમગ છે મુકોમગ એવો કે, દા ત એક બાજુ ભાષ-
 શના મોટામોટા દુકડા અને એમા માકુના આપણ નાખેવા દુકડાનો
 બનાવેલો લાડુ, અને બીજી બાજુ વાટેલી સાકર નાખેવો મુવાયમ
 ચુરમાનો લાડુ, એમ સામે આવ્યા તો એમાથી કયો લાડુ ગમે ?
 સાકરના ને ભાખરાના દુકડા ચાવવા પડે એવો લાડુ, કે મોમા
 મુકતા જ હજી પર મીધો રતદાર સ્વાદ છૂટે એવો મુવાયમ લાડુ ?
 બીજો જ કહેવાના તો પછી ઈચ્છાયોગના નમસ્કારથી મોક્ષ મની
 જતો હોય તો કોણ બીજી માયાફાડ કરે ? ઈચ્છાયોગથી મોક્ષ મળે
 ખરો, પણ એમાથી આગળ વધીને શાસ્ત્ર કહે છે 'તુ જનારે સામર્થ્ય
 યોગની સાધનામા આની નમન્તર કહે, પછી મોક્ષ મળે' તે પણ
 જે શાસ્ત્રયોગના નમસ્કાર સુધી પહોંચ્યો હોય તેને મળે તે શાસ્ત્ર
 યોગનો નમન્તર પણ તેને મને કે જેણે ઈચ્છાયોગના ખૂબખૂબ
 નમસ્કાર કર્યા હોય

ઉવમ-૪૨-અતિમનિર્નાર — અહીં નમન્તરની વાત કરી,
 એ બીજી ક્રિયાની ઉપવક્ષણ છે (એટલે કે સુવક છે) નવકાન્વાળા
 ગણીએ તે પણ એ ગીતે, તપશ્ચર્યા મત, પચ્ચક્રબાણ કરીએ તે પા
 એ રીતે પહેલા ઈચ્છાયોગથી ખૂબ આસધાય, અને શાસ્ત્રયોગ
 માટે પ્રયત્ન થાય પ્રારભમા ઈચ્છાયોગ, પુખ્ત સ્થિતિમા શાસ્ત્રયોગ,
 અને યોગનુ દ્વગ જે મોક્ષ તે પામવાની, અર્થાત્ કેવળજ્ઞાન પામ-
 વાની યોગસાધનાની અતિમમા સામર્થ્યયોગ.

ઈચ્છાયોગનું લક્ષણ

ઈચ્છાયોગનું આ પ્રમાણે લક્ષણ જતાવવામા આવે છે

‘‘ક્તુમિચ્છો ધૃતાયમ્ય જ્ઞાનિનોઽપિ પ્રમાદિન ।

વિકલા ધર્મયોગો ય સ ઇચ્છાયોગ ઉચ્યતે ॥’’

અમપ્રત્તિને ઇચ્છાયોગ કહેવાય છે

પણ તે (૧) વિકલ એટલે ખોડખાપણવાળો,

(૨) એવો પણ ધર્મયોગ એ ઈચ્છાયોગ છે ધર્મયોગ એટલે પુરુષાર્થ કરી સાધેવો ધર્મ, એ ઇચ્છાયોગ છે ધર્મની માત્ર ઈચ્છા એ ઈચ્છાયોગ નહિ વળી ધર્મયોગ પણ પરાણે થયેલો નહિ, કિંતુ

(૩) ક્તુમિચ્છો—અર્થ જેને ધર્મ કરવાની ઈચ્છા પતે છે, એનો ધર્મ પુરુષાર્થ લેવાનો છે એટલું જ નહિ કિંતુ

(૪) ધૃતાયમ્ય એટલે ધર્મયોગનું શાસ્ત્ર જેણે સાલજ્યુ છે તેનો ધર્મયોગ એ ઇચ્છાયોગ શાસ્ત્ર સાલજ્યા વિના મનમાની રીતે અને મનમાન્યો ધર્મયોગ થઈ જાય, એ નકારો છે એ ઇચ્છાયોગમા નહિ આવે. વળી માત્ર કરવાની ઇચ્છાવાળો અને શાસ્ત્ર સાલગનારો એટલું જ નહિ ઉપરાત

(૫) જ્ઞાનિન—જે જ્ઞાની છે, અર્થાત્ સાલજેલા શાસ્ત્રને સમજનારો છે, એ મુજબ વિધિ અને પોતાની અભિલાષને સમજનારો છે, તેનો યોગ લેવાનો છે ખાણું જ્ઞાની હોવા છતાં

(૬) પ્રમાદિન જે પ્રમાદી છે એટલે કે શાસ્ત્ર કહેલા યોગ્ય મળને, તે તે ચોક્કસ આસનમુદ્રાદિને અને ચોક્કસ નિધિને જે પ્રમાદથી સાચવતો નથી,

આવો ધર્મયોગ એ ઈચ્છાયોગ છે

ઈચ્છાયોગ એટલે માત્ર ઈચ્છા નથી, પણ ધર્મનો પુરુષાર્થ છે, ધર્મની પ્રત્તિ છે તે પણ સ્વેચ્છાથી એટલે સજીવથી કરાતી

૧ કરવાની ઇચ્છાવાળો ૨ આજમાના શ્રોતા અને ૩ જ્ઞાની છતાં ૪ પ્રમાદીની ૫ ખોડખાણી ૬ ધર્મપ્રત્તિ, તે ઇચ્છાયોગ કહેવાય છે

પ્રવૃત્તિ છે વળી ઉપ દોઢિનો ધમ કર્યાની ઇચ્છા હોય, અને પ્રવૃત્તિ હોય, એટલા માનથીય ઇચ્છાયોગમાં પણ નથી અવાતુ, પરંતુ જે ધર્મ કરવો છે, તેના પાલનને જેણે ગુરુમુખે શાઓમાંથી માલ્યો છે, માલનીને ખાઠો નાતા બન્યો છે તેથી 'એના અગે માલચેતી અને વિધિવિધાન કયા? વિધનો ડેવા આવે? ડેવી ગીને એનો સામનો કયા?'—આ બધી વાતોનો જ્ઞાતા હોય અથવા સામાન્યથી કહીએ તો આગમનો શ્રોતા હોય. ખૂબ મમજાને ઇચ્છા યોગીની કક્ષામાં આવવા માટે પણ ડેટડેટલો અને ડેવો કેવો પુરુષાદ્ય જોઇએ છે

અર્થ પ્રદાયે આગમ શાં રતે? —અર્થ 'શ્રુતાર્થ' એટલે નાસળ્યા છે આગમ જેણે એવો અર્થ ઠર્યો એમાં 'અર્થ' શબ્દનો અર્થ આગમ કેમ કર્યો? એટલા માટે કે તેના દ્વારા તત્ત્વને અર્થાય છે, એટલે કે ઇચ્છાય છે, ઇષ્ટ બનાવાય છે, એની અપેક્ષા કરાય છે જેના થકી તત્ત્વની અભિલાષા રહે તેનું નામ અર્થ 'અર્થ'નો અર્થ કર્યો 'આગમ'

ઘણું છતા ઇચ્છાયોગ? —જેણે આગમનું શ્રવણ કર્યું છે, તે શ્રુતાર્થ વળી શ્રવણ માંથી ન આવે શ્રવણ કરવા છતા, વસ્તુનો, વસ્તુના વિધિવિધાનનો, તત્ત્વનો જ્ઞાતા ન અને તો સારો ઇચ્છાયોગ નહિ સધાય માત્રુષ મુનિ જેવા પણ પાત્ર મહાવ્રત, સંમિતિ, શુદ્ધિ વગેરેના જ્ઞાતા તો ખરા જ નહિતર, જાણે નહિ તો પાળે શુ? ધર્મ કરવાની ધગશ થઈ, ગુરુ પાસે જઈ આગમનું શ્રવણ કરે, ને એ શ્રવણમાંથી જ્ઞાન મેળવ્યું આવતું છે, અને પાછો ધર્મ સાધેય છે એને શાસ્ત્રયોગ નહિ ડેવતા ઇચ્છાયોગ કેમ ઠહો છે? કારણ એ કે એ તત્ત્વનો ચેત્તા બન્યો છતા પ્રમાણી છે! પ્રમાણી હોવાથી તેનો ધનયોગ નામ—આનન—મુદ્રા વગેરેમાં જોડખાપણવાળો છે શાસ્ત્ર યોગીમાં પ્રમાણ હોય નહિ તેથી એ જોડખાપણ લગાડે નહિ. પણ

અહીં માધક એટલા પ્રમાદને પરવશ કે ધમ યોગમા ખોડખાપણુ લાડી દે છે એ હિમાએ એ ઇન્ડ્રાયોગી) છતાં એ સાચી ધર્મની અભિલાષવાળો છે, તત્ત્વનેસા છે, એ વાતનો નીકળ કરનામા આવે છે

ઇન્ડ્રાયોગમા ચાન્દ્ર ખાગીયત — કરવાની ઇચ્છા, શાસ્ત્રશ્રવાણુ, કર્તવ્ય બોધ અને પુરુષાર્થ-ખાસ આ ચાર ખામિયત ઉપર આ ધમ યોગનો અધિકાર છે, એમ કહેવાય પણ પ્રમા મા હોવાથી વિકલ દશાનો હોવાને લીધે ઇન્ડ્રાયોગની સ્થિતિમા કે શાસ્ત્રયોગી તો પ્રમાદ નહિ ગળવાનો, આત્મમરદથી પ્રમાદ ત્યજવાનો તેથી તેનો ધમ યોગ વિકલ નહિ થવાનો, શાસ્ત્રાનુમારી થવાનો ગામ્નાનુસારી એમ્લે શાસ્ત્રે જેવા કાણને, મેનને, દ્રવ્યને, અને ભાવને માથવીને ધર્મ કરવાનો કહ્યો છે, તે મુજબ બરાબર સાચવીને કર.

કયોત્સર્ગયોગ કરવાનો, એટલે પછી કયોત્સર્ગના દોષો વિનાનો અને પ્રતિનાના પાવનથી કરવાનો જેટલા આગારો સખ્યા તેટલાથી ઉપરવટ નહિ થઈને કરવાનો એ રીતે કરે અને તે પણ બરાબર જિનમુદા સાચવીને, પ્રમાદને લાગીને કર તો તો શાસ્ત્રયોગનો મહિમ્મળ ધાય પાણુ આની ઉપર સામર્થ્યયોગ ન આવે ત્યાંસુધી કેવળ જ્ઞાન ન મળે એનાથી આગળ વધી સામર્થ્યયોગને સાધવાથીજ એ મળે

ઇન્ડ્રાયોગમા શુભારી કે મતોર ખોગ છે — જે શાસ્ત્રયોગ આટલો ઉચી ડોટિનો છતાં લીધો કેવળજ્ઞાન અપનાર નથી, તો તેનાથી નીચેનો ઇન્ડ્રાયોગી । મીધો મોક્ષ કેમ જ આપી ગકે ? આપણે એ ઇન્ડ્રાયોગમા કદાચ આવ્યા હોઈએ તો એના પર ધર્મિપત્તાની ટેટવી શુભારી કરી ગકીએ ? એવો ટેટવો સતોષ માની શકીએ, કે ‘અમુક પ્રજાની સાધના ચે ઠરી લીધી, હવે બન, આપણે પામી ગયા ?’ સાચેમાચ ઇન્ડ્રાયોગના ઘરની આપણી સાધના હોય, તોપણ શાસ્ત્રયોગની આગળ તો તે તુરંત છે, એ બરાબર લક્ષમા તેઈએ અને તો આપણી સાધના ઉચી કેટ્ટિના ઇન્ડ્રાયોગના

ઘરનીય નથી લાગતી, તો પછી આવી બોલીબાણડી ઇન્દ્રાયોગની સાધના ૫૦ ખુમારી કે ઉતોપ કોણ અનુભવી શકે? એ કે જે અજ્ઞાન હોય, અથવા ઇન્દ્રાયોગના ઘટમા ૪ ન આપ્યો હોય તો પહેલા શોધવું પડે કે આપણી પ્રવૃત્તિઓ ઇન્દ્રાયોગમાં છે કે નહિ? વિનયરત્નને મંચમ લીધું અને પાળે છે તા તે ઇન્દ્રાયોગની પ્રવૃત્તિ ખરી? ના, નહિ, કેમકે ૪૦૮ ધમયોગની નથી, ઇન્દ્રાયોગ તો ઉનાની ગળતને મારવાની ૪ બળતો ધ્યાનથી ઉભો રહ્યો, તે ધ્યાન કહેવાય? ના, તે હુ આજે માટે જો કે પહેલા યોગના ધરમા આવવા ધમયોગ સાધવાની પવિત્ર ઇન્દ્રાયોગ જોઈએ.

મામા યથી ચાગ્નિ માટે જે રાત્ર — જટકાનતથી વિનયરત્ન ગલિન્સૂરિય મહારાજ પાસે આવ્યો, કહે છે, “ચારિત્ર આપો”

“કેમ વાડે?”

“નસાર અસાર છે તુ મજા છે?”

“પાળી શકીશ?”

“હા, બરાબર!”

સૂરિય મહારાજે એને ચાગ્નિ માપ્યું કેમ? જો કે આમ તો દીક્ષાની યોગ્યતા માટે સોળ શુભ કલ્પ છે, પરંતુ નામાન્યત એ વાત જેનામા ઢેખાતી હોય, એ ચારિત્ર માટે યોગ્ય ગણાય. પ્રખર ન્યાયવિશારદ ઉ શ્રી યશોવિજયય મહારાજે અધ્યાત્મસાગમા જણાવે છે કે યોગુદ્ધવા મયનૈર્ગુણ્ય ધીર ક્યાદ્ વ્રતપાલને. છ યોગ્યો એક તો સસારની નિશુલતા અર્વાત અમારના-અપકારિતા જેને અમજાઈ છે, અને બીજું જેનામા વ્રત-પાનન કરવા જોગી ધીરતા-સ્થિરતા હોય, તે યોગ્ય છે જો તેમ થાય પણ વ્રત મૂકે નહિ, તે વ્રત-પાનની ધીરતાવાળો, અને બીજું ‘મમાન દાઈ ખૂણામાય શુભકારી નથી’ એવી એની નિશુલતાના રચિત આવનાળો, તે દીક્ષા લેવા માટે યોગ્ય છે કેઈ આત્મામા સર્વવિરતિના સાચા ભાવ

છે કે નહિ, તે તો કેવળી નર્વજ પરમાત્માજ જોઈ શકે. હમન્થનુ એ ગજુ નહિ માટે હમન્થોએ આ જોવાનું કે મામે નસારની અમારતા પ્રમલે છે? અર્થાત્ નનાજ એ નિશુના છે, જરાય શુભકારી નથી, એવું એને લાગ્યું છે? તેમ, એ નત પાળના માટે અનાખર મજબુત છે?

‘એકાન્ત નિશ્ચયનયનું ખડન’

એકવા હૃદયના ભાવ પર ચાલનારને મતે શાસનનો વિરોધ —

મદ્ર — ડોઈ એમ આમેય કરે કે નવવિનતિના પરિણામ (આતરભાવ) નહિ હોય તો વેશથી શું કર્યો? નીકા નકામી જશે ભાવ વિના શુભધ્યાનક હોય નહિ માટે ભાવ પર આધાર નખો. ”

ઉ૦ — પૂ. ઉપાધ્યાયશ્રી મહારાજ કહે છે કે ‘પણ જો એવું જોવા જઈએ, તો શામનનો ઉપદેશ જીવ્ય. કેમકે હૃદયના ભાવ જોવાનું હમન્થનુ ગજુ નથી એમ છતાંય અમે તને પૂછીએ છીએ કે જોનામા મર્વાવિ તિના પગિણામ હોય, તેને પછી દીક્ષા-વેશ આપીએ તો જ ક્ષપકગ્રેણિ મટિ એવુંતું માને છે? ના, વેશ વિનાજ ભાવથી ક્ષપકગ્રેણિ અને કેવળનાન મળેતું છે તેથી વેશની જરૂર ન ગ્હી પછી તો ભગવાન જોવા પશુ જૈતમત્વામીને નીકા ન આપી શકે. કેમકે ભગવાન જુએ કે ઈન્દ્રભૂતિશને નવવિનતિના ભાવ થઈ ગયા છે, એટલે કહે કે ‘જેમો હવે દીક્ષા લેવાની જરૂર નથી ક્ષપકગ્રેણિ પણ એમ જ ભાવથી થઈ જશે’ અમ આજો દીક્ષા આપવાનો વ્યવહાર અધ, એટલે પછી શાસન જેવું નુ ગજુ? એકવા ભાવ પર મદાગ બાધી બાહ્ય વ્યવહારનો નાશ કરનારા એ તો શાસનનો વિરોધ કરનારા છે કેમકે એમને તો બાહ્ય વેશ, બાહ્ય માધુચર્યા, ગૃહધ્યોથી જુદી પડતી માધુસ-થા વગેરે જરૂરી ન ગ્હ્યા ઘરણ, ભાવ ન હોય તો અધુ નકામુ, અને ભાવ હોય તો તે બધું બીનજરૂરી જ્યારે બહી

ઘરનીય નથી લાગતી, તો પછી આવી બોડીબાળડી ઇન્દ્રિયોગની સાધના પર ખુમારી કે સતોષ કોણ અનુભવી શકે? એ કે જે અજ્ઞાન હોય, અથવા ઇન્દ્રિયોગના ઘરમા જ ન આ યો હોય તો પહેલા શોધવું પડે કે આપણી પ્રવૃત્તિઓ ઇન્દ્રિયોગમા કે કે નહિ? વિનયરત્નને નયમ લીધું અને પાળે છે તો ત ઇન્દ્રિયોગની પ્રવૃત્તિ ખરી? ના, નહિ, કેમકે ડુંગ ધર્મ્યોગની નથી, ઇન્દ્રિય તો ઉદ્ધારી રાત્રને મારવાની છે બગલો મ્યાનથી ઠોસ રહ્યો, તે ધ્યાન કહેવાય? ના, તે છુ આડ છે માટે કહો કે પહેલા યોગના ઘરમા આવવા ધર્મ્યોગ સાધવાની પરિત્ર ઇન્દ્રિય ભેદ એ

સામાન્યથી ચારિત્રો માટે બે રાત્ર — બદ્ધાનતથી વિનયરત્ન બલિઃસૂરિય મહારાજ પાસે આવ્યા, કહે હે, “ચારિત્ર આપો.”

“કેમ વારે?”

“સંસાર અસાર છે શું મજા છે?”

“પાળી શક્તિશ?”

“હા, બનાબ?”

સૂરિય મહારાજે એને ચારિત્ર આપ્યું કેમ? જો કે આમ તો દીક્ષાની યોગ્યતા માટે સોળ શુભ કલ્પ છે, પરંતુ સામાન્યતઃ બે વાત જોનામા દેખાતી હોય, એ ચારિત્ર માટે યોગ્ય ગણાય પ્રખર ન્યાયવિશારદ ॥ શ્રી યથોવિનયય મહારાજે અવ્યાત્મસારમા કહ્યું છે કે વા પુદ્ગલ મર્જનશુભ્ય ધીર સ્વાદ્ વ્રતપાલને । સ યોગ્યો એક તો નસારની નિશુલતા અર્થાત્ અસાગતા-અપકાગ્તિ જોને સમજાઈ છે, અને બીજા જોનામા વ્રત-પાનન ટપ્પા જોગી ધીરતા-ચિરતા હોય, તે યોગ્ય છે જમો તમ થાવ પણ નત મૂકે નહિ, તે વ્રત-પાનનની ધીરતાવાળો, અને બીજું ‘સસા કોઈ ખુણામાય શુભકારી ન પી’ એવી એવી નિશુલતાના સચોટ આવવોળો, — તે દીક્ષા લેવા માટે યોગ્ય છે કેઈ આત્મામા સર્વવિનતિના સાચા ભાવ

છે કે નહિ, તે તો કેવળી નર્વરૂપ પરમાત્માજ નોઈ એકે ઇમમ્થનુ
એ ગજુ નહિ માટે ડગ્ગથોએ આ જોવાનુ કે મામો મમારની
અમારતા મમલે કે? અર્થાત્ નનાર એ નિશુલુ કે, જરાય
શુભકારી નથી, એવુ એને લાગ્યુ કે? તેમ, એ તત્ત્વ પાળના માટે
અરાણ મજબુત કે?

‘એકાન્ત નિશ્ચયનયનુ ખડન’

એના હૃદયના ભાવ પર આપનાને મતે શામનનો વિચાર —

મશ્ન — કોઈ એમ આવેષ કરે કે નર્વવિરતિના પરિણામ
(આતરભાવ) નહિ હોય તો પેગથી શુ કરશે? નીકા નકામી જશે
ભાન વિના શુભમ્થાનક હોય નહિ માટે ભાવ પર આધાર નખો !

૬૦ — પૂ ઉપાધ્યાયજી મહારાજ કહે છે કે ‘પણ એ એવુ જોવા
જઈએ, તો શામનનો ઉચ્ચે જઈ જાય. કેમકે હૃદયના ભાન જોવાનુ
ઇમમ્થનુ ગજુ નથી એમ જતાય અમે તને પૂછીએ છીએ કે જેનામા
નર્વવિરતિના પરિણામ હોય, તેને પછી દીલા-વેશ આપીએ તોજ
ક્ષપકચેટિ માટે એવુ તું માને છે? ના, વેશ વિનાજ ભાવથી ક્ષપકચેટિ
અને કેવળનાન મળેવુ કે તેથી વેશની જરૂર ન રહી પછી
તો ભગવાન જેવા પદુ ગૌતમસ્વામીને તીમા ન આપી શકે! કેમકે
ભગવાન જુએ કે ઇન્દ્રભૂતિજીને નર્વવિરતિના ભાવ થઈ ગયા છે,
એટલે કહે કે ‘જેમો હને દીક્ષા લેવાની જરૂર નથી ક્ષપકચેટિ પછી
એમજ ભાવથી થઈ જશે’ આમ આપો દીક્ષા આપવાનો વ્યવહાર
અથ, એટલે પછી શાસન જેવુ શુ રહ્યું? એકલા ભાવ પર મદાર બાધી
બાહ્ય વ્યવહારનો નાશ કરનારા એ તો શામનનો વિચાર કરનાન છે
કેમકે એમને તો બાહ્ય વેશ, બાહ્ય માધુચર્યા, ગૃહસ્થોથી જુદી
પડની માધુમન્ધા વગેરે જરૂરી ન ગ્યા ત્રગ્ગા, ભાવ ન હોય તો
અધુ નમસુ, અને ભાવ હોય તો તે બધુ બીનજડગી ત્યારે અહીં

તો પૂર્વોક્ત એ લક્ષણ હોય, પછી બાર ન હોય તોય બારની
 ઇ યથી મન્માત્રુ પાતન કૃતા કૃતા લાવ આવી જવાના, અને
 આત્મા આગળ વધી જવાનો એમ અનત આત્મા હેઠ મોઢે
 પહેલી ગયા

મુ. નિનેદન નના જીવનમા વ્યવહાર નિના નિશ્ચય નહિ -

વી. પ્રભુએ જ્યાં 'કરેમિ નામાઈ' ઉચ્ચાર્યું ત્યારે જ સત વિરતિના
 પરિણામ આવ્યા, પણ ઘર ત્યજીને વગેરે નીકળ્યા ત્યારથી નહિ
 જો કે દીક્ષા લેવા માટે નીકળ્યા, ત્યારે નાચેમાચ ત્યજી દીધું છે,
 પણ ત્યાં મુધી પરિણામ નહિ. બધું ઉતારીને આપી દીધું ત્યાં
 મુધી પરિણામ નહિ. લોચ જ્યો ત્યાંમુધી પણ નહિ, કિંતુ
 'કરેમિ સમાઈ' ઉચ્ચારતી વખતે સત વિરતિના લાવ જાન્યા,
 અને ત્યાં જ મનપર્યાયજ્ઞાન પ્રગટ્યું મન પ્રવાયજ્ઞાન દર્દ-ઉમે
 શુભાસ્થાનકે મુનિને જ હોય. જગવાનને મન પર્યાયજ્ઞાન દીક્ષા લેતા
 થાય જ એવો નિયમ છે જ્યાંમુધી કન્મિ રમાઈજ ઉચ્ચાર્યું નહિ,
 અને છદ્ શુભાસ્થાનક દન્યું નહિ ત્યાં મુધી મન પર્યાય આવ્યું
 નહિ એ બતાવે છે કે મુનિપણ અને દીક્ષાના લાવ 'કરેમિ મામા
 ઈ' વખતે આત્મા સંસારનો ત્યાગ, પાછી એની પ્રતિપાત્ર ઉચ્ચારણ,
 એનું પાતન વગેરેનો વ્યવહાર આદર્યો એટલે જ તત્ત્વા પદાર્થો પર
 નિરક્તભાવ અમલી થયો, અને તે વિરતિમા પરિણમ્યે.

નિરતિ ને નિનગમા ફ. ૯ રતિ એટલે આમહિત, આકુષલ
 વિરતિ એટલે જેમાંથી આત્મહિત-આકુષલનો લાવ નીકળી ગયો. જે તે
 નગ એટલે જગતના પદાર્થો વિષે હિતકારીપણાની બુદ્ધિ અને
 ઉપાદેયભાવ એથી આત્માને એ નિતકારી અને ઉપાદેય લાગ્યા
 હરે એ લાવ ઉડી યા, તો નિનગ. સમારી આત્મા વિરાગી હોઈ
 શકે છે સસા પર એને હિતકારીપણાનો લાવ નથી વિનગી
 એમ નથી સમજતો કે સસા હિતકારી છે, કે આદરના જેવા કે

સનાગને એ નિર્ગુણ મમજે છે, અપકારી સમજે છે, ઠોડવા જેવો જાણે છે છતા હજી મોહના લીધે એના પર સતિ-આમંકિત થાય થાય છે, જેમ સહ્યા દરદીને કુપથ્ય પ-વિગમ છતા જીભને ખેંચાણુ થાય છે વિરતિમા આવ્યાથી જીવને જગતનુ ખેંચાણુ કે જગત પ-આમંકિત નથી રહેતી તાણે અર્થથી સહજલાવે સુગ થાય છે એની વિ તિને લાગવા માટે આચાર-પાવનના વ્યવહારની જરૂર છે

નિશ્ચય એ સ્ટેશન છે, વ્યવહાર એ મુસાફર છે -

નીકા એ પણ વ્યવહાર છે ઉપાશ્રયમા રહેલુ તે પણ વ્યવહાર છે અવહાર વિના ભાવ ન જાણે એકવા નિશ્ચયથી કોઈની મુક્તિ થઈ નથી વ્યવહારનુ નિમિત્ત પામીને જ મોક્ષ થાય છે ભરત ચકવર્તી જેવામા જો કે અહીં બાહ્ય દીક્ષાનો વ્યવહાર નહોતો દેખાતો તોય પૂર્વભાવમા તો તે હતો જ માથા જિનમતને શરણે જવા જે માગતો હોય, ને એને હૃદયથી સ્વીકારવા માગતો હોય, તે નિશ્ચયમા મુક્તો નથી, વ્યવહારને મૂકતો નથી અર્થાત્ વ્યવહાર અને નિશ્ચય બંનેને ધરે છે કેમકે નિશ્ચય આદર્શ છે, વ્યવહાર પ્રવૃત્તિ છે નિશ્ચય નેગન છે વ્યવહાર મુમાર્સી છે અમ લાહ નેશન નિશિશામા છે, એ જાણ્યા વિના ગમે તેટલી મુસાફરી કરે, તે શુ જમ લાગે ? તેમ, તે જાણ્યા છતા મુમાર્સી જ ન કરે તો સ્ટેશનને દૂરથી માન જાણનાનુ જ ને ? પહોચાય તો નહિ જ

નિશ્ચય-વ્યવહારની અ યોન્ય અપેક્ષા — નિશ્ચયનુ લક્ષ હોય તો વ્યવહાર શુદ્ધ બને, અને વ્યવહાર શુદ્ધ બને એટલે નિશ્ચય જીવનુ ને જાગતુ બને જેવી રીતે વ્યવહાર ધર્મક્રિયાઓ, આપણે જાતમા કેવો નિશ્ચય-ધર્મ પામ્યા છીએ, તેનુ પ્રતીક છે, તેમ નવો નિશ્ચય પામવા માટે એ સાધનરૂપ પણ છે નિશ્ચય વ્યવહાર ઉલયને માનનાર આ રિવેડ કરી શકે બાકી એકસાને જ પકડના-

તો આખી ભીંત જ ભૂલે નીચેનું દેવ ગૃહવાસમાં હોય છે ત્યારે મહા મહાવિરાગ અને ભેદજ્ઞાન ધરાવે છે. મિત્ર પોતાના જીવનમાં પણ માત્ર એકલા ભેદજ્ઞાનથી નથી ચલાવતા એ પણ કહે છે કે, 'જેણે ભેદજ્ઞાન છે, તે પ્રમાણે વ્યવહાર કરી દેવો જ જોઈએ તે ગરીબથી આત્મા જુદો છે, તો માત્ર ગરીબ માથે મળધ નાખનારા એના ઘરવાસનું આત્માને હવે કામ નું છે? એ ગૃહવાસ ત્યજી જ દેવો જોઈએ' એ હિસાબે એ પરમપુરુષ પણ મસારના મર્વ મળધો ત્યજી ભાવ માથે ચારિત્ર વ્યવહાર આદરે છે ચાગ્નિવ્યવહાર એટલે વિહાર, તપશ્ચા ચર્મિત-શુષ્કિ અને મહાનતોનું પાલન વગેરે એનાથી નિશ્ચયરૂપ બાવની ત્રિદિ કરી કેવળજ્ઞાન મુખી પહોંચે છે.

શુદ્ધ નિશ્ચય નયનો ભ્રમરશઃ — એટલા નિશ્ચયની વાત

કરનાર ઘાપ ખાતે તે જે નિશ્ચય મનાવે છે, તેને જૈનશાસનનું મુનય નથી કહેતું એવમત કહેતા નિશ્ચય છે એવમત એટલે એ જ પ્રકારે બનેલો માયો ઈન્દ્ર કથો? ઈન્દ્રન કિયાનાજો, અર્થાત મિહા મને જિનજી ઈન્દ્રપણાની બરાબર મમુદિ કહુગઈવાજો-આ એવમત ઈન્દ્ર ત્યારે શું સિદ્ધામનેથી નીચે હત્યા પડી એ ઈન્દ્ર નહિ? તો આ નય કહે છે કે 'એ ઈન્દ્ર નહિ' છતાં સમભિરૂદ અને શમ્ભુ નામના નિશ્ચયનય તથા વ્યવહારાદિ નયની અપેક્ષાએ તો એ ઈન્દ્ર કહેવાય છે એવમતની પ્રધાનતામાં જીજ્ઞાસાની જોષતા ને છે જીજ્ઞાસાનયનું ખડન કરી પોતાનું જ આપનારો-માનનારો નય એ કુનય જો કે આમ કહેવાય શુદ્ધ નિશ્ચયનય, પણ શુદ્ધનો અર્થ મમને હો? શુદ્ધ એટલે અન્ય નયથી નિરપેક્ષ અર્થાત એમત નિશ્ચયનય તો એમત એ શું જૈનશાસનને માન્ય હોય? મારે શુદ્ધ ગાંધમા મુજાતા બરમાતા નહિ મુજાનાન તો તમને કહેશે શુદ્ધ નિશ્ચય નય માનો પણ શુદ્ધ એટલે એકાત, અને એકાત એવે જૈનતા જૈનશાસનથી બાહ્ય

વિચારણા પણ વ્યવહાર ૭ — સમારંભ પણ એવભૂતની

અપેક્ષાએ ચેતન કેવો? શુદ્ધ ચેતન્યવાળો, નિઃસ્વર્ગ નિઃમર, અનતજ્ઞાન ને અનતસુખમય, અને કોઈપણ જાતના વિકલ્પ વિનાનો આવા નિશ્ચયનયના આત્માને શુ કહ્યાનું? કાઈ જ નહિ! તપ-અપ, વ્રત-અવ્રત ચક્રખાત એ તો વ્યવહાર છે પ્રતિના, સાધુવેશ, સાધુક્રિયા, એ બધું કયા શુદ્ધ નિશ્ચયના સ્વરૂપમાં છે? માટે એકલા નિશ્ચય વાળીને એની અરૂં નથી લાગતી ત્યારે મુક્તિ શી રીતે થાય?

શુ કહે ત્યાં? કહે છે કે નિશ્ચયનું અવલમન કરવાનું, પણ વ્રત-ક્રિયામાં આત્મહિત વચ્ચે કે-તે નહિ માનવાનું! માત્ર આ મપર્યાયની વિચારણા કરવાની

પણ આ ધર્તિંગ છે, અનાન છે કેમકે આ જૈનશામનનો નિશ્ચય નહિ એનું કારણ એ છે કે આ શુદ્ધ પર્યાયની વિચારણા એ પણ વિકલ્પ ૭, અને વિકલ્પ તો વ્યવહાર મળાત વિચારણા માટે મન જોઈએ, અને મન એ પુદ્ગલ છે, અને પુદ્ગલનું આલ્લબન એટલે શુદ્ધ નિશ્ચય નહિ એના મતે તો રાહડામાં આત્મહિત માને તો મિત્રાત્વ લાગે! તો પછી વ્યવહારરૂપ આત્મ પર્યાયની વિચારણા પણ કેમ કરાય? નિશ્ચયના શુદ્ધ-સ્વરૂપમાં તો શુદ્ધ પર્યાયનું કેવળનાનથી થતું આત્મપ્રત્યક્ષ આવે ત્યારે પ્રત્યક્ષને બઠવે વિચારણા તો જે કઈ બાબ બહાર હોય તેની કરવાની ટોચ, હા ત જગવમાં માર્ગપ્રત્યક્ષથી ખબર નથી, તો વિચારણા થાય છે કે માર્ગ કયો? હશે? પણ અહિં તો શુદ્ધ પર્યાય પ્રગટયેથી આત્માને અનતજ્ઞાનમાં અમમ્ત મળતું અમમ્ત જગત દેખાય છે તો વિચારવાનું શુ રહે? તો કહો આત્મપર્યાયની વિચારણા કેને કરવાની? જેને તં પ્રત્યક્ષ નથી તેને એ વિચારણા એ શુ આત્માનું નિશ્ચય-સ્વરૂપ ૭?

અશુદ્ધિ એ પાન્ડવ્યની અમન છે — જો કહો કે આત્મા હાલ અશુદ્ધ છે, તો એ અશુદ્ધિ શાથી? તે કર્મથી અશુદ્ધિ છે એમ

કહેશે. તો હમ તો પરદ્રવ્ય છે એની ની અસત્તા ના પર થાય ? તમે તો ૫૦ દ્રવ્યની ૫૦ દ્રવ્ય પર અસત્તા નથી માનતા તો આ બધાનો સાર એ છે કે વ્યવહારથી અશુદ્ધિ માનવી જ જોઈશે, અને એને ટાળવા માટે ક્રિયાનો અનુભવ આદરવો જ પડશે આત્માના શુદ્ધિને માથવવા માટે અપ્રમત્તપણે મમ્યગ આચાર્યોના સંસ્કારો જ જોઈશે.

ગાળના માટે વ્યવહાર — કહો જો એ શુદ્ધિને માથવવા માટે આપણે કેટલો અપ્રમત્તલાવ ? 'દિવસ અને રાત્રે એવો માવધાન રહું, કે આ મારા શુદ્ધ ન જ જવો જોઈએ' પછી ભલે શુદ્ધ સતોષ હોય કે ઉદારતા, નહિ છતાં હોય કે નમ્રતા, ભલે ગમે તે શુદ્ધ પક્ષો, પણ એને જવા દેવો નહિ એ નિર્ધાર ખરો ? માથો નિર્ધાર હોય તો એને સાચવવાનો વ્યવહાર અવશ્ય પાળવાનો ઉદ્યમ થાય મહાપુરુષોએ એ જ ગીતે શુદ્ધિદક્ષણ કર્યું છે.

કર્મ તાન આપ્યા પછી એની નહો દો ? — વિનયરત્નનું ચારિત્ર ઈ ઇયોગનુય નહોતું કેમકે એમાં ચારિત્રની શુદ્ધિ હજી નહોતી એને તો ચારિત્રના બદાને ઉદાથી રાજના મહેલમાં ઘુમી રાજાની કતલ કરવી હતી ઈ ઇયોગ શુ છે, ક્યાસુધી આત્મા પહોંચે ત્યાસુધી પણ ઈ ઇયોગ નહિ અને હજી કેટલે આગળ જવું જોઈએ એ પુરૂ વિચારવું પડશે. બહાનું કાઢો છો કે 'બનતું અમે કરીએ છીએ, કર્મની વેડમાં વધારે ક્યાથી થાય ?' પરંતુ વિચારજો કે શુ આટલું જ અને એટલું છે, કે ધારો તો વધારે બનાવી શકો એમ દો ? ત્યારે એ પણ જોજો કે શુ કર્મ કરે એટલું જ થાય ? આપણે એને સર્વથા પનધીન ? ૪ કર્મ તાન આપ્યા પછી એની નહો ઈ ? કે દવા-હવા વગેરેથી તાવન ઝડવા મથો છો ? કર્મ જીવન વા માર તમાચ મારી જીવ, એની સામે જૈન શામન એવા કિમિયા બતાવે છે કે તમે એને તમાચ મારી શકો.

કર્મના ઉદય કેવી કેવી રીતે પીડે છે, તો એમા ધર્મનુ શરણ લઈ આત્માએ પણ પોતાના ભવિષ્યને સુધારના કેના કેવા વ્યવસ્થા કરનાનું શાસને બતાવ્યું છે, તે ખૂબ વિચારો-આદરો, તો માત્ર ઈગ્નિયોગ નહિ હિન્દુ સામયોગ-સામર્થ્યયોગમા ચર્ચા કરત સુખી બનવો.

પન્થ ઉપાગી સામ્બનર મહર્ષિ ભગવાન શ્રી હરીભદ્રશાસ્ત્રિ મહાનંદએ યોગાદિમસુવચ્ય ગ્વનાના પ્રારભમા મગલ માટે ઈગ્નિયોગથી નમસ્કાર કર્યો છે જો, આવા નમક શાસ્ત્રકા અને નયમ અવસ્થામા જીને મસારની કોઈ જ જાગ ને નથી ગપતા, તેવા ઉત્તમ ચાંદ્ર પાવનાન જ્ઞાની ભગવત કહે છે કે 'અને નમીએ છીએ ઈગ્નિયોગથી હજુ અમારામા સામ્યો. અને સામર્થ્યયોગનો નમસ્કાર કરનાની યજ્ઞિત નથી આવી.'

વિદ્યાવિપય-પાયાદિ પ્રમાના યોગે અપૂર્ણ એવો ને ધર્મયોગ, એનું નામ ઈગ્નિયોગ તો આના શાસ્ત્રામર મહર્ષિ ક્યા વિકના કૃષ્ણ ગયા હશે? તેમને પણ તુ નિયયો પીડી જતા હશે? હતા કહે છે કે આ મારો ધર્મયોગ ઈગ્નિયોગના ઘનનો છે. એટલે હવે આપણે આપણી ધર્મવચ્યા પર કટેલી ખુમારી કે સંતોષ અનુભવી શકીએ તે વિચારવાનું છે છતાં ધર્મની બાગતમા કા તો ખુમારી છે કે 'હું જાણે કેટલા બધો ધર્મ કરું છું!' અથવા મતોષ છે કે 'આપણે જરીએ છીએ તે ઘણું છે' ત્યારે અહીં તો સામ્ય શું કહે છે? કોઈ ઈગ્નિયોગથી ધર્મ સાધતા હોય તેમા ધર્મનું સ્વરૂપ અધિકાધિક જાણવા માટે આગમનું શ્રવણ પણ કર્યું જાય છે શ્રવણ પાછું નકામું ન જાય તે માટે તત્ત્વજ્ઞાનને મેળવતો જતો હોય છે શ્રવણ એકનું કોઈ ન જોઈએ, તત્ત્વજ્ઞાન માથે જોઈએ અર્થાત્ ઈગ્નિયોગ માટે-પરેવું, માધના કરનાની ઈગ્નિયોગ નોડએ, બીજું આગમનું શ્રવણ જોઈએ, અને ત્રીજું શ્રવણ કરીને તત્ત્વજ્ઞાન મેળવેનું જોઈએ આ ત્રણ વસ્તુ સાધેવી હોય છતાં તેને પ્રમાદાદિ નડતા હોય તેથી નમસ્કાર જોડખાપણવાગો કરતો હોય છે માટે સામ્ય એને

ઇન્દ્રિયોગ મ્હે જે જ્ઞાત્ર તેનો નમસ્કાર અહિંયા ધર્મયોગમા નખ્યો છે. ઇન્દ્રિયોગની નીચેના પૌર્વગમિક આશ્ર સાયોગ કે ક્યારયોગ એ ધર્મયોગ નથી 'દલાણા શુ જાનથી કીર્તિ ખાટી જતો'તો ? હું વધુ દાનથી એને બતાવી આપુ,' એમ કહી દાન દે, એ અભિમાન વ્યાયયોગ થયો.

તો પહેલુ એ વિચારવાનુ જે કે જો ધર્મયોગને કહીએ છીએ, તો એના માટેની ધગશ કેટલી છે ? દશન કરના જઈએ છીએ નામાયિક-પ્રતિક્રમણ કરીએ છીએ, નવકારવાગી ગણીએ છીએ ત્યા ધગગ શાખીએ છીએ, પણ તે ધગશ એની કે શ્રીજાની ? 'મારે પરમાત્મ ના દર્શન કરવા છે,' એ ધગગ છે ? કે 'કિંયા પતાવવી એ ધગગ છે ?' શુ પતાવવાનુ ? મોમા પાણી ઘાવવા માટે દશન પતાવવાના, એમ ? મન જના જઈ રહ્યુ છે ? કિંયાની પતાવટ પર, વ્યવહારના પાવન પર, શ્રાવકપણાનો આચાર 'પતાવવા' થ. અરે મહાનુભાવ ! પતાવવા જેવી તો સમારની વેઠ કે ઉત્તમ ધર્મશ્રિયા ? જેનાથી જાણી અનંત જાણ મુધરી જાય એની તજજ્ઞતારણ ધર્મકિંયા નો કેમ વધુ કરે, મારી કરે, નિગતે કરે એવુ થયુ જોઈએ

જ્ઞાન કેવી જો એ ? — ઇન્દ્રિયોગમા શુ લાવયુ છે ? મનમા વાય કે 'મારે પ્રભુની પૂજા કરવી છે' પૂજાની કિંયા તો પહેલી જવાની જે પ્રભુ-પૂજન નિના કાયા અને મન પવિત્ર કયાથી બને ? ત્યારે એ નિના દિવસ કેમ જાય ?

પછી શાન્ત શા માટે માણયુ છે ? જહો કે 'તે વિના આત્મા કેમ મુધરે ?'

શુ સમજના ? શાએનુ શ્રવણ આગળ વધવા માટે છે, ત્યાને ત્યા ઉભા રહેવા માટે નથી એટલુ જો દશનમા આવી જાય તો ઇન્દ્રિયોગની આ કિંયા પણ આત્માને ખૂણ જ આગળ લઈ જાય તમને ધર્મ કવાની શુદ્ધ ઇન્દ્રિયોગ, શુદ્ધ ધર્મ જ્ઞાનની જ ધગગ દોય, તો જ ઇન્દ્રિયોગની નાધનામા આવી શકે, નહિત નહિ જગતમા સંમૂર્છિત કિંયા કરનાર હોય છે, વિષકિંયા કરનાર હોય

છે, પણ એ ઇન્દ્રિયોગમા નહિ ગણાય કેમકે શુદ્ધ ધર્મની માત્રી ઇન્દ્રિય નથી જતાનુગતિ ક્રિયા કરે એના કરતા માત્રામ એમ વિચારે કે “નવમરવાગી પિતા મારે આવે જ નહિ,” એમ વિચારવામા શુ વાધો નહે ? ગલગશે નહિ કે ઉત્તરી ઇન્દ્રિય છા તે અમારામા નથી આવતી કેમકે ઇન્દ્રિય અને ઉત્તરામની ઘણી કસાઓ છે એમા મધ્યમ દશા પણ આવે માત્ર ક્રિયા શા માટે ડરીએ છીએ, એનું ચોક્કસ નિશાન કરવાની જરૂર છે

કોણ પૂછે ‘કેમ કંદમૂળ ખાતા નથી ?’ તો શુ એનો જવાબ એટલો જ કે ‘ખાધા છે ?’ ના, એમ નહિ ત્યા કહેવાનું કે ‘કંદમૂળમા છવડિમા ઘણી, માટે એ ખવાય જ નહિ’

કાઈ નિયમ લઈને કાપ શરૂ થયું પછી ગેર શુ વિચારનાનું ? એ જ કે ‘અમારે હવે તૃપ્તિનું પાપ કાઢવા માટે ઓછામા જ ચલાવવાનું, એમ અમે નહીં કર્યું છે આનાથી વધુ નહિ જ વાપરવાનું

ખાધા કરીને કાઈ પણ છોડ્યું છે શા માટે ? ઓછામા ચલાવવા માટે, ઇન્દ્રિયો પર અને જરૂરીયાતો પર કાપ મૂકવા માટે

પ્રભુના દર્શન શા માટે કરો છો ? એ પ્રશ્નના ઉત્તરમા કહેવાનું કે ‘પ્રભુના જ દર્શન કરવા લાયક છે માટે’

જુદું ન જોવતા સાચુ શુ કામ જોલો છો ? એવા માટે કે ‘માનવ છો જુદું જોવાય જ નહિ, સત્ય જ જોવાય માટે જુદું નથી જોવતા’

મત-ક્રિયા આંત્રિક ઉદ્દેશ અગે અદર ઉત્તરીને વિચાર્યો તો પોતાની પામરતા જરૂર દેખાશે અજ્ઞાનતા એવી છે કે સ્ટેગન ની જ ખબર નથી એટલે પચીસ વર્ષ પહેલાનું જે સામાયિક, પૂજા, કે દર્શન, તે જ આવે છે ! કદાચ એમેય હોય કે પૂર્વે જે ધગગથી થતું હતું તે ધગથ આવે નહિ હોય પહેલપહેલા સિદ્ધગિરિદાદાના દર્શને આખમા આમુ હશે, પણ પછી નહિ ! ઇન્દ્રિયોગના ઘરની પહેલી ચરત

એ કે 'ધર્મકાર્ય કરવાની ઇચ્છાથી અને ધનશયી કરીએ' માટે મતત વ્યાન એ જ ભેદએ કે જીવનની કિંમત ધન માધવા માટે છે કે માનવની સામાજી ધર્મ માધવામાં છે, કેમ માધવામાં નહિ ધનની ઇચ્છા જી રીતે થાય? એમ વિચારીને થાય કે કાગ જીવનું બધું ખેલી જાય છે, તેમાંથી બચાવવાનું ધર્મકાર્યથી બનશે દિવસ પર દિવસ ઉમે, એ પસાર તો થાય જ છે, પણ પાપમાં! ગઈ ગલનો ગાં મહાન મહાત્મા કે બહમાશ હોય, પણ બનેને નવું પ્રભાત મલે એટલે અલોગત્રની નવી દોડી કર્મની નોટ મલે! હરે તેનો જેવો ઉપયોગ કરો! હોન તેનો કરી શકે કે જીવની સામાજી ભેદએ કે તણાઈ જતામાંથી બચારી તેવું સવાર જિયા ત્યાં ચોવીસ કલાકની જે ભેટ મળી, તમા અખડ ત્રીસ સામાયિક કરવાની ભેટ કે ચોરીસ કલાકમાં તો પૂજા, દર્શન, નત, પચ્ચક્રખાણું, તથ-જપ વગેરે અનેક જાતના ધર્મ કરવાની તક છે! પણ સાસાંશિક સમયમાંથી એવું કેટલું બચાવવાની પડી કે? મકાન, તિનેરી, બધું મલામત હોય, પણ માન જે પૈસાની નાવરણીય ન ખોવાય, તેની પણ કેટલી સલામતી રાખે છે? ત્યાં તો એવુંય તણાઈ જતું ન ભેદએ અને અહિંયા બધું તણાઈ જાય, છતાં બચાવવાની વાત નહિ! કેમ આમ? 'મનુષ્ય જીવન તણાઈ જતી' શક્તિ, નામથી અને સમયમાંથી બચાવી લઈ ધનમાંજે ભેટના માટે છે, એમ કરી આત્માને દુર્ગતિ માર્થી બચારી લેવા માટે છે' તે વાત નખી નથી કરી જો બેચીને બચાવર વિચાર કરો કે કાગ તમાગ જીવનમાંનું કેટકેટલું તાણી જાય છે, તો એની બચાવપ્તા ગજબની લાગે માનવજીવનનો એકેક દિવસ જે મળે છે, તેમાં કેટલુંય મારુ શમ્ય હોય છે, પરંતુ એના બધે એકેકે દિવસનો કાળ તમાગ જીવનમાંનું ઘણું ઘણું ઉવટા વલે તાણી જાય છે. અફનોમ! કે હજારો વિનોની તો કેટલી ગજબની ખોટ!

ગુ ગુ તણાઈ રહ્યું છે ? ૧ માનમિક શક્તિ — પહેલું તો એ છે

આ માનવના અનતાગ્માં આટલી સમજશક્તિ વિચારશક્તિ મળી છે, તો એથી આશમાં મારી તત્ત્વવિચારણા કરી શકે. આ મ ચિંત્વન, મેરી આદિ ચાર કે અનિચ્ચતાદિ બાર ભાવના ભાવી શકે. આજ્ઞાવિચારાદિ ગુણ ધર્મધ્યાન ધ્યાઈ શકે. પણ વિચારો કે એના બંધે અતરવની ભાજગડમાં, તુચ્છ જડ પદાર્થોની ચિંત્વનામાં, અને ખોટી રૂપ-રોક-ભય તથા મોહની સાગરોમાં ભવન હેલુ તણાઈ રહ્યું છે ? એમાં સમજશક્તિ અને વિચારશક્તિ કેવી વેડફાઈ રી છે ? ભવને ઝાઝળ હોય તો ગુ આમાંથી દારૂ બચાવી શકાય એવું નથી ? ઝાઝળ ચીવટ હોય તો આડે માર્ગેથી ધણીય શક્તિ વેડફાતી બચાવી શકાય એમ ને. ખગળ વિચાર, ખરાબ ચિંત્વન, ખરાબ ભાવના આવતા પહેલાં જટ સાગી વસ્તુ મનમાં ગોઠવી શકાય એમ છે એમલે તરત તણાતું બને.

૨ તણાઈ જતા પેમા — બીજું, જુઓ કે કાળ તમારા ભવનમાં ધનની કમાણીમાંથી દેટલુચ બધું પાપમાં તાણી જાય છે. કેટલું ખરચામાં, કેટલું ફેશનમાં, અને કેટલું એશઆરામી માટે ખેચાઈ જાય છે ? આ પાપધુનીથી જરા ધોમીતવાવ જાય છે. જટ મનને થશે કે 'ચાલો, દ્રામ, બસમાં એમી જઈએ.' શી જરૂર હતી ભાઈ ? ચાલી નાખ, પાચ માત મિનિટનો રસ્તો છે એ રીતે વધેલા પેમા કોઈ દેસસરમાં, પૂજામાં, કે માત મેત્રની પેટીમાં નાખજે—તો એ તણાતું બધું ગણાશે. આ સિવાય તો ઘણું ઘણું તણાઈ રહ્યું છે જન પેટ કે માથું ટુચ્ચુ, ત્યાં એમદ દિવસ ધીરજ ધરી ઉપવાસ એ ચી કાઢે તો મટી જાય એમ હોય, પણ નહિ એ તો જટ ડોહટરના ગેર દોહવાનો રૂપિયો દવાનો, બે રૂપિયા ઇન્જેક્શનના, બે રૂપિયા મોસળીના, એમ ધનને તણાઈ જવા દેવામાં મંડાય નહિ ! માત હિસાબ ગણવાનો ન્યા આત્માનો બચાવ છે ત્યાં એટલે ક્યા ? નથી જાણતા ? પ્રભુ પૂજાની સુખ વસ્તુ ખરીદી

વાપરવામા, કોઈ ટીપમા લખાવવામા, દાનમા, જ્ઞાનમા, પ્રભુભક્તિમાં
શુભક્રિતમા, સાધર્મિકભક્તિમા, અનુકંપા કરવામા, તથા આ બધે
ખચેનુ એ બચેલુ બને છે, ત્યા ખચ્યતા હિતાબ જણવાનો !
વધુ ન ખચ્યાઈ બચ એ ધ્યાન રાખવાનુ ! ત્યારે સસાગમા વાહ
તમારી તારા જવાની ઉદારતા સમારના બિનજરૂરી ખચ્યામા
આખુ ને આખુ તણાઈ બચ ત્યા કાઈ વિચાર નહિ ?

૩ તારા જતી સારી શક્તિ — હજુ વિચારો કે કેટલુ
ઉંમાગે તણાઈ રહુ છે સારીરની શક્તિઓ ઘટી ઘટી સારી
પ્રવૃત્તિમા ભેડી શકાય એમ છે, પણ એના બદલ ફેગટ પ્રમાદમા
વિવનકપાયના પોષણમા, નિદ્રા કુચવીમા, આરભ સમારભમા,
નામારિક દોડધામમા ગરીર-શક્તિઓ તણાઈ રહી છે એના બદલે
દેવશુર અને ધનની સેવામા શુ કેટલીય શક્તિઓ ખર્ચી શકાય
એમ નથી ? ત્યા શુ સારા માગે, પગમાયના કાર્યમા, સુકૃતમા તે
શક્તિઓ વાપરી શકાય એમ નથી ? બબરમા શાક લેવા ગયો,
તાવ, ત્યારે બબરમા ફહેશમરના દર્ગે ન પણ ગતો જાઉં, એલુ ન
કરી ગકાય ? શુ છાપાના વાચનને બદલે ધર્મપુસ્તક ન ગચી ગકાય ?
કસનતને બદલે પ્રતિક્રમણ કે ખમામમણા ન બની શકે ?

તજાતા સામગ્રી અને મયોગ — પેતાની વીજ-નામગ્રી
અને સયોગો નસારના ક્યલામા કેટલા બધા તણાઈ બચ છે !
તો એને ધર્મખાતામા કે પરોપકરમા વાગી બચાલુ, એવી ધગશ
હોય તો કેલો બચાવ કરી શકાય એમ છે ? માર લક્ષ ભેઈએ,
આનંદત અને ઉદ્યોગ ઉદ્યમ ભેઈએ આનંદત હોય તો વિવેક કરી
કરી બચાવવાના માન ચોધી ડહાય, તે અનુસાર ઉદ્યમ થાય એવા
ઉદ્યમથી દેખાશે કે આપણે માનેની પાપ સામગ્રી અને પાપ સયોગ
એ ખરેખર હવે તો ધર્મ સામગ્રી અને ધર્મમયોગ બની ગયા છે !

પુણસામગ્રી — હા ત એજ માનવદેહનો ઉપયોગ દયામા
દાનમા, તથા દેવ-શુર-સઘ-સાધર્મિકની પૂજા-ભક્તિ-વૈયાવચ્ચમાં

અને તપન્યામા જોડેનો ધ્યાન, તેટલા પ્રમાણમાં પુણ્યોપાજ્ઞ ન નીપજે
 કે એ ક્રિયાએ એ દેહસામગ્રી પુણ્યસામગ્રી બની ગાણાય એમ જ
 ઇન્દ્રિયોનો સદુપયોગ થાય, એને અશુભમાથી પાડી હડાનાન
 પ્રગન્ન-ધ્યાનમાં નિયોજાય, તો એજ ઇન્દ્રિયો પુણ્યસામગ્રી બને
 હા ત અમુનો ઉપયોગ પરૂપ નેવામાં, હિંમમાં ઉપયોગી
 થવામાં, ઇન્દ્રિયામાં થાય એ વધુ પાપ-નામથી પણ શાસ્ત્રનાચન,
 જિનાસમિતિ નિરીક્ષણ, દેવાદિદગ્ધન, વગેરેમાં અમુનો ઉપયોગ
 થાય તો એ અમુ પુણ્ય સામગ્રી એમ પ્રભુશુભમાન, ધર્મોપદેશ
 વગેરેમાં રૂપનતી જીભ એ પુણ્ય સામગ્રી ત્યારે તત્ત્વચિંતન,
 પરાપર નિચાણા, ધર્મધ્યાન, વગેરે જગવતુ મન એ પુણ્ય
 સામગ્રી તેમ જિનપ્રતિમાદિ નાત નેત્રમાં અને અનુપામાં ખર્ચાતી
 લાંબી એ પુણ્ય સામગ્રી

પુણ્યમયો ૧ —તો નયોગના પણ એવું જ છે નારી પત્નીના
 નયોગને ધર્મ ગાય કરવામાં ઉપયોગી થયો તો તે પુણ્યસંયોગ
 દુપત્નીનો સંયોગને ધીંગતા, કામા અને વૈરાગ્યમાંથી બન્યો તો તેય
 પુણ્ય મયોગ કષ્ટરો દેશગળના મયોગને ત્યાગમાં જોડના બન્યા,
 મોજશોખ ઘટાડના બન્યા, અને ધર્મમાં વધુ ઉદ્યમી કરનારા
 બન્યા, તો એ પણ પુણ્ય સંયોગ

નિવેદ —બસ, આ બેદ સમજી પાપરૂપ બનતી સામગ્રી કે
 નયોગને આપતો પુણ્યરૂપ બનાવી શકીએ માત્ર આપણા ધોનતુ
 દેવવાની જરૂર છે એ થાય તો તો લાગે કે આપણે તણાઈ જતું
 કેટલુંય બચાવી શકીએ છીએ ! આ માટે ઢોઢપણ સામગ્રી કે સંયોગ
 નજો થતી હલકી વિચારના અને અધર્મ ધો છામાં કઈ કઈ બચકન્તા
 , અને એથી ઉત્કુ ઉત્તમ વલણ અને ઉમ્મ વૈરાગ્યમાં કઈ કઈ
વિગેપલાઓ કે, એના આવેડ પરવોડના અનેક દષ્ટિબિંદુથી વિચાર
 કરવો જોઈએ. ખેદની વાત છે કે એવી ઘણી સામગ્રી અને ઘણા

સંયોગો આને આપત્તને મળ્યા છે કે જે ધરાસર પાપ સામગ્રીરૂપ અને પાપ મર્યાગરૂપ બની રહ્યા છે !

હવે પાપ સામગ્રીના દાખલા જુઓ

પાપસામગ્રી —હા ત પહેલા નખરની સામગ્રી માનવદેહ, જે કેવી જાણી મામગ્રી ! પણ આને એ વદ્ધકાય જીવોના સહાનુભવ આસ્થા-મમાનુભા કારણભૂત બની યોગબધ પાપકર્માઈ કરાવી નહીં છે ને ? એટલે દેહ એ પાપસામગ્રી થઈ એજ માણે ઇન્દ્રિયો અને મન એ પણ વિષયોના સંગ અને કષાયોના મેવનમા કારણભૂત બની મતત કર્મબધ કરાવી રહ્યા છે, તેથી એ પાપસામગ્રી થયા એવું જ લક્ષ્મી પણ યોગ પાપસામગ્રી બની રહી છે, એ આને પ્રત્યક્ષ દેખાય છે

પાપસંયોગ ના દાખલા પણ જુઓ કોઈને પત્ની સાગી પ્રેમાગ મળી છે, તો એ પણ એને પાપસંયોગરૂપ નીવડે છે, જો એ એટલા મોહમા નજર રાખે છે કે એના સિવાય બીજી દેવ-શુર-ધમની લગની જ ન લાગવા દે, અને એની ખાતર અનેક પાપ-વેપારો, અભક્ત્ય-સેવન, બીજાઓ સાથે ક્રોધેશ ટટા વગેરે કરાવી પાપના યોગ ઉપજાવે ત્યાં આવી પત્નીનો સંયોગ પાપ સંયોગ જ થયો ને ? એથી ઉલટું જો એ કર્કશા પત્ની હોય, કુભાગ્નિ હોય, તો પણ એના સંયોગે પતિ ક્રોધેશ, કષાય અને રોગ વગેરે દ્વારા કેટલાય પાપ ઉપજાશે, માટે પાપ રૂપ બીજી રીતે જુઓ કે ગામમા કે દેશમા, ધર્મામા કે મિત્રમહામા અમુક પ્રકારના સંયોગ ઉપસ્થિતિ થાય, એના ઉપર પણ જીવો જો અદબક પાપ માધરો, તે એ પાપસંયોગ થયા

પણ જો હવે જૈનશાસનની મમ્યક શિક્ષા લો તો એ આવડત આવશે કે જેથી એ પાપસામગ્રી અને પાપસંયોગોને ધમ સામગ્રી અને ધમ સંયોગોમા પલટાવી શકાય

આનો ખૂણ વિચાર દરવો જોઈએ એને નિસ્તર હૃદયમા રમતો રાખવામા આવે પછી કદાચ તેમા આલ જન માડુ ન મળવાથી વિશેષ ઉદયમ ન કરી શકે, છતાં શુભભાવ તો ટાવી શકે તેથી ઇચ્છાચોગમા સારો નજાર લાગે ઇચ્છાચોગ શુ માગે છે? આત્માના ઉદય માટે ધર્મ સાધવાની ઇચ્છા-‘જો વિના મારે ચાલે જ નહિ કેમકે જીવનનુ કર્તવ્ય આત્માનો ઉદય અને ધર્મ જ છે એમ નહિ કે ધર્મ ન કરીએ તો ખરાબ દેખાય, પેસા ટક ન મળે

કોઈ પૂછે પ્રશ્નચર્ય કે સદાચાર કેમ પાળે? તો કહીએ માડુ જે આ જીવન છે, તે શીલ પાળવા માટે છે કેમકે એનાથી અનાદિના કુમસ્કારો બૂલાઈ ભૂસાડ જાય છે પરંતુ માડુ નત ભાગે તો અમે કવ કિત થઈએ? લોકમા અપ્રભાજના થાય, તેવી જ માન વાત નહિ! પણ ‘માનવ થઈને શીલ શુભાવીએ તો ખવામ ભન શુભાવ્યો, તક શુભાવી’ આ કર્તવ્ય સમજે એટલે પોતાના જીવનમા શીલ પાળતા વાગ નહિ આ નાથે ઇચ્છાચોગનો ધમ સાધવા મોઢે, એટલે ધર્મમાથી એને કોઈ અલાયમાન ન કરી શકે

બાધામાથી પતન કેમ? —માણસ પતન પામે છે તે કેવી રીતે? એ વિચારશે કે-‘પ્રતિજ્ઞા છે, માટે પાપ નહિ કરનાતુ’ પણ એમ નહિ કે ‘પાપ કગય જ નહિ પાપના ભવ મીલ, માનવનો નહિ’ પછી અવસર આને પ્રતિજ્ઞા ન ભાગે, પણ નવો ઈશ્વર ટાકે! ધારો કે જાધા છે કે ‘જુહુ ન જોલાવુ’ પણ જુહુનો પ્રનમ આ-યે છોકરાને જોવાવીને કહેશે કે, ‘જો આ મારે તો નિયમ છે, પણ તુ સમય વર્તી લે!’ કેવું પતન! અહીં જો એ સમજ્યો તોય કે ‘જેન માનવના જીવનમા જુહુ ન જ જોવાય,’ તો પોતે તો ન જોવે, પણ બીજા પાસેય ન જોવાવે એના બદલે ‘મારે જાધા છે, માટે માટે જુહુ ન જોલાય’ એટલુ જ માની જોને, એટલે એટલા સિવાય જાધા દરવાજા ખુલ્લા! ‘બીજાને એવી જાધા નથી તો એ જુહુ જોવી ગકે મારે પણ જુહુ જોવાવાની જ જાવા છે, જોવાવાની જાધા નથી’ આવા

લોચા વાળે ત્યાર કેમ પતન ન પામે ? 'કર્મ' જ હત વ્ય ઠે પાપ કરાય જ નહિ 'દા ત સીલએ માને તો બને પાળે એમ સમજીને કે સ્વાતોસ્વાન એ ક્ષમણે પ્રાણ જ, તેમ સીવ એ આત્માનો પ્રાણ છે ગરીર નાશવત છે, ત નાન્તિમ્ને પા પાપુલ ક્યેં છૂટકો છે ગરીબ અને આત્માનો મૂખાવો કરીએ એટલે શરીરની ધિમન જ નહિ લાગે એવી જો આત્માના ગિયનનું મ્હણ થતુ હાય, તો ભલે ડાંગ વહેવી પડી બય 'પણ કાયાના રક્ષાધમા ગીલનુ ભક્ષણ થતુ હોય તો ને નહિ થવા દેવાનુ

પ પ યોનાનુ આત્મા જ મુચ્છ છે — ઇચ્છાચોગનુ કર્તવ્ય શુ તાત્રત આપે ? મુકોમળ ડાયાથી પણ લાગ્રનટ દેખાડવાનુ બળ આપે ! કમન દેખાતામા ગુન્વીરતા લાવે ! સત્સરી પ્રતિક્રમણ કરવુ તે કર્તવ્ય છે, વર્ષભરના પાપ ધોવા છે, એ બુદ્ધિથી આંચા હોય તો નામાન્ય ગમ્મીની તો શુ તામત ઠ, પબ્બ ઠોઈ વિશેષ ગરની વરસે તો પણ વધાવવા તેયાર ! પાપ યોનાનુ અમાડ કર્તવ્ય છે માટે પ્રતિક્રમણ કરવુ જ જોઈએ ! આમ પાપ ધોવાનુ આ જ જીવનમા મુચ્છ અને નાન છે ! એ અમાત આત્માને શક્તિ અને આનંદ આપના છે, માટે એ સાધવુ જ જોઈએ એમ કહે

સીવલગનુ પાપ ના જ થવા દેવુ, એટલે ચુરસુકરીને આપઘાતનો ચત્ત કન્તા, નરોનનાં ઝંપાપાત કરતા કે મગનના મોમા (જાઈ જતા વામો નવી લાગતો એમાથી બચ્યા પછી ભાનક પક્ષીએ એને ઉચ્છેદી આડગમ લોકયે નખ્યુ પણ વળી પાડી અદ્વરથી જ છડી આ શમાથી પકતી કેળે મૂંડી ? બારડ પક્ષીએ ? ના, એના ને !

પાપને પુણ્યમાર્ગથી ધકેલા — ૩૬ જીવની જે રજેર અને જે વિટળના ઠરે છે, તેવુ જગતમા મોઢ જન્તુ થી કર્મ શિવાય કોઈ રજગાવનાર કે કાયાની માટીમા જીવને સુથતાર નથી કર્મ છે

આ મુખી વિદ્યાર્થીના જ્ઞાનથી નહીં, વિદ્યાના આ પા વિના જોનાર
 નથી' નહીં એ મુખી કહે છે. સિદ્ધાન્તે દ્વાપરો વાર્યે
કેનને ક્રિયાવાની માન નામે 'પાપ કર્મને કદાચ યાગ્યો ને બાજે

પાનના ગુણથી ગીધા, ના નેથી ૩ વાનું કે 'કેને બીજા પ્રયત્નો
 દ્વારા ધર્મથી તુલ્યો હોય' અર્થાત્ 'પુણ્યથી પાપ કેવાય
 કેમ રૂપ તે વિદ્યાર્થી જાણ્યો વિના જે નહીં, મુન્યુદની
 ઉપરથી કે કદાચ કોઈ પણ માન ચિત્તમાં મુ? નમો આગ્રહતા'.

આ ક્રિયાવાની માન કે નહીં પાદ્ય અમરી માર નામે છો?
 નહીં છે 'અસ્તિત્વ-મિદ્ધ-આર્થિક ઉચ્ચત્ત-પ-વા' આમાં વિપુલ
 માણી માર્ગ આ માનમાં મનની નિજ નહીં, પવનનેથી.
 નહીં માન નહીં એમ ધર્મ છે, તેમ એમનું મન એ પદ ધર્મ છે
 આમથી નો જલ શીલુ નહીં તે થયો. અને નમસ્કાર મહામત્ર
 આવી પામે છે, આ મુખી નહીં કહે છે થનાર નથી. મુન્યુદનીને
 કદાચ અદ્યતન-પાદ્યતન નથી પાપર મા. છતાં જોઈ કર્મ જો
 કદાચ તેને પાપર નહીં. કેવી રીતે? આ વિવાદનું વિમાન
 જાણીને કે કદાચ પદી એમાં.

શીલનના લીધે કે મુખી આગર - વિવાદ - વિવાદી

કદાચ રૂપ નહીં, અને એમનું મન કદાચ નહીં. તેમ કદાચ પાદ્ય
 કે કર્મ અને પદી કદાચ નહીં. નાખો નીધી પદી પદ મળતા
 નહીં થાય.

આ માનમાં છે, પાપરને મરી લખાનું.

પદ નહીં, આ માનમાં આપ માટે ખાન લીધી છે,
 ને એમાંથી મન તો કદાચ આ જીવનને. આ આવી વાચ, તે
 શીલ આપર નહીં આપર નહીં, કદાચ એથી કે કદાચ નહીં
 નહીં તે માનમાં.

એમને પેલો વિવાદ નહીં છે. આપરથી નુ બીજા, નહીં તારા
 નહીં કે આવી કર્મ, અપર અને તારા જોઈ એવા મને જોઈ છે

કે તુ કોઇ ઉઘી કોટિનો છત્ર છે, તો શા માટે આપણાત જેહું અથમ કામ કરવાને તૈયાર થાત છે ?” વિદ્યાધરના દ્વંદ્વના જોડે સાભળી એને કાઠકે વરપત વળી

સજ્જનને નવ નનુ ગાયનવાની —

સજ્જન માણનો નવ ચીજોને ડુધારી જો છે એક તો આયુધ્ય તેને ગોપરી રાખવું જોઈએ એનો ખોટી રીતે વિનાશ ન કરવો જોઈએ ખાઠી હા, મતનુ ને ધમનુ રક્ષણ કરતા પ્રાણ ભય તો વાધો નહિ તે મિવાય નહિ આને તો ખાડોમાં મામતેવ છાટીને બગી મરે છે, અને ભાઈ પાટા પર મુડિને ખતમ થાય છે એ ‘મરી ગયા મારા’ એમ માને . પણ પડી શુ ત્યા ખોટી બખના દુધ્યાન કીને કોઈ નિર્ણય એરેનુ આયુધ્ય બાધ્યું હોય, ને માછલી થયુ પડયુ, પડી કોઈ ને ના વેર કડાડમા દડકડતા તેવની બદર તણવાના વખત આરે ત્યારે ?

બીજુ ધન તેને ગોપવી નખવું જોઈએ, જેમ તેમ ઉડાવવું જોઈએ નહિ ગોપનવું એટલે મિત્રજ્ઞેરી બધા અરથા બલ કરીને, અત્ર જરૂરીમા પણ ખૂબ જ માદરજ અને ત્યાગ કેળવીને ગોપવી રાખનાન, કે જેથી વધુ કમાવા માટે વધુ પાપ ન કરવા પડે

ત્રીજુ ઘરનુ છિડ —એ કાડને મહેવું નહિ. એ ગોપવી રાખવું જોઈએ એટલે દોષ નહન્ય વગેરે નાથુ વિપયક્રિયા મોહગમત, એ પણ શુભ નખવી નામાન્ય લેખા પણ એ શિવાય નીજે દેખતા હોય ત્યા ન કરવી જોઈએ અરે ! મોહનો મામાન્ય જોવ પણ ત્રીજો સાભળતા ન જોવાય ત્યા તો ગબી અને શિષ્ટ જોવ જોઈએ . તો ત્રીજાના સાભળતા પતિ પત્નીને વહાલી કહીને જોલાવે ?

પાપમુ આપધ —એ પણ ગોપવીને વાપરવું નહિતર કોઈની નબ નાગી વાય

છટું ફાન દેનાનું — તે પણ ગોપવી ને જમણા હાથે દીધું તે હાથો હાથ ન જાણે !

નાતમુ માન — મનુ હોય, તે પણ મનમા ગોપવી નાખવાનું બહાર ગાતા નહિ કેવું

આહમુ અપમાન — તેને પણ બહાર નહિ જોવાનું

નવમુ શીલ વગેરે આત્માના ગુણ, તેને બરાબર ગે પવી રાખવા એટલું કે એનું બરાબર રક્ષણ કરવું

તપ વર્ષોના ' ધાતક લગ્ને એ- જ વખતનો ' — અનતકાગનો ઇતિહાસ તપાસીએ તો દેખાતું જ વાળે વર્ષોના તપ તપનારા વિદ્યામિત્ર વગેરેને પણ રક્ષા ઉર્વંગીનું એક મટકું થયું કે જોવાનું મન થયું ! સ્ત્રીની આખ અને અગોપાગના વર્ષોના લટકા નહિ, એક દિવસના નહિ, એક વખતનાય લટકા વર્ષોના તપને સાદે કી શકે પ્રજ્ઞા એમ જ ચતુર્મુખ થયા ચાર ચાન્ મામ સિદ્ધની ગુફા આગળ ઉભા રહેવાની હામ ખરી, પણ કોશા વેશ્યાની આગળ એ- દિવસ પણ સ્વચ્છ શીલવત્તા ઉભવાની તાડાત નહિ ! જાતીય સળધોના અનાદિ સંસ્કાર એવા છે કે વિજાતીય પાત્રો મળધમા આવતા જ વિકારનું અનનુષ્ઠાન તોડીને જગાવ્યા વિના નહિ નહિ તમે જો મર્યાદા મૂકો, નવવાહ પ્રજ્ઞાચર્યની ચૂકો, એટલે મોહ કહે છે, “આવ હવે અમે તને માત્રની જેમ નચાવીએ ! પરી ભવે તું સાધુવેગમા હો, પણ તારામા જો વિકાર સુલભ છે, તો લકતાળીનું કપ કની આવીનેય તને ઉચા નીચા ન્ની નાખીએ !”

પ્રજ્ઞાચર્યના મૂલ્ય — આમા જીવને એ જોવાની કુરમદ કે પરના નથી કે મોહના આપેસને પન્વશ ખની વિકારી થવામા આત્મામા મારુ શું વધે છે ? એમાય માનસિક રીતિએ આકર્ષા

મનને વિદૂત બનાવવામા કો, લાભ ? ગ ડોઈ અમ્યગદશ નનો, નાનનો, ચારિત્રનો કે તપનો પર્યાય વગેરે જરો ? ના, ઉવટો દોય ના હામ પામે તો પછી શા મા વિકારી થવું ? વિકારી થામા આ માની હયામા હાલી દોદિની મહાક્રિમતા અને ગરીબની નાન મમાન ગણાની ધાતુ જે વીર્ય, ત પાતળી પડી નિનાશને પામે જે એનાથી ઇન્દ્રિયોના તેજ ઘટે જે મગજની ગ્રહણ-ધારણ-વિચારણ શક્તિ હુણાય છે, અને પીરવીઁ હુન્ય પણ દુર્જન બને છે જગતમા જીવન જીવવાની મજા દોય તો માર્તિવ, મળા અને તેજની ઇન્દ્રિયો તથા મનના ઉપર જે બ્રહ્મચર્યના લગથી, વીર્યના નાગથી એ ઇન્દ્રિયો અને મનને નિ મત્વ, દુર્જન અને માયકા હા બનાવી દીધા પછી જીવન જીવવામા શી મજા ? પછી તો આયુધ્ય હોન એટલે જીવવાનુ તા ખરુ પશુ નહાય એમ જ મુઠ્ઠાકીયા જીવનથી પૂગ દગ્વા પડે થવુ ન તેજ ન હોય, કાન બહેન પગ્યા હોન, મગજમા સ્મૃતિ-ભ્રમ રહ્યા રહે, તેથી ભૂલી જાઈ જવાય, એટલુ જ નહિ પણ મગજની શક્તિ ઘણી મરી ગઈ તેથી મગજ મહેજ મહેજમા ઉફકેડેડે જાય, તુચ્છ વિચારો કરી નાખે નીચ અને ઉંઘા ત રચિતન નામા એ તદન અસમર્થ હોય આ તે ના જીવન કે ?

ત્યારે તમે બીજી પણ એ નાત મમને કે બ્રહ્મચર્યનુ મમત્વ ને નથી, તો વિચારનથી હલકી નહેવાની, અને કાર્યોમા મારી સફળતા નહિ મળવાની, કવિ કહે છે “અબ્રહ્મચારીનુ ચિત્તચ્ચ ડગીએ મરેલ ન થાય, પાપન કાનડ ચોથુ વરજીએ”

વિચારનથીની હલકાઈ એ રીતની કે મામે ગમતેવા મદ્યગુની પાન હશે, એમા જીજ્ઞાસેવાને બદલે ઉપલાવણ્ય જોશે ! આત્માની ચિત્તિને બદલે આમલની ગોગશ અને ગાલની જીવાળીતા જોયા કુશે ! એમા પાછુ અન્યાન્ય લગમ પાત્રોમા સુકાળલો કરી ટકા આડશે

આજ વેળીને કમની કપના ટિમા વડી ભાગસુખના કાઝનાના
ની જેવા રિક્તપો કરો ! વળનાનુ કુલ નહિ, પનુ નતવ
નિચારના વિષય ભોગની, વિષયના જાનન-આપણાની ! ત્યારે
બ્રહ્મવચના મમતાળુને અને અધ્યાત્મીને એ કેઈ લત નહિ તેથી
ગુદ્ધ ગુલાન અને તત્ત્વચિત્તના પવિત્ર ઉચ્ચ હાન છતાં

અબ્રહ્મ એનના એ પણ ખામી છે કે છતાં તાજે દેવગુને
મૂઠી દામના પાત્રની ખોટી શુભામી ઉઠાવવી પડે છે, એની ખોટી
શેઠમા પડતુ પડે તેથી વેવગુ અને ધર્મને કા નગન બવાય
છે, આર તો ગૌણ કગાય છે ત્યાગ, તપસ્યા વગેરેને જતા જવા
પડે છે આના આના તો કઈ નુમ્સાનો ખડા વાય કે અહા કાહા !
પ્રભુશ્રી વીરના વાન્મદાન થના છતાં આવી ભયકર નુમ્સાનીઓ
વહોની પડે ત ગા કારણે ? એ અબ્રહ્મચર્યના જ કળે ને ?
વિષયભોગના કારણે ને ? ત્યારે આ એ જ પેા જે દૂર કર્યા તો
કેવી અનુભુત કમાણી હાયેતમા છે ! કેવા નુદન અને માથા
રીશના વાન્મદાન થનાય છે ! અબ્રહ્મના હીન મયમા નિષ્ક્રિયતા પામ
થણી નિષ્ક્રિયતા એટલે માત્રમાના લાભમા ઉત્તરનાની રાત નહિ,
પાજથી નિષ્ક્રિયતા, પ્રમતતા અને પ્રે સાન્નિતતા નહિ આત્માના
અમલી નિવિકાન અને જ્ઞાનમય વક્રપની નામે લક્ષ રાખનાથી
મમવાસના કાણુમા આને છે માથે, મુન્શનગે, અહમદમ્વામી
વગેરેના ચરિત્ર ખળ ખૂમ વિચારા લાભદાયી છે

ધર્મક્રિયાની મફળતા શામા ?

અનત ઉપમગી ગાઝદાર મહર્ષિ ભગવાન શ્રી અભિદસરિય
મહારાજ 'યોગદષ્ટિ નમુચ્ચય' પથમા પન્માત્માને નમન્મ કરે
છે ઈશ્વરોગથી

જો યોગથી નમસ્કાર શા માટે ? એટલા માટે કે શાસ્ત્રયોગ ને નામધર્મયોગનો દાવો કરીએ એ સ્થિતિ અ યાજ અમારી નથી. એમ છતાં ઈન્દ્રિયાગથી પણ નમસ્કાર કરવામા ન આવે તો તે નમસ્કાર નિર્દેશ જાય

સાધેલો ધર્મ મરજી, જો શુદ્ધિ, મતિ અને મમૃદ્ધિ —

પ્રાથમિક નબળા પણ ધ ઈન્દ્રિયાગના ધર્મની ક્રિયા બનવી જોઈએ, તો જ માની ગરીએ કે ધર્મક્રિયાની નફજતા ને મલવી જોઈએ તે મલશે ધર્મક્રિયાની નફજતા એટલે ? સ્વર્ગીય મુખ મળે તે નહિ, પણ આત્મામા શુદ્ધિ આવતી જાય, આત્મા વિકાસ પામતો જાય, મોહમય સંસાર અને ક્રમના બંધનમાંથી મુક્ત થતો જાય, પોતાના અનંતમુખ-સમૃદ્ધિની નજીક પહોંચતો જાય તેમા ધર્મક્રિયાની મફજતા ને ત્યાં જો આમા નાની મફજતા હોવાનું માનીએ, એવે તો ડોડ દિવસ એવા નિનગ ચવાની જરૂર ન પડે, કે “ભાઈ, તું માટલા તપ-દાન-શીવ ઠગે જાઉં છું, ત્યાં તેનું કેમ કોઈ ફલ દેખાતું નથી ? અથવા મને બધું નિરાશા જેવું કેમ લાગે છે ?” આવું ને થઈ જાય કે, તના કરતાં જો એ મમજતો હોય કે ધર્મક્રિયાની નફજતા (૧) આત્માના કોષોની શુદ્ધિમા કે, (૨) જડની પરાધીનતામાંથી આત્માની ક્રમના મુક્તિમા છે, અને (૩) આત્માના શુદ્ધિભવનો ઉત્તરોત્તર વિકાસ કરી મોક્ષની નજીક જવામા છે, તો નિરાશા નહિ લાગે કેનકે એ દેખ તો શુદ્ધ ધર્મક્રિયાથી મધાઈ જ નુકું

આત્માની શુદ્ધિમા શું આવું ? એ, કે જે દોષ અને દુગુણોથી તથા દુવાસના-ક્રેનસ્કારોથી આત્મા કલુષિત હતો, તે તે કલુષો છોડી દેતા આવે, જ્ઞાન પામતા જાય.

મુક્તિ એટલે ? આત્માને જે સંસાર અને ઉપાધિઓ બાંધીને શુભામીમા નબે કે, તેમાંથી મુક્તિ, અર્થાત્ તેની પરાધીનતા પર ઝપ-

આત્માની નિભતિની નજીક જવું એટલે શું ? એટલે એ
કે આત્માની પોતાની જે નિર્ભેજ જ્ઞાનમય દશા છે, નિભતિના
ધરની મુખની દશા છે, સ્વરૂપે મહામત્વ ને વીર્યની દશા છે, એનો
અશે અશ પણ અનુભવ કરતા જવું, આખી કરતા જવું, એટલે
આત્મ-સમૃદ્ધિની નજીક જવાય

વિનાશી-અર્પવિત્ર-૫૧ અવિનાશી-પવિત્ર-૨૧ —

(૧) આત્મશુદ્ધિ, (૨) બધનથી મુક્તિ, અને (૩) આત્મ
સમૃદ્ધિની ખીલવટ આ ત્રણમા ધર્મક્રિયાની સંકળતા છે, પણ
દેવલોકના કે રાજવૈભવના મુખ મળે તેમા નથી ઈચ્છાઓગના
ધ ની ધર્મક્રિયા માધવા એ નકળતા લક્ષમા જેવી જોઈએ
આ માની શુદ્ધિ, મુક્તિ, અને સમૃદ્ધિના સચોટ લક્ષથી ચારિત્ર
લેવાય અને પળાય, ત્યારે તે ઠી-એવા ઝાળનો સોનેરી ઉપયોગ
બની જાય ! વતમાન વિકટ મયોગોમાથી ઉચામા ઉચી કોટિનું
કળ મેળવી આપનાક ચારિત્ર એ ત્રિપુટીથી બને છે ૧ લોક કાળને
કથીર કહે છે તેનો નોનેરી ઉપયોગ એવા, ૨ લોક સયોગોને વિડટ
કહે છે, તેમાથી ઉચામા ઉચી કોટિનું કળ નિષ્કલવવા માટે, ૩ કાળ
કાળમાથી ધોળું કળ મેળવવા માટે, ૮ કા / એવા માનવલવમાથી
લાખી સંકળતા મેળવવા માટે, ૫ વિનાશી એવી ડાયાથી અવિનાશી
પદની માધના માટે, ૬ પ્રપવિત્ર એવા શરીરદ્વારા આત્માને પવિત્ર
બનાવવા માટે, ૭ પ-એવા સયોગોમાથી અ-એવી આત્માની સદ્ધિ
બનાવવા માટે-ઈત્યાદિ માટે છે ધર્મસાધના શુદ્ધ ધર્મ સાધવાની
વાસ્તવિક ઈચ્છા કરે ત્યારે તે ઇચ્છાયાના ધર્મની ક્રિયામા આવ
આ ગીતે ધર્મક્રિયાઓ હવે વિચાર

ડરી વિચારો ક્રિયાના દેશ — કેમ સામાયિક ? પાપમાથી
બચવાનો એ માર્ગ છે ! આટલો પ્રભુની મૂર્તિને કાઠ શા માટે ?
પ્રભુ પ્રત્યે વિ ચોટાડી ગળવા માટે આ આગી અને આ

ધર્મક્રિયાની જગ્યા આ માટે ? કહે છે જીવનનો મારગ ધમકિયા છે ! જીવનની સદ્ગતિ આમાં છે ! કથીરના આ યોગમાંથી સુવર્ણ સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત કરવાની સાધના ધર્મક્રિયામાં છે ! વિનાશી, અપવિત્ર અને પર એવી કાયામાંથી અવિનાશી, પવિત્ર ને અકીય કલ્યાણ સાધવાનું કામ આમાં છે ! નાસ્તિકને પણ કાયાના આ ધર્મો કમૂલ કર્યા વિના છૂટકો નહિ સ્વપરના ભેદ જગતમાં નિર્ણીત થઈ જાયેલા છે તો કહે, કાયા દાસ કે આત્મા ?

આસ્તિ-નુ અધ્યાપા : — નાસ્તિક ભવેને આત્માને મનુષ્ય ન કરતો હોય, પણ કાયા પર એ મુ એવો દાવો, મતોય કે ખુમારી ધરી શકે એમ છે, કે ‘આપણા જુ કાયા માને જ ? આપણી ઇચ્છા મુજબ જ કાયા વતે ? આપણા કળનમાં જ એ રહે ?’ ના, તારુ ધાર્યું તે કરે, કે તું એનું ધાર્યું કરે ? તારા હુકમ એ પાળે, કે એના હુકમ તું પાળે ? બધું ઉંધું ! આપણે એનું કહ્યું માનવાનું ! તેથી જ આસ્તિક આત્મા એમ વિચારે છે કે, ‘એવી પણ આ કાયામાંથી જો હું ધમનો ઇચ્છાયોગ સાધું, જો હું ઇચ્છાયોગથી પણ ધમ એવી લઉં તો મારા આત્માનું અવિનાશીપદ, સાચી પવિત્રતા, ને સાચું સત્ત્વ હું સાધી શકું એમ છું આટલા માટે મારે આ ધર્મક્રિયા કરવી છે.’ આવી ઇચ્છા આપણને ઇચ્છાયોગના અધિગારી બનાવે છે

તૌકિકમાંથી ઔકિક તરફ

જીવન જીવનમાં ફેર — જીવ તો દુનિયામાં અનેક ગટિના છે ! એનામાં જ જીવન વિવિધ પ્રકારે છે એમાં આ મનુષ્યજીવ અને એમાં જ ગાય માનવ-જીવન જ અવૈકિક છે તો પડી સાધના પણ અવૈકિક જોઈએ, લૈકિક નહિ ! જીવન મંચર ને માકડનું તુલ્ય, માખી ને ભમરાનું, વીંછી ને સાપનું, જગડા ને કબુતરનું—

અધાના વિવિધ હવન દેખાશે વાઘનુ હવન જેટલું ભયંકર, એટલું સસલાનું હવન ભયંકર નહિ. છતાં સસલાને સદા ભયભીત હવન હવે અનાનતાની ક્ષિત્તિએ હવનો જોઈએ, તો પણ વિવિધતા ! શક્તિ-અશક્તિમા જોઈએ તો પણ વિવિધતા ! ગુલામી ને શેઠાઈમા જોઈએ તો પણ વિવિધતા ! સો હાથણીને એક હાથી કુદરતી ગીતે એમા એવો તરંગવત છે કે એ જણ આના ઉદ્ધવના અને એક જ જણ આજ્ઞા કરનાર !

સસામી હવેના કચેણુ હવન — નરકના હવનના હવનો તો આજે તમે નજરે દેખી શકતા નથી, પરંતુ તમારી નજર મામે અને-કાનેક પશુના હવન, પખીના હવન, કીડા મકોડા વગેરેના હવન, તેમ જ માણુઓમા ગળના, અમવદારના વેચારીના, દલાલના, શેઠ-નોકરના, વગેરેના વિવિધ પ્રકારના હવન તો જોઈ શકો ડોને ? એમા તમને શું નથી દેખાતું કે તમે પોતે કેવા ઉચ્ચ હવન હવવાનો મુદર મયોગ-સામગ્રી પામ્યા હો ? વતમાન જગતમા પશુ પખીના હવનમા ત્રાસનો પાર નથી અમેરિકા જેવામા ચરખી માટે ઢોરોને રપેગીઅલ મોટી જમીનો પા ઉઠેરવામા આવે છે, અને લોટખંધ એના મંદાર યાત્રિક કલવખાનામા કરવામા આવે છે કામ જેવા કામગી આમડા માટે કુમળા વાછરડાઓને ધખતા ઉડખતા પાણીથી નવનની ધોડથી કુટવામા આવે છે શાથી ? એ હવ હવતો હોય ત્યાં સુધી એમ કુટેલા આમડામા લોહી ફેંટું ગ્રહે આ આમડું વધારે મુવાયમ થાય કેટલું ચ બાળ્યા ફૂંચ્યા પડી હવતા હવે એની આમડી ઉઝરડી લેવામા આવે છે વિચારજે એ હવેના હવનની કચેણ દશા ત્યાં આજે લીવર એકસટ્રેક્ટ, હાન્સ એન્ડ ચીકન્સ, કોડલીવન્ડ એન્ડવ, વગેરે ડેટલાય હનેકશનો અને દવાઓ બનાવવા માટે માછલા મરદા, વાદળ વગેરે પર ડેટકેટલા ભયંકર જુલમ વન્સાવાય છે, એ વિચાર્યું છે ? એમા એ વાદળ વગેરે તો ચીસેચીસ પાડી ઉઠે છે, પણ એની દયા ત્યાં કોણ પાય ?

હેવુ કનેજા જીવન ! પાપીઓના પીંછાઓ, અને માસાદિના ઉપયોગ ।
પાછળ એના પર પણ જુનમનો પાર નથી ત્યાજ વાતવાતમા આજે
હુનજ ! એમા દોરાની કઈ દશા ? મને ખુબ એ તજાવતા માછલાની
ઈ દશા ? પાપી તો સુખવા બાન્યુ, પછી જામના કુતરા અને
નીમના શીયાળીયા-ગીધજ તજાવ પર તરી પડ, ત્યાજ માછલાની
દેવી કનેજા દશા ! મને ! જાગ ગણાતા ચોરાની પાપુ ! માખી રાત
સમ મન્ય થી હમારાની દેવી હુન દશા ! શુભમ માનવ પ્રાણીની
પાપ કરી જણા મિથિત !

આ તા દુખની વીટએ જીવન જ્યાં પછુ જીવનમા
પાપાચન્દ્ર ક્યા ત જુઓ એ પશુ પાપી, કે અનાય
મનુ થોને કાઈ નિવેક ખરા ? ના, જીવન આપુ પાપથી ખદખદતુ ?
જિલાડીને શરીર પર લાકડી પડવી રોય છતા પકડેલા ઉદને નહિ
દોડે થોડો ધીર કે ન ધીર પણ સંજ્ઞા ચળા ભેગી જીવાત પણ
ચાલી નાખરાને, ત્યારે પશુઓ ધર્મ તો શુ જ કહે ? કા તો ગામડા-
તુટ વેગમા રોય, જ નનરો પણો અજ્ઞાન અને અનિવેકમા સમન
ખરેજા જતો હોય, ધર્મનુ નાન નહિ, એને એક સહેલામા સહેલા
પરમાત્માના જાપનો ધમ પણ નહિ ! એવા જીવન આ !

ધર્મમામમી અને વર્મસમજ એ અલૌકિક છે — આ વર્તમાન
માનવ જાતમા પણ ને અને જાતના જીવન દેખાય છે, એ બધા
જીવનમા સી જાતુ સમયક મહે છે ? કાઈ જાહુ નહિ જતા એ
અધાય જીવન લૌકિક આકાશદેવા ધામણ પર આનનારા કે તેમા
ફક્ત તમ કે માનવ-જીવન જ અલૌકિક ધમમામમી અને ધર્મ-
સમજવાણ છે તો એ અલૌકિકતાથી જીવનમા અલૌકિક કાર્ય વગ
જેમએ તામત ન રોય તો લૌકિકને એ-વમ મૂમી દેવાતુ । ખને,
પાપુ લૌકિક કાર્યમા અલૌકિકતા અવત્ય લખેની ગણાય જાનપાન,
પાવુ, ઓહવુ, જડ પદાર્થો પન મમત્વ કરવુ, માતાપિતા જનવુ
આ જાહુ લૌકિક છે જીવન એ અલૌકિક જનાવવાનુ સમજતા હોઈએ

તો આના લૌકિક કાર્ય કરીને કેમ જ ભેગી નીચે ? તો પછી અનૌકિકતા આવે એ માટે અવૌકિક કાર્યવાહી ભેધએ

લૌકિકમા અવૌકિકના ભેળવો — ખાવાની લૌકિક ક્રિયા કરતો ઈસો ને ખાવાની લૌકિક ક્રિયા કરતો માનવ — એમા ફરક કયા પડે ? માનવની લૌકિક ક્રિયામા ભવ્યાભવ્યનો વિચેક તથા વૈગવ્યાભિની અનૌકિકતા ભળેલી હોય, ને તેનું મોજન પણ અલૌકિક કાર્ય માટે અર્થાત્ ધર્મ નામના માટે હોય. આર્થ લૌકિક ને પરમાર્થ અલૌકિક ! કલાન મોહવશ આર્થ સાથે પણ અનૌકિક દાનાદિના પરમાર્થ ભેળવીને બે ! લૌકિક ને ત્યાં ! અલૌકિક છે ! ભેળવે ખરો પણ ત્યાગરૂપી અગમિના ભેગીને ત્યારે કેટલાક લૌકિક તો બિવદ્ય તજવાના જ હોય અનીતિ-જુઠ લૌકિક, ને નીતિ-મત્ય અલૌકિક ! જિસા લૌકિક ને દયા અલૌકિક ! તો આ લૌકિકને ઝેડી નીતિ, નત્ય, દયા વગેરે અનૌકિકને જ માધવાના માનવ-જીવન અલૌકિક છે ! માટે માનવતા પ્રતૌકિ તામા રહેલી કે લૌકિક એટલે અજ્ઞાન લોક બહુ માને તે, અનૌકિક એટલે જ્ઞાનીએ રગમાટેલી જીવજતના, પાપત્યાગ વગેર વસ્તુ બાઈને ચુલો સળગાવવો પડે તે લૌકિક, પણ દયાથી ઉપર ઢાંકવાનું રાખે તે અવૌકિક અહિમા આ લૌકિકતા-અવૌકિકતાને નમજનારી બાઈ સમજે કે કે વધુ સળગાવુ એટલે ઓલવવામા વધુ પાપ ! તો ઠરવું શું ? વધાઈ અગ્નિ સળગાવવો જ નહિ, અને થોડું પણ કરવું પડે છે એમાય એ વિચારે કે ‘અગ્નિ, કાચુ પાણી વગેરેને અઠવું જ ન પડે તેવું જ્યારે પામું !’ માણસ વિચાર કરતા ખ્યાલ આવે કે ‘મારું જીવન કેટલું પાપમય છે ! અલૌકિકતાને લેજવું તો પણ કેટલી ? મામુવી !’ છતાં પણ જો આવડે, તો અલૌકિકતા કામ કમ ન કરે ! શું મહા લોટમા પાચશેર-દસશેર ઈલાયચી હોય ત્યાં જ કામ કરે ? નાર ! પાચ તોલા વાટીને નાખી એને મધમઘાટ ! તેમ આ અલૌકિકતાને લેજવતા આવડે તો

આખા લૌકિક જીવને મધમઘાટ કરી નાખે ! ઇન્દ્રિયોગનો ધર્મ કરવો કે ? તો આ બધું જરૂર પડે કોઈ પૂછે કે ધર્મદ્રિયા શા માટે કરે ? કે ? કહેનાનું કે માત્ર જીવન લૌકિકમાથી અલૌકિક બનાવવા માટે

એકલી લૌકિક પ્રવૃત્તિ ઝેરી જગલી અને પાપમય —

ભિખારીને શા માટે આપવું ? કેમકે એટલા ખાઈએ તો તે લૌકિક જીવન બને, અને એને આપવું તેથી અલૌકિક જીવન બને ! એકલી લૌકિક પ્રવૃત્તિ એટલે ? ઝેરી જગલી ને પાપમયી ! ઝેરી એટલે કુસંનગેનું જે જાગર નાખી આપ તેવી જગલી એટલે અત્મ રક્ષાના વિવે- વિનાની પાપમય એટલે જીવ પાપ લાગનારી એકલી લૌકિક પ્રવૃત્તિ એટલે આત્માની અભિ વિનાની પ્રવૃત્તિ જ કહે છે ? કુસંકારાના ઝેર વધારે, નાનીઓના વિવેકને ન લેના દે, આત્માને કર્મથી ભારે કરી નાખે ! અમારું જીવન માત્ર લૌકિક પ્રવૃત્તિથી ઝેરી, જગલી ને પાપમય નથી બનાવવું, એ માટે તમ કડીએ ડીએ

ગાયનો ઉદ્દેશ — હવે જો ત્યારે શીલ પાળવું શા માટે ? ન પાળીએ તો મોટું પાપ લાગે, માત્ર તેટલા માટે નહિ ! કિન્તુ શીલ એ અમારા જીવનની અલૌકિકતા છે, મુગધી કે તેવું વિચારીને અશીલ મેથુન એ લૌકિકતા છે, દુર્ગંધી છે મુગધીને કોઈ મહાન વિવેક ન લાવીએ તો વમવાયા ને અમારામાં શા દે ? માટે પવિત્રિયના પ્રહાર્ય અમારું ચાલે તો અમારા જીવનના પ્રત્યેક વિવે પવિત્ર ગીએ મેથુન, અપ્રહાર્ય એ લૌકિકતા છે, અપવિત્રતા છે, પ્રહાર્ય એ અલૌકિકતા-પવિત્રતા છે

૭૨૪ માટે ગુણોની મર્યાદાની પડકાર પડે પડે —

ઇન્દ્રિયોગના ધર્મની પ્રવૃત્તિ કરતા જઈશું પાપ આવી ચોખ્ખા ઇન્દ્રિયોના સ્વરૂપનો ઇન્દ્રિયોગ એ નહિ આવે, તો પૂર્વભવની

જેમ આ ભવમાય હતી ધર્મક્રિયાએ કિંકરાડુ ચાલ્યા કરવાનું
 ઇચ્છાયોગના ધરની પ્રવૃત્તિ એવી શુદ્ધ ઇચ્છાએ જનવી જેમએ કે
 "આત્માપરના વાસનાઓના અને વિકારોના બંધનમાંથી મુક્ત થવા
 માટે હું આ ધર્મ કરું છું ! આ માની શુભાવિભૂતિની નજીક જવા
 માટે કરું છું ! જે કર્મો જઈ એટલે મારા લૌકિક જીવનમાં
 પ્રતીક્રિયા આવશે !" એમજ ૪ રાજ્ય કે જગતમાં દેખાતા
 મધ્યમાં જીવનમાં માનવજીવન અર્થે છે તે જીવનમાં અલૌકિકતા
 જેમએ ૪ માટે ૪ અલૌકિક પ્રવૃત્તિ આદરવી જ અને એમાં
 રચ્યાપચ્યા જેવું જેમએ લૌકિકજીવન એટલે પશુજીવન, ઘૂંટ,
 મર્ચા, રક્ષિત સ્વચ્છ જીવન ઇચ્છાયોગનો ધર્મ મિદ્ધ ૦ વો હોય
 તેને જાનીઓએ દર્શાવે જ શાંતિ અને વિ. મર્ચાનાઓની પકડમાં
 પકડાયું પડશે દૂર નહિ જાય

અનૌક્રિયા માટે પ્રત્યક્ષપ્રમાણ—મરેગનિરાગ —પરા યોગ
 ઓછા નહોતા મર્યા મલી મુરમુદીને ! આપત્તિ આવી એટલે
 'એ જ પ' નહિ કરવાનું પણ 'નમે અરિહતાત્' કરવાનું એવું
 નખ્યુ હતું એવી શાંતિમાન પ્રાણ નહિ, શીલ પ્રાણ માનના હતા
 આને પાંજામે જીવનમાં અલૌકિકતા રાખી ગઈ અને અર્થાત્ પ્રવૃત્તિ
 આ રી શરી પૂર્વે એવો વધુ પડતા મોડ વિલામ નહોતા કર્યા
 તેથી અભ્યાસે એ સારું નહી શકે છે બાકી મમાગના નધ પાતા
 વૈભવ વિરાગે નેવવા એ આત્માનું જન્મ મોત કરે છે
 એવું કાલ્ય જ્ઞાનતામાં પેરાઈ ગયું હોય તો એમાંથી બહાર
 નીકળી, બચાર ગોધરો જેમએ, જેથી લાગેવા પાપ ધોનાય, તે
 પિનગત દહ ધરેવા દુનઝ મદા પડી જાય જીવનને આ અર્થો
 કિકતા તરફ વળે જાય છે આના માટે પ્રત્યક્ષપ્રમાણમયુ અંગે
 સંગ-નિરાગ નકર્ત જીવન જનારી રેવું જેમએ

—યોગના દાર્ અવસાનજડને —કોઈપણ ધર્મની મર્ચ-
 વાહી સંજો ક્યારે જને ? જેની પ્રવૃત્તિ ઇચ્છાયોગાદિ ત્રણ યોગમાં

આવતી હોય તેમા જાત્રયોગ, જ્ઞાનચયોગ ઉચી ભૂમિકા માગે છે, જે આજે આપણામા દેખાતી નથી ઇન્દ્રિયોગમા શુ જોઈએ? જે ધર્મ જયે ઉપાડયુ તે ધર્મ જયે કન્યાની સુદ્ધ ઇન્દ્રિય, એ પહેલુ જરૂરી અને તેને માટે જરૂરી આગમનુ યવન અને તત્ત્વનુ જ્ઞાન પણ માગે જોઈએ આ ૧ । વાતો જેનામા આવે, એની ધર્મ પ્રવૃત્તિ ઇન્દ્રિયોગના ધર્મા આવી શકે માથે કલુ ૪ પ્રમાદન ચિદ્ધ અર્થાત્ જીવન પ્રમાની દોવાથી તે ધર્મયોગ જોડઆપણાજો છે, પણ ઉચ્ચ કોટિની જે ધર્મ સાધના પ્રતી ૮ તે માટે જે શુદ્ધ અને નિશ્ચિતચાર યોગ જોઈએ છે, તે આ ઇન્દ્રિયોગના દીર્ઘ અભ્યાસથી જ બની શકશે વિષયકથાચની પગનીનજવાળી પ્રમાદ દગા દોય એટલે અતિચાર કરી બેને છે, હવાય પ્રબલ ધર્મચાહિવાળા એવાય ઇન્દ્રિયોગને ધર્મ-યોગ જોવામા આવે છે પણ એ ઇન્દ્રિયોગ માટે ત્રણ વાત ઉપ-જે કરી, તે ખાસ લાવવી જોઈએ ધર્મની શુદ્ધ ઇચ્છા, શાસ્ત્ર અવણ અને તત્ત્વબોધ આ માથેના ધર્મપુરુષાર્થ તે ઇન્દ્રિયોગ

ઉદ્દેશ નક્કી નિના ત્યાના ત્યા — શુદ્ધધર્મ આશયવાની ઇચ્છા એ પહેલી શરત છે એટલે વાઈ પૂછે કે બ્યાખ્યાનનુ કમ અવણ કરો એ? કેમ પ્રભુ-પૂજા કરના જાઓ છો? તો કહેવાનુ કે, 'મહાન પુણ્યે અમે ત્રાવડ બન્યા છીએ એટલે એ બધુ કરલુ જ જોઈએ' એમ જ ધર્મ ક્રિયાચલાએ રાખના । વણા હોય છે, પણ એ વપેને પરિણામે ધર્મક્રિયાઓ કરવા હતા ત્યાના ત્યાજ ઉભા રહે છે ।

‘ક્રિયાને પચાવતા શીખો’

ખાલુ પણ પચાવ્યુ નહિ તો શુ કામનુ ? — બ્યાખ્યાન શા મારુ માલગો છે? કહો ‘સાફ મારે સાલજલુ છે!’ કેમ સાલજલુ છે? એટલા માટે કે ‘આત્મામાથી અજ્ઞાન ટળે, અજ્ઞાનનો અધકાર શીટી સમ્યજ્ઞાનનો પ્રમશ થાય, નવી ધર્મપ્રેરણા મલે, ધર્મમા

જલ્લામ આવે, મોડ નીવે પટે । નગ ઘટે, ને ધર્મવીર્ય મુકુ ।’
 માટે સાબળના બહુ છુ ડુનિયાની કાયનાહીમા કેવુ કેવુ જોનો-વિચારો
 હે ? ત્યારે શુ અહીં કઈ મને નહિ ? તો મહાન ધર્મ માધી મહાન
 કંજ હાવવાનુ છે આ ફળના હિસાબે ક્રિયા પચાવતા માવડવુ
 જોઈએ તેમ જાવુ કમ તે આવડવુ જોઈએ, અને વળી તેને
 પચાવવુ કેમ તે પણ આવડવુ જોઈએ, તેમ જ્ઞાપ્ત્યાનશ્રવણાદિ ધર્મ
 ક્રિયા કરતા અને પચાવતા આવડવી જોઈએ પચાવવુ એટલે
 આત્માએ ને આત્મશુભને સુદર પુષ્ટિકરક પરિણામ આપવાનો
 પુરુષાર્થ છે થયુ તો માખીને પણ છે જોનાનુ તો એ પણ કરે છે
 પણ એને જોઈને પચાવતા નથી આવડતું જોયા પછી તુકસાનમાથી
 પાછા હઠવાની જાગર નથી, કારણ કે બિચારી લૌકિક જીવનમા
 પડેલી છે એટલે દોષમા છે કળકળતા દૂવમા કે ઘી તેલમા
 ત્યારે અનૌકિકતાના હિસાબે માનવને જોતા અને પચાવતા બન્ને
 આવડે લૌકિક ક્રિયા કરે તો પણ અનૌકિકની સાધના ત્યા સાથે જ
 આવે અર્થ પેટ ભરવુ છે, દાન સાથે જ ગળે જેટલા રસ મહે
 તેટલા ભોગવે તેમ નહિ એકાદ જોનો ત્યાગ કરે જાનુએ મૂકી દે,
 આ ત્યાગ અને દાન એ અનૌકિકતા મળેવુ જાવુ કે
 તે એવુ ન જાવુ જોઈએ કે શરીર પ્રકૃતિ મગડે, અને તેથી પછી
 મન પણ મગડે કમકે જાતામા જેટની મમાધિ ટકાવવી મહેલી
 છે, તેટલી અશક્તામા નહિ રહે સુશક્ત શરીરે ક્રોધને જેટલો
 કાબુમા ગળી શકાયે, તેટલો અશક્ત શરીરે રાખવો મુશ્કેલ છે
 એટલે જ જાવામા માનધાન ગેવાની જરૂર છે કેમકે જો એ
 શરીરને જગાડી માહુ અશક્ત કરે, તો ક્રોધને અવકાશ મળે એ
 સાવધાની એ અનૌકિકતા તો કહો, જાવાની લૌકિક ક્રિયામા પણ
 દાન, ત્યાગ અને માવધાનીની અનૌકિકતા આવી ત્યારે અનૌકિક
 એવી ધર્મક્રિયાનુ તો પૂછવુ જ શુ ? હજી આગળ જુઓ લોકમા
 આહિરમા ખપીએ તેમ ન જાવુ જોઈએ એક સારી ચીજ પેટ

ભરીને ખાધા પછી પત્ર જે એની લગની ન છૂટે, તો પેટે તો વાત પતારી દીધી, પણ મન જે જેકુજેકુ ચકાવે ચઢ્યા ઝરે તે 'કોણ બહેનું શુ ચયુ આવે' તે જરાજરા ખાઈ ચકાયું નહિ. નહિતર ટેમ તો અનવ હતા' ખરી ગીતે વિવેચ્છેઈએ તે 'ખાઈ ખરા, પ ! તેને સર્વમ્વ માનીને નહિ ! ભોગવુ ખરા પણ જીવનનું સર્વમ્વ માન્યા વિના' જેટલી ચીજો પુખ્તના યોગ મલ્લ છે, તેનો લાભ જે લેવાનો, તે એને મોઝર તરીકે રાખીને, શેઠ તરીકે રાખીને નહિ ! આ વિવેક છે, આનો લાભ એ કે તમારી પાસે એ કામ ઝામ ન કરાવે, તમને મતાવે નહિ. કે માથે ચળી જેતું નહિ. વસ્તુનો ભોગવટો કરવામા આત્મચક્ષુની વેઠી પણ ઉત્તાડગીરી ઝરતા ન આવડે, તેનું તા સસામ્મા મોત જ થઈ જાય' સમકિતી જીવ આત્મચક્ષુ કરવામા આવે ઉત્તા હોય ! એ મમજીને જ ચીજ વાપરે કે "આ ચીજ એટલે જીવનનું સર્વમ્વ નહિ અને જે એક જીવનનું સર્વમ્વ ન થઈ શકે, તે સનાતન કાળના આત્માનું તો શુ મર્વમ્વ થઈ શકે ? માટે એની પાછળ ઘેવા નહિ યવાનું દધ્યાન નહિ કરવાનું પછી એને પચાવતા આવડ

પરંતિથિ ન ખાનાણું પચાવ્યું — કૂર રાત્રીના પર્વ તિથિના દિવસે પણ ઘડો ભરીને કૂર લઈ આવતા હતા એમને એટલી ખર્ચી ભૂખ લાગતી, પણ શુ ખાતા હતા ? કૂર ! કૂર એટલે શુ બાલો દો ? ઘેબર જેવો ઘી નીત તો આહા નહિ, ઘી દૂધથી રંગાયેલ નહિ, તિલું સુકાકુખા ભાત જેનું ભૂખ્યા રહી ચકાતું નહોતું એટલા માટે લાવતા હતા એવા પર્વ દિવસે પણ લાભ્યા બીજા માધુઓ ઉપવાસી હતા આ તો ભક્તિ માટે બીજાઓ પાને ગયા અને કહે 'અમાથી મીઠીમીઠી મને લાલ આપો' ત્યારે બીજા સાધુઓએ શુ લાલ આપ્યો ? લેવાનો નહિ, આપનાનો ! પણ શુ ? થૂક ! 'આનેય ખાવાનું સૂઝે છે' એમ કહી પાતંગમા ઘૂક્યા ! ત્યો, લાલ

આપ્યો ! હજુની ઘડી સુધી આ મુનિ કેવા ગણિયા હતા ? સના થી ઉઠે ત્યાંની બૂખ લાગે ! પણ હવે ક્ષાત્ર પછી આ મુનિ કેવા બગીયા આત્મા થઈ ગયા, તે જુઓ ખાતા મુનિએ વિચાર્યું 'અહો હું કેવો પામર ! પણ આ તપસ્વીનું મુખામૃત મારી બૂખ મિટાડશે ! તપ અને અનાહારીપણુ આપશે ! અહો, ક્યાર હું પરની લતથી છૂટું ! ' એમ ભાવનામા ચડી ક્ષપક શ્રેણીએ મુનિ વીતરા ! કેવળ જ્ઞાની થયા ! કેવ ઉતર્યા, સેનાનું કમળ ગ્યાર્યું, ને મુનિને તેના પગ ગિગન્માન ઢરી કેવળજ્ઞાનનો ઉત્સવ કર્યો ઘડી પહેવાના નિળળ એ ઘડીમા બગિયા બની ગયા ! શુ આ ? પવતિયિએ પણ ખાણુ પડેનું, તેને પચાવતા આવડતું મુનિના શુ કનેય પચાવ્યું !

દિનસમાજ-૩ કનાકે પણ જગતના વિચારથી બચી શકે ? —

આત્મા જે ઠેક કેવળજ્ઞાન સુધી પહોચી જાય છે તે જ્ઞાના યોગે ? નુદ્ધ વિચારધારાની બળવત્તાના યોગે એમા એ તાત્પત છે કે ઘડી પહેલા ઠેક નીચે રહેવાને એકદમ જીવિ ચઢાવી દે ! મૂળમા શુભ વિચારગણાએ મન જીવને કહે છે કે 'જગતની કોઈ ચીજ તારી નથી' બસ તેના પગ પછી બાનનાના કુવારા છૂટે છે, એમા આગળ વધતા કેવળજ્ઞાનની ય શી વાર ?

નિરાગે કરનાના નહિ — એનું તો નક્કી કરો કે ચોનીસેય

કવાન જગતના વિચાર નહિ, જે ત્રણ કવાક તો માત્ર ધર્મના વિચાર 'ના' કહે છે 'નક્કી થાય એવું નથી !' કેવી કગાળ દગા ! ક્યાથી હવે અપૂર્વ અઔકિંક જીવન આવે ? જીવન કેવું મન્યુ છે ? લૌકિક કે અલૌકિક ? સવારથી માડી સાંજ સુધી ચતી ને કહે પ્રવૃત્તિમા ખબ ખૂબ અઔકિંક મનની વૃત્તિ અને કયિક પ્રવૃત્તિ ભેળવવી એ ભાર જરૂરી છે આ ફરી, ફરી યાદ ઢરાવી બારપૂવક એટલા માટે કહેવાય છે કે હજી જીવનમા તેવી અઔકિકતા નથી દેખાતી. અલૌકિક જીવનની જરૂર ગમે તેટલી

રોય, એને જાણવાનું પણ મન્યુ રોય પણ તમને તો જાણે અત્યા-
એમ જ લાગે કે તે કે એને જીવનમાં નવાનાય એમ નથી? અને
લૈન્કિને ઠોડાય એમ નથી? માટે જ અમારો આગ્રહ કે અલૈન્કિ-
તરીકે સર્વત્યાગ તો કદાચ નહિ, પણ આજે થોડો પણ ત્યાગ તો
નથી થયો તા કયાથી આગળ ઉપર પણ સર્વત્યાગ કરવાના? જેને
ત્યાગની ઈચ્છા નથી, તેને પછી આગળતો વધવાની વાત જ કયા?

મામમા તો ચારત મરીનો પા ત્યાગ છે, તો શરીર માટે
જે અવકાર છે, પાચ ઇન્દ્રિયના વિષયસુખો છે, રોક, પ્રપચ, તૃપ્તાચ્છે
આ બધું જ શરીર સાથે છે, તેનો ત્યાગ તો મોક્ષમા હોય જ? તો
તો કહો, કેવો મોક્ષ જોઈએ? એ બધાના ત્યાગવાળો? કે ત્યાગ
વિનાનો? એમ ચાચ છે ખરું કે મોક્ષતો મવના ત્યાગવાળો છે,
તો એના હિમાયતી મારે થોડો પણ ત્યાગ કરવો જ જોઈએ?
દિનપ્રતિદિન ત્યાગમા આગળ નધવું જ જોઈએ? એટલે માગ જીવનમા
નિરાગનો અભ્યાસ સતત જોઈએજ, ત્યાગનો અભ્યાસ જોઈએ જ
એટલા નાદે દાન જોઈએ, ગીલ જોઈએ, તપ જોઈએ જો દાન ગીલ
વગેરે નહિ તો પુણ્યાનુબધી પુણ્ય ન બધાય મળતા ભોગોમાથી ધર્મ
શુદ્ધિએ જ ત્યાગ કરતો જાય એટલે પરભવ મલામત મલે ત્યા
દેવશુરના સયોગ મલે, એ મયોગ મલે એટલે વિવેક આવે એની માથે
ઉદ્ધગતા આવે આ ત્યાગની વ્રતિ અને પ્રવ્રતિ ન્યારે ભોગની માથે
મલે, એટલે તો લૌન્કિકતામા અલૌન્કિકતા મલી કહેવાય મનુષ્યનું
જોજિયું ઘણાના હાથમા નથી આવતું અસખ્ય દેવો, તિર્યચો, નાગો
નામે મનુષ્યની સાચા જિવંત મામુવી છે

નોંધ- જીવનના ૨૫૩૫—એટલે જ દેખાઈ આવે કે
મનુષ્ય જીવનની કિંમત વધુ છે એવા કિંમતી જીવનમા 'જેટલું
મલે તેટલું ભોગવી લેવું, જેટલું ખર્ચ પી શકાય એટલું ખર્ચ પી
જેટલું ભેગું કરાય એટલું ભેગું કરી લેવું, એ માટે પૂરતા ડાખો

કરી લેવા, અને થા-થા એટલે ઉઘી જવું, એમ ? એ લૌકિક જીવન છે
 પ્રાધ-માન-માયા, અને લોભમય જીવન પણ લૌકિક જીવન છે
 મદિ, નસ અને શાતાની આનંદિત પણ લૌકિક જીવન છે માયા
 શત્રુ, નિયાણાશત્રુ, મિથ્યાશત્રુ, આ પણ લૌકિક જીવન છે
 પુણ્યની જ આશસા અને આસરવાસર, આ બધું જાતરના
 નૌકિક જીવન છે જગત ઠીઠીક મનુ તેના પા મન્તાન થવું,
 મન-વચન-કાયાથી અહાર પાન-ધ્યાનકની પ્રવૃત્તિમાં ઉજમાળ રહેવું,
 પાપસ્થાનક એકપણ બાકી ન રાખવું, આ ભયંકર લૌકિક જીવન છે
પતંગિયુ દીનામા જુદીને પોતાના જ જીવનનો નાશ કરે છે પણ તે
એ જ જીવનનો અને તમે ? મસાગના સ્પષ્ટિક ને દુન્યવી મુખોમા જુદીને
 અનેક જીવનોનો નાશ કરે છે જતુ પામે તો અલૌકિક જીવનનો
 માર્ગ નથી, માટે તેમ થાય છે, પણ તમારી પાને અલૌકિક જીવનની
 ભરપૂર સામગ્રી અને આવડત છે, તે મૂકી એકવા લૌકિક-મા જાઓ
 તે કેટલું ખેડ અને ગરમજનક ? ગટ-નો કીડા ગટ-મા જ રહેવા
 સજાયો તેને ઢોઈ ખીરનું કુંડું ધરવા ન જાય પણ બૂડને તો
 કઢાય કોઈનાર ઢોઈ દયાળુ ખીરનું કુંડું ધરે, તો પણ એ ગટરમાજ
 મો ઘાતના જાય એ ખીરને અડે નહિ ! તો કીડા કરતા ય એ કેવું
 મૂખ ? અનહી પેચેન્દ્રિય મુખીના જીવો અલૌકિક જીવનની
નામની અને નમજના અભાવે ગિચારા ગણાય પણ મની મનુષ્ય
તો અલૌકિક જીવન ન ઘટે તો એવકૂદ મણાય ! જીવો જીવનમા ધર્મની
 સામગ્રી મેળવ્યા છતાં લૌકિકમાજ ઘસડાય છે એટલે પરભવમાય
 ધર્મને મોઘો કરી નાખવાના ! કેમકે લૌકિકમા કયાથી સુનસ્કાર
 કમાવાય ? લૌકિકની વધુ પડતી લતમા બોધિ દુર્લભ થાય છે,
 એટલે ભવાતરે ધર્મની પ્રસાર નાનાનકતા ! જૈન ધર્મનું મો લેવા
 ન મળે ! આપુ માનવ કરી શકે, કીડા નહિ એ તો ગિચારા પૂવનું
 પાપ ભોગવે ! ત્યારે બૂલેલો માનવ આગામી અને ભવોમા નરમુ
 ભોગવવાનું તૈયાર કરી મૂકે છે !

પૂર્વે અને બાજુ — પૂવના કાગમા લોકો આપત્તિમા પણ
 પણ પરમાય કરના તૈયાર હતા, આજે મપત્તિમા પણ સ્વાયની
 જ નાધના જ છે. કેમ આમ? લૌકિક જીવન મુદ્દતભયુ નથી
 તેથી ઉત્તમ આત્માઓને વિષયો મહે ઉત્તમ કોટિના, પણ ત્યાં
 ઉત્તમ વેળવે, અને અધમ કોટિના આત્માઓને વિષયો મને
 કુચા જેવા, પણ ત્યાગનુ નામ નહિ. ઉત્તમ જનનુ હોય તો
ત્યાગની અલૌકિકતા ઉપર જનાય યુગવિકના કાગમા જમીન જે
 હુતી તે પણ આક્ર જેવી. આયુધ્ય ઠટલા મોટા! પહેલા આરામા
 અમધ્ય વર્ષોનુ, હતા ખાવાની ક્રિયા ત્રણ વિને કરે. ને ખાવાનુ
 કેટનુ? ચણાના દાણા જેટનુ! શરીર વેનકુ મોટુ? ત્રણ ગાઉનુ! વિષયો
 કેવા મગતા હતા? ઉચી કોટિના! પણ વાસના કેટલી? નહિવત્!
 આને આપણને વિષયો કવા? નહિવત્! ને લાલના કેટલી?
 ઉચી કોટિની! વિચારો ફરક પૂર્વે ઉચા વિષયોમા પણ નહિવત્
 ભોગ! અહિંના કયા જેવા વિષયમા ભોગવૃત્તિ એવી નેરહાર કે
 તમારી પામે અમારે ત્યાગ કનવવો હોય, તો નવ નેને પ્રાણી ઉતરે!
 એનુ નામ લૌકિકમા ગગામૂ' કુમામધ ઠ

અલૌકિક કોટિની ધર્મક્રિયાઓ શુ એવી હોય કે હજારો વાર કરીએ
 હતા આત્મામા ઓજસ ન આને? આત્મા શુભમા પ્રગતિ કે વિકાસ ન
 માથે? આજે તો આપણે પ્રભુદર્શન કરતા ટોપ્સએ તે બધે લૌકિક અને
 કોઈ કોઈ નજાનીના દર્શન થયે તે બધે અદ્ભુત! સામાયિક એટલે
 હમ વિનાનુ, અને વિકસા એટલે કસવાગી! પ્રભુની ભક્તિ એટલે માલ
 વિતાની ને સિનેમા નાટક જૂજ રમ સાવે! આ એવુ જનાવી દીધુ
 છે, માટે જ કસવાગી આરાધના કે નેરહાર આગધના થતી નથી
 આ ધનાનો આનં વર્ષો સુધી ટકતો નથી એ તો અલૌકિક કોટિનો
 ધમ જનાવીએ તો એ અજળ શુભવિકાસ કરી આપે ત્યારે કહો કે
 ઠંઠાયોગની પ્રવૃત્તિ જનાવવા માટે જીવનમા અલૌકિકતા અગમગાવવી
 નેધરે એનાથી શુણે જુબ ખીલરો

મનન સંપત્તિનાળાને આપણી આગળ સ્થપના ને કા-
 હોય તો આપણા આત્માના ગર્વ વગર મલો છે અલગત પુનઃ
 ઉચ્ચ પણ મહાન દુશુદ્ધિ આગળેય લોકોને જુઠાવે છે ખરે, પણ
 તે પુણ્ય એને મહાધ કરે ત્યામુધી જાણી પુણ્ય લક્ષ્ય કે એ જ લો-
 ભારોભાર નિર્ભા કરે ! એટલે કોઈને લોક જુઠે છે કે નિર્ભ છે એના
 પર એના શુભ અવશુભના ધોરણ ન બધાય માથા શુભ પ્રયત્ના
 નમન અને પુણ્યશક્તિ પ્રત્યેના નમન જુદા ત્યારે એના આકર્ષણ
 પણ જુદા શુભ પ્રત્યેનો જુઠાવ કે આકર્ષણ, પુણ્ય કે કોઈની મહાય
 નથી માગતું

શુભ જ્ઞામા જ જીવનના રીતના — નવી મીતા અને બીજા
 મહાપુરુષોના દાખવા શિખરે છે કે, ભયર આપત્તિમા પણ શુભનું
 જ્ઞાન, ધીરતા, વીરતા અને ગિહનતા ગળીને પ્રવૃત્તિ એ માનતા કે
 જો એ રીતે શુદ્ધરક્ષાનો પ માથ મારે જુલો મળ્યો, જો જુ-મની
 જીવી વરસતા હતા લોકો જીવનમા અઝીકિકતા બરાબર ટપવી નથી,
 તો અમારે બીજી કોઈ ચિંતા નથી ‘માનવ એવા અમે શુદ્ધરક્ષા
 માટે આ બધું સહન કરીએ, તેમા તું નરાઈ ? અવસ્ય સહન કરે
 જોઈએ નહિતર જન શામન પામી અમે ની વિગેવતા કેળવી ?’
 સુરતુદરીએ એમ જ શીલ ક્ષા કરી સીમતિ, અને ઢેલવી વીરતા !
 ત્યારે મરદનુ ખોખુ ધાન્દા કરી અતરથી ડાનર અને નિ મત્વવૃત્તિમા
 મનનાર તથા અતરમા પશુ મુધીના વાસના-વિમરોનુ જ જીવન
 જીવનાર એ માથા મરદ ચાના ? સુરતુ રીતે માનવના ખોખા
 વાગા જો માતુનો મથ્યા જો ઠ પોતે તો માન એ-જ છે પણ
 ગળની કઈ દષ્ટિ થઈ ? ને વિધાવરની દષ્ટિ કઈ થઈ ? ગળને
 પત્ની ક વી હતી, વિધાધરે જેન ગણી

મનમા જેવી જાનના વિન્યોનો અભ્યાસ હાય જે પછી
 મયોગ મનતા તેના પ્રકારનું આત્માનું વનજ બન છે તેમ

આત્મા જેવાજેના વાપાણો અને તેમનેના નિકાષોમા અતો ગદે ,
આમા પૂરના સરકાર પણ જન્મ કરે છે અને લિખાગી ઉભો છે,
એને જેતા અપાને ત્યા મારી કેમ આવી? બીજાગીએ દયા
નથી કરાવી, દયાના મન્કાર દયા કરાવી દયાના નન્કાર દયાના
વિચારોના અજ્યાને પડાવેન આ માનુ વવા પછ દયા ત્ય દો તથી
અનનરે દયા ઉલ્લખ આવે , એથી ઉલ્લટુ જે દયાના નન્કાર
નહિ અને બન્ન મા ત્યા થો જતો હોય અને પ-૨૫ બીજા ભાગતા
માનનીને જુએ તો તાહી મૂકે ! 'આ લોકોને મહેનત કરવી નહિ
અને મહેનતુ ખાણુ છે' આણુ વિચારનારા પણ હોન કે નભવ છે
એવા પ્રકારના માગસુ ય હોય, પણ આપણે જે દયાના સ્થાનમા
નિર્દયતાનો વિચાર કરવા જેવાયા, તા આપણને દયાના સાચા
સ્થાન પ્રત્યે પણ નિષ્કરતા આવે

શાસ્ત્રયોગ

કાઉસ્મગમા શરીરના હવતચલનનો સ્થાન, અને આત્માનુ
એક જ્ઞાન દોય, ત્તા ત્યા શાસ્ત્રયોગ ક્યારે ગણાય? શાસ્ત્રયોગના
મુદ્દપ માટે 'યથાગતિ અપ્રમા', 'વચન અનુમાન અવિધિનો ત્યાગ,
અપૂર્ણ શ્રદ્ધા અને ત્રીન બોધ બેધએ તમા રો એ ત્યા છે ?

પ્રશ્ન—કોઈ પૂછે કે ભવે ચૈત્યવર્ન પ્રતિક્રમણ આખામા આ
શાસ્ત્રયોગ નથી શ્હેતો, પણ કોઈ અસમા ખરો કે નહિ ?
પ્રતિક્રમણ બરાબર સધ્યા મળે કરે, એમા સૂચ દુણુ-દુણુ કાપ
ત્યારે પ્રતિક્રમણ સૂન આવે, વાદણાના બરાબર મચીસ આનંદપક અને
મત્તર મકાતા સચવાય વદાપૂર્ણ હોય, મનનો ઉપયોગ તીન હોય,
કાઉસ્મગમા યોગતીમેય દોષ ટાળી, મન વચન કાયા બરાબર
નયમિત કરે, તે બધુ કદાચ ન થવા મળે એટલે શાસ્ત્રયોગ આખી
ક્રિયા માટે નહિ, પણ તેમાની કોઈ એક ક્રિયામા અને કે નહિ ?
હા ત 'શક્તવ' બોલવાનુ કે 'નમોહ તસિદ્ધાથાયોપાધ્યાયસર્વ

હુ અહિં જોવો વાદ છુ' ત્યેય લોખના ચૈત્યો તરફ આતર દષ્ટિની
 બનગ એમચતા હોય તો આ વદનનો અનુપમ લાભ મળે
 લોખના સમચ ચૈત્યોને વાંવાનો લાભ કેટલો બરો! જાવત
 ડેનિસાદુમા ભરત-મહાવિદ્ય વગેરે બહી ક્રોધમા રહેલા મુનિ, જે
 પ્રિવિધે મન-વચન નયાના દહની વિગમ-પામેલા છે, તેમને વન
 કરાય છે જુઓ ઘેર બેઠા કેવા પ્રિયુષ લાભ મળે એવા સૂત અને
 ક્રિયા આપણને મળ્યા છે! એ બધી ક્રિયા અને નૂત્રોચ્ચા બુ
 ખૂબ જ વગર શક્તી ઠરો, પણ જે પ્રમાનિગિત હોય તો ઇચ્છા
 યોગ મદાન, શાસનોગ્ર નહિ આચાર્ય ભગવાન શ્રી હરિભદ્રસુરિ
 મહારાજ જવા પણ શાસ્ત્રોગનો દાવો નથી કરતા, એ સામાન્ય જેવી
 ગણાતી નમસ્કાર ક્રિયા પણ ઇચ્છાયોગે કરે છે એના અર્થે એ કે
 એમને એ ક્રિયાથી મંતાપ નથી વળી જતો કે 'બધુ બરાબર વધુ
 કે પુરે થઇ ગયું' તો તમે મોગી ક્રિયા જે ચૈત્યવદન, પ્રતિકમણ
 વગેરે કરો છો તેમા કેમ નતોષ માનો કે કે 'બનગર વધુ?'
 જોયોગમા અનુભવ આવુ છે તેનું જે તરફ છે તે પણ આગમ
 સાબળીને બાંધુ છે, છતા પ્રમાદતા કારણે વિવન-અપૂર્ણ યોગ કહી
 નીધો, ત્યા બરાબર કે પૂર્ણ હોવાનો મંત્રેષ કેમ રખાય? એ
 રખાય છે તે 'ક્યા ઉભા છીએ? ક્યા જવુ?' એનો ખ્યાન
 નથી માટે ધર્મના નામે ડેલુ ધમડી નહા છીએ, અને ખરેખર
 ડેલુ મારાધવાની જડ છે, તેનો વિચાર નથી એટલે આખો
 મીચીને જ ચવાવે જઈએ પછી મરનાને શુ મળવાનું? આત્માની
 પ્રગતિ નહિ ભરિખ્યમા નકરે જવાગ પણ નહિ! તેથી જ

નાતને માટે હમેશા 'હું ક્યા ઉભો છુ,' એ ખ્યાન રાખો. વિચારો
 કે કેવળજ્ઞાનીની અપેક્ષાએ જ્ઞાનમા ક્યા? વૈગવ્યમા શાવિભદ્રની
 અપેક્ષાએ ક્યા? મદ્દામા સુલત્રાની દષ્ટિએ ક્યા? શાવિદ
 સમકિતી મેણિક-કૃપા મહારાજની દષ્ટિએ ક્યા? ને નિર્વિકાર
 " અનુત્તરવાગી દેવની દષ્ટિએ ક્યા? તપની નિષ્ઠાએ

નબનકપિ કે ધક્કા અહાગારની સામે કેટલે ? મહા સમાસાગર મહા સીર ભગવાનની અપેક્ષાએ સમામા કયા ? સમા ન જાને, તો નેવામા ડેટલે ? શાસનના પૂર્વ મહાપુરુષોને સાલજ્યા હેને ? તો માપા નવહાગમા બધી બળર નહે છે કે પોતે લક્ષ્મીમા ડેટલે ? નત્તામા કયા ? પરિવારમા કેટલે ? તળીયતમા કયા ? અહીં જ બળ નધી કયા હશે ખુ-એનો ખ્યાલ ચોક્કસ હોય તો માણસને પાતાને યોગ્ય અને શમ્ય લાગતા કલન્ય જાળવ્યા વિના નહે નહિ તેથી અભિયા જાણે બધા કર્તવ્ય સમાપ્ત થઈ જ્યા ! અથવા જાણે કર્તવ્ય જ નધી ! એમને ? એક બે ત્રણ સામાયિક કર્યા, પણ શું પછીય મનને કંઈક હે સામાયિકના મૂરના અર્થ તો જાણ ? જો, સમતાના સ્થાનનો લાભ કયાટે ? આત્મા ઓતપ્રોત થાય ત્યારે તે કયારે ? સૂરનો અર્થ જાણી અતઃમા ભાવિત કરે ત્યારે 'હનિયાવદિયા શુ ? કમિભ તેની પ્રતિજ્ઞા શુ ? એ ન સમજાય તો આ ભાવ પ્રાપ્ત ? મનસ્મરિ નો ભાન — કરોતે 'નબ્વ-સવિ દેવસિન્ધ' "

સૂરથી શું કરવાનું છે ? જાણો છો ? શુક પાને સઘળા ફરનિઠ મન વચન-વાચના પાપનું પ્રાયશ્ચિત માગવાનું છે 'હે ભગવત ! દિવસ કે રાત્રિ સળધી મે નવ પ્રકારનું જે મનથી ખોટું વિચારેલ, વચનથી ખોટું બોલેલ અને કાયાથી બળજ આચરેલ તેના માટે હે ભગવત ! શું તું પ્રાયશ્ચિત કરે ? ' આમ શિષ્ય પૂછે છે, ત્યાં શુક તરત જ પુરતું પ્રતિક્રમણ નામનું એક પ્રાયશ્ચિત કરવા જોડે છે, - 'પટિકકમેદ-તુ પ્રતિક્રમણ પ્રાયશ્ચિત કર ' અર્થાત્ 'દુષ્ટચરી તુ મિદ્ધામિદુઃકન્ડ કહે પછી શિષ્ય મિદ્ધામિદુઃકન્ડ ' કહે છે નહીં બે આ વસ્તુ બળજ હોય તો આ સૂત્ર અને આ ક્રિયામા દેવાડિયા ભાવ આરે ! હુયામા પશ્ચાત્તાપનો કેરો દાવાનજ મળશે !

મુખ્ય છંદ અનાદિના કર્મની લોખી જોતો નરી ! — આ બધું કાદે જાને ? કર્મની લયકગ્તા સમજાય અને એટલું જ નહિ પણ એના વદ મતલ નજર રહે ત્યારે પણ અદ્વિતીય એ છે કે

હુ અહિં નહેલો વાડુ છુ' તથેય લોકના ચેત્યો તરફ આતર દિગ્ગિ
 બરાબર એ ત્રિતા હોય તો આ વંનનો અનુપમ લાભ મને
 લોકના મમત્ર ચત્યોને વાનનો વાળ કેટલો બધો! વાવંત
 કેનિસાદુમા ભરત-મહાવિદ્યુ વગેરે અહીં દ્વીપમા નહેલા મુનિ, જે
 ત્રિવિધે મન-વચન નવાના હડધી વિરામ-પામેવા છે, તેમને વન
 કમય છે. એમો ઘેર બેઠા કેવા વિપુલ લાભ મને એવા સૂત્ર અને
 ક્રિયા આપણને મળ્યા છે! એ બધી ક્રિયા અને સૂત્રોનારણ્ય
 ખૂણ જ ધ તથી ડરો, પણ જે પ્રમા મિશ્રિત હોય તો ઇન્દ્ર
 યોગ ગણાત, શાસ્ત્રોગ નહિ આરાય ભગવાન શ્રી હૃગ્નિદ્રસગ્નિ
 મહાનંદ જવા પણ શાસ્ત્રોગનો દાવો નથી ડરતા, એ સામાન્ય જેથી
 ગણાતી નમસ્તર ક્રિયા પણ ઇન્દ્રોગે કરે છે એનો નાથ એ કે
 એમને એ દિરાથી સંતોષ નથી વળી જતો કે 'બધું બગબગ થયું
 કે પુર થઈ ગયું' તો તમે મોટી ક્રિયા જે પ્રેત્યવ ન, પ્રતિકમળ
 વગેરે કરો છો તેમા કેમ સંતોષ માનો છે કે 'બનાવો થયું?'
 ઇન્દ્રોગમા અનુધ્યાન આવું છે તનુ જે તરવ છે તે પદા આગમ
 સાભળીને જાણ્યું છે, છતાં પ્રમાદના કાન્તે વિકલ-અપૂર્ણ થો. કહી
 દીરો, ત્યાં બરાબર કે પૂર્ણ હોનાનો સંતોષ કેમ ખ્યાલ? એ
 રખાય છે તે 'કયા ઉભા છીએ? કયા જણુ છે?' એનો ખ્યાલ
 નથી ના? ધર્મના નામે કેવું ધસડી નહા છીએ, અને ખરેખર
 કેવું આરાધનાની જરૂર છે, તેનો વિચાર નથી એટલે આખો
 મીચીને જ ચલાવે જઈએ પછી નરનાળે શું મળવાનું? આત્માની
 પ્રગતિ નહિ ભવિષ્યમા નકરે જનામ પણ નહિ! તેથી જ

નાતને માટે હુમેશા 'હુ કયા ઉભો છુ,' એ ખ્યાલ રાખો વિચારો
 કે કેવળજ્ઞાનીની અપેક્ષાએ જ્ઞાનમા કયા? વૈરાગ્યમા શાવિભદ્રની
 અપેક્ષાએ કયા? મહામા સુલસાની દષ્ટિએ કયા? ક્ષાયિક
 સમકિતી પ્રેષિક-૨'મ મહાસાગની દષ્ટિએ કયા? ને નિર્વિકાર
 મા અનુસરવાગી દેવની દષ્ટિએ કયા? તપની દષ્ટિએ

નદન મરિ કે ધનના મહાગારની સામે કેટલે ? મહા સમાસાગર મહાવીર
ભગવાનની અપેક્ષાએ સમામા કયા ? સમા ન બને, તો નવામા
કેટલે ? શાસનના પૂર્વ મહાપુરુષોને માલજ્યા છે ને ? તો માપો
નવામા બધી ખબર નહે છે કે 'પોતે લક્ષ્મીમા કેટલો ? નત્તામા
કયા ? પરિવારમા કેટલો ? તળીયતમા કયા ?' અહીં જ ખબર નથી
કયા હો. છુ-એનો બ્યાલ ચોક્કસ હોય તો માણુમને પાતાને
ચોગ્ય અને શાસ્ત્ર લાગતા કર્તવ્ય બળ ન્યા વિના રહે નહિ તેથી
અહિંયા જાણે બધા કર્તવ્ય સમાપ્ત થઈ ગયા ! મથના જાણે
કર્ત કર્ત ન જ નથી ! એમને ? એક બે ત્રણ આમાયિત કર્યા, પણ
શુ પછીય મનને ઢલું કે સામાયિકના સૂનના મથ તો નાણુ ? કહો,
સમતાના સ્થાનનો લાભ ક્યારે ? આત્મા એતત્રોત થાય ત્યારે તે
ક્યારે ? સૂનનો અર્થ જાણી અતગ્મા ભાવિત કરે ત્યારે 'ડરિયાવડિયા
શુ ? કરેમિભ તેની પ્રતિજ્ઞા શુ ? એ ન સમજાય તો શા ભાવ પ્રગટે ?

'સન્નસ્સવિ નો ભાન — કટોલો 'સન્નસ્સવિ દેવસિઅ'

સુધી શુ કરવાનું છે ? જાણો છો ? શુર પાને મથળા દેવનિક
મન વચન-કાયાના પાપનું પ્રાયશ્ચિત ભાગવાનું કે 'હે ભગવત !
વિન કે રાત્રિ સળધી મે નવ પ્રકારનું જે મનવી જે દુ વિચારેલ,
વચનથી ખોટું બોલેલ અને કાયાથી ખાખ આચરેલ તેના માટે
હે ભગવત ! શુ હું પ્રાયશ્ચિત કરું ?' આમ ગિધ્ય પૂછે છે, ત્યા
શુરે તત્કાળ પુરતું પ્રતિક્રમણ નામનું એક પ્રાયશ્ચિત્ત કરવા
નહે છે, - 'પટ્ટિપ્પમેદ-તુ પ્રતિક્રમણ પ્રાયશ્ચિત્ત કર' અર્થાત્ હું નથી
તુ મિચ્છામિદુઃક ઠ નહે પડી ગિય મિચ્છામિદુઃક' નહે છે
મહીં જો આ વન્તુ ખબર હોય તો આ સૂત્ર અને આ ક્રિયામા
કેમ જાણ્યા ભાન આવે ! હુયામા પશ્ચાત્તાપનો કેવો દાવાનળ મળજે !

મુખં છન અનાદિના કર્મની હોળી જોતો નથી —

આ બધું ક્યારે બને ? કર્મની ભયંક તા સમજાય અને એટલું જ નહિ
પણ એના તન્દ મતલ નજર રહે ત્યાર પણ અકેમોગી એ છે કે

‘હું અહિં જેવો વાહુ છું’ સ્થેય લોકના ચેત્યો તરફ આતર દૃષ્ટિની
 યરાગ-એકાગ્રતા હોય તો આ વદનનો અનુપમ લાભ મળે
 લોકના મમન ચેત્યોને વાદવાનો લાભ કેટલો બધો! જલત
 ટેનિસાદૃશ ભરત મહાવિદેહ વગેરે અહીં દ્વોષમા જેલા મુનિ, જે
 ત્રિવિધે મન-વચન કરાના દડથી વિરામ-પામેલા છે, તેમને વળ
 કસાય છે જાઓ ઘેર બેઠા કેના ત્રિપુવ લાભ મળે એવા નૂન અને
 ક્રિયા આપણન મળ્યા છે’ એ બધી ક્રિયા અને મૂનોચ્ચાગ્ન
 ખૂબ જ ધન શક્તી કરા, પણ એ પ્રમાનિશ્રિત હોય તો ઇચ્છા
 યોગ ગણાય, ગાયત્રેય નહિ આચાર્ય ભગવાન વી હરિભદ્રસૂત્રિ
 મહારાજ જેવા પદ ગાસયો નો દાવો નથી કરતા, એ સામાન્ય જેવી
 ગતાતી નમસ્કાનિયા પણ ઇચ્છાયોગે કર છે એનો અર્થ એ કે
 એમને જે ક્રિયાથી મતો નથી વળી જતો તે ‘જાધુ યરાગર ધર્મ
 કે પુરુષ’ તા તમે મોતી ક્રિયા જે ચેત્યવદન, પ્રતિક્રમણ
 વગેરે નહિ છે તેમા હમ સતોષ માનો છો કે ‘જાગર ધર્મ?’
 હ જાગરમા અનુમાન આતુ છે તનુ જે તત્ત્વ છે તે પણ આગમ
 સાબળીને જા રુ છે, છતા પ્રમાદના કાળે વિન-અપૂર્ણ થો! કહી
 હીધા, ત્યા બનગ કે પૂર્ણ રાવાનો સતોષ કેમ ગણાય? એ
 રખાય છે તે ‘કયા ઉભા છીએ? કયા જયુ?’ એનો ખ્યાલ
 નથી મારે ધર્મના નામે કેવુ ધસકી નહા છીએ, અને ખદેખા
 કેવુ આચધવાની જરૂર છે, તેનો વિચાર નવી જોડે આજો
 ની રીને જ રહાવે જડે પછી નગવાળે નું મગવાનું? આ માની
 પ્રગતિ નહિ લવિધ્યમા નજર જવાગ પણ નહિ! તેથી જ

જાનને મારે હમેશા ‘હું હા ઉભો છું,’ એ ખ્યાલ નજો વિચારો
 કે કવળજાનીની અપેક્ષાએ જ્ઞાનમા કયા? તેજગ્રમા શાનિભદ્રની
 અપેક્ષાએ કયા? શ્રદ્ધામા મુલમાની દૃષ્ટિએ કયા? દાયિક
 સમકિતી વેલિક-કૃષ્ણ મહારાજની દૃષ્ટિએ કયા? ને નિર્વિકાર
 દશામા અનુસરનાની દેવની દૃષ્ટિએ કયા? તપની દૃષ્ટિએ

નદન-કપિ કે ધના અણુગારની સામે કેટલે ? મહા હામાસાગર મહાવીર
ભગવાનની અપેક્ષાએ હામામા ઢ્યા ? હામા ન બને, તો નરામા
કેટલે ? શાસનના પૂવ મહાપુરુષોને માલજ્યા છેને ? તો માપો
નવહારમા બધી બબર નહે છે કે 'પોતે લક્ષ્મીમા કેટલો ? મત્તામા
ક્યા ? પરિવારમા કેટલો ? તબીયતમા ક્યા ?' અહીં જ બબર નથી
ક્યા ઉભો છુ-એનો ખ્યાલ ચોક્કમ હોય તો માત્રામને પાતાને
ચોખ્ખ અને શક્ય લાગતા કતન્ય બળજ્યા વિના રહે નહિ તેથી
અહિયા જાણે બધા કર્તવ્ય સમાપ્ત વડી જયા ! અથવા જાણે
કઈ કર્તવ્ય જ નથી ! એમને ? એક બે ત્રણ સામાયિક કરાં, પણ
શુ પડીય મનને ઠહુ કે સામાયિકના સૂનના અર્થ તો જાણ ? કહો,
સમતાના ન્યાનનો લાભ ઢ્યારે ! આત્મા ઓતપ્રોત થાય ત્યારે તે
ક્યારે ? મૂત્રનો અર્થ જાણી અતજમા ભાવિત કરે ત્યારે ધરિયાનહિયા
શુ ? ફરેમિલ તેની પ્રતિજ્ઞા નુ ? એ ન સમજાય તો આ ભાવ પ્રગટે ?
'સંવત્સરવિ નો ભાન — કરોને 'મન્વન્મવિ દેવસિમ્મ'

સૂતથી નુ ઢરવાનુ છે ? જાણો છો ? શુક પાને સઘળા દૈનમિક
મન વચન-કાયાના પાપનુ પ્રાયશ્ચિત ભાગવાનુ કે 'હે ભગવત !
વિન કે રાત્રિ મળધી મે મર્વ પ્રગરનુ જે મનથી ખોદુ વિચારેલ,
વચનથી ખોદુ બોલેલ અને કાયાથી ખરાબ આવરેલ તેના માટે
હે ભગવત ! નુ હુ પ્રાયશ્ચિત કરે ?' આમ શિષ્ય પૂછે છે, ત્યા
શુક તત્કાળ પુરતુ પ્રતિક્રમણ નામનુ એક પ્રાયશ્ચિત કરવા
ખે છે, - 'પઠિક્કમેદ-તુ પ્રતિક્રમણ પ્રાયશ્ચિત કર' અર્થાત્ હૃદયથી
તુ મિચ્છામિદુક્ક જે પડી શિષ્ય મિચ્છામિદુક્ક ડ' કહે છે
અહીં જો આ વસ્તુ બળ હોય તો આ મૂન અને આ ક્રિયામા
દેના ડાયા ભાવ આરે ! હુયામા પશ્ચાત્તાપનો કેસો દાવાનળ મળજે !

મુખ જીવ અનાદિના કર્મની જોણી જોતો નથી ! —

આ બધુ ક્યારે બને ? કર્મની લયંકરતા સમજાય અને એટલુ જ નહિ
પણ એના તરફ મતલ નજર રહે ત્યારે પણ અકસોગી એ છે કે

અનાદિમાળથી હોળી નાવી આવી જતા મૂર્ખ આત્માએ તે તરફ દૃષ્ટિ નાખી નથી કરી. નહિતર આ દશા ન હોય તેમ આત્મા ઓએ એ હોળી તરફ નજર નાખી તમારા જેવા સસારમાથી ક્રમને ડામી પોતાના આત્માને ઉદ્ધર્યા છે આત્મા સસારમા છે માટે કર્મ લાગે જ તેવું નથી તમે કર્મને દાર ઘાડા કરી આપો તો કર્મ અદૃષ્ટ પેઠી બાંધ

કર્મ દરેકના જુલ — ધરતી પર ધર્મી અને પાપી બને જો છે ક્રોધ અને દયાળુ બને હવે છે ધર્મીને કે દયાળુને રહેવા નથી મનવતું કે જીવવા નથી મલતું એવું નથી જગતમા વિવેકથી જીવે એને કર્મ ઓછા લાગે કર્મના પુદ્ગલના ભાર છે એ જો એમનું ચોખ્ખું જ રહે, તો તો ધર્મી અને પાપી બનેને સરખી રીતે ચોટ્યા જ કંઈ પણ એવું નથી બનેને પાપ પુણ્ય સરખું નથી ચોટતું તકાનત આખે ન દેખાય, પણ એ વસ્તુ ફલથી ફેળીએ છીએ એક ધરમા દન માણસ હોય છે દરેકના લોગદળ જુદા દેખાય છે કોઈ બિમાર, કોઈ નિરોગી, કોઈ ભુદ્ધિમાન કોઈ મૂર્ખ, કોઈ બગવાન કોઈ નિર્બળ, એમ નૌના દેહ-ભુદ્ધિ-બળ-સુખદુઃખ જુ. શાથી? નૌના ક્રમ જુલ છે માટે કર્મ પુદ્ગલ આત્માને દેખે કે ચોટી જ પડે તેવું નથી અમુક પ્રખરતું આત્માનું વલણ કરો તે સુજબ અમુક પ્રખરના કર્મ ચોટે આત્માની મનોવૃત્તિ પર જ ક્રમનો આધાર આત્માને મિથ્યાદૃષ્ટિમાથી સમ્યગદૃષ્ટિ બનાવો, પછી જગતના પ્રસંગમા પોતાના આત્માનું વલણ કેવું રહેનાનું?

સમજાવિની નિષ્ઠા કેરી? “હું સસારમા રચવાવાળો નહિ, મોક્ષમા મહાવનાવાળો છું એ સ્વરૂપ પ્રગટ કરના માટે તો આ જન્મ મન્યો છે તેથી આ જીવન લૌકિક નહિ, અલૌકિક જીવવાનું હું ક્રમનો એવો ગુનામ નહિ કે એના પ્રભાવમા અબાઈ, ઘમડી કે દીનદુ ખી બનું મોહની લાગણીઓ હાનતા આવતા મને ફસાવી

ન જાય હું અનતબળી, એ બગ ઢકાએતુ બલે હોય, પણ હું
વીતરાગનો અનુયાયી, નિર્ગ્રંથ શુરને માનનાર, જગતના જાયા
મુખને પણ હું ખ લેખનાર.” જ્યાં આવી નાન્યતા ઘડી, પછી તો ગમે
તે પ્રસંગે સમાધિનું વલણ સહેજે ગ્રહે તેથી કર્મબંધ બહુ જ
ઓછા થાય એમ કૃતા સમ્યક્ત્વથી આગળ વધી કમશ વિરતિ-
વીતરાગતા અને અયોગમા ચઢે, તો કર્મનો લેપ તદ્દન અટકે પછી
તત્ત્વ મોક્ષ

આરાધનાનું માપકે ય ૧ — કેવળજ્ઞાન સામર્થ્યયોગથી મલ્લે
એ સામર્થ્યયોગની વાત દૂર રહી પણ એની નીચેનો શાસ્ત્રયોગ
તે પણ હરિભદ્રસૂરિ મહારાજ જેવાને દૂર દેખાય છે ! એ હજી
શક્ય બન્યો નથી લાગતો, એટલે મુક્તિ તો એમને કેટલીય દૂર
લાગતી હશે ! ત્યારે આપણી વાત વિચારો કે જ્યાં આપણામા
મુદર ઈચ્છાયોગના પણ ઠેકાણા નહિ, ત્યારે આ ભવમા તો નહિ પણ
આવતા ભવમાય તુલ્ય મુક્તિ જ થશે, એમ કેમ મનાય ?
જૈનશાસનમા આરાધનાનું માપ ઘસેડપટ્ટીની ક્રિયા પર નથી, તેમ
કોરી વિદ્વત્તા કે જ્ઞાન પર નથી પણ હું યની પરિણતિ કેવી છે
તેના પર છે પછી એ પરિણતિ શિષ્યની વધી જાય, તો શુર
અધિક જ્ઞાની છતાં ઉભા રહી જાય, ને શિષ્ય કેવળજ્ઞાન પામી
સસારમાથી વહેલો છૂટે ! એ વાત આપણને આશ્વાસન આપે છે
કે ‘મારામા મહાપુરુષો જેટલું જ્ઞાન નથી, છતાં તેમણે ઉપદેશેવી
પરિણતિ તો જરૂર લાવી શકે’ આતર પરિણતિ જેટલી કુણી,
સતેજ, અને જ્ઞાનીના માર્ગ તરફ ઝુકેલી રહેશે, તેમજ માત્ર
તત્ત્વનો પક્ષપાત કરનારી બનશે, એટલા પ્રમાણમા પ્રગતિ સધાશે

‘જ્ઞાનયોગ શુ બહુ માત્રે છે’ એ આસન, કાળ, મુદ્રા, વિધિ
બરાબર જોઈશે જ એવું નથી કહેતો હા, એનું લક્ષ્ય સખવાનું કહે છે
પરંતુ એ ‘અગ્ની ક્રિયામા તો અવિધિ છે, પ્રમાદ છે, માટે આ

જીજ્ઞાસામાં નહિ, એમ નથી કહેતો ઝડિસગમમાં કેમ જોડું ? જાણે સ્વડી મરો ? એમ નવી કહેતો વિકલતાને અર્થાત્ જોડ ખાટપણને શાસ્ત્ર અધ્યાવમાં લે છે શાસ્ત્રની આવી દયા ! તો શાસ્ત્રે શું માલ્યુ ? (૧) જે ડરો તે શુદ્ધ ઇચ્છાથી કરજો પગલું ડે સોલરૂપે નહિ કરતા (૨) તે શુભ પાને અવણ કડી, ત્રણા ધરી ડરને, આપ મતિએ નહિ કરતા (૩) તે સમજીને જીએ પણ મૂઠની જેમ નહિ કરતા ' આમાં શાસ્ત્ર શું બહુ માગે છે ?

વર્મ અવગની યોગ — અવગ ડરમાં તો આવો જ છો, હવે સમજ કરજો અવગ કરતા ચિત્ત વ્યથળ ન બનાવતા કે જેથી અવગ ડરો તે બગમર ન સમજાય જે સાબળો તે ડગાય, વિસ્તારથી નહિ સહી, તો ડેરો નારરૂપે પણ લઈ જીએ ત્રણ હજાર શબ્દોમાંથી ત્રણસો, ત્રણનો નહિ તો નો, પગાસ, પણ લઈ જશેને ? અહીંથી ડડીને બહાન ગયા ને કોઈએ પૂછયુ, શું માલગયુ આજે ? કહેશે ' ભૂલી ગયો, ' એમ ? કેમ ભૂલ્યા ? જડ ? નહોતું ? 'હતું પણ અનુભવશક્તિ બગમર નહિ, ' તો ડાયરી ગળી નોધી લેવું હતું આજના પાતાને હોશિયાગ માનનાગ માલનો તો વાતવાતમાં ડાયરી કહે છે ! ' ડયારે કઈ એપોઈન્ટમેન્ટ ડે ? ડયું ડયું કામ છે ? ' બધું ડાયરીમાં નોધેલું જીએ તેની જડર ને કુમદ પણ ખરી, તો આખા વ્યાખ્યાનમાંથી પાચ પોઈન્ટ નોધાય નહિ ? તેને દિવસમાં પાચ વાર ન જોવાય ? એવી રોજની પાચ વાત યાં રાખતા મહિને ?

ક્રિયા મંત્ર ઇચ્છાવુ સ્વરૂપ — વ્યાખ્યાન માલજો છે ? હા માલગવું જ નહિએ વ્યાખ્યાન કેમ સાબળો ડે ? આત્માને મનસાધનામાં જોડયો ગળવા તે વગર ન ચાહે ! નવકારવાલી કેમ ગયો છે ? ગળવી જ જોઈએ જેમ પાણી કેમ પીયો છે ? કહો ડે તરમ લાગી છે માટે ખાલુ શા માટે ? બૂળ લાગી છે માટે તેમ આ ધર્મક્રિયા શા માટે કરવાની ? આત્મક્રિયાણી બૂળ બને તુરં છે માટે એ બૂળ ન હોય તો જગાડવાની તો જ ઇચ્છા

ચોગની પ્રવૃત્તિમાં અવાય ઈચ્છા આવી કરવાની કે 'જડહિતની દુનિયાની જપમાળા ગણતા ગણતા થાકી ગયો, હવે આત્મહિતની ભૂખ લાગી છે, હાવ નવકાર્યાગી દુનિયાની ધાધલ સંભાળતા સંભાળતા હું વેળિયો મજૂ થઈ ગયો, હવે તો મને ધમની રુચિ થઈ છે, તો હાવ ધર્મનું પુખ્ત સંભાળુ, આમાયિક ઢર' સાચી ભૂખથી થતી ક્રિયા તે ઈચ્છાચોગ ઠઉત્સગ પારતા ને 'નમો અરિહતાત્' બોલવામાં અરિહતને નમસ્કારનો ખ્યાલ હોય ને બોલો, તો ઈચ્છાચોગમાં બાકી ગણેતા મુજબ મમ્મિમની જેમ બોલી જાયો તો ઈચ્છાચોગમાં નહિ

(૧) મનમાં ક્રમિકા નાનોના કચરા અને (૨) ઉપયોગી ચીજ તાથી ધર્મક્રિયા એકે' — મમામા ઘણી ક્રિયા સ્વાભાવિક થાય છે, છતાં ઉપયોગ રહે છે ખાનાનું હજારો દિવસ હજારો ટક સહેજે ચનુ છતાં કોણિયો બોને બહાર નાકમાં નથી પેસતો. મોમાં નાખતા આખી દેખાય તો તગ્ત ઓછી નખાય છે, પછી ભલે મગજમાં ઘોઈપણ વિચાર ચાલતા હોય તેમ ધર્મક્રિયા કરતા બચત લક્ષ્ય બેઠએ 'નવકાર' બોલો છો, 'નમો અરિહતાત્' બોલો છો, તો તેમાં જ્ઞાન રાખો આત્મ-કચ્ચાલ અર્થે નવકાર ગણવાની ઈચ્છા સાચી હશે તો ખ્યાવ જાગતો રહેશે ધર્મસાધનાની આવી ઉત્તમ વસ્તુ તે મનનો ઉપયોગ વિના સિદ્ધ નહિ થાય વાસ્તવિક રીતે ધર્મક્રિયાના કળનો અધિકારી કોણ ? જે એમાં મનનો ઉપયોગ રાખે તે ઉપયોગ વગરની ક્રિયા અધિકારની નહિ પણ ઘડેડની ગણાય ઉપયોગ વિનાની ક્રિયા મરજ નહિ પણ નિષ્ફળ જાય હજારો દિવસના અભ્યાસ છતાં ચિત્તની ચચળતા કેમ મટતી નથી ? ધર્મ સાથે આત્મા કેમ એકાકાર નહિ ? તેના સસ્કાર કેમ ગાઢ નથી પડતા ? કહો, ઉપયોગ શૂન્ય હવકાર્યે રાખ્યું માટે આ ઉપયોગ શૂન્યતાનું શું કારણ ? કહો કે દુનિયાની મામુલી વાતોએ આપણા મનને જે

કળાને મેળવ્યો છે એવો આ ધર્મક્રિયાઓને નથી મેળવ્યો. એથીજ છતાં ધર્મક્રિયાએ ઇચ્છાયોગની ખાત્રી ! શું નથી સમજાતું કે આ માની આ મહા અજ્ઞાન અને કળાદ્રશ છે ? શું સામાયિકતા એ તાકાત નથી કે એ દુનિયાની વાતને ભૂવાવી દે ? ત્યારે શું જગતની એક એક વાતમા એવી તાકાત છે કે સામાયિક પૌષ્ઠમાય એ મનને પકડે ? અથવા તદ્દન સામાયિક પૌષ્ઠ મૂકાવે અને ચારિત્રને તો અવસરેય સ્મરણમાય ન આવવા દે ? માટે જગતની બહુ વાતોના કચરા તમારા પવિત્ર હૃદયગરુમા ન ભરો તો ધર્મ સ્ફુરશે અને ટકશે

અતરમા ભાવ ન હોય છતાં ભાવ જગાડના ક્રિયા કરો —

કુટેવથી એ વિચારો એકદમ નથી છૂટતા, તેથી જ ધર્મક્રિયામાં સાચો રંગ અને એકાકારતા નથી આવતી, છતાં ધર્મ સાવધામાં પવિત્ર ભાવ જગાડવાનું લક્ષ્ય ચોક્કસ કરવું અને સાચવવું જોઈએ. હા ત પ્રભુદર્શનની ક્રિયામાં પ્રભુ આગળ એમ પ્રાર્થાય કે 'હે નાય ! સસારમાં અમે તપી ગયા છતાં, મળગી ગયા છતાં, હવે હે ભગવાન ! તારી પાતે કરશું અહો ! કેવી અદ્ભુત તારી કરણી ! કેવા અનુપમ તારા ગુણ ! કેવું આદર્શ તારું છાતન !' આ ચિંતન દ્વારા હૃદયને ભાવભીનું કરવાનું ક્રિયાનો એ ભાવ જોઈએ, તેનું લક્ષ કરવાનું, તેની કામના કરવાની ઉપવાસની ક્રિયામાં ભાવ શાનો જોઈએ ? આહારસંજ્ઞાના કાપનો દાનમાં ? પરિમહસંજ્ઞાના કાપનો શિયળમાં ? વિપયસંજ્ઞાના કાપનો શીવ લીધું છતાં વિષયસંજ્ઞા મુગ્ધવે તોપણ જો અચળ તે સજ્ઞા કાપવા માટેનો હોય, તો એવાને હજી શાસન નભાવે, તેમ, ધીમે ધીમે સજ્ઞા કપાતી આવે એવી રીતે પાપ વિચારચાત્રવાળું સામાયિક પણ જો પાપ વિચારને તોડવાની ધગશથી કરો, તો લેજે છે એ ધગશથી લાભ અભ્યાસે જ પાપ વિચાર અટકવાના ધર્મક્રિયા સેવતા ગુણસ્થાનકના ભાવની

જે બિનાશ જોઈએ, તે કદાચ ન આવે, પણ કરતા કરતા હૃદય
બીનું બનાવવાનું વક્ષ તો ગળવું જ તેથી ગુણુચ્ચાનકોની સાચી
સ્પર્શના થાય. ભાવ જગતવાની ઇચ્છા એ પણ ભાવ છે

ભાવ જગવાના અવસરે ક્રિયા છોડી ન દા — મનિરે પણ
મૂક્યો, ત્યા પ્રભુને જોતા જ અણઝણાટી થતી જોઈએ. મૂર્તિ દેખતા
હૃદયમાંથી જાણે ભક્તિરસના પાણીનો પ્રવાહ આજ દ્વારા છૂટે !
સ્તુતિમાં હૈયું નાચે ! તેવું કરવાની ઇચ્છા જોઈએ, ભાવ જોઈએ,
એટલે ઇચ્છાયોગ વિકસે ચેત્યવદન કરે, એ સ્તવન જોડે, ત્યા જો હૃદય
બીનું ન થયું, તો મનને કહે 'ચાલ, બીજું જોનું' એમાં વળી કોઈ
કડી આવશે, ત્યા મન બેસશે તો હીવ બીનું થશે નવકારવાળી એક
ગણી પણ ચિત્ત ચોટવું નહિ, તો બીજી નવકારવાળી ગણવાની
અથવા નવકારવાળી પુરી થતા પહેલા કેટલીક અસ્થિરતામાં ગઈ,
હવે છેલ્લા પાત્ર આવ્યા ત્યા ખ્યાલ આવ્યો તો એમ થાય કે 'ધણુ
રખડી આવ્યો હવે તો સ્થિર થા. આવ હવે બાકીની બરાબર ભાવ
પૂર્વક ગણુ' એમ મનનો ખ્યાલ કરો, એટલે છેલ્લા પાત્રમાં ભાવ
જાગ્રત રહેશે ક્રિયા કરતા કરતા ભાવ આવે ખરા, પણ ભાવ
ભાવવા માટે ક્રિયા કરો તો આવે તેથી જ મમજો કે એક નવકાર
વાળી ગણી, અને અતે ભાવ જગવાનો અવસર આવ્યો, તો ફેર
બીજી આખી નવકારવાળી ગણવી જોઈએ આ તો એક સ્તવન કે
નવકારવાળીમાં ભાવ જગવાની હજી તૈયારી થઈ, ત્યા સમાપ્તિ
કરી દે છે ! પછી ભારમાં ઝીલવાનો અવસર કયો ? એટલે જો હવે
બીજું સ્તવન કે બીજી માળા શરૂ કરે, તો તેમાં ભાવમાં ઝીલવાનું
થાય, ચિત્તની સહેજે ચિરતા થાય, ગુભ ઉપયોગ વધે, માવચેતી
વધે, આત્માનંદ વધે ! પ્રભુ આગળ જે મિનિટ ઉભા રહી આખથી
બુને દેખતા હતા ત્યા પણ આજ બરા મીઠી અવધારણ કરવાનું
કે પ્રભુ બરાબર દેખાય છે કે કેમ ? એમ પ્રભુનું દર્શન કરી

ખસવાના પ્રયત્ને જ્યાલ આભ્યો, કે હવે હૃદયથી મેળાપ થાય એમ લાગે છે, તો પછી, કહો, ત્યાંથી ભાગવાનું કે જે મિનિટ વધારે ઉભા નહેવાનું ? ત્યાં હવે જે મિનિટ વધુ ચોલો એટલે પ્રભુ સાથે હૃદય ભળવા માટે ઝડપ આનો જ્યાં ન આભ્યો, કિંતુ બહાર નીકળતા પણ આવો વિચાર આવે તો ફરીથી દર્શને જવું એમાં શું વાધો ? એમ ન જાન્યું તો મનને એટલું જ થવું જોઈએ કે ધક્કો નિષ્કળ ગયો.

ક્રિયામાં મનના ઉપયોગથી અદ્વાણલ અને સયમખય તવા

વર્તમાન વધ — વિમાનમાં બેઠા, વિમાન ઉપડ્યું ચાલે છે કે નહિ તની ખબર નથી બહાર જોવા ડોકું ફાળે ત્યાં ખબર પડે કે મો ખમો માઇલ તો ડપાડ ગયા' એમ ધરિયાવહી, ઠાઉસ્સગ, કે નવ નરવાળી શરૂ કરી પણ માથે વેશવસ્તુ ઠીક ઠીક કરવામાંથી ઉભો આવ્યો, ત્યાં જુએ તો એ પુર થવા આવ્યું હોય. આવી વૈમાનિક વેગથી ક્રિયા થાન, એવી ભલે હજાર વાર થાય, પણ આગળ નહિ વધાય ઇચ્છાયોગ એમ નહિ મધાય જ્યાં આવે કે 'થોડા પણ ઉપયોગથી ક્રિયા કરે, ઉપયોગ વિના ચાલ્યું ગયું તો ચાલ્યા કે સૂન ભણુ ફરી ઠાઉસ્સગ, ફરી નવકાન્વાળી, ફરી ક્રિયા કરે,' અને તેમ કરાય તો એમ ઠરતા એક દિવસ એવો આવે કે એક પણ 'નમો અરિંદતાલુ' પદ જેવું મનના ઉપયોગ અને હૃદયનક ભાવ વગ નહિ ચાલ્યું જાય. એ એક નમસ્કારમાં અનંતા અરિહતને નમસ્કાર કરનારો લાભ, તમારમાં લાયકાત અને ઉપયોગ હોય, તો થાય. ઇચ્છાયોગની સાધના ખરાબર રૂપા કટીબદ્ધ થાઓ તો જાણે કે આ મામાં ઉપયોગ. શુ જન્મ કરે છે એ ઉપયોગથી હુઆમાં અદ્વાણલ વધી જાય પછી તો એમ થાય કે પ્રભુ પાસેથી ગૌતમ નવામીએ દ્વાન્શાગી નાનથી લીધી, મેં એ નમ્યગ દર્શનથી લીધી, આટલો જ દૂર' આ ક્યારે કે જે દ્વાન્શાગી શબ્દ માલગી દિલમાં અપૂર્વ અદ્વાનો ઉપયોગ સ્ફુરે તો.

એમ કેલ વન્તુ વાપરતા પહેલાં જે ઉપયોગ રાખી નજ નાખે કે 'કોઈ છવ બિચારો આમાં ભૂલો તો નથી પડ્યો ને ?' તો

ત્યા સયમ વધે, શુભ વ્યાને વધે કેમકે આ કુ કર્યું ? નિર્દોષ જીવ
જિયારો મગી ન જાય, એની શુભ ચિંતા કરી અને હોય તો એની
નક્ષા કરી એટલે આ સારની ક્રિયામાં પણ ધર્મધ્યાન અને સયમની
કમાણી ! એથી ઉવડુ પડિવેહણ વગેરે ધર્મક્રિયામાં ચિત્ત ચોટેલું
ન હોય, ને જીવની જતના ન કરે તો ધર્મની ક્રિયામાં અશુભ
વ્યાન તથા અસયમરૂપી પાપની કમાણી કરાવે ઉપયોગ વગરની
ધર્મક્રિયામાં શુ કમાણી ? પછી એવા પ્રકારની ધર્મના ઉપયોગ વિનાની
ક્રિયાઓ કરવામાં વર્ષો વીતે છે ! ત્યાં જીવ જાનુએ જીવનભ-
આનાગિક વાતોના ઉપયોગ ખૂબ ફાલેફૂલે છે, અને મનમાં રાત ને
દિ' એનાજ વિકલ્પો અને કલ્પનાઓ આવ્યા કરે છે !

ખોટા નિષ્કલ્પોની વ્યાપકતા અને લગાનમ્ના — મનમાં જે
જાતિના વિકલ્પના અભ્યાસ રહે છે, અત્માના વલણ પણ તેવા જ
પ્રકાર ઘડાવાના જિતાડીને મલે કંઈ નહિ પણ જન્મથી મનમાં
ઉદ્ભવ માગવાના જાડ, વિકલ્પ ! ઉદર ક્યારે મળે ને ઝડપુ, એ લેશ્યા
અતત ! ચર્છી પડવાયો દેખાય તો પણ 'ઝડપી લઉં ? હમણા
મારી નાખુ,' એવા જ વલણ રહ્યા કરે ! વિકલ્પ બહુ ખોટી ચીજ
ઠ ખરાબ ચીજ ! વિકલ્પના બેરે સસારના પદાર્થોને ભેવા માનમાં
બચકરે વનણ થાય છે વળવાતું કંઈ ન હોય છતાં વિકલ્પના ધસારા
જીવની કતલ કરી નાખે !

તદુનિઓ : મચ્છ, “મોટા મગગમચ્છના મોમાથી નિકળતા
નાના મચ્છો કેવા લાભ્યશાળી, કે જિયારા ભચી ગયા,” આવી
વિચારણા ન કરી શકે અથવા “આ મોટો મગગમચ્છ કેટલી
તૃપ્તિવાળો ! અહો ‘માલ મળે છે, તો ખાધે રાખો ! આપણા
જનનમાં ઈ તો કોડીમાં ચોર રાખો,’ એમ એને નથી થતું”
આવી વિચારણા તદુલીયાને નહિ. જો કે મોટો મચ્છ એક વખત
પેટ ભરી લીધા પછી કાંઈ જુએ નહિ કે મોની અદર માછલા

પેઠા છે, પણ તંદુલીયાને ખોટા વિકલ્પનો અભ્યાસ ખોટો, તેથી એ વિચાર કર ઉત્પટો, એ જ કે “હું હોઉં તો એક ન છોડું !” ખસ, માત્ર આ ખોટા વિકલ્પના અપરાધે તંદુલિયો નરકમાં જાય છે ! એાણે મને તોપણ વિકલ્પ ન કરતા, વધુ મને તોપણ વિકલ્પની સુગાવના દેસાતા નહિ “શ્રીમતો ગરીબના લોહી પી જાડા થયા છે,”—આવા આવા વિચાર એ ખોટા વિકલ્પ છે તેમાં જો દોષ માને શ્રીમત મને તો કદાચ ક્ષમાથી નહિ, તો ભાવથી તો તેનું ખૂન એ કરી નાખશે ! આ વિકલ્પના પાપ ! ક્યાના વિકલ્પ રાખે તો ક્યા વરસ હિંમતના વિકલ્પ ક્યા ભૂલાવશે લડાઈ વીતી ગઈ ખોટા વિકલ્પના અભ્યાસવાળાઓએ ભયકર પાપકર્મ બાંધ્યા, પણ ક્યા ન ચિંતવી હજીય કોઈને આનંદરૂપે, તો દોષને પશ્ચાત્તાપરૂપે પાપ વિકલ્પો આણુ હશે ! લડાઈ પતી પણ વિકલ્પ ન પડ્યા !

વિકલ્પોથી નુકસાનો —વિકલ્પ એ જાણે ક્ષયનો જ તુ છે એ એક મનમાં પેઠો કે બીજા અનેક વિકલ્પ-જ તુઓ ઉત્પન્ન કરે છે એથી વગવાડુ કરુ જ ન હોય, ઠતા એ એટલી ભયકર સ્થિતિએ પહોંચી જાય છે, કે હૃદયને કાણુ મેથ કરી મૂકે, મગજને તપાવી દે, અને રોડ ધ્યાનમાં ચઢાવી નરકના ભાતા ભેગા કરાવે ! ક્યો શો સાર કાઢ્યો ? પ્રસન્નચર રાગર્ષિને સાતમી નરકના ભાતા ભેગા થયા શરીરની ધાતુઓને એ ઉગ્રકરી મૂકે છે, તેથી આપુ ય ઘડતર ફરી જાય છે પછી તો એ વિકલ્પોની આરૂતિ ચાપા કરે છે, તે સહજ જાને વિકલ્પોના કાગ ઈરમીયાન સારી ભાવનાઓ, તત્વના ચિંતનો, મહાપુરુષના જીવન-સ્મરણો કે માત્ર પ્રભુના નામજ્વળને પણ અવસર રહેતો નથી તેથી માનવજીવનનો અમૂલ્ય સમય, વિના સુકૃત-કમાઈએ વેડફી નાખવાતું થાય છે ! બીજુ એક નુકસાન એ પણ છે કે સારામાં મારા સ્નેહી માટે પણ જો આપણે ખોટા વિકલ્પમાં ચડયા, તો એ દુશ્મનરૂપ લાગશે, અને પછીના આપણા એવા વર્તન થશે કે ખરેખર એ દુશ્મન જની જાય

ત્યારે વિક પને જો મૂળમાથી રાક્ષીએ તો કેટલીય મારા પુરુષાર્થની કરણીને અવકાશ છે માત્ર આપણા કર્મના ઉદ્ધવની વિચારણા અને સામા તરફ મત્રી બાવના-આ જો જાગૃત જોઈએ, તો વિકટપ અટકે પછી તો જુઓ કે વિજય વિનાના મન્ત મનથી કેવી કમાઈ!

પ્રસન્નચદ્ર અને કુમાન્ધવ —પ્રસન્નચદ્ર તાજર્ષિ વિકટપ માથી પાછા હઠ્યા અને શુભ ભાવનામા જીએ ચઢ્યા, તો હેં કેવળજ્ઞાન સુધી પહોંચી ગયા. મહારાજા કુમારપાળે ધર્મ પામ્યા પછી વિકટપો ભ્રમ્યા, અને પવિત્ર વિચાર-વાણી-વર્તાવનુ જીવન ઘડ્યું ઘોડા પર બેસી લડાઈ લડતા કંઈક પર્વોદ્રવ માનવોની હિંસા પણ થતી હશે, છતાં ઘોડા પર બેસતા પહેલાં પવાળ પ્રમાણે પુજણીથી !! આમા આયુષ્ય બધાય તો કામજ થઈ જાય ને ? આયુષ્ય ન બધાય તો પણ બીજો પુણ્યબધ કેવો ! અગીઆર લાખ ઘોડાને પાણી ગળેલું પીવડાવવાનું !

શુભ ભાવના પ્રભાવ —ગોશાળો કેવો ? તેને પશ્ચાતાપ થયો પ્રાયશ્ચિત્ત નથી ક્ષીધુ પણ શિષ્યોને કહે છે 'હું ભયકર વાપી છું ઠગારો-દણી છું તમને બધાને મેં ઠગ્યા છે, પણ હવે હું મરું છું તો મર્યા પછી મારા મહાને કુતરાના હાથે નગરમા ધમકાને તે મૌનપણે નહિ હટારો પીટાવી કહેલો કે 'માચા જિન મહાવીર છે, આ તો ગોશાળો મંખવીપુત્ર ખોટો જિન ! તેના અહિં પણ આ હાથ, તો પરલોકમા કેવા ?' આવો પશ્ચાતાપ એકવાર તો એને મીઠો બારમા દેવલોકે લઈ જનાર બન્યો ! જો કે જીવનના ભયંકર પાપ એને સાતમી નરકમા જો જો વાર, પૃથ્વી-અપ-તેડ-વાડમા જો જો વાગ વગેરે વગેરે ઘણું ઘણું ભટકવરો પણ પછી પેલા પશ્ચાતાપનો સારો જવાબ મલરો ઘોગ પાપી અગ્નિશર્મા નવ નવ ભવમા મમરાદિત્યની પાઠળ પડેલ, ઠતા છેવટે 'અહો ! આ કોઈ મહા પ્રભાવી પુરુષ છે', એ વિચાર આવ્યો, તો અનતકાળ પછી પણ એને એ વિચાર મારો જવાબ આપશે !

અભિન ગુણ ભાવથી જગત્ગુરુ — હવે વિકલપની જગાએ સારા ભાવ આની જવાથી જે ઉચ્ચ સ્થિતિ થાય છે, તેનો પ્રભાવ જુઓ. પત્રનાભ સ્વામી ધર્મતીર્થે આપશે, ત્યાં કેઈ ઇંદ્રો આવશે, અમ્યુત દેવનોકવામી ને કેઈ બીજા દેવો આવશે, પણ ‘આ પ્રભુ તો નરુમાથી આવ્યા’ એમ કોઈ જુણુપ્સા નહિ કરે એ બધા તો એમની વત્ત માન લાગી સ્થિતિ જોમે કે શી ગીતે એ થઈ? કહો, અભિક્ષના ભવમા પાછલી અવસ્થામા વિષે ટાંગી ગુણ ભાવ સારા દેગ્યા, માટે વર્ષ પડી ભવે એ ગુણ ભાવ માત્ર અદ્વાના હતા પણ હતા હૃદયવેધી એક અદ્વા માત્રથી પણ આ માના દેહનું ફરી ભવ, તો ચારિત્રથી તો પૂછવું જ શું?

મસારી આત્મના દેહનું દરે તો ધર્મ રૂળે, અને દેહાર તો દરે કે જે હૃદયસ્પર્શી ભાવ જાગે ભુખ્યુ કુતરુ જોઈ દયાથી ઝાટલાનો ટૂકડો નાખ્યો, પણ એ ભાવથી કે ‘જીવ કર્મવશ હતો ત્યારે મારા જે ભયકર હાલકવાવ થયા હતા’ હયાનુ ક્ષમ આન્યું ને દેહનું ફર્યો ક્ષણ પહેલા બીજા વિચારમા મન કઠોર હતું, પણ હયાનુ પાત્ર આ યુ ને ભાવ જાગ્યો કે હૃદય, એટલે એ દયા રૂળે, આત્મ ઉત્તમ લાભ આપે ઠવો? હાથીપણથી મેઘકુમાર! ઇચ્છાચોગ માધતા ચિત્ત ચચળ થાય તો ફરી ફરી માધા એમ કરતા ઉપયોગ પૂર્વકનું થાય ‘સકલ દેશલ-વિવ પુષ્કરાવત મેઘો’ જોડ્યા, પણ એનો અર્થ ‘પ્રભુ સઘળા મુખની વેવડીને ઉગાડના માટે પુષ્કરાવત મેઘ સમાન’ એમ જાણમા ન આવ્યો, તો અર્થની વિચારણા સાથે ફરી જોલવાનું એમ કરી ભાવ જગાડી જીવના દેહાર ફેરવીને એત્ય વદન કરી તો એ મહાન દેવ આપે કે હૃદયવા માટે ખૂબ જ ઉપયોગવતી ધર્મક્રિયાની પુઠે પડનાની જરૂર છે તો નક્કી દેહનું ફરે પછી ડાંગ આ ઉવનમા જો નહિ તો ભવાતરમા જરૂર સચોટ જવાબ મળશે દેહાર દેશવા માટે એ વિચારા કે, ‘વિપય ક્યાય, અને અને ગારવાના તાપથી સસાર તપે છે, ધણે છે, જીવને સુકવી દે છે

નિન્નાર કી કે છે તેથી મસાર અસાર છે ગમે તેટલો નાર ગીને
માચવ્યો તોય અતે અમારો ! એમા સારભૂત ધર્મ કન્વો શુભાચ્યો
માટે આજ્ઞામુધી કર્મવશ ગદ્યા હુને અમાગની પુઁ ન પકડવી, ને
આનો કેટો ન મૂકવો નૈન ધર્મ, સયમ, તપ, દેવ, શુભ એ બધુ
માર એનો કેટો ન છોડવો મિત્રાત્વ, કુમતિ, વિપયો, ચેલછા,
કપાય, તૃષ્ણા એ અમાર એ-ઠહી ઉભા ન રહે તેવુ કરવુ

શાસ્ત્રયોગ

પ્રથમ ઉપક્રમી શાસ્ત્રકર્તા મહર્ષિ ભગવાનશ્રી હરિભદ્રચૂરિણ
મહાગત્ત યોગદષ્ટિ સમુચ્ચય નામના શાસ્ત્રમા યોગની આક
ષ્ટિતુ વર્ણન કરતા પહેલાં કહે છે કે, આ પદ્ય આત્મા ને પ્રવૃત્તિ કરે
કે, તે પ્રવૃત્તિ ત્રણ વિભાગમા આવે-ઈચ્છાયોગ, શાસ્ત્રયોગ,
ને નામધયોગ એમા શાસ્ત્રયોગ બગેની દૂઠી વાત
જણાવતા કહે છે કે, શાસ્ત્રયોગમા આત્મા (૧) યથાચક્ષિત અપ્રમાદી
હોય, (૨) નિર્મળ યદ્દાનાળો હોય, (૩) અકોર બુદ્ધિવાળો હોય, અને
(૪) અવિધ્વ ધર્મયોગને સાધતો હોય અવિધિ અને અતિશારી
યાગ કરીને ધર્મ સાધતો હોય તેની પ્રવૃત્તિ શાસ્ત્રયોગના ધર્મની
ધર્મપ્રવૃત્તિ નેવાય

માર આવા શાસ્ત્રયોગમા પહોંચવાનુ છે, એના નિ તર બાન
વાળો અને શુદ્ધ ધર્મની ઈચ્છાવાળો ને વિન પછ ધર્મપ્રવૃત્તિમા
મગ્યો હોય તો તે ઈચ્છાયોગમા હોય છે હવે ઈચ્છાયોગનો સાચો
વિકાસ કોણ સારે ? તે, કે જે શાસ્ત્રયોગના સાચા મ્યેયવાળો હોય,
તેમા આવવાની નીચ ઈચ્છાનાળો હોય 'હું કયા ઉભો છું ? ને માટે
ક્યા જવુ છે ?' આ જે વાતો સમજ્યો હોય તેને ઈચ્છાયોગની
સાધના વિઠનવી દૂર નથી, ને શાસ્ત્રયોગે પહેલપણુ દૂર નથી !

પૌનવતુ બાનના — પખવાત્રીયામા જે હોળી ચૌદ દિવસ સળગાવી, માત્ર બીજાને જ નહિ પણ પોતાની બતને ય બાળનારી, તેનાથી બચાવા માટે ‘લાવ, આજે પૌષધ ઠડે ? શા માટે ? નવી પાપની હોળીથી બચવા અને જુના ક્રમના બધથી મૂકાવા માટે જે રીતરાગ પગ્માત્માની યત્કિચિત્ કૃપાની રૂએ પડુ હું આ મનુ ય જન્મ પામ્યો, તો તેના બદલામા પરમાત્માની સેવા તો કરવી જ નોંધ્યોને ?’ એમ ઠરી ચૌદશે પૌષધમા આવવાનું ‘રાત્રના એક એક રૂમા અસખ્ય સ્થાવર જીવોનો હું ખોડો કાઢુ છું પણ આજે મનુશી છે, તો જીવોને ઠડુ છું, “આજે ખુશમીશાલ જીવતા રહો ! વીતરાગ પગ્માત્મા મારા જગતના જીવોના નિષ્કારણ બધુ છે તેમનો અનુયાયી હું એક દિવસ પણ તમારો ંધુ ન બનું, તો મને લાઘવ લાગે” ઇચ્છાધોગ મુખી આવેવો, જેઠ મહિનાની ચૌદસે પૌષધ કરી ગયો, તે ભલે પાછો પડે હાડે ઠેઠ અપાઠ મહિનાની ચૌદને આવે, પણ આ લાવનાથી આવે તો પૌષધ એ પોતાની ચીજ બને અને અપૌષધ એટલે ઘરસસાર, એ પગ વસ્તુ લાગે, શત્રુભૂત લાગે ! આ ક્યારે આવે ? કે ત્યાંજે હમેશા એવા મુખ્ય લક્ષવાળો હોય કે, ‘હું ક્યા ઉભો છું’ ને ક્યા જવા ધારે છું !’

મનનચત ક્રયાની હીલચાવતુ પ્રયોજન પચાચારતુ પાલન —

ત્યાં પૌષધમા એ બાન હોય, કે ‘મારો ઘણો અમય પ્રમાદનો નય છે, અને એ પ્રમાદ મામુલી છે’ બડે ને બહાર હરવા દેવા ન જતો હોઉં, પણ અહિંયા પાચ મિનિટ પણ ક્રયાની શુષ્કિ ન રહે, ત્યાં મનની શુષ્કિની તો વાતેય શી ? ત્રીપી એક મિનિટ પણ મનોશુષ્કિ નહિ પ્રયોજન વિનાની એક આગળી પણ ઉંચી નીચી ન કરે તો કાયશુષ્કિ ગ્રહે ત્યારે બાબા જગના અગ પ્રયોજન વિના ત્યાં હાવેચાવે ત્યાં ? પ્રયોજન એટલે પચાચારતુ પાવન આ પ્રયોજનવાળી સાસયે જાને હલાવવાની પ્રવૃત્તિ તે ક્રયાની

સુખિત છે, અને આ પ્રયોજન વિનાની બધી પ્રવૃત્તિ તે કાયદડ છે. તમે કહેશો કે આ તો બધી ઝીણી વાતો કરો છો ! પણ એ સમજ્યા વિના વિકાસ નહિ થાય, હૃદયથી આનંદવાની વાત આવે ત્યાં જો ગોટા વળાયો, ખોટા બચાવ ને ઝોઠા લેવાયો, તો પછી તે રીતે તો આ જન્મમા શાસ્ત્રયોગી નહિ બની શકાય.

જગતના પ્રમથા બીઓ, શાસ્ત્રના ઠવથામા આનંદો.—આશ્ચર્ય કે જે જીવેને જગત તરફથી કઠોરતા જેટની બપે છે, તેટલી શાસ્ત્રની દયા બપતી નથી ! શુરુ “મહાનુભાવ”થી કહે, પણ જાણે તે બધું પ્રમ નીચે ધસી નાખીએ, કે ‘અમને બધી બખર છે !’ અને કોઈ અમલદાર ધમકાવીને કહે કે “ભાન નથી” ! તો ‘I cry hoary’ ‘Ere you me’ ‘I beg your pardon’ વગેરે કહીને ઉભો રહે ! સમજ અને કાણો તો તે કે જે શુરુ કઠોન્તાથી આપે તો પણ હર્ષભેર લે, ને જગતની પ્રેમભરી વાતમા પણ સાવધાન બની જાય શાસ્ત્રની કઠોર આજ્ઞા આનંદ સાથે માને, જગતની દયાભરી વહાવભરી વિનંતિને પણ બચની દૃષ્ટિએ જુઓ. આમ તો દયા છે શાસ્ત્રની આપણા પર તે દયાથી આપણને આપણી શક્તિ મુજબ જ કરવાનું કહે છે એમા પાપુ કેટલાય અપવાદની છૂટ આપે છે તો પછી શાસ્ત્રની દયાની કદર કરી ક્ષ એના જ અપદેશોના બપી ન બનવું ?

આત્માની દુર્દશાનું નિગીક્ષણ.—આત્માને પોતાની દુર્દશા વિચારે તો દેખાય કે, “મારી ક્રિયામા હું પ્રમાદી થલો, અપ્રમાદી ઝોછો, અવિધિ ધણી, વિધિ ઝોછી ! જડની, જગતની, માન-મોભાની, અનુકૂળતાની અખના હજી પણ ઘટતી નથી ! ભલે બહારનો સંસાર મૂઠીને આંચો, પણ અંતરનો સંસાર લઈને જ બેઠો છું ! ભલેને ઉપાશ્રયમા આંચો, પણ તે કયાથી મનથી તો બાણે ઘરની રીતભાતમા છું તેથી મારૂ મન કહે છે, કે ‘કેમજે મારી સાથે તોછડાઈથી વાત નહિ કતાય !’ અમારે તો, ઘરે હતા ત્યારે, બપોર સુવા બેઠવું

હતુ તો અહિંયા પણ તે ટેવ નહિ મૂકાય' આવી આવી તો મારામા ટેઈ પોવ ! અત્તા ગગદ્વેષ, કરાચ, માન, મોભાની અને ઈન્દ્રિયસુખની વૃત્તિઓ તથા અસ્પષ્ટિત નખવાની હોય તેની ચર્ચા હજી આવી રહી કે ! આવી મિથિ શુ જતાવે કે ? ક્લેશ ધર્મયોગનો ઇચ્છાયોગી હોઈશ કે કેમ, પણ સાથે ધર્મયોગનો તો મોગે ઇચ્છાયોગી છુ !' શુ મૂદીને ધર્મસ્થાનમા આવવાનુ ? શુ મૂદીને આન્યા હોઈએ તો સાચેસાચ ઇચ્છાયોગી ગણાઈએ ? તે ઉપાશ્રયમા હાજરી માનથી ધર્મયોગી બનાવુ હોત તો અહિં ઉપાશ્રયના ઘાટીઓ મોટા ઇચ્છાયોગી ગણાત ! ધર્મયોગ નેરનારા એટલે કર્મયોગને જહાર મૂદીને આવનારા વર્ષોની આરાધના પછી તે આગળ વધવુ છે, તો અહિંયા ધર્મસ્થાનમા જેમ આજુ કુટુંબ મૂદીને આવો છે, તેમ આત્મ કુટુંબ તરીકે જે દુનિયામા જડગી માનેવા અદલાત, માનેલા શુસ્સા, માનેવા માન પાન ને મોભો છે, તે જધુ પણ મૂદીને આવવુ જોઈએ

આ વિકટ મસારની અદર જુવો કે જના ટેટલાય ચોવીને કવાક જગી પ્રવૃત્તિઓમા રહે છે, તેમાથી જે એક જવાક પણ અહિં આવે તે જાય છે જેમ જહારનો સમાર જહાર મૂકવાનો છે તેમ અદગના સમાર પણ જહાર મૂકવાનો છે જે દુનિયાનો મોભો, દુનિયાનો ઇસ્સો, દુનિયાની ચાનણાજી, ને અહુલાવ, આ જધી દુનિયાની વાતો જહાર મૂદીને ધર્મસ્થાનમા આવે તો ન્યાલ થઈ જવાય !

સનકાચ ચચાર્થ દર્શન — વિચારો કે 'જાવુ છે મારે અપ્રમાદ મિથિમા અખજ ધર્મક્રિયાની પ્રવૃત્તિમા, અતિ નિમજ ને અતિ ચકોર ખુદિના ઘમ્મા ને હુ ઉભો છુ જના ? હુ છુ પ્રમાદ ભરેલી મિથિમા ! હુ છુ ખુદિનો જાક ! ને ધમ હુ ખોડખાપણવાળો કરી રહ્યો છુ ! તો ત્યા કેવી રીતે જવાશે ? ચોર સસારમા આવી દિન્ય વાતો મગી છતા કેમ આચડી રહ્યો છુ ? આવી દિન્ય વાતો જીવ-

નમા ઉતારવાની જે તક મળી છે, તે અહિં નહિ ઉતારું તો પછી તક ક્યા મળશે ? ક્યા ઉતારીશ ? હું મહામાઆત્મ્યનો ગળા કે મત્રી હોઉં, છતાં અહિં જે બેઠો છું, તે ગળાપટ્ટ કે મત્રીપણ મૂકીને બેઠો છું મને એ ખ્યાલ છે કે હું નસારનો પીડા છું દીડા એટલે ? દીડાન ઉંચુ ચઢનનુ કાષ્ટ આપ્યું હોય, પણ એનુ કામ તો તેને કોથી ખાવાનુ એમ મારે ચઢન જેવો માનવભવ કોથી ખાવાનો એટલો પામર અને કળાગ 'તુ' મારી આગળ મોટા નિધાન મોજુદ છે, પણ હું જગાળ ને પામર ક્યા લાભ લઉં છું ? એટલે ? એક પ્રભુપૂર્ણ એક સામાયિક, એ કેવળજ્ઞાન સુધીના નિધાન છે પણ એ નિધાનમાંથી સામાન્ય લાભ પણ ક્યા લઈ શકો છું ? અરે ! એક મીઠો માદો શબ્દ કે 'સસાર ચોર, ને કર્મ ભયંકર છે,' એથી જરા તડકંટાટ પણ ક્યા છે ? મંમારનો અદનો ગુલામ બની, કેવો બાન ભૂલી આધારી રહ્યો છું ? પ્રમાદથી ભંપૂર બગેલા, ધર્મક્રિયામાં વાતવાતમાં ખોડખાપણુ લગાડનારો, જેને વાતવાતમાં અભિચાર ને પ્રમાદ એવવાનો પાત્ર નહિ, એવો હું ! પણ હવે ક્યા બાબુ છે મારે ? નિમજ શ્રદ્ધામાં ને અપ્રમાદની મિતિમાં એ માટે શુ શુ ન કરું ? દુનિયાની એક એક વાત સાધવા સત્તર માથાકુટ કરું, તો અહિં એક પણ નહિ ? બધી જ કરું તેમ કે મારે આગળ વધવુ છે ?

પુરુષાર્થ ચાઓ — અહીં તમે આ બધું સાબળી તો લીધું પછી સરવાળે ક્યા ? ત્યાના ત્યા જ ને ? મહાયુગ્યોની વાત આવે ત્યારે કહો, કે 'અમારૂં ગજુ નહિ' પરંતુ અશેય પ્રારભ કરી, ત્યા પહેલાંયાડે એવો ધરખમ ઉપમ જોઈએ કે નહિ ? કોઈ નિચાર નહિ કે આ શા માટે પોવાણ ચલાવુ છું ? રૂડી ધર્મક્રિયામાં વિકથા શા માટે કરું ? કલાકભર તો બધા નજી મહિરમાં પેઠો છું, તો નિરુત્સાહ, ઉંચુ મન અને દુન્યવાં જગાળ શા માટે જોઈએ ? અહિંયા વિષય ક્યાયની હોગી સળગાવવાની શી જરૂર છે ? સાધનાની આ ત્રુટિ-

એને ઝીણી ક્યાં વિના, પ્રમાદને ધક્કે ચઢવ્યા વિના, આગળ વધી નહીં શકાય સગ, દ્વેષ, અહંભાવના સ્થાનમાં જ્યાં બેઠો હોય, તેમાંથી બહાર નીકળી આગળ વધવાની જરૂર છે. ઉચી કોટિની મૈત્રી, કરુણા પ્રમો ને માદરસ્થના ભાવનાઓને ભાવવા સાથે, જિનાશાનુસાર રિશુદ્ધ ચારિત્ર પાળનારા અસાધારણ વિદ્વાન, અદ્ભુત કોટિના તત્ત્વચિંતન કરનાર શ્રી હિમ્બદ્રસૂરજી મહારાજ જેવા પણ કહે છે કે ‘હું પરમાત્માને નમસ્કાર કરું છું’

આત્માના ધોરણ પવટે તે ધર્મિતા આવે — ‘જગતમાં કયી સ્થિતિમાં ઉભો છું,’ તેનું જ્ઞાન જીવે ન કર્યું ને ‘કયા જગુ છે તથા તેને યોગ્ય કેવું જીવન જોઈએ’ તે ન વિચાર્યું, એવું અનંતવાર બન્યું! ત્યારે ‘કયા ઉભો છું ને શું કરવું છે,’ એ સંસાર દૃષ્ટિએ તો આ જીવનમાં સેકડોવાર કરી નાખ્યું! પણ બધું કર્મની હોળી માટે’ તો પછી ધર્મમાં કયા ઉભો છું ને શું કરવું છે,’ તે ક્યારે વિચારવાનું? ધર્મમાં નિત્ય નવો રંગ ને નવું જીવન ન બને એવું થવું જોઈએ તમારે તો સંસાર પવટે છે તેમ જીવન ધોરણ પવટે છે એટલે એ મુજબ અમુક ઠસ્તો ને અમુક રહેણી કરણી પલટતા આવડે છે સંયોગ પવટે તેમ સાસારિક જીવન પવટે છે, પણ ધાર્મિક જીવનના ધોરણ પલટાતા નથી, એ કેવું આશ્ચર્ય! ખરી રીતે તો ધર્મસાધના અંગેના ધોરણ વધુ ને વધુ વિકાસવાળા, ઉન્નતિવાળા, અને કડક થવા જોઈએ પેતાના મન પર એવું કડક ધોરણ કરવું પડે કે, ‘અકડાશવાળી સ્થિતિ નહિ ચાલે, મૃદુતા જોઈશે ખાવાની મહુ વાત નહિ ચાલે, તપશ્રયા જોઈશે અજ્ઞાનની સ્થિતિ નહિ ચલે, તત્ત્વજ્ઞાની બનવું જ જોઈશે!’ શા માટે આ ધોરણ? કેમકે સંયોગ પવટાતા ચાલ્યા માટે! એ સંયોગમાં આખાને આખા તણાઈ ન જઈએ માટે! જો કોઈ નંગીન ધોરણ નથી ધડાતા, તો અણુજ આત્મા, જે સ્ત્રીજમાંથી આત્મિક લાલ લેવાનો હોય, ત્યાંથી કર્મનો લાલ લે છે! જા ત ધર્મશ્રવણ એ દુન્યવી

ધોરણે ન કગય ત્યા તો ગમે તેમ શ્રવણ કર્યું તો ય ઠીક, પણ
અહીં ધમ મા તેમ ન ચાલે

ગાત્રે શ્રોતાના કેટલા ગુણ બતાવ્યા છે — સારો શ્રોતા કેને
કહેનાય? જેનામા આ ગુણ હોય શ્રવણ બરોબર ન હોય તો
પરિણામ ધાર્યું મારૂં ન આવે બરાબર શ્રવણ માટે ગુણ કેળવવા
લેઈએ (૧) પહેલો ગુણ એ, કે પોને વક્તાનો ભક્ત હોવો
લેઈએ જેની પાસે સાલજના આવ્યો તેના પર ભક્તિ-ભંગવાળો
લેઈએ ભક્તિ ન હોય એટલે કહે કે, 'મહારાજ કેટલામા છે,
ખબર છે બધી.' આવા કેઈક લોચા વાળ એટલે ઉચ્ચામા
ઉંચી વાતોનું તરત કહેવાનું હોય, પણ તને મામવી લાગે! બીજો
ગુણ એ, કે (૨) શ્રોતા અગર્વી હોય, ગર્વ-હિત હોય ગર્વ હોવાથી
ગર્વ પૂછે નહિ (૩) ગર્વ નથી, ભક્તિ પણ કે, પણ શ્રવણની રૂચિ
ન હોય તો શું કરવાનું? એટલે ત્રીજો ગુણ એ, કે (૪) પણ
રૂચિ છતાં શ્રવણ બરાબર કે નહિ, વચગતા ભારે ગાખ
"આખ્યાન ક્યારે આપ્યું? ક્યારે પુનઃ થવાનું? કોણ આપ્યું?"
આ બધા મનમા ગોટા હોય એટલે શ્રવણ નકામું વાત. તેથી
વચગતા ન લેઈએ, અધ્યસ્તા ન લેઈએ (૫) ત્યારે ચિત્ત ચમ્પને
માલગતો તો હોય, પણ મમજવા ભેગી સમજશક્તિ ન હોય તો?
નાભગવા છતાં અણુજ રહે! માટે સમજશક્તિ લેઈએ. જેથી
કહેવાની વસ્તુ સમજ સુખુદ બને

એક શ્રોતા બનવા માટે પણ કેટલી તૈયારી લેઈએ, તો પછી
વખ્તા બનનામા કેટલી તૈયારી લેઈએ? આગળ ગુણો (૬) શ્રોતા પાછો
પટુ લેઈએ કમકે પ્રશ્ન કેમ મૂકે, તે ન આવડે તો? કે જે અ
પ્રશ્ન પૂછી નપટીકરણ કન્તા ન આવડે તો? એટલે પ્રશ્નનો જ્ઞાતા
લેઈએ-ક્યારે પ્રશ્ન કરે? કેવો કરે? કેવા અપેક્ષામા કરે? કે
દા ૩ વાત્સલ્યભાવે કોઈ વાત કહેવાતી હોય, ને એ એવો પ્રશ્ન
મૂકે, કે જેથી આખી સભાને લાગે કે વક્તા પર આ ટીકા ધાય છે,

તો એ પ્રશ્ન અનુચિત. તેમ મૂઢની જેમ હા એ હા કહી જાય, પણ સમજવા પ્રશ્ન ન પૂછે, તો તે શ્રોતા પણ ચોખ્ખ નહિ આટલે મુધી તો પ્રારંભના શ્રોતા પછી આગળ વધે એટલે (૭) એ મારુ જાણતો હોય અર્થાત્ સારા શ્રોતામા માટે જાણવાપણ જોઈએ પરંતુ અહીં તો અફેમેમ કે શ્રોતા બન્યા સ્થેવામા મહિનાઓ કે વર્ષો વીત્યા હોય પણ સુજાણપણ ન આવ્યું હોય ! કેમકે સામજેનુ ધારી રાખવામા આજસુ હોય કે ત્યારે ઉદ્યોગી ન હોય તો એમનું કંઈ થોડું જ યાદ નહે ? પછી કેમ ? તો કે વાતોડિયો થાય (૮) ખરી રીતે સામજેનુ આત્મામા અવધારિત કરવા માટે લખી લેવું, પુન પુન તે વાચવું, યાં કરવું, વગેરે ઉદ્યોગવાળા બનવું જોઈએ.

શ્રોતાના ગુણ — ફરી યાદ કરે, શુ આવ્યું ? વસ્તા પ્રત્યે ભક્તિ, નમ્રતા ને શ્રવણ શ્રુતિ, તેમજ શ્રવણમા સ્થિરતા, અને એની નાથ નમજવાની શક્તિ જોઈએ તેમ તત્ત્વને સમજવા ઉપાત્ પડતા જોઈએ, જેથી જીવનમા ક્યા ક્યા ખામી છે, તેનો ખ્યાલ આવે વળી પ્રશ્ન કરવાની આનંદત જોઈએ તેમ સુલાપણ જોઈએ તનાથી બહુશ્રુત બનાય સાથે ઉદ્યોગી રહેવું જોઈએ, તો તત્ત્વનુ ચિંતન અને અન્યન્ય વિચારણા ચાલુ રહે

(૯) નવમા નજરમા નિદ્રાનો ત્યાગ કરનારો હોય, અને નાથે (૧૦) સારી બુદ્ધિવાળો હોય આખ નિદ્રાથી ઘેરાતી ન જોઈએ, નહિતર તત્ત્વના ઉઠા પરામર્શ (વિચાર) નહિ આવે વળી સદ્બુદ્ધિ જોઈએ સદ્બુદ્ધિ એટલે વસ્તુને ગ્રીધા રૂપમા લઈ જવાની સરલ મતિ તો નબુદ્ધિવાળો શુ કરે ? મહાપુરુષો જે વાતો કહે, તેને શ્રદ્ધાથી માત કરી સીધે સીધી માને, અને માને આત્મા કેમ ઉજળો બને તે શોધે પણ કુતર્ક ન કરે, તેમ નિરુત્સાહ ન બને

રીતના માહ કન્તા વસ્તુનો માહ નામો.—ધમ શ્રવણ ધમ વસ્તુ જ સામજવાના ધોરણથી કરવાનું છે પણ આજે તો કહેશે

હે, 'વસ્તુ તો સારી છે અન્ય ભગવતીસૂત્રનો છે પણ વસ્તુની વ્યાખ્યાન-
ગોલી ચમકદાર નથી" અને ભવા માણુમ ! આત્મહિતને વસ્તુ
માથે સંબધ છે, રીતને શુ જુએ છે ? રીતના મોહ કરતા વસ્તુનો
મોહ કરવો જોઈએ વસ્તુ શુ ? શાસ્ત્રે કહેલી ધમની વાતો
માર્ગાનુમારિતાના શુભોચી ક્ષપ્તશ્રેણી મુધીની વાતો, આ શાસ્ત્રોનો
અર્થ તે વસ્તુ છે સગ એનો જોઈએ પણ રીતના મોહમા પડી
જઈએ એટલે શુ થાય ? 'ભગવતી સભળાવે છે પણ મજા આવતી નથી
અમુક હશે કહે તો ઠીક રહે !' આમ લોચા વળે છે આ
ગીતનો મોહ જોટો છે કોઈએ મોનૈયા લેટ આખ્યા, મેલા હુગડામા
ખાધીને આખ્યા, તો શુ આનંદ આવે નહિ ? આપવાની રીત ગમે તેવી,
પણ આખ્યુ શુ ? સોનૈયા વહેવારમા જુઓ, ગરીબ ઠાકનામા વસ્તુનો
મોહ રાખે તો ઓછા ખર્ચમા પડે પણ ગીતનો મોહ રાખે એટલે
કેશનેજન કપડા જોઈએ ! શાક લાવવા બે આના ન મનતા હોય, પણ
કપડા ઇમીટાડિ કપ્પામા આન આના પહેાવે ! જવેરી ને વરાઈની
રીતના મોહમા પડે તો પોતાનુ શુમાવી બેને એ ઘરાકના કપડા ન
જુએ ! એ તો એનામા ગાહુમનુ હૃદય છે કે ચોરનુ, તે જુએ !

ક પસૂત્રમા ગ્લ કેમ નથી પડતો ? એટલા માટે કે રીતનો
મોહ પેમી ગયો છે માટે નહિતર કપસૂત્રમા વસ્તુ કમ છે ? કહાપણ
હોય તો વસ્તુના બધી બનો રીતની અપેક્ષાએ જોવા જાઓ તો
વેર્યા ચઢી જાય, ને વસ્તુની અપેક્ષાએ જોવા જાઓ તો સતી
ચઢી જાય આજનુ જગત વિનાશના માગે ચઢી ગયુ હોય તો તે
ગીતના મોહના કાન્તો ઘેરો દેમિતી હોમ્ટર ઘડ જયા પણ દેમિતી
શુરુ નહિ ! કોણે દેમિતી હોમ્ટર ઘાલ્યા ? રીતના મોહે તે
એટલે મુધી કે ખાનપાનમા તો ગીતનો મોહ ખરો, પણ દના
ખાવામાય ગીતનો મોહ ! ગીતના મોહમા આજની નવી પ્રજા
વિપત્તિના માગે ચઢી ઇ છે જીવનમા નિરાગી ખોરાક, નાદ

તો એ પ્રશ્ન અનુચિત. તેમ મૂઢની જેમ હા એ હા કહી જાય, પણ સમજવા પ્રશ્ન ન પૂટે, તો તે શ્રોતા પણ ચોખ્ખ નહિ આટલે સુધી તો પ્રારંભના શ્રોતા પછી આગળ વધે એટલે (૭) એ સાહે જાણતો હોય અર્થાત્ સા । શ્રોતામા સાડ જાણવાપણુ જોઈએ પગ્નુ અર્ધી તો અર્ધમેમ કે શ્રોતા બન્યા ન્હેવામા મહિનાઓ કે વર્ષો વીત્યા હોય, પણ સુજાણુપણુ ન આન્યું હોય ! કેમકે સાભજેતુ ધારી રાખવામા આજસુ હોય છે ત્યારે ઉદ્યોગી ન હોય તો એમજ કંઈ થોડું જ થાક ન્હે ? પછી કેમ ? તો કે વાતોડિયો થાય (૮) ખરી રીતે સાભજેતુ આત્મામા અવધારિત કરવા માટે લખી લેવું, પુન પુન તે વાચવું, યાં કે વું, વગેરે ઉદ્યોગવાળા બનવું જોઈએ

શ્રોતાના ગુણ — ફરી માફ કરો, શુ આન્યું ? વક્તા પ્રત્યે ભક્તિ, નમતા ને ધ્રુવણુ ચિ, તેમજ શ્રવણમા સ્થિરતા, અને એની નામે સમજવાની શક્તિ જોઈએ તેમ તત્ત્વને સમજવા ઉપગત પદ્ધતિ જોઈએ, જેથી જીવનમા ઠ્યા કયા ખામી છે, તેનો ખ્યાલ આવે ૫ગી પ્રશ્ન કળવાની આવડત જોઈએ તેમ સુજાણપણુ જોઈએ તેનાથી બહુશ્રુત બનાય સાથે ઉદ્યોગી રહેવું જોઈએ, તો તત્ત્વનુ ચિંતન અને અન્યાન્ય વિચારામા થાનુ ન્હે

(૯) નવમા નળરમા નિદ્રાનો ત્યાગ કરનારો હોય, આ સાથે (૧૦) સારી પુદ્ધિવાળો હોય આખ નિદ્રાથી ઘેરાતી ન જોઈએ, નહિતર તત્ત્વના ઉઠા પરામથ (નિચાર) નહિ આવે ૫ગી સદ્પુદ્ધિ જોઈએ સદ્પુદ્ધિ એટલે વસ્તુને મીઠા રૂપમા લઈ જવાની સન્ન ભતિ તો ન પુદ્ધિવાળો શુ કરે ? મહાપુરુષો જે વાતો કહે, તેને મદ્દાથી નગત કરી મીઠે સીધી માને, અને મારો આત્મા કેમ ઉગળો બને તે જોધે પણ કુતર્ક ન કરે, તેમ નિરુત્સાહ ન બને

ગીતના મોહ પગ્તા વસ્તુનો મોહ રાખો—ધમ શ્રવણુ ધમ વસ્તુ જ સાભજવાના ધોરણથી કરવાનુ છે પણ આજે તો કહેરો

કે, 'વસ્તુ તો મારી છે અન્ધ ભગવતીસૂત્રનો છે પણ વસ્તુની વ્યાખ્યાન-
ચક્રી ચમકદાર નથી' અને બધા માણસ! આત્મહિતને વસ્તુ
આધે સંબંધ છે, રીતને શુ જુએ છે? રીતના મોહ કસતા વસ્તુનો
મોહ કરવો જોઈએ. વસ્તુ શુ? શાએ કહેલી ધમની વાતો.
માર્ગાનુસારિતાના સુદોષ્ઠી કષ્ટક્રેણી સુધીની વાતો, - આ શાએનો
અર્થ તે વસ્તુ છે રાગ એનો જોઈએ પણ રીતના મોહમા પડી
જઈએ એટલે શુ થાય? 'ભગવતી સલગાવે છે પણ મજા આવતી નથી
અમુક હળે કહે તો ઠીક રહે.' આમ લેવા વળે છે આ
રીતનો મોહ ખોટો છે કોઈએ મોનૈયા એટ આખ્યા, મેલા હુગડામા
આધીને આખ્યા, તો શુ આનંદ આવે નહિ? આપવાની રીત ગમે તેવી,
પણ આખ્યુ શુ? મોનૈયા વહેવારમા જુઓ, ગરીબ ઢાકનામા વસ્તુનો
મોહ સખે તો ઓછા ખર્ચમા પતે પણ રીતનો મોહ નજે એટલે
દેશનેજવ કપડા જોઈએ! ગાક લાવવા એ આના ન મનતા હોય, પણ
કપડા ઇન્ડીટાઈટ કપ્પામા ચાર આના પહોંચે! ઝવેરી ને ધરાકની
રીતના મોહમા પડે તો પોતાનુ શુભાવી જેમે એ ધરાકના કપડા ન
જુએ! એ તો એનામા શાહુકાનુ હૃદય છે કે ચારનુ, તે જુએ!

કપસૂત્રમા ગ્સ કેમ નથી પડતો? એટલા માટે કે રીતનો
મોહ પેમી ગયો છે માટે નહિતર કપસૂત્રમા વસ્તુ કમ છે? હકાપણ
હોય તો વસ્તુના ખપી ખનો રીતની અપેક્ષાએ નેવા જાઓ તો
વેસ્યા ચઢી જાય, ને વસ્તુની અપેક્ષાએ નોના જાઓ તો સતી
ચલી જાય આજનુ જગત વિનાશના માર્ગે ચઢી ગયુ હોય તો તે
રીતના મોહના કાળે ઘેરે કેમિલી ડોક્ટર ઘડી ગયા પતા ફેમિની
ચુર નહિ! કોણ ફેમિલી ડોક્ટર ઘાયા? રીતના મોહે તે
એટલે મુખી કે ખાનપાનમા તો રીતનો મોહ ખરો, પણ દવા
ખાવામાય રીતનો મોહ! રીતના મોહમા આજની નથી પ્રજા
વિપત્તિના માર્ગે ચઢી ઇ છે જીવનમા નિરોગી ખોરાક, સાદા

વસ્ત્રો, સાદુ ઘર, કન્યાલ મિત્રો, મદ્યુ સેવા, દેવાધિદેવની ભક્તિ-
વગેરે વસ્તુની જરૂર છે રીતની ખટપટમા પડનાથી આખી ય
સ્થિતિ બગડે છે પછી તો કેમ ? તો કે ‘જોરાક આવી રીતને
જોઈએ, વસ્ત્રો આ પ્રકારના, ઘર આવી મટાઈવનુ, મિત્રો આવી
પદ્ધતિના, શુરુ આ રીતનુ જોલનારા જોઈએ આવા તો કેઈ
તોફાન આલે મિત્રની વસ્તુને બહે રીત જુઓ તો કળાયો

મિત્ર-પરીક્ષાનુ ધ્યાન — તમને ખબર હોય તો એક મત્રીના

નિત્યમિત્ર ગણાતા લાઇબધે અવસરે મત્રીને જુહાર જાહેરો !
“રાજાનો દ્રોહ કરીને આવ્યા ? નીકળો જુહાર !” પરીમિત્રે દિલસોજ
દેખાડી, પણ સહાય ન કરી જુહારમિત્ર મથ્યો, એલો કહ્યું, ‘દિશર
ન હો’ વસ્તુ બાલી લીધી કેમકે મત્રીએ જ કહ્યું કે “મે રાજપુત્ર
ખૂન કર્યું છે, મને બચાવો” વાત જોટી હતી પણ મિત્રની
પરીક્ષા માટે મત્રીએ એ ઉણી કરી હતી ત જુહારમિત્રે સાચી માની
લીધી, અને મકાન ગજલન છતાં મત્રીને ઘરમા સતાવી રાખ્યો !
આમા જુઓ કે નિત્યમિત્રની રીત દેખારડી હતી એ વખત રાજ
મત્રીના ઘેર મવના આવતો, પણ મિત્રપણાની વસ્તુ બરાબર નહોતી
ત્યારે જુહારમિત્રની રીત બહુ મામાન્ય કોઠિવાર રસ્તે મળે ત્યારે
જુહાર કરવાના એટલું જ ઠતા એનામા મિત્રપણાની વસ્તુ ઉમંગ
હતી તો કુટુંબના અને પોતાના જાનના જોખમે રાજાની સામે થઈ
એલો મત્રીને શુભત આશરો આપ્યો આર્યદેશમા હિસાબ મકાતા
હતા કે હલનપણ નોમરમા હોન, શેઠમા નહિ ઉછાછળાપણુ નાનામા
હોય, મોટામા નહિ ! અવીરપણુ સીમા હોન, પુરુષમા નહિ !
પણ આજે તો વિપરીત ઘણુ દેખાય છે ! કેમકે આજે એવી ડેળવણી
નથી, સમૃત્તિને બદલ વિકૃતિની ડેળવણી અપાય છે પહેલા તો
સદુ મહુને પોતાના દરબજા મુજબનુ લાન હતુ

પ્રશ્ન — વસ્તુ ને રીતનુ મિત્ર ન હોય ?

ઉત્તર — હોય, પણ વસ્તુ અને ચોમ રીતનુ મિત્ર ન હોય જો

વસ્તુત્ત્વ મમજ્ઞય કે 'ખાલુ એ પુષ્ટિ માટે છે,' તો રોગ ન આવે, ને પુષ્ટિ નહીં, તો એની નાથે રીત કથી ? એજ, કે "એ કોણિઆ ઓછા ખાત્રા એઈએ પ્રકૃતિ જગડે એવુ વાયડું, તીષ્ણ, તમતમતું કે કંદેશરી ન ખવાય" પણ જેને રીતની-જ ખબર ન હોય તે ? આ-તે તો પકાનાન પોથીઓ ફેરવાઈ ગઈ ! વસ્તુગત્યા વસ્તુની પગલા નથી, એટલે નાચીને જોટી રીત ડહે છે, ને જોટી રીતને મહા આર્ગિવાદ રૂપ ગણે છે

કાયા કુટૂબી અને ધર્મ અનુષ્ઠ પ્રકાના મિત્ર —

સુરસુન્દરીને નદીશ્વર કીપમા સુનિ કહે છે, કે જગતમા ત્રણ પ્રકારના મિત્ર હોય છે તેમ આત્માને પણ ત્રણ મિત્ર છે નિત્ય વધારેમા વધારે હુમ્મશે છે, પર્વામિત્ર એનાથી ઓછો, ને જુહારમિત્ર એકાંતે-ક-પાછાકરી કોણ નિત્યમિત્ર ? કાયા કોણ પવમિત્ર ? સ્વજન પરિવાર કોણ જુહાર મિત્ર ? ધર્મ એ જહાર મિત્ર

કાયા એ નિત્યમિત્ર છે શુ કરે ? સદા સાથે રહે, ઠાઠી ઠાઠી વાતો કરે એટલુ આપણા ચા-પાણી પી જાય, અને આપણને પાપ વધારી આપે ! એની ખાત-આપણે ઘસાવાનુ, મુઠાવાનુ ને કચરાવાનુ ! ને ત્યારે એ મમ-તે કે હવે કઈ માલ નથી, એટલે આપણને કરે લટકની નજામ ! તે અ કાયા ! આત્માનુ પુણ્ય ખાઈ જનારી સુનમ્કારો થાવી જનારી આ કાયા ! એ ત્રોનેરી ધર્મની તક ખાઈ જાય ! ત્યાગ વપશ્ચર્યા ખાઈ જાય ! જન્મી ત્યારથી ખાવા માગે ! કશું નહિ તો અગુઠો મામા ! શાતા માગે, અસત્રી માગે, હાકકા હામ માગે ! આમ કરીને, કઈને આનદથી વધાવવા-વેઠવાના સુસરકાર, મહેનતના સુનન્ધાર, ત્યાર ને ત્યારે ત્યાગ એવાલાવ વગેરેના સુસન્ધારને જગા ન આપે

સુસન્ધારે શુ કહે છે ? - 'નત પચ્ચજ્ઞાણ ધરાબર રખ !'

ત્યારે કાયા શુ કહે ? - 'નિત્ય નવુ ખાવા લાવ, નવુ ગારૂ પીવા લાવ, પહેરના લાવ, જોવાનુ સુંઘવાનુ લાવ, કામળા રૂપો લાવ'

આમ એ પુણ્યના થોડા ખાંડ લાયક છે પૂર્વના શુભ કર્મો આપેલી અપૂર્ણ ધર્મકરણીની તકને દળાતલ કરે છે. જપાને માન-પાન, સ્થાન-મિથિતા જોઈએ છે, એટલે જો, ‘ધર્મ જ્ઞાના સંયોગો નથી’ શું ? વાત સાચી છે ? જો છે કાયાના સંયોગો જુદા છે ! પણ આખણે કેના સંયોગ જોવાના ? ‘જપાને કે આત્માના ?’

નિત્યમિત્ર એવી કાયા તો મૃત્યુ નજનો હુમલો આવતા આત્માને જોઈ દેશે ‘નીકળ અર્હિથી,’ અને કાઢી મૂકશે પેતા નિત્ય મિત્રે મનીને કટી દીધું હતુંને ? બાકી તો જીવતા જીવે કાયા શું શું પાપ નથી કરાવતી ? વાતુદેવની કાયા એને અદગ્ધ પાપ દગવી નરકમાં મોકલે છે રૂડા રૂપાગા ધર્મને ભૂલાવનારી કાયા છે. જાયાની બદમાશી તો બરાબ નજર સામે રાખવા જેવી છે એને મિત્ર નહિ પણ શત્રુ લેખવાની છે.

પર્વમિત્ર તે કુટુંબ પંચવાર એ કાયાની જેમ નિરંતર સાથે નહિ, છતાં ઘણીવાર માથે જોડે છે તે પણ થોડી ઘટ્ટી હુમલો કરી જાય મિત્ર ખરા, પણ કર્મની વાતમાં, ધર્મની વાતમાં નહિ. આપણું પુણ્ય ખાઈ જાય, પુણ્ય વધારે નહિ ! વધારે રાસગ કોણ કરાવે ? મારા સારા વિષયોના ઉપજોગ કોણ કરાવે ? શાડી બુગલી કેને ખાતર ? પોતાના આત્મા ખાતર ? ના ર ના, હિસાથી માડી મિથ્યાત્વશય સુધીના ખાખે જો લેવાતા હોય, તો પહેલાં નખરમાં નિત્યમિત્ર કાયા માટે, ને બીજા નખરમાં પર્વમિત્ર માટે સ્વજન એટલે પર્વમિત્ર, એ શું કરે ? ધારિતી નીક્ષાર્થી એકકુમારને મનાવે છે, “મને તો પુત્ર ! ઘણું આશા હતી, કે હું વહુ તા છોકરાને ગમાડીશ ! મારા સ્વજતા હોવાને તો તું જો તું મારો એકનો એક પુત્ર છે” સ્વજન શું કહે ? ‘તું ઘરમાં રહે એટલે મોતનું સર્ટિફિકેટ ! ઘડપણ ન આવે, મૃત્યુ ન આવે !’ કેમ એમ જ ને ? જવાવરમાં જ્યાં સ્થાને જરો, તે જોવા તો કોઈ તૈયાર નથી, છતાં ત્યાં સારું મળે એટલુંય કરવા સ્વજન તૈયાર નથી ! આ પર્વમિત્ર ! આ પર્વમિત્ર આપણા મનુ વખતે મન

દિલમોજી દેખાડે, પણ રક્ષણ ન આપે પરબોકની જેવમા એકવા જના દે, સાથે ન આવે

જુહાગમિન ધર્મ છે એ કહે છે કે 'લલેને તું દિલમો સુધી મને ન મળે, પણ કોઈવાજ પણ મળે છે, તો હું તો તને મિત્ર જ ગણુ, આપત્તિમા સાથે ઉભો રહું' આ મિત્ર પેવાની જેમ આપણુ પુણ્ય ખાય નહિ, પણ પુણ્યને વધારી આપે ત્યારે બીજી બાજુ પેવા બે ? પાપ વધારી આપે, કિન્તુ આ મિત્ર પાપ વધારે નહિ, પણ પાપનો ક્ષય કરી આપે અને મૃત્યુરાજનો હુમલો આવે ત્યારે મહારક્ષણ આપે જુહારમિન 'ધર્મ' એમ ન કહે કે- 'આ'યો જા, એકવા એ તો જીવની કર્મ તરફથી થતી મૃત્યુ જેવી મહા હુદ્ડશા વળતે સાથે નહે, અને જીવને મહાશરણ, મહારક્ષણ, મહામહાય આપ પરલાન્ને જેલ સમાન નહિ, પણ મહેલ સમાન બનાવે એટલુ જ નહિ પણ દેવદે આ ધર્મમિત્ર આપવાને મોક્ષના મહા ગામ્યાન્ય આપાવે

મુગ્ધસુદગીને શુભ મહારાજ કહે છે કે પર્વમિત્ર, નિત્યમિત્ર, ને જુહારમિત્ર એમાથી જુહારમિત્ર કોઈકવા મળનારો. અર્થાત્ 'ત્રી નજલોકના વિશાળ ક્ષેત્રમા માત્ર મધ્યલોકમા માત્ર અઢી દ્વીપમા માત્ર પદ્મ કર્મભૂમિ પર જીવ મનુષ્યપણે આવે ત્યાં એ ચારિત્રરૂપે ભેટે ! અનત પુનઃવ પરાવર્તમા ચગમાવર્તમા આવે ત્યારે ભેટે ! એવો એ ત્યારે મનવા આવ્યો હોય, તેને હવે વધાવી લેવામા પ્રમાણ કે ભેદકારી શા નાર ?

આમ જુહાગમિની રીત કરતા વન્તુ અવૌકિક છે તેમ ધમધ્રવણ મળે ત્યાં ધર્મની વસ્તુ જેવી, કેવી રીતે કહે છે તે રીત નહિ એ શું કયું ? હુન્યવી ધોરણ મૂક્યા હુન્યવી ધોરણ પલટો તો પડી ઈચ્છાયોગની સાધના વેગવતી બનીને શ્રદ્ધાબળ, અપ્રમાદ વગેરે વધારી શાસ્ત્રયોગમા પરિણમે અવળત તત્ત્વજ્ઞાન તો વિકસાવવુ જ રહ્યું

પરમ ઉપકારી શાસ્ત્રજ્ઞ મહર્ષિ, યોગનંદિ સમુચ્ચય પ્રથમા
 ‘પરમાત્માને નમઃકારની ક્રિયા હું ઇચ્છાયે. જથી કરૂં છું’ એમ કહે
 છે ત્યાં ધર્મક્રિયાની આરાધના કરવાના ત્રણ વિભાગ પાડ્યા (૧) શ્રેષ્ઠ
 જ્ઞાનમર્મયોગે, (૨) મધ્યમ શાસ્ત્રયોગે, (૩) પ્રાથમિક ઇન્દ્રિયયોગે આ
 ત્રણ પરીક્ષામા પામ ચયા પછી યોગ આરાધવાની જરૂર નહિ
 પરમાત્માને નમઃકાર વગેરે ધર્મક્રિયા ઇન્દ્રિયયોગની વૃત્તા આવી,
 એમા શાસ્ત્ર-યોગનું લક્ષ્ય સમ્યક્, એના સતત પ્રયત્નમા રહ્યા,
 એમ કરતા હવે શાસ્ત્રયોગની આરાધનાવાળો થાત ત્યાં સામઘ્યયોગનો
 આદેશ રાખે, અને કર્મ કરીને તે મિદ્ધા વગેરે એટલે ઘાતી કર્મનો
 નાશ, ને ઉપગમનની પ્રાપ્તિ થાય હવે વીતરાગ જન્યા એટલે
 ક્ષીણુ ચારિત્ર ચાલુ ન જાય. ચાલિત્ર મૂઢી ન હે ‘આવો,
 કેવળજ્ઞાન પામ્યા, હવે તે જઈને ભેટીએ’, તે પણ નહિ હવે
 તે વીતરાગ સર્વજ્ઞ છે માટે સ્નાતનુ ચારિત્ર જન્યુ એ કેવું ચારિત્ર ?
 મર્મશુદ્ધ, સહજ ભાવનું હવે એમને ‘મારે આ ચારિત્ર કરવું જ છે,’
 એવું નહિ વિચારવાનું, પણ જેમ પવનની સહજ ભાવે તિસ્થી
 ગતિ હોય છે, તેમ વીતરાગ પરમાત્માને સહજ ભાવે ચારિત્ર હોય છે

મનવલિકાના તીરે રહેલા પ્રભુ મહાવીર દેવ ગુફાલ ધ્યાનને
 ખીજે પામે ચિતવતા કેવળજ્ઞાન પામ્યા હવે ? તપશ્ચર્યાની આરા
 ધના, ને ઉપસર્ગની આરાધના પૂર્ણ થઈ ગઈ નહોતા પામ્યા
 કેવળજ્ઞાન, ત્યાં સુધી એમ હતું કે ‘આવો અલિંગ્યો મરવા દો, કે
 ‘રાજકુમારી હોય માથુ સુટેલું હોય, પગમા ભેડી હોય, મધ્યાક્ષ
 વીત્યો હોય, અડધના બાડગા રોતી રોતી વહોરાવે, તોજ લઈ પારલુ
 કરવું’ હવે કેવળજ્ઞાન પામ્યા એટલે કેમ ? તે કે પામ્યા પહેલા
 તે છ-૭ મહિના સુધીના તપ કર્યા હતા, પણ હવે તે નિત્ય ભોજન
 કેવળજ્ઞાન નહોતા પામ્યા ત્યાં સુધી બધી ઇસદ્દાપૂર્વકની કર્મ તોડ
 વાની તાવાવેલીવાળી આરાધના હતી હવે એમ તૂટે એવા ઘાતી
 કર્મ તો નાશ પામી ગયા, અને જે અઘાતી બાકી છે, તે કાઈ

તપસ્યાથી તુરે એમ નથી, માટે તપસ્યા નહિ ઘાતીકર્મ ભય કર
 ાણાય, પણ ખોચા ! લપડાક મારીએ કે ભાગી જાય ! ત્યારે ભયંકર
 ન જણાતા અઘાતી કેવા ? હઠીલા, કે ગમે તેટલી લપડાકો મારો
 પણ ન જાય એ તો ભોગવાઈને જ જાય એ ક્યા ? વેદનીય,
 આયુધ્ય, નામકર્મ ને જોતકર્મ છતાં એ આત્માનુ બહુ બગાડે
 નહિ. આત્માના જ્ઞાનદર્શનાદિ શુભનો ઘાત ન કરે ત્યારે
 ઘાતી કેણ ? નાનાવસ્ત્રીય, દર્ગનાવસ્ત્રીય, મોહનીય, અત
 નયકર્મ, -એ ચાર ઘાતી એનો નાશ ન કરે. ત્યામુધી એ
 આત્મશુદ્ધને જો જગતની શુભામી કગવે તો તે ઘાતી !
અઘાતીને જન્મ આપનાર ઘાતી ! ઘાતી મરે એટલે અઘાતીને
 મર્યે જ છૂટકો ! ઘાતી કેમ ભય કર છે ? જીવને અજ્ઞાની, વિપ
 યાધ, દુશુદ્દી, નિર્જલ બનાવનાર હોય તો તે ઘાતી છે અનતા
 અલોકને, જ્યાં કોઈ કપી પદાર્થ નથી, પ્રમાણનું માપ નથી, એના
 એ અમાપ અધકાર-અમશ નિનાના અલોકને જોઈ શકવાવાળો આત્મા,
 આ ઘાતીના ઉચ્ચે પ્રકાશની હાજરીમાય એક ચીજ પણ પુરી જોઈ
 શકતો નથી ! ખોતાની પીઠ પાછળ શુ છે, તેય જોઈ શકતો નથી !
 તે કોનાથી ? ઘાતીથી, અઘાતીથી નહિ

અઘાતી કર્મે શરીર આપ્યું છે, તે જ્ઞાન નથી શકતો પણ
 ઘાતીએ આપેલા જ્ઞાનવસ્તુ જ્ઞાનને રોકી રાખે છે શરીર મન્યુ,
 ઇન્દ્રિયો મની, એ અઘાતીના હિસામે મલ્યા છે, એટલે કદાચ
 પુણ્યાર્થ ખુરી જાય તો ઇન્દ્રિયો દુર્જલ થઈ જાય, આખના તેજ
 ખુરી જાય, હતા પણ એ આપણે વીતરાગ બનવું હોય તો એ
અટકાવતા નથી ! પણ અદ્વન્મા રહેવા મોહનીય આદિ ઘાતી તો
 કહે છે કે, 'હું છું ત્યામુધી વીતરાગ નહિ બની શકો ચહિ
 દેખતા હો, કે આધજા'

ઘાતી કેમ લયડર? અનતા જ્ઞાનદશનને અનતા વીર્યને, અને અનતી વીતરાગતાને અનકરે છે માટે ઘાતી લયડર છે. માટે જ જ્ઞ્યામુધી ભગવાન પણ કેવળજ્ઞાન નહોતા. પામ્યા ત્યામુધી એ ઘાતીના નારા કરવાની તમત્તા અને મયામજમા હતા એ માટે કઠોળ તપચ્યા કરતા ઘોર ઉપસર્ગ પગીગહ સહતા એટલા માટે તો ઇચ્છાપૂર્વક અનાય દેશમા વિચરતા. પણ કેવળજ્ઞાન પામ્યા પછી શુ? ઝં નહિ કેમકે ઘાતી સદગા નારા પામી. આ હવે જે અઘાતી કર્મ છે તે એના હઠીયા છે, કે લાત મારે પણ ન ખસે તે તો તેનો ક્રમશઃ ભો. ભટ્ટો થઈ ગયે આપોઆપ ભાગશે એટલે અઘાતીથી નહિ પણ ઘાતીથી ડરવાનું છે ત્યાં ઘાતીથી ભન પામવાની વાત તો દૂર ચ્હી, પણ ઉલ્લટુ જેટલા પ્રમાણમા ઘાતી પ પાળનાનું કામ આવું, તેટલા પ્રમાણમા તે આત્મ પ્રદેશમા પધારી લાળી કરીને સુવાના. જે આપણુ કામ અને વપડાડ મારવાનું તો તેનું કામ ભાગી જવાનું.

એટલે શુ સમજ્યા?

અતરમા ઉઠતા ક્રોધ, અભિમાન વગેરે કપાયો, અને કામ, ભૂખ, ઇંધ્યા વગેરે ભાગણીઓથી ડરનું જોઈએ, એને બદલે એ જ હૃદયમા નમતા રાખવાનું જેટનું આપણે કરીએ, તેટલા પ્રમાણમા એ આત્મામા દબમૂલ થાન ત્યારે જો એ કપાયો અને એ કુવાગણીઓથી જો લય પામી, એની સામે સમા, નમ્રતાદિની અને ઘ્રણચય, તસ્તિ તથા પ્રમોહ વગેરે ભાવનાની લપડાડ મારીએ, તો એ ભાગી જાય. મહેનતઘાતીને ડયરવાની નવી જોઈએ, પાપવાની નહિ તેમ અઘાતીને કચરવાનું કામ નથી. પાપના ઉદયે આવેલી નિધનતા કે અઘાતીના ઉદયે આવેલો રોગ નહિ ખસે, જો નિઝગિત વિષાકોદય હશે તો પણ ઘાતીના ઉદયે આવેલી દુર્બુદ્ધિ, અજ્ઞાન અને ધર્મપ્રવૃત્તિમા પ્રમાદ, એને મામો પુનઃવાચ કરીને ભગાડી શકાય એમ છે.

પ્રભુ મહાવીરદેવ સસારમાથી બહાર નીકળી દીક્ષા લઈને બહાર પડ્યા, કે એકદમ બાલે તપ પર તૂટી પડ્યા ' બેમાસી, ચોમાસી ને ૭ માસી ! સંધ્ય લીધુ એટલે એકદમ પુરુષાર્થને ખડો કરી દીધો કાચ-લેશ, ટુતિનદોષ, રસત્યાગ, દિવનોના દિવનો અનશન, આ બધું પુરુષાર્થ ઉભું કરી દીધું ! કેમકે એઓ મમળે છે કે આ જે વિવિધ તપશ્ચર્યા છે, તે ઘાતીને લપડાડ છે ! તપશ્ચર્યા આરાધવા માડી એટલે ક્યાય પર ધણુ પડે ! મોહ મળે તો આવે ! ત્યાગ કરવા માડયો એટલે અજ્ઞાનનું જે પાપ હતું ઘાતીનું, તેને લપડાડ પડવા માડી ધ્યાનના તપથી નિદ્રા ભાગના માડે, વિહાર વગેરે તપથી અતશય તૂટી વીર્યાન્તરાયનો ક્ષયોપગમ પ્રગટે મોટાભાગે કાયોત્સર્ગ વગેરે ચાલુ, તે અભ્યતર તપ, તેમા કાયવેશ થાય તે બાદતપ, -આ બેની સાધના ગળી એટલ ઘાતીના બુદ્ધિ તપના ધનનો પુરુષાર્થ ઘાતીને લપડાડ લગાને છે ! એને ભગાડી મૂકે છે ! માટે જ આપણી પાનેથી જો એ ન ટળતા હોય, તો એમા બેઠરડારી માપણી કે એટલું જ નહિ કિંતુ બેઠરડારીથી ઘાતીને આગળ વચવાની વાત બાલે આપણને પોસાતી વાત છે, એટલે તેને પાળ્યે રાખીએ છીએ ખેંઠની વાત કે એ અનુપમ વમશાસન મળ્યા પડી પણ તપથી દુષ્ટ ઘાતીને દૂર કરવાની આપણી તૈયારી ઓછી ! અને અજ્ઞાન, મોહ, ધમવીર્યાન્તરાય વગેરે એ ઘાતીને પોતરા પપાગવાની તયારી ઘણી !

ઘાતી હઠીવા નથી, એની સામે આપણે હઠીવા છીએ જ્ઞાનીઓના છૂન અને ઉપદેશ મવના યતા આપણે ઘાતીને બાલે ગળી મૂનની હઠવાળા છીએ એ હઠ ન હોય તો, માથું દુખતું હોય ને ધમકિયા બેઠા બેઠા કરવાનું આવે ત્યારે, હૃદયમા જોરદાર કવેર માય ' કેવો હું હીલભાગી ! ધમ કરવાના અનસરે માદોર હવે બેઠા બેઠા કરીશ તો અતિચાર લાગશે, નવા વીર્યાન્તરાય બધાશે, અહિં તો દુખજો છું જ, પણ પાપનાયોગે લવાતમાય શું ? ' કઈ પશ્ચાત્તાપ થાય ? રોધવાની જરૂર છે કે જે ઘાતી કમેનિ

આપણે જૈન શામનના બળે તોડી શકવાનું મામરું ધરાવીએ છીએ તેવા ઘાતીને તોડવાનો ધધો આવુ છે, કે પપાળવાનો? અનાન શુચ્ય ઉઠતું નથી, કે આના ઉત્તમ મામરોનાગા ઉત્તમ ભવમા આત્મા માથી જાણે એ ઠી જના તૈયાર છતાં બેસાડીએ છીએ? વિષયો આરીને ચોટે જ, કે આપણે લાવસા કરી કરી એને મોપી મેળવી પછી એને બાથ લરીને બેમી રહીએ છીએ? ગળી એ લાવમા ઉખડી ન જાય માટે વાત્સા મીઠા અમરણના ગુદા લગાડીએ ડીએ?

અસખત રિપવની લાવસા અને કપારની પકડ આત્મા પર અનાદિ કાગથી કે પછા બે એના પર પેકિંગ-નિલિંગ કરવા તૈયાર ન હોઈએ, તો તે ઉખડવા તૈયાર કે પછા બે તેને મીન પેક કરવાની રમત આ જન્મમા પણ આવુ, તો આ જન્મ નહિ પણ કેટલાએ જન્મમા એ નહિ બને! આપણે હઠીલા બનીને તેને હઠીલા બનાવીએ છીએ મામર્ય યોગનું મામર્ય એવું કે કે, જુગજુના ધાતી ઝેરો જે અહર ભત્રાઈ બેઠેવા છે, તેને મતમુદ્ધતમા ફર કરે! પણ એ પૂર્વે શામયોગની માધના બેઝાર બેઠાંએ એ માટે તીવર દેવ લેવા પણ ઘેર તપશ્ચર્યા ને ઉચ્ચ મયમની માધના કરતા હતા એમાથી મામર્ય યોગ પ્રગટાવીને, ધાતીના અનતકર્મો જે જન્મ જન્મના બાધેલા હતા, તે બધાને મજુવાલુદા નહીના મિનારે પ્રભુ મહાવીર વિભુએ અતમુદ્ધતના ગળમા ઉખેડી નાખ્યા! વાત આટલી છે કે મોહનીય વગેરે ઘાતીનું પોપણ ન કરે! ઘાતીના જોરથી આત્માનિષ્ઠુર થઈ જાય કે માટે, આ માના પરિણામ નિષ્ઠુર થઈ જાય તેવી કેઈ કાયવારી નહિ જોઈએ આપણા આતર પશ્ચિમની નિષ્ઠુરતા ન થાય તે આસ સાચવવાનું નિષ્ઠુર પરિણામે લે લપટતાનું પાપ લાગ્યું તે ઉદ્યમા આવે ત્યારે શુદ્ધ વિકસાન વાધ લેવો હશે! જે આત્મા સમજે છે કે આ વસ્તુ કરવાલાયક

નહિ જ, છતાં જો જાતી જુઝીને જુઝીથી મનને એમ મનાવી લે છે કે 'આનો તો વાધો નહિ,' તો તે ઠેઠ ઘાતકી પગલામ સુ રી પહોંચે છે ! હવે જુઝો શાસ્ત્રયોગ માટે ચક્રોન્તા જોઈશે

ચક્રોન્તા — પ્રજાએ કેવળજ્ઞાન પામતા પહેલાં ઘોર તપશ્ચર્યા, ભયકર કાયક્રુષ્ટ, અને દિવસ ને રાત કાઠિસગ્ગમા, આલુ સાડાળાર વર્ષ કર્યું ! ઘાતીને નાશ કર્યા ત્યાં સુધી એ કર્યું કવળજ્ઞાન પામ્યા પછી એ નહિ સામર્થ્યયો ! એવી ચીજ છે કે એ કેવળજ્ઞાન પમાડી દે, પછી એની કે શાસ્ત્રયોગ અને ઇશ્વરયોગની કોઈ જ રૂ નહિ શાસ્ત્રયોગ માટે શું જોઈએ ? સમ્યગ્ દર્શનની ઉચ્ચી નિર્મળતા, એ માટે આઠ પ્રકરના દશનાચાર ખૂબ ખળ આચરવા જોઈએ એવી તત્ત્વજ્ઞાની જની ચક્રોન્તા જનવાનું પોતાના દોષોને પડાયામાથી ઓગળીએ તેવા ચક્રોન્તા સાધના કરવા જોઈ, ને કોઈ આતેવારનો મંબલ પણ જાણુ ખડા જાય, તે જને નહિ ! એવી પ્રમાણ, અવધિ વગેરેનો ભય કરી અપ્રમાણ જનવાનું દુકાન પર જોડે ગણતા એ નોટો કાચ લેગી ગાત્રી જાય, એનો પ્રમાણ કે જોઈરકારી કરા જન ? ના, તો પછી અર્ધા ધમકિયામા કેમ પ્રમાણ રહે ? મનને કરી દો કે ધર્મને તો હું નોટો કરતાય અધિક ગણુ છું, માટે જગજગ સન્તા ! ગૌરિશ

પ્રજાના દર્શન કરીને પાંડે ચાલ્યો પણ વળતા પ્રજા તરફ આપણી જરાય પીઠ થઈ શાસ્ત્રયોગમા જા ન આવે ત્યાં તો જગમગ જ્યાંય હોય કે ભગવાનની નજરમાથી જ્યાં સુધી જણાવ નીડણુ, ત્યાં સુધી જરાય પ્રજાને મારી પીઠ ન થાય આવા અતિચાર કે અજનાઓ આપણી જોઈએ તો કેવી નીચે ? ત્યાં સુધી શાસ્ત્ર-યોગ શે આવે ?

શાસ્ત્ર-યોગના માર્ગ — સમ્યગ્દર્શનની નવીન નવીન નિમળતા, અતિચાર અને દોષોને પરખવાની ચક્રોન્તા, શાસ્ત્રયોગી કેમ જનાય તેને અનુલક્ષીને ઉદ્ધમ, તે જન્ને માટે પ્રમાણનો ત્યાગ

ને અવિધિનો ત્યાગ કરવાનું આવડે, તો શાસ્ત્રયોગી બનવાની વાર નહિ માટે ઇચ્છાયોગમા જેમ જેમ આગળ વધતા જાયો તેમ તેમ પ્રમાદને ડામો નખાવો નહિ તો અમૃત અમૃક અશે, આટલી વિકલ્પ ઓઢી કરો, આટલા વ્યસન દૂર કરા, આટલા વિષય ઓછા કરો, આટલા કષાયને કાપો ! જીવનમા જે પ્રમાદને ઓછો કરો, તો ધર્મયોગનો ઝગ જામશે અથનમની તાપાવેલી, ઈગ રાગ ને મોહ, નથા નિવામ અને તૈભવ પ્રત્યે આત્માના આકર્ષણ તે મોટા પ્રમાદ છે । તે મોટા પ્રમાદને ઓછા કરો, એટલે કે જે બધા કષયો મામુવી ઢગી હો. અર્થાત્, એનો ભાર માથેથી ઉતારી દો, તો ધર્મ માધનામા આગળ વધી શકો. એટલે જ રાજા કુમારપાલ જ્યાં રાજ્ય સભાગતા ત્યારે સમજતા હતા કે જે માથે રાજ્ય સભાજવાનો બોલો વધુ નમાણુમા રાખુ, તો શુરદેવ દેવનાંદ્રસુરિજી મહારાજ આગળ મુખે મેમી ન શકુ માટે જે બોલોનું પ્રમાણ ઘટાડી દેવા માટે બાજુ નત અને જૈનત્વનું વિશિષ્ટ માનવ, ચોમાગામા વડક નિયમો, નગેરને આનંદી સ્વીકારેલું હતું આમેય જ્યો કે ઉપાશ્રયમા પેકા એટલે મસારની આધિને કિંદામા પૂરી દીધી આધિ એટલે તેના અંગે ની પિતાઓ, વિચારણાઓ તેને ઢેદ વગી શકાય, નિગીહિ' એટલે શુ ? જાણે કિંદો,' એમા આધિઓ ઢેદ પુરુષ ગર્ભ પછી ધર્મ યોગની નાંધના પુદર થાય.

પરમાર્જન કુમારપાલે નસાગને તપ ભવમા નમાસ કરનાનું કર્યું મિથ્યાત્વ અને રાગદ્વેષને એવા ધડકે ચડાવી દીધા, કે પોતાના સારીર પરથી અવગરે મડોડો ન ખચ્ચો, તો મડોડાને નહિ ઉતાર્યો, પણ પોતાની આમડી ઉતારી કાઢી ! અગર દેરીનું ત્રિશુળ ખાવ નું કર્યું, પણ દયા નહિ છોડી ! યાવત્ જિતામા બળવાની તૈયારી ! તે આ બધું, પણ ક્યારે બને ? જ્યારે શુભમહારાજ આગળ શ્રુતના અમત કુચ્છા પેટ ભરીને પીતા આવડે તો ! જ્યારે પીતા આવડે ? કે ત્યારે મસારની ચિંતાઓને તાજા મારતા આવડે તો ! તાજા

માનતા ક્યારે આવડે ? ન્યારે તેનો જોજ માથે ન લાગે તો !
ગામ્ભીર્યના આદર્શવાળો એ સમજે છે કે અપ્રમાદી બનુ ત્યારે
ગામ્ભીર્યની બની શકું અપ્રમત બનના માટે મસારમા હોઈ ત્યારે
પણ માથેથી મસારનો બહુ જોલો ઉતારી નાખવો જોઈએ

જીવ અને મન પર પરમાત્મા — કેટલાક ટુભાંગી જીવો,

જે જીવથી પ્રભુના ગુણગાન કરી શકાય, જે મનથી પ્રભુના ગુણ
વિચારી શકાય, તેનાથી જ લોકના દોષોને ઉઠેલે છે તો કહો માપને
જીવ મલી, ને એને જીવ મલી તેમા શુ ફેર ? સાપ જીવને વાર-
વારે બહાર કાઢે છે ! કહે છે માપે સાપ મન્યા તો શુ ? જીવના
લપકારા તેમ બહુ જોલકણાઓ બેગા મળે એટલે જાણે કુથલી,
વિડયા, નિંદાની એજન્સી ન સખી હોય ! તે સાપ જેવા ! તેવાને
નથી ને એક પ્રશ્ન પૂછો તો સો વચનો જોલે જો પુણ્ય મળેલ
જીવ અને હૃદય પર પરમાત્માને વસાવે તો પછી એ આત્માને
જે પવિત્રતા અને પ્રોત્સાહન આપે, તે અનન્ય દેવ પણ ન આપી
શકે દૂકા જીવનમા દૂકી જીવ ! જે નાફ જોવવું હોય તે ન્યતર
પણે જોની શકાય આટલી અનુકૂળતા છતા, તે જીવ પર પરમાત્માને
અને જિનવાણીને વનાનવાતું કેમ નથી થતું ? ને ગલીચ વાતો
વસાનવાની કેમ બને છે ? જેનને એ ગમેજ કેમ ? જો તો આત્મ
પુરુષાર્થ એવો દો વે, કે જીવ અને મન એના આશીર્વાદરૂપ બને
એટલે આત્મપુરુષાર્થ વધે તો જગતમા ન્યા પ્રમા થી લોકો લખ
લૂખ મેં ખાધે છે, ન્યા જાગ્રત સુચત્તથી આ લખલૂટ કેમ નિર્જરા કરે

આત્માની માપબધી — જે સચ્ચા નભાનો દો તે માટે ડેટલી
બધી જરૂર માનો હો ? આટલ વસણ, આટલા ગાદલા, આટલી
ખુરશી, આટલા કોચ, આટલા સાધન, આટલા વપરા લતા જોઈશે જ
એમ ખચ તા આટલું જ, જોખ તો આટલા જ, માપબધીથી
બધું નહી કેમ ? પણ ખરી રીતે આત્મા માટે નહીં જી રાખજો

કે આટલી તૃપ્તિ, આટલી ખામોશ, વગેરે જોઈએ જ વિષય તો આટલા જ, ક્યાં તો આટલા જ, એથી વધુ નહિ જ ! વિષય ક્યાંય તો ક્યારે છે તો જુ ય. માટે તદ્દન છૂટ ! ના, માપબળથી જોઈએ એ મમજલો કે આ ક્યારેનો ભાર હથેલીને ન ફરાય, નહિ જ ફરવું જોઈએ કેમકે તેની દબામણ એવી છે કે આપણો તો છુટો જ થઈ જાય “મારે રસ, ઋદ્ધિ, ને શાતાતા ગારવ અપરિમિત નહિ કંવાના ગારવ એટલે મલિમાન ગારવ તો આટલા જ કરવાના ખાના અગે મનમા ખુમારી ચઢી જાય છે, અને ‘ખાનાની તમો શું ખબર પડે ? એ તો અમને જ આવડે,’ આતુ કદાચ બોલાઈ જાન, તો પણ ખમ ! એવું જ, પછી ગારવમા આગળ નહિ વધવાનું જોઈ વિષયથી, જોઈ ક્યાંથી જોઈ શયથી જોઈ ગારવથી, ને જોઈ હૃદયોનથી જોઈ એટલે ? ઘણી દરખાસ કાપકાપ કરીને છુવન ચલાવવાનું જે મમજે, તેનું નામ સાચો મોક્ષાભિલાસી, સાચા ધર્માત્મા વીનગમના નામન માટે સાચો યોગ્ય છુવ ! જે આ જોતુ કરવાનું ન મમજે, પણ જેને જાતુ મર્વાશે જોઈએ, તને મોક્ષ સાથે, ધર્મ સાથે, અને જિનશાસન સાથે ચો સળધ ?

ધર્મયોગમા ૧૮૧ મ્યારે મમે ? — સંસારમા રહ્યા છતાં મમા

ગ્નુ ઝેર ન ચઢી જાય, સંસાર વિશય ન મેળવી જાય, તે માટે આ લિમિટ કરની જોઈએ ક્યાં લિમિટ નથી ? ખાનામા પણ જના ઉવટી ચા ! એવું લાગે એટલે કહે છે કે રહેના દો બચ્યાને ખીંચવતો હોય, પણ બચ્નુ જો અવળવડું એટલે જે ચા લાત મારે, તો કહે છે ‘ચાવ ઉઠ, લાગ અહીંથી’ પરવોડની વિંતા અને મોક્ષની લગની લાગે એટલે નિયતકાયામા જોટોમેટિક (પ્રાપમેણે) લિમિટ આવી જાય. એનું નામ સંસારમા રહ્યા છતાં સંસારના ઝેર તમને ચઢ્યા નહિ હજી બેઠા દો ભોગમા, છતાં યોગી ! માન હવે એ વિષય, ક્યાંય, ગારવ, શય, વગેરેમા મર્યાદા થઈ, એના પર મોટો કાપ પડ્યો, એટલે યોગ માટે સારા જેવો અવકાશ મળવાનો, અને હૃદય એમા

ભજવાનુ પછી અનતજ્ઞાની અરિહત પરમાત્માએ આત્મહિતની કેર માવેની ધર્મક્રિયાઓને ઇચ્છાયોગથી સાધવાની તૈયારી થવાની એ સાધના સિદ્ધ થવા ઉપર શાસ્ત્રયોગને અવકાશ મળવાને એ સધાના સધાતા સામર્થ્યયોગમા પ્રવેશ, અને વીતરાગ મવર્તતા

આગમથી શ્રદ્ધા અને ચક્રોગ્રા વડે — ઇચ્છાયોગમા જે ધર્મક્રિયા હાથમા લીધી, તે કરવાની ઇચ્છાથી કરવી જોઈએ, સાથે આગમનુ શ્રવણ જોઈએ કેમકે ધર્મક્રિયાની વિધિ રહ્યો, ઉઠા ચમત્કાર વિશેષતા, ને તેમા સાવવા જેવી સાવધાનીને બતાવનાર આગમ છે આગમનુ શ્રવણ કરવાથી શ્રદ્ધા વધે છે, અને ભુદ્ધિ બહુ ચક્રોગ્ર બને છે કયા ચક્રોગ્ર? આરાધનામા જો શાસ્ત્ર-શ્રવણ નહિ, તો આજે જે પૂજા કરતો હશે, તે પછી દશ હજારમા દિવસે પણ તેવા જ પૂજા કરતો હશે એમા સુધારો કે વિકાસ નહિ હોય કેમકે એમા ભુદ્ધિ ચક્રોગ્ર બની નથી શાસ્ત્રયોગ માટે તીવ્ર શ્રદ્ધા અને ચક્રોગ્ર ભુદ્ધિ જરૂરી છે

ઇચ્છાયોગમા ખામીઓ ને પ્રમાદ નહીં જાય છે, માટે તે અધ કચરીયો યોગ છે એવા એ પ્રમાદ અને અવિધિને દાળે, ને ભુદ્ધિ ચક્રોગ્ર બનાવે, ત્યારે તે શાસ્ત્રયોગમા જાય શાસ્ત્ર આવું જ્યાં સ્વરૂપ બતાવે છે, એવામા જો આગમનુ આનંદન ન સમજી હોય તો કયા કયા મને અવિધિ-પ્રમાદ નડે છે ને કયા કયા પાડો પડે છું, તેનો ખ્યાલ કરવાનો નહે જ કયાથી? ઉચામા ઉચા ઇચ્છાયોગમા પત્નુ અસંતાપ સખીને શાસ્ત્રયોગમા જવાનુ છે તે બને નહિ શ્રવ પૂજા વગેરે કરી સંતોષ વાળી દે ત્યારે એને કહો કે 'અર ભાઈ' તુ તારી પૂજાથી જે મતોષ માને છે, તે પહેલા જ તારા આ માને પૂછ તો ખરો કે એ પરમાત્મા કોણ છે? કયા મન્માન સત્કારને યોગ્ય છે? અને તું એમના કેવા મન્માન સત્કાર કરી રહ્યો છે?'

ઘેર આવેલ એક સામાન્ય મેમાનને પણ ચહાનો કપ જરા ચના દગ્ધી આપો, અથવા ચિત્ત ધીજે રાખી આપો, તો એને ખોટું લાગે છે તો અહીં ત્રણ જગતના નાયબી પૂજા કેટલા ઉત્કટ આરથી અને ચિત્તના ઉપયોગવાળી ભેઈએ ? પાંધુ એ જુઓ કે તમારા રોજ દા ખોરાક કરતા મેમાનને ઉંચુ જમાડો તો ભક્તિ કરી 100 ય છે તો જુઓ, અહીં ઇંદ્રોને પૂજ્ય એવા ત્રિભુવન શુભને દેવા દ્રવ્યોથી પૂજે છે ? તે ચ તમારા દ્રવ્યો કે સાધારણના ?

આ પરમાત્મા કોણ અને ક્યા સન્માન અને સત્કાર એમના કરીએ, તો ઉચિત સન્માન સત્કાર કર્યા ગણાય, આ બધો વિચાર કરશો તો દેખાશે કે આપણે એમને નથી આપ્યા, કે નથી એમના ચોખ્ખ સન્માન કર્યા

અનુમોદના ને એ, ખુમારી નહિ — માણસને પોતાની યોડીથી ધમકિયા પર ખુમારી અને સતોષ કેમ થઈ જાય છે ? કાગલુ એ છે કે તે ભેવા તંધાગ નથી કે આ તો અનત રાનીના વિધિ-વિધાન છે એની માધનાની કક્ષા ઉચી છે એ કક્ષાને પોતાનવા નિનજી નેવાય મધે છે, તો તું કોણ માત્ર ? અલબત્ત આપણાથી ને કોઈ સુદૃઢ થાય તે બદલ આપણી ભતને એવી ભાવ્યશાની માનવી ભેઈએ, કે નેથી દુનિયાનુ બીજી ત્રીજી ભાવ્યશાળીપદુ ભૂવાઈ જાય આમ સુદૃઢની અનુમોદના ભેઈએ પણ અનુમોદના એવી ન ભેઈએ કે આપણી અનેક અનેક બીજી ખામીઓ ભેવામાથી એ નજર સૂકવી દે

ખુમાર ગણવાના ઉપાય — કોઈએ ગોખવાનુ લમ લીધુ, પચામ ગાથા નાજે તૈયાર થતા મરસ । વલ્લ તે સતોષ એવો ન ભેઈએ કે નેથી અને ત્રીસ ખાત્રીમ ગાથા કરતો ન થાય । જ્ઞાનનો ખોટો સતોષ કે ખુમારી ચાર ત્યા વિચારવુ કે ‘કેવળજ્ઞાનનો કેટલામો ભાગ પામ્યો ?’ માટે નવોષ કેવો રાખવો, તે સમજાવે નહિત-

અવસરે ઈર્શ્યા, અભિમાન ને જુગુપ્સા થઈ જશે છવ ખુમારીમાથી ક્યારે ખચે?' ને મમજે કે 'હું મનુષ્ય ખરો, ધર્મની સામગ્રી ખરી, તેને આરાધનારો પણ ખરો, પણ જે સામગ્રી મળી છે, તેમાથી એટલું આરાધી શકાય એમ છે, તેમાથી તો હું ઘણું જ થોડું આરાધુ છું.' ને ધર્મ સાધ નાઓ કરીએ ને શામ્ભુ આવળન ન ગખ્યું, તો આગળ નહિ વધાય ખુમારી પીડ્યા કરશે! બુદ્ધિ ચક્રોર, વધુ ચક્રોર નહિ બને

ઇંદ્રનું હૃદય — આખા દેહિ અવેરાતથી ચોલતા ઇન્દ્રને પ્રભુની પૂજા કરવાનો અવસર આવે તો તેની અગુલી કેવી મૃદુ પડે? હૃદય કેવું ગળગળુ હોય, ને એ જાતને કેવી ભામ્યશાળી થયેલી માની શોમાય અનુભવે? ત્યારે બીજી બાજુ જિનાસાપાવન રૂપી ઉચ્ચ માગી ભક્તિ નહિ કરી શકવા બદલ પોતાની પામરતા એને કેટલી ખટકતી હોય? કેવી ચરમ લાગતી હોય! આ તો તે નાથ છે જે જેમની આગળ મામર્થ્યયોગી બનવાનું છે! ત્યા હજી ઘણીએ ખામીઓ ને ત્રુટીઓવાળી પૂજા ચાલતી હોય એવા ઇન્દ્રાચોગ પર ખુમારી ઠોણ કરાવે છે! આગમનું આવળન લેવાતું નથી, તેથી બુદ્ધિ ઘટાતી નથી, સૂક્ષ્મ બની ચક્રોર થતી નથી ચક્રોર બને તો તો ખોજ કરી કરીને ખામીઓને કે પ્રમાણે દૂર હટાવી દે પછી શાસ્ત્રયોગની શી વાર?

વેશ્યાના હૃદય અદ્વાબળ ન વધે — પણ લોના ચક્રવર્તી પાસે જઈને આવે તે બેકાર આવે? ભલે પૂજા વીતરાગતા ન લાવી શક્યો, પણ વિરાગનું એકાદ પડિકુચ ન લાવે? કદાચ એમની ઉચ્ચ અકગતા ન લાવે, પણ સામાન્ય અકગતા પણ નહિ? જઈ આવ્યો હોય એ કદાતા ચક્રવર્તી પાને, તે બેકાર પાઠે મુઠી માન્યનાય રોહણા રૂવે? આ શું સૂચવે છે? પૂજા વીતરાગની ઝગ્ગા છતાં વૈરાગ્ય લેવાનો નથી, તેમજ અદ્વા નથી કે 'જે મવશે તે

નાથથી જ મલગે બીજાથી નહિ જ તો નમુ તો નાથને જ, બન્નુ તો નાથને જ, સ્મર જપુ તો નાથ ને જ ।" આ શ્રદ્ધા નથી તેથી મતર જતર, દોર-ધાગા કુશુર-કુદેવ, બાધા-આખડી, વગેરે સત્તર ઠેકાણે હૈયા આપવા છે, જ્યા લોટરી લાગે ત્યા ખરી । કેમ ? વેશ્યાના ખેવ છે આ, કે જેને પતિની ગણતરી નહિ વેશ્યાના હૃદયે શ્રદ્ધાખળ ન વધે પગ્માત્માની પિછાન નથી, ઉચા જૈન કુળમા આવ્યો, તેની ખુમારી નથી, એટલે હૈયા ઠેરઠેર ગીરા મૂકી આવે છે । નહિતર જો હૃદય સતીનુ રાજે તો એક વીતનગ માત્રપર શ્રદ્ધા હોય, હું તો વીતનગનો સેવક । હૈયુ ગીરે મૂકીશ તો ત્યાજ મૂકીશ હું તો સર્વદાતા અરિહતનો ભક્ત । કાઈ ઈચ્છીશ તો એની જ કૃપાથી આદત ટળવાનું સમજીશ તો મારા તીર્થંકર દેવથી । મમુ તો નાથને જ ! બીજાને નહિ રાહણા રાવુ તો નાથ આગળ । જો આજીજી કરે તો નાથ આગળ ।" આમ કોણ કરી શકે ? ઈછાયોગનો ધર્મ સાધતા હતા, આગમની વાતો જે સાલજનારો હોય, નિયમિત સાલજતો હોય તે આમ સગ ગ ધારાખદ તત્ત્વ સાલજવામા આવે ત્યારે પૂર્વાપરના સંબધ મચે, પ્રમશ પૂરો મળે, શ્રદ્ધા અત્યંત નિમજ્જાય, વીર્યો લાસ વધે, પ્રમાદ દગાવી દેવાય.

નવ્ય જીવનનો એક ઉપાન આલેખનના વિનુમા પાલ

તાદૃશ લાન - આ પગ્માત્મા એટલી ઉચી કોટિના છે કે એમનું દશ ન અયાગ પ્રીતિ-અકિતના ઉદાળાવાળું અને ભારે એકમતાવાળું જોઈએ પગ્માત્મા એટલા બધા કિંમતી લાગે કે આનુબાનુનું બીજું ટાળી એમના જિજ્ઞ ઉપર દષ્ટિ ચોટેલી ઉખડે નહિ । નવ્ય જીવનના નવ ઉપાયમા ચોથો ઉપાયમા શું સાલજી ગયા છે ? યાદ આવે હ ? આ ચોથો ઉપાય છે કે આલેખન ખચી ગયા પછી પણ સાધના અખઠ રહેતી જોઈએ દા ત આખ સામે મૂર્તિ ન હોય છતા તાદૃશ દર્શન થાય ગાસ વાચી બધ કચું મણુ મનમા

જાણે શાસ્ત્રનું વાચન તાદૃશ વાંચ્યા કરે દિન-પ્રતિદિન નબળાવન
અનાવણુ હોય તો નવ ઉપાય પછીનો આ એક ઉપાય સેવવો
જોઈએ. આરાધના એવી જોઈએ કે દિન-પ્રતિદિન સરોવરગ વધતો
જાય ? ધર્મક્રિયાઓ એવી સધાવી જોઈએ કે આત્મા મારગ ને
આગળ વધતો જાય

પરમાત્માની મૂર્તિ જોતા શું વિચારો ? — પરમાત્માના

દર્શન કરતા કરતા એ એનું ઉચું જ્ઞાનજન લાગે કે શ્રી એમના
પરથી ખમીને બીજા પર જાય નહિ ! એવો કોઈ પ્રનગ
આવે, મામાન્ય નહિ, ભારે, છતાં દ્રષ્ટિ ન ઉખડે ! પછી તો કેમ ?
તો કે પરમાત્માને જોતા જોતા પ માર્તમભાવમા ચડે ! હિલમા
ચિત્તવે-અહો કેલુ તુંજ સ્વરૂપ પરમાત્માનું ! એની આગળ કોણ
વિસાતમા છે ? એમા ચઢ્યો ભાવ દર્શનમા, એટલે ક્યા પહોંચે ?
બોલોને, ક્યા ? કહો કે અવસર આવ્યે શુકવ ધ્યાન અને ક્ષપક
શ્રણી પર પહોંચ્યો હોય ! ત્યાંથી નીચે ઉતરવાનું નહિ !

‘પ્રભુ, તમારૂં સ્વરૂપ ઠેલું ! કોઈ અશિવ નહિ, પણ પૂર્ણ શિવ,
આચલ, અરોગ, અનત, અદ્વય, અભ્યાગાધ અને અપુનરાવૃત્તિ એવી
નિદિગતિ નામના ધ્યાનમા સાધ્યતપો જિરાજનારા !’ આ દર્શન
કરતા કરતા વિચારાય કે ‘હું ક્યા ?’ ને કહો અશિવની એટલે
ઉપદ્રવની સ્થિતિમા ! ચલ નિચિતિમા ! કેવી ચલ ? અનેક રીતે ચલ !
ઢેઈ એક કેકાપુજ નહિ ! જાન લવમાથી બીજા લવમા ! એક
ચિંતામાથી બીજી ચિંતામા ! એક જડ પદાર્થ પરથી બીજા જડ
પદાર્થ પર ! એક રાગાદિ લાગણીમાથી બીજી લાગણી પર ! એક
કમના ઉદયમાથી બીજા ઉદયમા ! ક્યા હું આટલો ચલ વિચળ,
ને કેવા આપ સ્થિર ! કોઈ ભાવજ નહિ, ચિંતા જ નહિ, જડ
સંયોગજ નહિ, રાગાદિ ભાવજ નહિ ! મન રોગ, વ્યાધિ, ઉપાધિ,
કર્મોદય, ઇત્યાદિમાનું આપને કાઈજ નહિ ! હે પ્રભુ ! આપ તો

અદ્વિતિયા અનંત આનંદમા ઝીલો ઠા, ને હુ રાજક અર્ધિ રખડુ
 'હુ' એમ ભાવતા ભાવતા ભાવ દર્શનમા ચઢે, ને પછી કાંઈ
 સંતોષ માને તો હજીય ઠીક પરંતુ આમાની ડોઈ વિચારણા, આત્મ-
 દર્શન, અને હૃદયવેધી પદ્ધત્તાપ હોય નહિ ત્યા શો મંતોષ ?
 'નાથ ! તા ! દર્શને ઈર્ષ્યને સયમ અને કેવળજ્ઞાન અપાવ્યા !
 અનાર્થ દેશના રાજપુત આદ્રકુમાર પ્રતિમા જોતા ખુબયા ! અને
 નાસીને લીધુ ચારિત્ર ! શય્યભવ ભટ્ટ ચનસ્તભની નીચે રહેલી
 પ્રતિમા જોતા પહોંચ્યા પ્રભાસ્વામી પાને અને ચારિત્ર લઈ ગયા
 શ્રુતકેવળી ! નાગ કેતુએ પુષ્પ પૂજા માથે દર્શન કરતા કરતા કેવ
 જ્ઞાન લીધુ ! હુ જગાળ અનેક દર્શન કરવા છતાં મારે હજીય
 ચારિત્ર કે મોક્ષ ક્યા છે ? આજના તારા દર્શનની સફળતા માટે
 આટલો ત્યાગ તો જરૂર લઈને બહાર નીકળુ " ત્રણ લોકના દર્શન
 આમ ક્યા વિના છુત બેકાર જેવો બહાર નીકળે તો ગમાર કે
 બીજુ કાઈ ?

છવને કહો કે 'તે જેવા પૂજ્ય છે, એ પૂજ્યતાની સામે
 તુ ભક્તિના હિસાબે ચ જે કરી રહ્યો છે, તેમાનુ કાઈક કદાચ
 બનાવર આશાતનામાય જતુ હોય ! તું જે ચૈત્યવદન કરી રહ્યો
 છે, તે કદાચ તેમના શુભગાન ઉપરાત કોઈ વિષયકપાયની માધનામા
 ચ જતુ હશે ? શાને ખુમારીના ખેવ રચી રહ્યો છે ?' તમને
 આશ્ચર્ય થશે કે ત્યા આશાતના કે વિષયકપાયની માધના શેની ? પરંતુ
 જે પૂજ્ય પરમાત્મા દેવતાઈ દેવદૃષ્ટ્યથી પૂજના યોગ્ય છે, એમને
 તે તો નહિ, પણ મત્ય લોભનાય ઉન્નતવલ્લ મુલાયમ મલમનાય
 વચ્ચ નહિ, કિંતુ મેલા અને બરજટ ચઈ જયેલા કપડાથી પૂજા, એ
 હુ અનાદર નહિ ! તેમ ચૈત્યવદનમા જો મનમા માનની લાગણી
 કે એવી બીજી કોઈ, તો શુ એ કદાચમાધના નહિ ? હવે કહો,
 આમા શો સંતોષ રખવા જેવો છે, કે શી ખુમારી કરવા જેવી છે ?

અહીં તમે જાણ કરવાના કે હજી કેમ અનાદિ મન ધાતુમા છે ? પણ એ વિચારે કે અનતજ્ઞાની વીતરાગ પરમાત્મા, અને જગતના અજ્ઞાન સાગરોથી દેવ, આ બેમા કેન્દ્રો ખરો કે નહિ ? હા ત ઘટાકર્ણ દેવ, તેમા માન્યુ કે અનાથી કાર્ય સજે એવુ છે, ત્યાં મન કેટલું ચિત્ત અને પવિત્ર રાખી શકો છે ? મનમથન કાયાને કેવા શુદ્ધ અને ચિત્ત રાખી ખડે પગે કવાકલન માળા ગણી શકો છે ? ત્યારે ત્યાં એજ મદિરમા ઉપજ મહાવીર સ્વામી પામે કેટલો સમય ? શુ આવડત નથી ? છે, માટે તો ઘટાકર્ણની મચોટ સાધના થાય છે અસખ્ય ઇન્દ્રો અને જણધરાથી પૂજિત એવા પ્રભુ પાને જઈ આવ્યો તે ચિત્તરતાથી કૈયુ લેજાનીને ? ઉત્તમ દ્રવ્યો લઈને ? ત્યારે જહાન નીકળતા એવુ પણ વિચાર્યું કે હું જઈ નક્કર લઈને જાઉં છું કે નહિ ? આ વિચારવુ કઠીન નથી માત્ર આત્મ શુદ્ધિની સાચી ઇચ્છા કેળવી ધર્મ કરવા બલ્યો, પછી વીતરાગ પરમાત્માના પ્રભાવ આગળ 'ઘટાકર્ણ' કુછ નહિ' એમ જાગશે વીતરાગની પૂજા બહુ ભાવથી થશે

ઈન્દ્રિયોગના ઘરનો પણ ધર્મયોગ માયમગલો નથી, આગમના અનુવાદો છે, એના તત્ત્વની સમજવાળો છે પણ પ્રમાદ છે, તેથી અનિધિ કરી નાખે છે સમજ છે, એટલે જ્યાં સમય મળે ત્યાં એમકાન ખની જશે ને દોષની ખબર પ તા પશ્ચાતાપનો પાર નહિ રહે ! અનુષ્ઠને સમજ હોય તો શાસ્ત્રયોગનો આદર્શ રાખીને ઈન્દ્રિયોગ સાધે એટલે કેમ હું અધિકને અધિક વિધિ સાચવુ, પ્રમાદ ટાળુ, જ્ઞાનીની આજ્ઞા અણીશુદ્ધ આરાધી ઈર્મસય કરે ! એ ભાવના રમતી રહેવાથી જેમ જેમ ક્રિયા આદરતો જાય તેમ મમ્યન્ દર્શનને નિમળ કરતો જાય, ચકોરતા કેળવતો જાય, સાથે સાથે પ્રમાદ ને વધારે વધારે કાપતો આવે શી રીતે કપાય ? ધર્મક્રિયામા પ્રમાદ કેમ એટલો થાય ? સચારની ક્રિયાનો અધિક ભાગ ન ચઢાવે ત્યારે થઈ શકે કુમારપાળ ધર્મક્રિયામા જે સ્થિતતા રાખી ચડતા હતા

તે એમને એમ નહિ, પણ મમાગ્ની મોટી ચિંતાઓના અને નસાગ્ની વિપ્લોયોની ઉપાધિઓના શિકાર નહોતા માટે નમારના વયોપાત ચિંતા અને વિકલ્પના ભારને નીચે ઉતારતા આવડે, તો ધર્મક્રિયામાં પ્રમાદ ઉભો ન રહી શકે પછી શાસ્ત્રયોગને આવતા શી વાગ ? મનને કહી દો કે 'જૈન શાસન કહે છે અચક્રમ એ મહા પ્રમાદ' એમાં શુ સુઝાયુ હતું ? પૈમામાં હતું શુ ? તુચ્છ પૈસા ! માટીની ચીજ, માટીમાં મથી જવાની ! ત્યાર વિષયો અને વિચિત્રોગતું યોગિયુ પણ માટીનું, તેમાં જ મની જવાનું ! તો શુ તેમાં આવેલો આત્મા એવો રક છે કે એ માટીની ચીજ ખાતર આત્માને પેચે ?" વિષય કપાય એ પ્રમાદ છે લક્ષ્મી એક પ્રકારનો વિષય છે લક્ષ્મીનો રાગ એ કપાય છે મહારાગ કુમારપાળે વિષયોનો જો વધુ પડતો ભાગ રાખ્યો હોત તો વિવેક કરી શકત નહિ, ને ઉવડું અવિવેક પર વિવેકની છાપ મારત !

૧૧-જૈન-માનની કૂતરા સાથે ઉપમા — રાગ અને દ્રેષ,

મોહ અને અજ્ઞાન, અજ્ઞાન અને ઉંડું જ્ઞાન (વિપર્યાસ) એજ ખરા ભયકર છે જગતમાં વધુમાં વધુ ભયકર હોય તો મોહ કે નાન દ્રેષ, અને મૂઢતા નણેય કૂતરા છે ! કાઠીયા કૂતરા ! પછુ દ્રેષ બિચારો કાઠી, કે કરકવા આને તે લખીને આવે, એટલે આપણને ખબર પડી જવાથી સાવધાન બની જઈએ. પણ રાગ શાત રીતે આવે, ને ગર્હલતમાં રાખી કાટી જાય ! ત્યારે મોહ તો વળી એવો કે આવે ત્યારે ઉલટું મનાવીને આવે કૂતરાને બકરૂં મનાવે ! પછી એ કેવું મહાન ભયકર નુકસાન કરે ? એ મિથ્યાત્વની મોહમૂઢતા છે કાંટે છતાં માને નહિ કે આ કૂતરે કાટયું કેમકે એને બકરૂં માને છે ! પછી તો ઉપચારની વાત જ કયા ? ફરી જયવાની વાત જ કયા ? ત્યારે રાગમાં તો કદા પડી ખબર પડે કે આણે બચકુ ભર્યું, તેથી ઉપચાર થાય, ફરી જયાય મોહમૂઢતા નથી સમક્તિ આન્યુ કે

મોહમૂઢતાને જલુ પડે પણ નથી આવ્યું ત્યાં સુધી આત્માને કટેમ ખરૂં, કાગા કમેય કરાવે, પાછું એ ખરાબ છે એવું માનવા ન દે તેથી પુન પુન ચાગા કામ કરાવે મોહનું કામ એવું બચતું કે દોષને ગુણ તરીકે બતાવે । મિથ્યાત્વના 'લીધે રાગદ્વેષ બચતર છે,' એવું હુંયે બેસે નહિ સમજિતી જીવને મિથ્યાત્વ નથી, તેથી જો કે એને રાગદ્વેષ પીડી જાય, હતા એ જરૂર સમજે છે કે "રાગદ્વેષ બચતર છે, મારા આત્માને કંડી જાય છે, અહિં અને ૫ લોકમાં એની ભારે વૈદનાઓ છે એના તન્દ્ર શા જોલ અને હેત ?" આમ એના તન્દ્ર અરુચિ જાગ્યા પછી એ કરવામાં મદતો આવશે એથી બીજી બાજુ અવિધિ પ્રમાદ વગેરે ઘટશે, ધર્મશ્રદ્ધાનું બાળ વધશે, અને શાસ્ત્રયોગને અવકાશ મળશે

સામર્થ્ય યોગ

મામર્થ્ય યોગમાં આત્મશક્તિની ઉત્તરતા —હવે આપણે સચેપમાં સામર્થ્યયોગનું વિવેચન નેવાનું છે. શાસ્ત્રકાર મહર્ષિ આચાર્ય ભગવાન શ્રી હરિભદ્રસૂરીશ્વરજી મહાનજ તેનું વર્ણન કે તા લખે છે કે—શાસ્ત્રસ દર્શિતોપાયસ્તદતિનાત્તમોચર ।

શત્રુયુદ્ધેકા ક્ષિત્તેવેળ સામર્થ્યારથ્યોડયમુક્તમ ॥

અર્થાત્ તમે યોગમાં સામર્થ્યયોગ ઉત્તમ ટોળિને છે, તેમકે એ તન્ત જ મુખ્ય ફલ જે ‘વીતનન નર્વજતા,’ તેને ઉત્પન્ન કરે છે એમાં આત્મશક્તિને પ્રબળ રીતે નિકતાવનામાં આવે છે. વિક્રમાવાતી આ મહુ જ બળવાન આત્મશક્તિ એમાં પ્રવતે છે? શાસ્ત્રે કહેવા ઉપાય-પચન્ત જ નહિ, પણ તેથી ય જ્ઞાનજ આગળના ઉપાયમાં અટકે શુ સમજ્યા? શાસ્ત્રે જે ઉપાયોનું વિશેષ વર્ણન નથી કર્યું, તે ઉપાયોમાં આ પ્રબળ આત્મશક્તિ પ્રવતે છે ત્યારે જો તમે પૂછો કે શુ મોક્ષના નર્વ ઉપાય શાસ્ત્રમાં વિસ્તારથી વર્ણવેલા ન મળે? તો એનો ઉત્તર નયમજ મહર્ષિ પાને જ આપે છે કે—એમ તો શાસ્ત્ર ઠેઠ ફલ સુધીનું વર્ણન કરે છે, તથી તેમાં ઉપાયનું સામાન્યરૂપે વર્ણન કર્યું હોય છે, પરંતુ વિશેષરૂપ નહિ એનું જ્ઞાન એ છે કે વિશેષરૂપે આ ઉપાય જે અસ્તિત્વમાં આવે છે, તે આત્માની શક્તિની અત્યંત પ્રબળતાને લીધે

મામર્થ્ય યોગની પ્રક્રિયા શાસ્ત્ર નિસ્તાની ન વર્ણવી ગ -

એ અતિ પ્રબળ આ મશગ્નિ કેવી રીતે કામ કરી ની હોય કે, એનું વર્ણન શાસ્ત્રમાં થઈ શકે એવું હોતું નથી છતાં શાસ્ત્ર સામાન્યથી કહે છે કે ‘શાસ્ત્રયોગને માટે જરૂરી એના આ મનીય કરતા અતિ ઉત્કટ રૂપે જો આત્મવીચ ઉત્વને, તેા મામર્થ્યયોગ જન્મે એમાં આવી આવી રીતે અપ્રમત્ત નયમબાધથી આત્મા આગળ વધી ધર્મધ્યાન અને ગુણધ્યાન ધ્યાવતા શ્રેણિમાં અર્થે ત્યાજ અપૂર્વકરણ કરતા મામર્થ્યયોગ પામે,’—આની રીતે શાસ્ત્ર વર્ણવી ગકે પરંતુ એ ધ્યાનબળના વિકાસનું વિસ્તૃત સ્વરૂપ, શ્રેણિના કાળનું વિસ્તૃત સ્વરૂપ શાસ્ત્ર ન વર્ણવી શકે તેથી જ એમ કહેવાય કે સામર્થ્યયોગના ઉપાયોનું વિગ્રેવરૂપે, અર્થાત્ તે તે વિશિષ્ટ ખામીયતોનું વિસ્તારથી વર્ણન, શાસ્ત્ર ન કરી શકે

આના જ માટે શાસ્ત્રકાર મહર્ષિ આગળ ઉપર એમ ફરમાવે છ કે મિદ્ધ અગર મોક્ષ પ્રાપ્ત કરનાના સમ્યગદર્શન વગેરે જે ઉત્તુઓ છે તે પગ્માથથી શાસ્ત્રના આધાર સર્વ પ્રારે નથી જાણી શકાતા, કેમકે તે પ્રકારો અનંત છે કેટલાક પ્રકારો તેા શાસ્ત્રમાં વર્ણવેલા મળે છે, પરંતુ બધા જ પ્રકાર શાસ્ત્રમાં વર્ણવેલા નથી મળતા યોગીઓ પણ એ બધાને શાસ્ત્રથી નહિ જાણી શકે કેમકે એમ જે શાસ્ત્રથી જ મવ પ્રકારે સમ્યગદર્શનાદિ પ્રકારો સિદ્ધ થઈ જાય, તેા તેા કેવળજ્ઞાનની જેમ શાસ્ત્રથી પ્રત્યક્ષ જ થઈ જવાથી તરત મર્વજ્ઞતા આની જાય, અને મોક્ષ પણ થઈ જાય કેમકે મોક્ષના દેલા ઉપાયભૂત અયોગીકેવળીપણાનેા વિશેષરૂપે બોધ શાસ્ત્રોથી જ થઈ જાય. મોક્ષના હેતુભૂત સમ્યગદર્શનાદિના સન પ્રકારોની અતગત અયોગી કેવલીપણાની વાત પણ આવી જતી છે અયોગી કેવળીપણુ એટલે મોક્ષે જવાના દેના અતમુર્તિમા જે શયેગીકરણાદિ ક્રમ છે તે ત્યાં મન, વચન અને ક્રિયાના સવ યોગ અર્થાત્ મૂલ કે સૂક્ષ્મ સઘળી પ્રવૃત્તિ તદ્દન બધ થઈ જાય છે.

આત્મપ્રદેશોને કાયા માથે માત્ર સબધ એટલું જ જાત્રી ઝીણામાં ઝીલી પણ કેઈ કશિડ હીવચાલ નહિ, વાચિક ઉચ્ચા-ણ નહિ, માનસિક કિંના પણ નહિ આ અયોગીપણુ, અને કેવળીપણુ એન્ને સ્વચ્છતા શાસ્ત્રથી જો મોક્ષહેતુના એ બધા પ્રમરો જણાતા હોય તો તો વ્યવસ્થા કાચે જ એ બધાનો આત્માત્કાન્થનાથી તુલ્ય મળતા અને અયોગીપણુ આવી જતા, અને મોક્ષ ઉપજે પશુ એવું બનતું નથી શાસ્ત્રના પાગામી ગણધર ભગવાન જેવાને પણ તુલ્ય મોક્ષ નથી થતો માટે કદા કે મોક્ષના મર્વ ઉપાયોનું વિગેય કેપે જ્ઞાન શાસ્ત્રથી થઈ શકતું નથી તેથીજ શાસ્ત્રયોગ ઉપરાત માત્ર શાસ્ત્રના આધારે એ ઉપાયો માધી ન શકાય તેથીજ સામર્થ્યયોગ માધવો પડે એ એવો યોગ કે જેમા જે શક્તિની ઉત્કટતાને લીધે એ ઉપાયો અમલમાં આવે છે

પ્ર૦-શાસ્ત્રયોગીને શાસ્ત્રનું જ્ઞાન તો છે જ હવે સામર્થ્યયોગ વખતે તે ઉપરાત કોડ વિશિષ્ટ જ્ઞાન ખરું ?

પ્રાતિભ જ્ઞાન —

ઉ૦-હા સામર્થ્યયોગના મહાન અતર પુરુષાથના પ્રભાવે એક 'પ્રાતિભ' નામનું જ્ઞાન થઈ જાય છે એ પ્રાતિભજ્ઞાન સ્થિત સામર્થ્યયોગ જલદીથી સ્વચ્છત્વને સાધી આપ છે આ પ્રાતિભ જ્ઞાન એક વિલંબણ જ્ઞાન છે જેમ સૂર્યોદય પૂર્વે અરુણોદય થાય છે, તેમ કેવલજ્ઞાન પૂર્વે આ પ્રાતિભ જ્ઞાન પ્રગટે છે તે માર્ગને અનુસરતું ઉત્કૃષ્ટ જિહ્વા નામનું જ્ઞાન છે ઉંહા એટલે તાકિક ચિંતન

પ્ર૦-પ્રાતિભજ્ઞાનને શ્રુતજ્ઞાન જ કહીયે તો કેમ ? જો તેમ નહિ માનીયે તો પત્રી તેને મતિનાનાદિ પાચ જ્ઞાન ઉપરાત છઠું જ્ઞાન માનવું પડશે પણ તેમ તો માની શકાય નહિ, કેમકે શાસ્ત્રમાં જ્ઞાન પાંચ જ કહ્યા છે એને કેવલજ્ઞાન પણ નહિ કહી શકાય કેમકે કેવલજ્ઞાન તો સામર્થ્યયોગ પછી પ્રગટે છે, બ્યારે પ્રાતિભ-

જ્ઞાન તો સામર્થ્યયોગની સાથે જ હોય છે માટે એને શુદ્ધજ્ઞાન માનવું ઠીક છે

૮૦-પ્રાતિભ જ્ઞાનને શુદ્ધજ્ઞાન નહિ કહી શકાય, કેમકે તત્કાળ જ જ્ઞાનાવરણના ઉત્કૃષ્ટ ક્ષયોપશમથી એ નીપજે છે તેમ એને કેવળજ્ઞાન પણ નહિ કહી શકાય, કેમકે એ ક્ષયોપશમિક છે, તદુપરાત એ સર્વ દ્રવ્ય પયથિને અવગાહતુ નથી ત્યારે એનાથી તદ્દન નિરાણુ પણ નથી કિંતુ અરણોદય જેવું છે અરણોદય એ દિવસ પણ નથી, તેમ રાત્રિ પણ નથી, ત્યારે એ બનેથી તદ્દન અલગ પણ નથી એવું જ પ્રાતિભ નાન છે

સામર્થ્યયોગનું પહેલું કાર્ય સર્વજ્ઞતા — શાસ્ત્રયોગ સિદ્ધ કર્યા પછી ઉત્પત્તિ આત્મવીર્યની શક્તિ એટલી બધી ઉચી હોય કે જે એનાથી જે સામર્થ્યયોગ પ્રગટે છે, તેની માથે અરણોદય જેવું પ્રાતિભજ્ઞાન પ્રગટ થઈ જાય છે એ પછી તો કેવળજ્ઞાન પામવાની કાંઈ જ વાર લાગતી નથી કેમકે સામર્થ્યયોગના પુરુષાથ વખતે શુદ્ધ શુક્લધ્યાનમાં થઈ છે આ શુક્લધ્યાન એક ભયર કાવાનલ સમાન હોય છે એમાં ચાર જે ધાતીકર્મો-મોહનીય, જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય અને અતસય, તે કર્મના અનત દળીયા મુકા કાઢની જેમ બળીને લક્ષ્મીભૂત થઈ જાય છે પહેલા સર્વથા મોહનીય નાશ પામે છે, પછી જ બાકીના ત્રણ ક્ષય પામે છે મોહનીયનો ક્ષય થયા પિના બાકીના ત્રણ નાશ પામી શકે જ નહિ પરંતુ મોહનીય ક્ષય પામવાની સાથે જ શુક્લ ધ્યાનનો ચાહુ વેગ જ્ઞાનાવરણીય વગેરે કર્મોની ક્ષપણ કરવાનું કામ કરી દે છે તથી બાકીના ત્રણ અવરથ નાશ પામે છે આ ધાતીકર્મનો નાશ અર્થાત્ ક્ષપણ કરવાની અતર્મુહૂત સુધીની સજગ કાર્યવાહી ક્ષપકર્ત્રેણિ કહે છે કર્મનો ક્ષય કરનારી પ્રવૃત્તિની મજગ ધારા તે ક્ષપકર્ત્રેણિ હા, આત્મપુરુષાર્થની એક ધીખતી પ્રવૃત્તિ મોહનીયકર્મના ક્ષયને બદલે ઉપશમ કરનારી પણ છે એ ઉપશમ

શ્રેણિમાય પ્રબળ યોગના પુરુષાર્થની જરૂર પડે છે પરંતુ એ અપ્રાપ્તિની દોષાથી તેમ જ એની પછી અવશ્ય શુશુન્ધાનકમા નીચે પતન થતુ હોવાથી એની અહીં ગણતરી નથી કરી અહીં તો ક્ષપક શ્રેણિની વાત છે એમા સામર્થ્યયોગ કામ કરે છે તો સામર્થ્ય યોગનુ પહેલુ કાય ઘાતી કર્મેના ક્ષય કરી, સર્વજ્ઞતા પ્રગટાવવાનુ થયુ સામર્થ્યયોગનુ બીજુ કાર્ય-યોગ નિરોધ કરી મોક્ષ —

આ સિવાય પણ બીજો સ્થળે સામર્થ્યયોગ કામ કરે છે તે સ્થળ છે બાકી રહેલા ચાત્ર અઘાતી કર્મેના નાશનુ એ નાશ માટે જુ બાત્ર ૪ શુ સૂક્ષ્મ, સર્વપ્રકરની મન, વચન, કાયાની પ્રવૃત્તિનો ન તર ત્યાગ કરવો પડે છે એને યોગનિરોધ અસાત્ અયોગિપદ પડે છે એ પણ સામર્થ્ય યોગમા છે એથી મોક્ષ થાય છે

સામર્થ્ય યોગના મે પ્રકાર —

આથી એ આગળુ કે સામર્થ્યયોગ બે પ્રકારે છે એક લપ્ત શ્રણિ વખતનો અને બીજો અઘાતીના નાશ માટેનો શાસ્ત્રીય પદ્ધિ ભાષામા એને અનુક્રમે (૧) ધર્મસંન્યાસ સામર્થ્ય યોગ, અને (૨) યોગસંન્યાસ સામર્થ્ય યોગ કહે છે

ધર્મ સંન્યાસનો અર્થ —

અહીં ધર્મસંન્યાસ પદમા, ધર્મશબ્દથી ક્ષયોપશમિક ધર્મો, તેનો ત્યાગ તે ધર્મસંન્યાસ, તે નામનો સામર્થ્યયોગ-એટલે કે જે યોગમા એવા ધર્મેના સંન્યાસ છે, તે યોગ વ્રમસંન્યાસ સામર્થ્યયોગ, કહેવાય છે

ક્ષયોપશમિ- ધર્મો એટલે કર્મના ક્ષયોપશમથી નીપજ નારા આત્મધર્મો—આત્મશુભા દા ત મતિજ્ઞાનાવરણીય કર્મના ક્ષયોપશમથી મતિજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય આખેથી દેખવા પાડ, કાનેથી સાંભળવાપણ, મનથી ચિંતવવાપણ, ધૃત્યાદિ એમ મોહનીયના ક્ષયોપશમથી નીપજનારા ધર્મ તે ક્ષમા, પ્રદક્ષ્યર્થ વગેરે છે

અહીં ક્ષયોપશમનો અર્થ સમજી લેવો. જોઈએ ક્ષયોપશમ એટલે ક્ષય અને ઉપશમ ઘાતી કર્મના જે દળીયા ઉદયકાળ-પ્રાપ્ત છે તેનો તો ક્ષય, અને જે ઉદયકાળ-પ્રાપ્ત નથી થયા, તેનો ઉપશમ અર્થાત્ ક્ષયોપશમ એટલે મર્યાદા ક્ષય નહિ પરંતુ એવા પ્રકારનો ક્ષય કે જેમાં તે તે કર્મના દળીયાને વિષાકોદયમાં ન આવવા દેતા પ્રદેશોદયમાં વાળી દેવાનું બને છે નથી આથી હવે તે કર્મ પોતાનો વિષાજ એટલે કે પ્રભાવ બતાવી શકતું નથી તેથી તે કર્મના પ્રભાવે આવનાઈ જતો આત્માનો શુદ્ધ હવે આવનાતો નથી, પણ પ્રગટ થાય છે પરંતુ ક્ષયોપશમમાં એ જાય છે કે ભવિષ્યમાં સિલિકમાં રહેલા એ કર્મના દળીયા કદાચ વિષાકોદય પામી જાય તો આત્માનો શુદ્ધ આવનાઈ જાય હા ત આપણે તત્વાર્થ મહાશાસ્ત્રનું અધ્યયન કરી એટલા શ્રુતજ્ઞાનાવરણીય કર્મનો ક્ષયોપશમ નાંધ્યો ને ક્ષયોપશમ થોડો વળત ટક્યો, અર્થાત્ તત્વાર્થ શાસ્ત્ર અંગેનો આત્માનો ભ્રમ-શુદ્ધ થોડો વળત પ્રગટ થયો પરંતુ જો ભણ્યા પછી તેનું પગવર્તન બદલવું પણ કર્યું નહિ, તો શુ પરિણામ? એજ, કે જાણે કરીને ક્ષયોપશમ નાંધ્યું ગયો, અને શ્રુતજ્ઞાનાવરણનો વિષાકોદય બાળ્યો. તેથી હવે એ તત્વાર્થનો ભ્રમ શુદ્ધ આવનાઈ ગયો, ઠકાઈ ગયો, એટલે હવે તત્વાર્થ કાંઈ યાદ આવે ઠરે નહિ એવું જ ક્રોધ મોહનીય કર્મનો ક્ષયોપશમ થાય તો ક્ષમાશુદ્ધ પ્રગટે પણ પાડે જો મિલિકમાં રહેવા ક્રોધ મોહનીયનો વિષાકોદય થાય, તો ક્ષયોપશમ નાંધ્યો જ મા શુદ્ધ થાયો જાય

ક્ષયોપશમનો ઉપાય — ત્યાંજે અહીં કોઈ એમ પ્રશ્ન કરે કે આત્માના સત્તાગત એટલે કે સિલિકમાં ક્રોધ મોહનીય હોય, તેથી તેનો કાળ પાડે એટલે વિષાકોદય તો ચતો જ રહેવાનો. પછી ક્ષયોપશમ સી રીતે સ્વીકારવાનો?

આનો ઉત્તર એ છે કે આત્મા નો યોગ્ય પુરુષાર્થ ફેરવે તો ઉચ્ચત્ત્વ પાકવાવાળા કર્મનો ઉદય તો થાય, પરંતુ પ્રદેશોદય થાય, વિપાકોદય નહિ આનુ નામ ક્ષયોપશમ અર્હિ એવો સત્પુરુષાર્થ ફેરવવા તરીકે - ક્ષમાશીલ સાધુ મહારાજનો સમાગમ, ક્રોધની ભયાનકતા વિષેનું વાચન-શ્રવણ અને ચિંતન, સદ્ભાવનાઓ, ક્રોધના કટુ વિપાકના પ્રાન્તોનો, અને ક્ષમાની મળેલી તકનો ખ્યાલ, ઇત્યાદિ કરવાની જરૂર છે આવું બધું આનું હોય તો ક્રોધ મોહનીયનો ક્ષયોપશમ સિદ્ધ રહે તેથી ક્ષમા ગુણ ટકયો રહે એમ માન મોહનીયનો ક્ષયોપશમ સાધવાથી મૃદુતા નમ્રતા ગુણ આવે

દ્વિતિય ધર્મ - ઔચિત્ય અને ક્ષાયોપશમિત્વ — આ પ્રમુખ એ પણ મમજી લેવા જેવું છે, કે શું ક્રોધ કે શું ક્ષમા, શું અભિમાન કે શું નમ્રતા, શું મિથ્યાત્વ (મિત્તારુચિ) કે શું સમ્યક્ત્વ (સમ્યગ્ રુચિ) — એ જન્મે છે તો આત્મામાં જ, જડમાં નહિ, તો પછી બનેમા શો વરડ છે? એનો ઉત્તર એ છે, કે જે તો એ બે પ્રમરના આત્માના ધર્મો જ, કિંતુ ક્રોધ માન મિત્તારુત્વ વગેરે ઔદયિક ધર્મો છે ત્યારે ક્ષમા મૃદુતા, સમ્યક્ત્વ, વગેરે છે ક્ષાયોપશયિક ધર્મો કર્મના ઉદયથી ને ગુણ ને ધર્મ પ્રગટે તે ઔદયિક કહેવાય, અને કર્મોના ક્ષયોપશમથી ને પ્રગટે તે ક્ષાયોપશયિક ધર્મ કે ક્ષાયોપશયિક ગુણ કહેવાય ક્રોધ અભિમાન વગેરે ધર્મો ક્રોધ મોહનીય કર્મ, માન મોહનીય કર્મ વગેરે કર્મના વિપકોદયથી જન્મે છે, માટે તે ઔદયિક ધર્મ કહેવાય ક્ષમા મૃદુતા વગેરે ધર્મો ક્રોધમાનાદિ મોહનીય કર્મના ક્ષયોપશમથી પ્રગટે છે, તેથી તે ક્ષાયોપશયિક ધર્મ કહેવાય અબુધપણ્ય એ જ્ઞાના વર્ણીત કર્મના ઉદયથી હોય છે, તેથી તે ઔદયિક ધર્મ કહેવાય જ્ઞાન એ જ્ઞાનાવસ્થાથી કર્મના ક્ષયોપશમથી પ્રગટે છે માટે તે ક્ષાયોપશયિક ધર્મ કહેવાય આમ સામાન્ય રીતે (૧) નેટલા દર્શણો છે જ્ઞાન, મિથ્યાત્વ, ગુસ્સો, અભિમાન, કપર, ક્રમ, હાસ્ય શોક

વગેરે, તેમજ (૨) ગુણો જે ઘાત છે દા ત અજ્ઞાન, નિદ્રા, ડુર્બલતા, અ-લાભ વગેરે, તે બધા ઔદયિક ધર્મો છે ત્યારે જે સદ્ગુણો છે દા ત જ્ઞાન, દર્શન, સમ્યક્ત્વ, ક્ષમા, મૃદુતા વગેરે તે બધા દ્વાયોપશયિક ધર્મ કહેવાય

સદ્ગુણરૂપ ધર્મ જે જાતના દ્વાયોપશયિક અને દ્વાયિક —

હવે આગળ વધીને ગુણો પૂર્વે સમ્યક્ત્વ, ક્ષમા-મૃદુતા વગેરે દ્વાયોપશયિક ધર્મ કહ્યા, તેમા ભય એ છે કે જે તેના જે વિદોષી કર્મ-મિથ્યાત્વ મોહનીય, ક્રોધ મોહનીય વગેરે-તે વિપાકોદય પામે, તો એ સમ્યક્ત્વાદિ ગુણો પાછા ચાલ્યા ભય પરનું જે મિલકમા નેહલા એ મિથ્યાત્વ મોહનીયાદિ કર્મનો મર્વથા નાશ કરી નાખ્યો હોય, તો પછી કદાપિ એનો ઉદય થવાનો ભય જ ન રહે આમ કર્મના મર્વથા નાશ પછી જે ગુણ પ્રાપ્ત થાય છે, તેને દ્વાયિક ધર્મ કહેવાય કે દ્વાયિક એટલે કર્મના ક્ષય થઈ નીપજતો ગુણ કે ધર્મ એ નિપજતવવા માટે પ્રવ્રજ પુરુષાર્થભર્યા સામર્થ્યયોગની જરૂર છે ઇચ્છાયોગ અને શાસ્ત્રયોગથી આ ક્ષમાદિ દ્વાયિક ધર્મો પ્રગટાવવાનું બની શકતું નથી એ તો એક સામર્થ્યયોગની જ એવી વાકાત છે કે જે ઘાતી કર્મોની જડ ઉખેડી નાખે, અને દ્વાયિક ધર્મ પ્રગટારે

દ્વાયોપશયિકભાથી દ્વાયિકમા —હવે જ્યાં દ્વાયિક ધર્મો

પ્રાપ્ત થાય એટલે દ્વાયોપશયિક ધર્મો નહિ ગેહનાના કેમકે દ્વાયોપશયિક ધર્મો કર્મના દ્વાયોપશયમની અપેક્ષા રાખતા હતા. પરંતુ હવે જ્યારે કર્મ જ નથી ગયા, તો કર્મનો દ્વાયોપશયમ પણ ક્યાથી રહે વાનો? તે નહિ તો દ્વાયોપશયિક ધર્મ પણ નથી રહ્યો દ્વાયોપશયમા કર્મનો પ્રદેશો ય કેમકે નોન્ય હોય છે તેમજ નિવકમા જમની સત્તા હોય છે ત્યારે દ્વાયિક વખતે તો કર્મના મર્વથા નાશ થઈ જવાથી એ જેમાનું કશું રહેતું નથી તેથી જ દ્વાયોપશયિક ધર્મ પણ નથી હોતા. આથી એ આર્થ કે માત્રગીતોના

ધર્મ યોગમાં ક્ષાયોપશમિક ધર્મેના ત્યાગ કરી ક્ષાયિક ધર્મો પ્રગટાવવામાં આવ્યા. આ ક્ષાયોપશમિક ધર્મેના ત્યાગ એ સામર્થ્ય યોગનું પહેલું સ્વરૂપ થયું એને ધર્મસંન્યાસ કહેવામાં આવે છે

ધર્મસંન્યાસ યોગમ યાસ — ખીનું સ્વરૂપ યોગનો ત્યાગ થવાનું છે એને મથકાર અહીં યોગસંન્યાસ ગણાવી કહે છે. સંન્યાસ એટલે ત્યાગ. ધર્મ એટલે ક્ષાયોપશમિક ધર્મ. યોગ એટલે મન વચન કાયાની પ્રવૃત્તિ એ બંનેનો ત્યાગ કર્યાર થાય તે વસ્તુ સામકાં મહર્ષિ અહીં આ રીતે જણાવે છે કે એમાં પ્રથમ જે ધર્મસંન્યાસ એટલે કે ક્ષાયોપશમિક ધર્મેના ત્યાગ, તે દ્વિતીય અપૂર્વકરણ વખતે થાય, અને ખીજે જે યોગસંન્યાસ એટલે કે યોગનિરોધ, તે ક્રિયેગીકરણ વખતે થાય

અપૂર્વકરણ — અહીં અપૂર્વકરણ સમજવું જોઈએ અપૂર્વકરણ એ તારે છે એક અપૂર્વકરણ પહેલાંનું સમ્યક્ત્વ પામવા પૂર્વે થાય છે, અને ખીનું અપૂર્વકરણ આમાં શુભાશુભોં શ્રેણી માંડના પૂર્વે ધ્યાન છે અપૂર્વકરણ એટલે અપૂર્વ વીર્યની દોરવણી છવ અનાદિગથી મિથ્યાત્વમાં—અતરવની રાજમાં ગમતો રહ્યો છે એની જ એના મધ્યવસાય અર્થાત્ આત્માની પરિણતિ મવિન રહ્યા કર છે એમાં ‘નદીઘોષપાપાણ’ ન્યારથી કેટલીયવાર એ અધ્યવસાયો કંઈક શુભ બને છે આની પાછળ જો કે આત્મનીય દામ તો કર જ છે, પરંતુ તે સહેજે એમ જ બને છે, તેથી તેને ‘યથાપ્રવૃત્ત કર્મ’ કહે છે ત એટલે આત્મવીર્યની દોરવણી, અને ‘યથાપ્રવૃત્ત’ એટલે એમ જ સહેજ ભાવે પડતેલ આનાથી આત્માના કાંઈક વિશુદ્ધ પરિણામ બને છે સ્કૂલ ભાષામાં વહીએ તો શુભ વિચારમરણી ચાને છે પરંતુ અહીં બને છે એવું કે આત્મામાં અનાદિથી ચાની આવડી જે સગદેવની તીવ્ર પરિણતિ, તે ડપી દુનિયામાં ખડી થાય છે ખડી થાય છે એનો અર્થ એ

નથી કે 'પહેલા એ અદૃશ્ય થઈ ગઈ હતી, અને હવે એ પ્રગટ થાય છે' કેમકે, એ અનતાનુબધી નામના પહેલા ક્ષાય અર્થાત્ અતિ ઉત્તર કોટીના ક્ષાયરૂપ હોવાથી મિથ્યાત્વી છવને ઉદયરૂપે પ્રગટ તો છે જ પરંતુ ગાંઠ (અન્ધિ) ખડી થાય તે એનો અથ એટલો જ છે. યથાપ્રવૃત્ત કચ્છની સામે આ અન્ધિ દુસ્મન તરીકે ઉભી છે. હવે એનો જો પ્રળય સાર્થનો થાય, તો જ એ અન્ધિ ભેદાય, અને તો જ પછી આગળ સમ્યક્ત્વ-અમ્યન્દશન પામવા માટે ભૂમિમા તૈયાર થઈ શકે. પણ જો એવો મામનો ન થઈ શક્યો અને અન્ધિ અકબચ ઉભી રહી ગઈ, તો જે યથાપ્રવૃત્ત કચ્છની શુદ્ધિ કાયમ રહે એવી નથી તે યથાપ્રવૃત્ત કરણને આત્મા ગુમારી નાખવાનો, અને પાછો ન નાહિ નિહ મલિન અધ્યવસાયમા ગમતો થઈ જવાનો. એ તો કાંઈક વિશુદ્ધ બનાવતા આનંદે તો જ આ મહામર્જિન ગાંઠ ભેદાય અને આગળ વધાય એમ તે ત્યારે વિચારે કે મલિન અધ્યવસાયમા છવને અનંતો કાળ એકધારાએ અર્થાત્ મળ ગ રમ્યા જરૂર હોય, તો બધું જ મહેલુ છે કોઈ એનો મામનો ડગી એમા કેન્દ્રનાર નથી માત્ર સારી સ્થિતિ કદાચ પ્રાપ્ત થઈ ગઈ, તો એને ટપાવવી અને આગળ વધારવી એ જ મુશ્કેલ કાર્ય છે એને દુસ્મનથી બચાવી લેવાની જરૂર છે અને દુસ્મન કોણ? આપણા જ આત્માના ગગ દ્વેષના પરિણામ તો પૂઠોને કે બાહ્ય માલમિલકત કુટુંબ-પરિવાર વગેરે સુખસાનકાગી નહિ ને? ઉત્તર સીધો છે ગગદ્વેષના પાણિયામમા એ બહારના નિમિત્તભૂત બનતા હોવાથી તેમજ એના પોષક હોવાથી એ પણ સુખમાન લાવતા જ ગણાય, માટે દુસ્મનરૂપ કહેવાય, પણ બાહ્યથી અભ્યન્તર રીતિએ ગતુભૂત આપણા આત્મિક રાગદ્વેષના પાણિયામ છે એને જો દબાવીએ, દૂર કરીએ, તો જ આગળ વધાય એમ છે ત્યારે પ્રશ્ન એ છે કે એ ગગદ્વેષની ગાંઠને ભેદનાર કોણ છે?

મધિસેદ અપૂર્વવસ્તુથી થાય — એમ યથાપ્રવૃત્ત કરણમા આત્માના પ્રાપ્ત પુરુષાર્થ વિના એમ જ શુભ આત્મવીર્ય ઉત્પત્તિ હર્તુ,

તેમ નહિ, પણ ખાસ પ્રબળ પુણ્યથી નિર્ધારિત મનવટે અધિ-
કારિક શુભ આત્મવીચને ઉપસાધાન, તો પેલી માઠ બેદાય આ-
વીરોડવાસને અપૂર્વકરણ કહેવામા આવે છે ભૂલશે નહિ કે
આ માટે અતરંગી વિચારસંગી, અધ્યવસાય, લેશ્યા, વલણ
વગેરેને ખૂબ જ ઉજાગવળ, અપૂર્વ નિર્મળ કરવા બોધશે પછી તો
ઈન્દ્રના વજની જેમ સગદેવની નિબિડ અન્ધિને એ બેઠી જ નાખશે-

અપૂર્વકરણથી પાંચ કાર્યો — આમ જે આ અપૂર્વકરણ કર-
વામા આવે છે, તેમા કર્મસંબધમા અદ્ભુત પાંચ વસ્તુઓ બને છે
૧. સ્થિતિધાત, ૨ રસધાત, ૩ શુણ્ઘ્રેણિ ૪ શુણસંક્રમ અને
૫ અપૂવ સ્થિતિબધ

સ્થિતિધાત અને રસધાતમા કર્મોની સ્થિતિ અને રસનો
હાસ થાન કે એટલે કે યથામટ્ટ કરણમા ભવે સહજભાવે
દતા પણ આત્મામા એટલી શુદ્ધિ આવી હતી કે આત્માની સિવકમા
પૂર્વે આયુષ્ય સિવાયના સાતે કર્મોની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ જે
૭૦-૪૦-૩૦-૨૦ કાકાકોડી સાગરોપમ જેવી હતી, તે ઘડી ઘડીને
ફેઠ માત્ર એક કોડકોડી માગરોપમ જેટલી બની જાય છે એમાય
પાછી એક પચોપમના અસખ્યાતમા ભાગ જેટલી ઓછી થાય છે
આને અત કોડકોડી સ્થિતિ કહે છે આટલી તો યથામટ્ટકરણમા
હવે અપૂર્વકરણમા આ સ્થિતિનો પાછો ધાત થઈ ઓછાથ થાય છે-
એની ત્રીતે એમાના અશુભ કર્મો અર્થાત્ પાપ કર્મની પ્રકૃતિઓના
રસને પણ ધાત થાય છે તે સ્થિતિધાત-રસધાત કહેવાય છે-
એક સ્થિતિધાતમા હજારો રસધાત થાય છે સ્થિતિધાતમા વસ્તુ
એવી બને છે કે કર્મોની સ્થિતિમા જે ઉપગ્ની સ્થિતિના દળીયા
તેને, ૮ થ સન્નુળ જે નીચેની સ્થિતિવાળા કર્મના દળીયા, તેના
ભેગા નાખવામા આવે છે, અર્થાત્ ઉપગ્ની સ્થિતિમાથી ઉદયવતી
કર્મપ્રકૃતિઓના દલિકેને ઉચ્ચસમન્થી આગલીને અતમુદૂત સુધીના

હલિકમા નાખવામા આવે છે ત્યારે અનુદયવતી કમપ્રકૃતિના દિવિમેને ઉદય-આવવિધ પછીના સમયથી પ્રારંભી અતર્મુદ્ધૂર્ત સુધીના દગિયામા નખાય છે આમ ઉપગ્ની સ્થિતિનો ઘાત થાય છે એની સાથે એ સ્થિતિઘાત પામેલા દગિયાનો જમ પણ અતિ મદ કરવામા આવે છે, એ સમઘાત વચે તાત્પર્ય એ છે કે ઝમેની જે અસુડ કાગની સ્થિતિ હોય છે, એનો અર્થ એ છે કે દરેક સમયદીઠ તે ઝર્મના જુદા જુદા દગીયાને ઉદયમા આવવાનું નક્કી થયેનું છે એટલે દા ત કોઈ ઝર્મને કોડાકોડી આગવપમના કાગની સ્થિતિ છે, તો આત્માની અદ્ અતેલા કાગના બધા સમય પ નજી ને કર્મના દગીયા પથરાઈ ગયેલા છે તેથી જેમ જેમ તે તે સમય આવતા જાય, તેમ તેમ તે તે દગીયા આત્માની અદરથી ઉચકતા જાય અને ભોગવાતા જાય

અહીં એક પ્રશ્ન ઉઠે છે, કે જો આમ જ જમ ભોગવાઈને છૂટકારો પામે તો પછી સર્વ ઝમેનો છૂટકારો શે થાય ? કેમકે કર્મ બાધવાનું કામ તો સમયે સમયે ચાલુ છે, અને જમસર ભોગવવા કોડાકોડી સાગરોપમા ભેઈએ, તો એ બધા ક્યારે ભોગવાઈને પૂરા થાય, અને ક્યારે આરો આવે ? આનો ઉત્તર એ છે કે બાધેલા ઝર્મ એમ જ અખંડ રહીને કમશ ભોગવાતા જાય, એવું મોટા ભાગે યાનનું નથી પરંતુ બધાઈ ચક્રયા પછી પણ એના પગ અનેક જાતના દેગ્દારો થાય છે શાસ્ત્રીય પરિણાવામા કહીએ તો એના પર અનેક કળો લાગુ થાય છે જેમ કે, સંક્રમણ, ઉદીરણ, ઉદ્ધતના કરણ, અપવર્તના-કરણ, વગેરે મકમલમા આ બધાયેલા કર્મના જવામાના કેટલાય કર્મદલિટો એ વતમાન સમયે બધાતા સમાન જાતીય કર્મના ભોગા બળી જાય છે, અને પછી એનું સ્વરૂપ ધારણ કરે છે દા ત પૂર્વનું બાધેલ અશાતા કમ વર્તમાનમા બધાતા આતા-કમ ભેગું બળી જાતારૂપે બની જાય છે ત્યારે ઉદીનપુ કંણુથી મોટે ઉદયમા આનનાના ઝમદગિયા વહેના ઉદયમા આવે

છે જેમ જાડ પર રહીને મોટી પાડનાની ફેરી ત્યાથી ખમીને ઘાસ વગેરેમા દળાવાથી વહેલી પાકે છે, તેમ ઉદીરણથી કર્મ વહેતુ પાછી જાય છે અપરતાના કરણ કર્મોની બધાયેલ મિથિતાને કામ કરે છે આવી રીતે જાનેવા કમ મા ફેરફાર થાય છે

તો હવે જુઓ કે અપૂર્વક કામા એક કાર્ય મિથિતાઘાતનુ થાય છે ત્યા મિથિતાના છેલ્લે કાળે પાકવાના કર્મને એ વર્તમાન કાળમા ખીજની સાથે માથે ઉદયમા આવી જાય, એવા કરવામા આવ છે એથી ઉપરની કાળમિથિતામા કમ હવે રચુ નહિ, એટલે આ કર્મની મિથિતા એટલી ઘટી ગણાય એનુ નામ સ્થિતિઘાત રસઘાતમા અશુભ કર્મોના ત્રીન રમના અમુક ખંડનો ઘાત ફરી તે રસને મદ બતાવવામા આવે છે, જેથી હવે એ અશુભ કર્મ એના ઉદયમા એટલુ તીવ્ર વેદન નહિ કરાવે આ સ્થિતિઘાત અને રસઘાત કરના માટે યથામૃત્તિ કરણ મમથં નથી તે માટે તો અપૂર્વ કાળા જોઈએ અપૂર્વ એટલે સંસારમા ફલી નહિ જગાવેલ એવુ જુઓ મર્યાત આત્માનો જબરદસ્ત આતરિક ધર્મવીર્યોત્વાસ પ્રગટવો જોઈએ છાનમા ખરી વિગ્રેપતા પણ એની છે, પણ પાપીર્યાદ્ધામની નથી એ તો અનતા ભવો કરી તેમ અપૂર્વ ઉન્નતિ મને સુખ પમારના પણ ધર્મવીર્ય જે માટે શક્ય કેખાય ત્યા અને ત્યારે શુભ આત્મવીર્યોત્વાસને, શુભ અધ્યનસાયોને, શુભ પવિત્ર વલણ અને લાગણીઓને જાનતા, દકાવતા, અને વધારતા ચાલે

ગુણમેષિમા પ્રતિમમય અનખ્યશુણ અસખ્યશુણ અઠતા કર્મે દાંગયાની રવના કરવામા આવે છે મિથિતાઘાત પામેલા દાંગયાનીજ આ વાત છે પરતુ તે પ્રતિસમય અસખ્યાતશુણ અનખ્યાતશુણ ઉપરમાથી આપીને નીચે કવવાનું તેનુ નામ ગુણમેષિ છે આનુ પરિણામ એ આવે છે કે હવે પ્રતિમમય અધિદ અધિક પ્રમાણમા કર્મ જોગવાઈને ક્ષય પામી જાય છે મિથિતાઘાતમા ઉપરની

લાગી સ્થિતિનો નાશ થયો હતો આમા એ કર્મદળિયા અધિક અધિક પ્રમાણમા રચાઈને નાશ પમે છે અપૂર્વકરણમા મમય પન સમયે આત્માની વિનુદ્ધ વધતી જતી હોવાથી એવુ બનવા પામે છે કે પૂર્વ સમય કરતા પછીના સમયમા ઉપ્ય માટે અસખ્ય શુભ કર્મદલિકની શ્રેણી રચાઈ જાય

શુભ સક્રમમા, પૂર્વે જે સંક્રમણની વાત કહી તે સુજળ જ પરતુ આમાય પૂર્વેનાદ્ધ ઘઈ મત્તામા રહેલ અશુભ કર્મ દલિકનુ અસખ્યશુભ બનખ્યશુભ સક્રમણ બંધાતી સભતીય પુણ્ય પ્રકૃતિમા થયા કરે છે

અપૂર્વ સ્થિતિબધ વમા — પૂર્વે અનાદિ અનત કાળમા અશુભ કર્મેના કદી નહિ કરેલો એવો જે અપ સ્થિતિબધ, તે અહીં કરે છે અહીં પ્રશ્ન થાય કે અપૂર્વકરણના શુભ અધ્યવસાય વખતે શુભ કર્મનો બધ તો હોઈ શકે, પણ અશુભ કર્મ બધાય જ કયાથી, કે એની અપ સ્થિતિનો બધ વિચારવો જોઈ ? આનો ઉત્તર એ છે કે પરાવત માન પ્રકૃતિઓ પ્રાય શુભ બધાય છે પરતુ જે ધ્રુવબધી પ્રકૃતિઓ છે, તે શુભ અને અશુભ તે તે શુભકાળા સુધી અવશ્ય બધાય છે, પછી ભલે ત્યા વિચાગ્ણા શુભ પ્રવતતી હોય આ શુભ અધ્યવસાયનો લાભ એ કે એ અશુભ પ્રકૃતિઓની કાળસ્થિતિ અપ્ય અને રસ મદ બધાય કેમકે એવો નિયમ છે કે રાગદ્વેષનો સંલેશ જેમ વધારે, તેમ કર્મની બધાતી કાળસ્થિતિ મોગી હોય પણ અશુભ કર્મનો બધાતો રમ તીવ્ર હોય, અને શુભ કર્મનો બધાતો રસ મદ હોય એથી ઉવદુ, જેમ એ મકલેશ ઓછો, એટલે કે વિનુદ્ધિ વધારે, તેમ કર્મની બધાતી કાળસ્થિતિ નાની હોય અશુભ કર્મનો રસ મદ બધાય અને શુભ કર્મનો રસ તીવ્ર બધાય અહીં અપૂર્વકરણમા વિનુદ્ધિ અપૂર્વ છે, તથી અશુભ કર્મની સ્થિતિ જે અપ્ય બધાવાની, તે પણ અપૂર્વ અપ્ય સ્થિતિબધ કહેવાશે કેમકે પૂર્વે કદી આટલી અપ્ય નહિ બાધેલી

ઉપશમ-નયોપશમ સમક્ષિતની પ્રક્રિયા અતરંગી અને

૩૧૧ પુણ્ય -- આ ગ્રીતે આ પાત્ર વાનાવાળા અપૂર્વકરણથી પ્રત્યે
બેઠાય છે પછી સિદ્ધાન્ત મતે અનિર્ગતિકરણદ્વારા કા મિથ્યાત્વોદય
વચ્ચે અતરંગી કરી ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પામે છે, અગર તો મિથ્યા
ત્વના ત્રણ પુણ્ય કરી ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ પામે છે પહેલા કરતા
ખીજા માટે આત્માના પરિણામની વધારે નિર્મળતા જોઈએ છે
પહેલામા ઉપશમ સમક્ષિતના અતસુદૂર્ત કાળ દરમિયાન જે મિથ્યા
ત્વ-ગિયા ચાલુ કરે ઉદયમા આવવાના હતા, તેને એની પૂર્વના
મળમા જે ચી ઉચ્ચમા લાવી નાખવામા આવે છે તેથી હવે આ
અતસુદૂતનો ત્રણ મિથ્યાત્વોદય વિનાનો ખાલી પડે છે, અર્થાત્ આ
અતસુદૂત પૂર્વે જે છેક છેલા સવચે ભોગવાયું, અને આ અતસુદૂત
પછી જે પહેલા સમયે પાછું સિલિકનું મિથ્યાત્વ ઉદયમા આવવા ડોકિયા
કરી રહ્યું છે તે, એમ જે મિથ્યાત્વોદયના સમયોની વચ્ચે અતસુદૂર્ત
કાળનું અતર પડી ગયું, આ અતરકરણ થયું એ કાળમા ઉપશમ
સમક્ષિત હોય છે પછી એ અવશ્ય ચાલ્યું જાય છે હવે જો અતર
કરણની પ્રક્રિયાને બદલે, અધિક વિશુદ્ધિથી મિથ્યાત્વના, ત્રણ પુણ્ય
કરવાની પ્રક્રિયા થાય, અર્થાત્ એમા આત્માની સિલકે જહેલા મિથ્યાત્વન
જવાનું મરોપન અર્થાત્ શુદ્ધિકરણ કરી ત્રણ પુણ્ય-ત્રણ જથા કન્વામા
આવે છે, એક તદ્દન શુદ્ધ, ખીજો અર્ધશુદ્ધ અને ત્રીજો તદ્દન અશુદ્ધ
ત્રણે પુણ્યને અનુક્રમે સમક્ષિત મોહનીય, મિથ્યમોહનીય, અને
નિમિષાત્ન મોહનીય કહે છે તે પછી આમાના શુદ્ધ દળિયાનો ઉદય
થતા આત્મામા એ ક્ષયોપશમ-સમક્ષિત પ્રગટ કરે છે

એમા શુદ્ધ દળિયાનો ઉચ્ચ હોવાથી આત્મામા મિથ્યાલાન
નથી રહેતા આ સિદ્ધાન્તમત છે કર્મ-અન્યવાળાનો મત એવો છે
કે પહેલ-રહેતું સમ્યક્ત્વ તા ઉપશમ ડોકિનું જ થાય ક્ષયોપશમ
તો તે પછીથી ત્રણ પુણ્યના આગે જાય

સમ્યગ્વર્ત્તનના લક્ષણ — આ રીતે જે સમ્યક્ત્વ અર્થાત્ સમ્ય-
 દર્શન પ્રગટયુ, તે ગુણ એ સમ્યક્ત્વ મહર્ષિ પોતે જ ટીકામયન્યમા આ
 રીતે બતાવે છે, કે સમ્યગ્વર્ત્તન એ આત્માનો પશ્ચિમ છે અર્થાત્ આત્મા
 પોતે જ આ ગુણરૂપે પરિણમે છે એ ગુણનું સ્વરૂપ છે તત્ત્વાથ શ્રદ્ધાન,
 અર્થાત્ તત્ત્વભૂત પદાર્થોની શ્રદ્ધા, અથવા પદાર્થોની તત્ત્વરૂપ એટલે
 કે યથાવસ્થિત રૂપે શ્રદ્ધા તે પદાર્થો ક્યા? તો જે મવજ પ્રભુએ બાંધેના
 એને એમટો જે સ્વરૂપે કહ્યા, તે જ સ્વરૂપે સ્વીકરવા-માનવા, તે
 તત્ત્વાર્થ શ્રદ્ધાન સર્વેન ઉવહી ભગવાને જે જે તત્ત્વો કહ્યા તે તે જ
બધા સાચા અને શકા વિનાના છે તે બધાય સાચાજ અને નિશ્ચય
છે, એની કોઈ પણ પ્રાણી દુન્યવી લાવચ વિનાની હૃદયની મચોટ
 શ્રદ્ધા તે તત્ત્વાર્થશ્રદ્ધાન, તે સમ્યગ્વર્ત્તન શાસ્ત્રે આના પાચ લક્ષણ
 કહ્યા છે — શમ, સવેગ, નિવેદ, અનુકંપા અને આસ્તિક્યની પ્રગટ
 દશા. આ લક્ષણો જેનામા હોય, તેનામા સમ્યક્ત્વ મવશ્ય હોય એ
 પાચેય પશ્ચાન્નુપૂર્વિકા કમથી જન્મે છે અર્થાત્ પહેલા આસ્તિક્ય
 જન્મે, પછી અનુકંપા, પછી નિવેદ, નવેગ અને પછી શમ પ્રગટે
 તે આ રીતે — મદ્યુરેના ઉપદેશ વગેરેનું નિમિત્ત પામી ‘જ્ઞાનાદિ
 ગુણવાળો આત્મા છે, એ નિત્ય છે, એ મનો કર્તા છે, કર્મનો ભોક્તા છે,
 ‘અસાગ્રમા ગ્રહતો છે,’ મોક્ષના ઉપાયો છે, એ ઉપાયો દ્વારા જીવ મોક્ષ
 પણ પામી શકનારો છે—આવી ‘હે’ ની અર્થાત્ અસ્તિત્વની શ્રદ્ધા
 તે અસ્તિત્વ એ પહેલું પ્રગટે પછી જીવોની સાચી દ્રવ્યદયા અને
 ભાવદયા પ્રગટે તે અનુકંપા જીવની કષ્ટ દશા ધરના. જરાનાર
 જેવા મસાર પર ખેદ થાય, અનુચિ-કટાણો જાગે, તે નિવેદ એ થાય
 એટલે એના પ્રતિપક્ષી મોક્ષ પર પ્રીતિ અને મોક્ષમાધ્યમ ધમનો
 ત્વ પ્રગટે, તે મવેગ આ થવાથી સારના બીજભૂત જે કપાયો,
 તેને શાત કરવામા આવે તે શમ ત્વા કપાયોના ઉગ્ગાની એવી
 ગાતિ કરે કે અપરાધી ઉપર પણ ‘એનું ખરાબ થાઓ’ એનું હૃદયમા
 ન થાય

દ્વિતીય અપૂર્વકરણ — આપણી વાત હતી અપૂર્વકરણની

મધ્યસ્થની પ્રાપ્તિ પૂર્વ જનાહિની રાગદ્વેષની ઘન-નિબંધ અન્વિતો
લે. કન્વા માં સમય તે પહેલું અપૂર્વકરણ એમા મામધ્યયોગ નીપ
જતો નથી પરંતુ ક્ષપ્ત શ્રેણિમા જે દ્વિતીય અપૂર્વકરણ કરવું પડે છે
તેના ઉપ-મામધ્યયોગ નીપજે છે શ્રેણિ એટલે મોહનીય અને જ્ઞાના
વ લીયશ્ચાદિ ઘાતી ક્રમ ની કન્વામા આવતી ક્ષપણની ધારા, તેકમેત્રિ
ખપાનરાની નાશ પમાડવાની ધારા એ પૂરી થયે તેરમે શુદ્ધકાણે
દેવગજાન-સર્વજ્ઞતા પ્રાપ્ત થાય આ ક્ષપકશ્રેણિ માટે અગ્રમત્ત
નામના સાતમા શુદ્ધકાણે પછી આઠમે શુદ્ધકાણે અપૂર્વકરણ કરવાની
જરૂર રહે છે આ છે દ્વિતીય અપૂર્વ ગા મધ્યસ્થતા પ્રાપ્ત થયેથી
રહેથી કર્મસ્થિતિમાથી સંખ્યાતા પ-યોગમપૂર્યત્વ ઘટયે દેશવિરતિ,
તથા સંખ્યાતા માગગપમ એકા થતા આવે તેમ તેમ સવવિન્તિ,
ઉપરામશ્રેણિ અને ક્ષપકશ્રેણિ પ્રાપ્ત થાય એટલેજ કદુ કે તે
કર્મસ્થિતિમા તેના મજ્યાતા માગગપમ લાગે ત્યાં દ્વિતીય અપૂર્વ
કરણ પ્રાપ્ત થાય આમા પણ પૂર્વની જેમ સ્થિતિઘાતાદિ પાચ વાના
ક નામા આવે છે પરંતુ તે વિશિષ્ટ-દગ્ધિના આ કન્વાને માટે
મામધ્ય યોગનોજ પુરુષાચ સમર્થ છે ઇન્દ્રિયોગ અને શાસ્ત્રયોગના
વીર્યોવાનથી આ અપૂર્વકરણ નીપજી શકતું નથી

દ્વિતાયાપૂર્વકરણે પ્રથમસ્તારિન્નો મતેત્ — આ બીજા અપૂર્વ
કરણથી ઘાતી કર્મોની ક્ષપણ શરૂ થાય છે, તેથી હવે ત્યા ઘાતીનો
દાયોપરામ નરેતો નથી તેથીજ એ ક્ષયોપશમથી નીપજેલા જે ક્ષયો
પગમિ-દામાદિ વર્મો, તેનો ત્યા ૧૪મ ક્ષાયિ-કોટિના એ ધર્મો પ્રગટ
થા. છે પૂર્વ જે રાગની વાત હતી છે, એક વર્મસન્યામ (સંન્યામ=
ત્યાગ) અને બીજે યોગસન્યાસ બનેલ સામધ્યયોગના ઘનતા છે
એમા યોગમન્યાસ તો નિર્વાણની નજીક થવાનો પણ પહેલો ધર્મ

સન્યાસ' એટલે કે ક્ષાયોપશમિક ધર્મેના ત્યાગ એ દ્વિતીય અપૂર્-
કરણથી થાય છે. શાસ્ત્રકાર મહર્ષિ કહે છે કે-તાત્ત્વિક-પરમર્થિક
ધર્મત્યાગ એ છે બાકી ઔપચારિક ધર્મ વાગ તો દીમાલેલી વધતે-
પણ હોય છે ત્યા દીક્ષા વખતે થતા ધર્મના મો અથ પ્રતિષ્ઠા
ધર્મનો ત્યાગ સમજવાનો છે. હા ત ગૃહસ્થ માટે શ્રી અર્ચિત
પ્રભુની દ્રવ્યપૂજાની પ્રવૃત્તિ એ ધર્મ છે, આવકોની સારબાબતિ ક રાની
પ્રવૃત્તિ એ ધર્મ છે, પરંતુ માધુપણ લેતા એવી સઘળી પ્રવૃત્તિઓ
ધર્મનો ત્યાગ કવામા આવે છે આનુ કારણ એ દે કે, દીક્ષા એ
જ્ઞાનયોગનો સ્વીકાર કરવા ઉપ છે

જ્ઞાનયોગ-મોહયોગ — દીક્ષા અંગીકાર કરી, એટલે જ્ઞાન
સ્વીકારો મસાનમા મોહયોગ છે, ત્યારે સારિયમ મનને

અર્થાત્ માનસિક ચિંતનાદિ અને કાવ્યિક ક્રિયાઓ ખુદ માનમય છે, ન નિર્માણિત છે, તત્ત્વજ્ઞાનની પરિણામિથી સર્વથા ન્યાયત છે. આ બાબતનું પ્રવૃત્તિમા નથી, તેવી તે જ્ઞાનયોગ નવી આમ ચારિત્ર માનયોગ અવસ્થા હોવાથી સમાગ્રી વિગ્રહ અને જ્ઞાને જ ચારિત્રને અધિનરી ગણ્યો એ વાત ચારિત્રની ચોગ્યતા માટે દર્શાવેલ નોડ શુભો પરથી નક્કી થાય છે.

હીમાધાના માગ કુલ - પ્રવૃત્તિને ચોગ્ય કોને માનવો ? એના ઉત્તરમાં કહે છે કે તેને માનવો જ જે (૧) આપ દેશમાં જન્મ્યો હોય, તથા ૨-૩ વિશિષ્ટ કોટિની જ્ઞાતિ અને કુળે કરીને સહિત હોય. આર્દ્ર દેશમાં જન્મ એ જળયુધીમાં સાસ સન્કરણની ભેટ આપે છે. વિનિષ્ટ નાતિ અને વિશિષ્ટ કુળની જ્ઞાનગાની અમર્ય કન્તા અટકાવે છે નથીને ચારિત્ર લીધા પછી કદાચ મોહનો ઉદય બળ્યો, તો કુળની જ્ઞાનહાનીની આત્મા પર શરમ પડશે, મનને એમ થશે કે 'આવા ઉંચા કુળમાં જન્મેલો હું, મારાથી અમર્ય કે નત ભગ કેમ જાણ ? નરકપર પછી મારામાં અને દેશભગીમાં કરક શો ?' પછી મહાવિચારમાં પાછો ફરી પ્રતિજ્ઞાને હૃદયને વળગી રહેશે તેમ એ પણ લાલ છે કે વિશિષ્ટ જ્ઞાતિ અને કુળના હિસાબે એના લોહીમાં એવા આત્મો હશે કે જે એને ઉત્તમ સાત્વિક પુરુષાચ અને પ્રગાત, કરનામાં ખબ જ પ્રક જાનશે નનનન (૩) વળી તે 'શ્રીભગવાદક્રમ - મવ' હોવો નોઈએ અર્થાત્ સર્વ કર્મમાં ભયકર જે મોહનીય કર્મ તેમાં મિથ્યાત્વમાં તો ઉત્થમાં હોવ જ નહિ. ઉપરાત, ચારિત્ર મોહનીય ક્રમ ઘાત ધણ નાશ પામી ગયું હોય પૂત્ર કે શુરુ આ પી ગીતે જાણી નહીં ? તો એની પડીનો પાચઓ શુભ એનો ખુશનો કરે છે તે એ છે કે (૪) દીક્ષાર્થી એવા જ માટે 'વિમળયુદ્ધિ' બનેલો હોય,

એની બુદ્ધિ હવે નિર્મળ બની ગઈ હોય અર્થાત્ આજસુધી નડતી અનેક પ્રભરની વાસનાઓ અને વિકારોના મળહવે સાફ થઈ ગયા હોય આ વસ્તુ એના વર્તાવ અને ઉદ્દગાર પરથી તેમજ આગળ બતાવેલા શુભો પરથી સમજી શકાય કે (૫) બુદ્ધિ નિર્મળ થવાના યોગે પાપમો શુભ એ છે કે એને સસારની નિર્ગુણતાનું, સસાન્ની અપ્રકારિતાનું જ્ઞાન હોય એને મનમાં સચોટ જાણે કે 'જે મનુષ્યપણું મળવું ધાડું જ ફર્લું છે, તે પાણુ અશુભ કરણીના યોગે ભાવપ્યના અનેક જન્મમરણનું નિમિત્ત બને છે, વળી એમાં જે સપત્તિઓ જીવને અશુભ કરણી બનાવે છે તે વિજળીના જેવી ચપળ છે ચચળ છે એનો અર્થ એ છે કે સપત્તિ તો કદાચ આ જન્મમાં જ અથવા આવતા જન્મ પૂર્વે તો અવશ્ય ચાલી જવાની, પરંતુ એના અંગે ડરેલા પાપ માથે પડી જવાના । અને અનેક જન્મમરણની જાળમાં જીવને જકડવાના । સંપત્તિ ઉપરાંત સસારમાં જીવને જે દુષ્ટ અનિષ્ટ રૂપરમ વગેરે વિષયો મળે છે, એ વિષયક્ષના ફેલની જેમ લાયકર હુ અને હેનાના બને કે ત્યાર નસારની વગી એક મોહિની કુટુંબ-પરિવારનો જીયોગ, તેના વિયોગ અવસ્થ થાય છે, તેથી તેની ખાતર સેવેલા પાપનું અને તેના પ્રત્યે કરેલા રાગાદિનું ફળ ભોગવવાના અવસરે એમાનું ડોઢ સંશુ એ હુ ખમા જ્ઞાન પડાવવા કે બચાવવા આવતું નથી કેવો નિર્ગુણ અને નિઃસાર આ સમાર । એમાં આયુષ્ય કર્મના દગિયા પ્રત્યેક સણે ભોગવાઈ ભોગવાઈને નાશ પામતા જાય છે આયુનો નાશ એટલે મૃત્યુ, અર્થાત્ પ્રત્યેક સણે મૃત્યુ થાય છે એમ કરતા અતે મહામૃત્યુ પામી અહીંથી નવો જન્મ લેના ચાલી જવું પડે છે ત્યાં અહીંના કૃંલા પિત્રાદિ પાપોનો, મોહનો અને નાદોનો દારણ નિપાક અર્થાત્ ભયંકર નતીએ પીડે છે, વિગ્રાગ હુ એનું પાં જ્ઞાન અનુભવવું પડે છે આવી રીતે સસારની સાર્વત્રિકતાનું જ્ઞાન દીક્ષાર્થીને હોયુ ભોમ્ એ

(૧) તેથી જ એવા સસાર પ્રત્યે એને વિરાગ હોય, અણુનમો હોય સસાર પર લેગમાન આસ્વા એને ન હોય, ઉલટું એવો અણુવિશ્વામ હોય કે-“રખેને આમા ઠાઈ-ફસાઈને એમજ ન મરુ !” મસારનો એને ભાગે કટાણો હોય-XXXXX-(૭) સાતમો ગુણ એ કે મમારના મૂળભૂત જે કપાયો, તે એના પાતળા પડી ગયા હોય કેમકે કાષ્ઠાદિ કપાયો જે ડુર્બલ ન થયા હોય તો તે ચાગિત્રી બન્યા પછી ચારિત્રમા પાડો એ એક નવો સસારમર્જવાનો XXXXX-(૮) આઠમા ગુણમા દીક્ષાર્થીના જીવનમા હાસ્યાદિ ન હોવા લેઈએ, -અથવા નહીંવત્ ક્વચિત્ જનનાર હોય તો તે અવ્યક્ત જેવા હોય હાસ્યાદિ એટલે હાસ્ય-ટુકડા, શોડ- વિવાપ, હપ-ઉદ્દેગ, બન-જુશુખા, કામ-ચેષ્ટા વગેરે આ દોષો જે મોજુ હોય, તો સમજવું પડે કે અનામા હજી હાસ્યના હિનામે છીડરાપાડ અને તુચ્છતા છે, ગભી તા નથી, શોખના હિમામે પુદગલામજિત છે, વિરાગ નથી, ભયના હિમામે નિ સત્વતા છે જશુખાના હિસામે કા અહભાવ કે કા જડમગિતા છે કામના હિસામે વેદનો ઉચ્છેડ હર્ષ-ઉદ્દેગના હિસામે જડના મહ્યાન્ત અને જડની પરાધીનતા છે, ચેતનના નહિ આ બધું ચારિત્રમા બાધક છે XXXXX-(૯) વળી દીક્ષાર્થી કૃતન હોવો લેઈએ કેમકે જે વૃત્તન એટલે પોતાના ઉપર કોઈએ ડરેલા ઉપકારને ભણનારો અને ડર કરનારો નહિ હોય તો દીક્ષા અને જ્ઞાનશિક્ષા જેવા અતિમહાન ઉપકારને લીધા પછી પણ ક્વચિત્ સ્નાર્થાં વળી એ ઉપકારને ભવરો તેથી ઉપકારી શુરુ વગેરેનો ઉપરથી નામનો ડ શે-XXXXX-(૧૦) દસમા નબરમા એ વિનીત હોવો લેઈએ વિનય એ ધર્મનું મૂળ છે, એની તો ચારિત્રમા ડગલે ને પગલે જરૂર છે એ ચારિત્ર પ્રત્યેના વિનયના યોગે સમિતિ-શુષ્તિ બરાબર પાળશે, ક્રિયા શુદ્ધ કરશે XX-(૧૧) પૂર્વે પણ એ તબ, મત્રી અને શહેરી-જનોને સારો માન્ય હોવો લેઈએ આ લેવાનું એટલા માટે જરૂરી છે કે જે આ દીક્ષાર્થી એ બધાને માન્ય નહિ, પણ વિરુદ્ધ હોય, તો એ

વિરોધની પાછળ કારણભૂત આની ખામી હોવી જોઈએ આપણા અનુચિત વર્તાવ વિના લોકનો આપણા પ્રત્યે વિરોધ-અગતિ શા માટે થાય ? અને છવનમાં જો એવી અયોગ્ય કાર્યવાહી હોય ને દીક્ષા લે, તો કદાચ ચળ વગેરે ઝઠે, લોક વધુ નિન્દે, અને પછી પણ દીક્ષિત બીજુ કંઈ અનુચિત કરી બેસવાનો મલક રહે -XXXXX-(૧૨) મુમુક્ષુ આત્મા દ્રોહકારી ન હોવો જોઈએ, વિશ્વાસઘાતી ન જોઈએ. નાકિતર માધુઓને અને શામનને મહા નુકસાન કરી બેને, જેમ વિનેયરત્ન (૧૩) દીક્ષાર્થી અખડિત અગોપાગમણો જોઈએ હુનોલ્લગદો દીનિત થયો હોય તો લોક કહે 'જેયુ ? આ ધર્મમાં આના હુનીયા જમાવીયા એ ધર્મશુર !' એમ કહી નિંદા કરે -XXXXXX (૧૪-૧૫-૧૬) જ ના ત્રાપુ શુભમા, દીક્ષાર્થી આત્મા શ્રાદ્ધ ચોટલે કે અખૂટ ધર્મશ્રદ્ધાવાળો જોઈએ. નહિતર પોતાની જ શ્રદ્ધાના અભાવે બીજાનેય અશ્રદ્ધાળુ કયો, તેમ પોતાને ચારિત્રધર્મ પશ્ચિમથી નહિ વગી તે નિવર જોઈએ, ચોટલે કે લીધેલી પ્રતિજ્ઞાઓ અને ઉત્તમ કડક માર્ગને વહન કરવાની આડે ઉભા થતા બિંબોનો સામનો કરી સ્વનતા અને અન્માર્ગમાં નિશ્ચલ જ્ઞેનારો જોઈએ નહિતર વ્રતભંગ કે માલુતાનો ત્યાગ કરી બેને દેવે દીક્ષાર્થી મમુષમ પન જોઈએ અર્થાત ગુરુને સારી રીતે શરણે આવેલો જોઈએ, આત્માનુ અપણા કરનારો જોઈએ ગુરુને કહે કે "હવે આપ મારી આખ, આપ માફ મન, આપ માફ હૃદય આપનો આદેશ અને આપની ઇચ્છા એજ માફ છવન એને જ મારી આખ જયો, એજ મન વિચારે, એજ હૃદયસદેહ" આ જે ન હોય તો દીક્ષા લીધા પછી વાસ્તવિક ગુરુનિશ્ચા એ નહિ સેવી શકે, ગુરુને પગત્ર નહિ રહી ગઢે, ગુરુ પાનેથી મેળવના યોગ્ય ક્રિતગિદ્ધા-જ્ઞાનાભ્યાસ વગેરે નહિ મેળવી શકે

૧૬ ગુણોનો ઉપસહાર - શાસ્ત્રપર મહર્ષિ આ મોળ ગુણો દર્શાવીને લખે છે કે જે આ ગુણોથી યુક્ત નહિ હોય એ 'જ્ઞાનયોગ'ને આરાધવાનો નહિ, ત્યારે જે આ ગુણોથી સંપન્ન છે, એ ઉત્તમ

જીવ તો જ્ઞાનયોગને ન આસપે, એવું જનવાનું નહિ સોજી ગુણોજી
એવી કોટિના ઠેકે એને 'મોહયોગ' સાથે મેળ જામેજી નહિ, તેમ
'જ્ઞાનયોગ' વિના સહી શકે નહિ બીજી રીતે જોઈએ તો મોહયોગને આ
ગુણો સાથે મેળ ન જામે, ત્યારે જ્ઞાનયોગને આ ગુણો સવાય ચાલી નહિ
આનો અથ એ છે કે તમારે જૃહસ્થપણામા પણ અશ્રેય
જ્ઞાનયોગનું જીવન જીવવું હોય તો અશે પણ આ ગુણોનો અભ્યાસ
કેળવો એ અભ્યાસ હોયો વધી જતા પૂર્ણ જ્ઞાનયોગનું જીવન અવસ્થા
પ્રાપ્ત થશે સોજી ગુણો એ તો વિમાન છે એમા આરૂઢ થયા એટલે
તો જ્ઞાનયોગના ગગનવિહારને મોજથી આદરવાનું ! આપણી વાત એ
હતી કે ધર્મસંન્યાસ ગૌણપણે તો દીક્ષા લેતી વખતેય આવે છે, કેમકે
ત્યા પ્રવૃત્તિધર્મનો ત્યાગ કરી જ્ઞાનયોગનું નિવૃત્તિજીવન સ્વીકારવામા
આવે છે પરંતુ તાત્વિકપણે મને ક્ષાયોપશમિક ધર્મોના ત્યાગ રૂપી
ધર્મસંન્યાસ દ્વિતીય અપૂર્વકરણે પ્રાપ્ત થાય છે

અહીં અપૂર્વકરણ સામર્થ્યયોગ, વગેરેની જે વાતો ઠટ્ટી તેને અગે
સમર્થ શાસ્ત્રકાર લખે છે કે આ બધી વાતોને કહેનાર આગમ છે,
અને આગમ એ જેનું તેનું વચન નથી, કિંતુ સર્વજ્ઞ ભગવાનનું
વચન છે, સર્વજ્ઞ પ્રભુની દેશના છે માટે એ આગમ સત્યાર્થ છે,
ભૂતાર્થ છે, નિરુપિતાર્થ છે, અર્થાત્ મરાબર તપાસેલા, એટલે કે
પ્રત્યક્ષાદિ પ્રમાણથી પરીક્ષેલા પદાર્થને કહેનાર છે, સાક્ષાત્ નિહાળેલી
વસ્તુને ઉપદેશનાર છે, કિંતુ વગર પરજોવા અને વગર દેજોવા
પદાર્થને જણાવનાર નથી તેથી આગમે કહેવા સામર્થ્યયોગ વગેરે
પદાર્થો તદ્દન માયા છે માટેજ તે પરમશ્રદ્ધેય અને પન્થ આદરણીય છે

મામદ્યયોગનું બીજું સ્વરૂપ 'યોગમ યામ' — ધર્મ સંન્યાસ
કાવનાર બીજું અપૂર્વકરણ જોઈ આવ્યા એ સામર્થ્યયોગના ઉત્તમ
કાય માટે જોઈ છે સામર્થ્યયોગની કોટિના ધર્મયોગ માટે વિશિષ્ટ
કોટિનો ગ્રેષ્ઠ પુન્યાર્થ જરૂરી છે એ પુરવાય શાસ્ત્રગમ્ય નથી,

અનુભવગમ્ય છે એનું કાર્ય અપૂર્વકરત્વદ્વારા ક્ષાયોપગમિક ધર્મો
 લગવી, અર્થાત્ ધર્મમન્યાન નામના સામર્થ્ય યોગને મધ્યની, ક્ષાયિક
 ધર્મો પમાડવાનું છે એથી આત્મા અનત અક્ષય જ્ઞાન, દર્શન
 આરિઃ શ્રો વીર્યાદિવખ્તિ ધામે છે એટલે હવે વીતગગ મર્વજી ધને
 છે પરંતુ ત્યાજ મોક્ષ નથી થઈ જતો, અથાત્ ત્યાજ મરેય ઈર્મનો
 અત નથી થઈ જતો. હજી ત્યાજ અઘાતી ક્રમનો નાગ કરવો બાકી
 રહે છે તેથી પહેલા તો તેને ગુણધણે એના લગભગ બધા ભોગ રો
 કર્યા બાદ છેવટે એનો અન્ન અશ ભોગવી નાગ રૂપે માટે ચૌમ્ન
 ગુણધ્યાનક પ્રાપ્ત કરવું પડે છે એ માટે તેના ગુણધણને અતે
 શૈવેગીકરણ માટે યતન કરાય છે એ શૈવેગીકરણ સામર્થ્ય યોગના અન
 ન્યપુરુષાર્થથી બની શકે છે આ શૈવેગીકરણ માટે જે યોગમન્યાસ ક
 વામા આવે છે, તે દ્વિતીય સામર્થ્ય યોગ છે પહેલા ધર્મસન્યાસ નામે
 સામર્થ્ય યોગ, અને આ બીજો યોગસન્યાસ નામે સામર્થ્ય યોગ કહે
 વામા આ યોગ પહેલા ધર્મસન્યાસમા મુખ્ય હેતુભૂત શુદ્ધ ધ્યાનના
 પહેલા બે પાનાનું ચિંતન હોય છે, અને યોગમન્યાસમા કારણ
 તરીકે એનાજ ટેકા બે પાયાનું આલબન હોય છે

‘એક ખામ ખુદાનો’ — અહીં આપણે પૂર્વ વિવેચન ક્રમ
 ધર્મસન્યાસ-યોગમન્યાસને સામર્થ્ય યોગના બે કાર્ય તરીકે વર્ણવ્યા
 હતા, તે એ હિનાબે કે સામર્થ્ય યોગ એક જળરજ્જ્વલ આત્મપુરુષાર્થ
 છે, અને તેના પરિપામે આ બે સન્યાસ નીપજે છે પરંતુ સામર્થ્ય
 યોગ ખરી રીતે માત્ર વિશિષ્ટ વીર્યોન્ન્યાસ નથી, પ્રિન્તુ એ
 વીર્યોન્ન્યાસથી થતી જે ધર્મસન્યાસાદિરૂપ પ્રગતિ, તે છે — જેમકે,
 ‘ઈચ્છા યોગ’ એ માત્ર ધર્મપ્રગતિની ઈચ્છા નથી, પરંતુ એ ઈચ્છાથી
 થતી ધર્મપ્રગતિ છે એમ સામર્થ્ય યોગ પણ આ માતા અપૂર
 ન મર્થથી થતી પ્રગતિ છે માટે જ ગાઅકાન મહાપુરુષે ઠીક જ
 સામર્થ્ય યોગો બે ભાગમા વહેંચી કહ્યું કે એક સામર્થ્ય યોગ ધર્મસ
 ન્યાસ નામનો, અને બીજો સામર્થ્ય યોગ યોગમન્યાસ નામનો

ધર્મયોગના નાણા વિભાગ પાડ્યા હોનાથી સામર્થ્યયોગને ધર્મયોગ તરીકે જાતાવવો જોઈએ, પણ નહિ કે માત્ર વીર્યોદ્ધાસ તરીકે

આયોજ્યકરણ ઉપર બાંધે સામર્થ્યયોગ — આમા બીજો જે યોગસન્યાસ, તે ત્યારે થાય, એનું નિર્ણય કરતા કહે કે જેમ દ્વિતીય અપૂર્વકરણ ઉપર ધર્મસન્યાસ થાય છે, તેમ આયોજ્યકરણ ઉપર યોગસન્યાસ થાય છે આયોજ્યકરણમા-‘આ’ એટલે કેવળ જ્ઞાન વડે અનિત્ય વીર્યશક્તિ હોવાને લીધે, ‘યોજ્ય’ એટલે તત્ત્વ અઘાતી કર્મને ખપાવવાતા હિમાને તેવી અવસ્થાનો-‘કરણ’ એટલે પ્રયત્ન-એવો અર્થ થાય આખાનો અર્થ એ થયો કે કેવળજ્ઞાન અને અનતવીર્યના પ્રભાવે બાકીનો ચાર અઘાતી કર્મો (ભવોપશ્ચાદી= મમારમા પકડી રાખનારા કર્મો) ને ખપાવવા માટે જરૂરી એવી જે આત્માની અવસ્થા, તે કરનારા પ્રયત્ન તે આયોજ્યકરણ કહેવાય છે આ પ્રયત્ન, આ વીર્યોદ્ધાસ આત્માની શૈવેશી અવસ્થાને જન્મ આપના પૂર્વે યોગસન્યાસ નામનો સામર્થ્યયોગ નિપજાવે છે

શૈવેશી-જ્ઞાન અને યોગસ યાસનુ રનરૂપ — અહીં જે શૈવેશી અવસ્થા જોવામા આવી તે માર્ગ છે, અર્થાત્ શૈવેશી ગાજ્ઞના અર્થને અનુસરનારી છે જ્ઞાન એટલે પરંત, શૈવનો ઈગ તે મેળ પરંત એ અચલ, મહાચ્ચિર અને નકર ગણાત છે અહીં પણ આત્માની અવસ્થા મેળ જેવી કે વામા આવે છે જેમ મેરુના પાસણના ઝીણામા ઝીણા પ્રદેશો બધા જ્યાં છે ત્યાં જ રહે છે જ પણ જ્ઞાનતા ચાલતા નથી, તેમ આત્મા મા અરૂપી પદેગો આ અવસ્થામા સ્થિત અચન કરી દેવામા આવે છે, અર્થાત્ હવે ઉપરના પ્રદેશો નીચે, નીચેના ઉપર એમ અનવિચર નથી થવા દેવામા આવતા શૈવેશી પૂર્વે આત્મામા મનોયોગ, વચનયોગ, કે કાનયોગનું પ્રવતન હતું તેથી આત્મપ્રદેશો અનવિચર હતા અવગત એક પણ પ્રદેશ આત્માથી છૂટે નહોતો

પડે, છતાં પણ ઉદ્વેગતા પાણીના પ્રદેશોની જેમ અન્ન અદન હીન
 ચાક્ર ચાકુ હતી હવે કેવળનાની મરંસ પોતાની અવિન્ય શક્તિથી
 આત્મપ્રદેશોને શેલેરાની જેમ નિશ્ચય કરી દે છે તેથી જ પૂર્વે ન્યા
 શરીરના પોવાણના બાગમાં આત્મપ્રદેશ નહોતા, ત્યાં પાંચ આત્મ
 પ્રદેશો પુરાઈ જાય છે, આ ૧ માટે જ આત્માની અવ તાહના (આ-ગમ
 હેવાની સ્થિતિ) શરીર કળતા રૂં બની જાય છે અર્ધી શેલેની
 કલ્પમાં અર્ધાનું શેલેશ જેવી અવસ્થા કલ્પાની પ્રક્રિયામાં મન-
 વચન-કારાના યોગોનું મલત્તન રૂધન કળામાં આપે છે એમાં મૂલ
 યોગથી મૂલ મનયોગ-વચનયોગનું રૂધન, પછી મૂલ ૧૪
 યોગથી મૂલ કારયોગ મૂલ મનયોગ-સૂક્ષ્મ-વચનયા ૧ ૫ ધાતા
 અતે એ આત્મ સૂક્ષ્મ કાયયો ૧ પાંચ ૫ ધાઈ જાય છે આ યોગોનું
 રૂધન રૂધન રૂધન એ યોગનિરોધ કહેવાય છે, એજ યોગસન્યા ૧
 કહેવાય છે આ કરવું એ યોગનાધનાનો પ ૧૫ કા છે યમ નિયમથી
 આગે બ્રાહ્મ, સમાધિ મુખીની યોગ માધના, કે અદ્યેષ જિન માધી
 પ્રા બી તત્ત્વ-પ્રતિપત્તિ-મમાપત્તિ મુધીની યોગ માધના, હતી તાં
 મહાન, અને ઉત્તરોત્તર જાંબી જાંબી કોટિની, પગુ એનામાં મન
 વચન કાયાની પ્રવૃત્તિ સદતઃ અટકાવવાનું જેમ નરોત્તુ આ એ
 ન થાય ત્યાં મુધી આત્મા પર જડ કમ પુ નહોતો બધ ચાકુ નહે
 છે ત્યાં આયોજ્યકરણ હવે એવું જેમ આપે છે કે જેથી તદ્દનજ
 યોગનિરોધ, યોગસન્યાસ થાય છે તે પછી લેશમાન નરીન કર્મબધ
 થતો નથી, અને નિલકમાં નહવા મરં કર્મનો નાશ પાવ્ય
 હસ્તગતના ઉચ્ચારણ જેટલા કળમાં જ રડ જવાથી તુર્ત યોગ
 નીપજે છે આમ યોગમન્યામ એજ જીવને તુર્ત મેક્ષ સાથે યોગ
 આપે છે-યોગ કળની આપે છે માટે અયોગ એ મર્વશ્રેષ્ઠ યોગ છે
 અર્ધી યોગમન્યાસ અને સર્વશ્રેષ્ઠ યોગ-જનેમા યોગ શબ્દ
 છે, ૫ તુ અર્થ બનેના બુદ્ધ છે યોગસન્યામમાં યોગ શબ્દથી
 મન-વચન-કાયાની પ્રવૃત્તિ કલાવના આત્મ-સાધન લેવાને છે

તારે મવ શ્રેષ્ઠ યોગમા યોગ શબ્દથી યોગસાધના લવાની છે. યોગનાધના એટલે મોક્ષ નાથે જીવનો યોગ કરાવી આપનારી સાધના એ પેની મન-વચન-ક્રિયાઓના નિરોધની મિદ્યામા પગલાણએ પહોંચે છે હરે આગળ ઈર્ષ કે વાપુ રહેતું નથી હરે તો મહત્ત્વ રીત કર્મક્ષય અને આત્માનુ ઝેઠાંગમન થઈ જાય છે એમ કાઈ પુરુષાર્થ-પ્રવર્તન કરનારો હોને નથી મોક્ષ પામવા માટે છે નામા છે ના પુરુષાર્થનું સાધના કે વાની હોય તે આ યોગનિ ગાધની-યોગ નિઘ્યાસની માટેજ એ નવ શ્રેષ્ઠ યોગ છે એ પછીનો ક્રમ ક્ષય તો મહત્ત્વભાવે, અર્થાત્ ક્રમની સ્થિતિ પાછી ગઈ હોવાથી એના સ્વભાવે, (નિષ્ક્રિયે આત્માના પ્રવર્તનથી) ક્રમ ઉત્થમા આવી ક્ષીણ થતા થઈ જાય છે તેમજ આ માનુ જીવ મિદ્ધગિતા પર જવાનું પણ મહત્ત્વભાવે બને છે આજ સુધી પાણીમા નીચે જોડા માટીના લેપથી લેપાયેલા તુળડાની જેમ આ મા ક્રમના લેપથી નીચે સંમારમા હતો હવે લેપ છૂટી જવાથી હલકા બનેલા તુળડાની જેમ આત્મા મહત્ત્વભાવે જાયે જઈ ઉપરની છેત્રી લોકમપાત્રીને અડીને જો છે આગળ અવોકમા નિષ્ક્રિય જવાનું કરતા એ કે ત્યાં ગમનમા સહાયક તરફ ધર્માન્તિમય નથી

આમ યોગસંન્યાસે યોગસાધના પુરી થઈ યોગસામર્થ્ય એ યોગની છેત્રી ડોલિની સાધના છે, માટે એને દ્વિતીય સામર્થ્યયોગ કહ્યો વાત શાના ઉપર ચાલતી હતી ? યોગનંદિ સમુચ્ચય નામનો ઉત્તમ ગ્રંથ લખતી વખતે ગાંધગર મહર્ષિએ મગજમા પરમાત્માને ઇચ્છાયોગથી નમસ્કાર કર્યો હતો ત્યાં પ્રસંગ પામીને એઓશ્રીએ જણતાનું હતું કે પરમાત્માને નમસ્કાર એ એક ધર્મયોગ છે ધર્મ-યોગ ત્રણ પ્રકારે હોય છે, શાસ્ત્રયોગ ઇચ્છાયોગ, અને સામર્થ્યયોગ 'ઈક્ષોવિ નમુકારે તારેઈ' એ સામર્થ્યયોગનો નમસ્કાર છે એ કેવળજ્ઞાન પામવાની નજીક પૂર્વે આવે ત્યાં ધર્મસંન્યાસ થાય પછી મોક્ષ પૂર્વે યોગમન્યાન થાય

ઈષ્ટાધ્યાય-શાસ્ત્રયોગ સામઘ્યયોગનુ વિવેચન પુરૂ થાય છે હવે યથક્રમ મહર્ષિ સૂરિપુરુષ શ્રી હરિભદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજના યોગની આઠ દષ્ટિનું વર્ણન શરૂ કરે છે તે વર્ણન આ ઈષ્ટાધ્યાયોગાદિ ત્રિવિધયોગના વર્ણનથી અલગ છે, જુદું છે

એમા પહેલા 'મિત્રા-તારા-બલ્લા-દીપ્ત-સ્થિરા-મન્તા-પ્રભા-પરા' એ પ્રમાણે આઠ નામ આપી, એની સામાન્ય યોગબ, યોગ તદ્દિમા જરૂરી બનાદિની સજ્જાઓના ત્યાગ તથા 'ઈષ્ટ' સાથે ક્રમસર પ્રાપ્ત થતા

(૧) યોગના આઠ અગ-યમ-નિયમ-આગન-પ્રાપ્તિયમ-પ્રત્યા હા -ધારણા-ધ્યાન નમાધિ, તથા

(૨) આઠ ગુણ-અદ્વેષ-શિશામા-શુભ્રવા-અવણુ-ગોધ મિમાસા-પ્રતિપત્તિ-પ્રવૃત્તિ, તેમજ

(૩) ક્રમસર ત્ય તતા આઠદોષ-એક ઉદ્વેષ-દ્વેષ-ઉત્થાન-બ્રાન્તિ-અન્યભુદ્-રોગ-આસંગ, વગેરે કેલુ વર્ણવે છે તે અવસરે

(યોગદષ્ટિ-સમુચ્ચયની પીઠિકા
પરના વ્યાખ્યાન સમાપ્ત.)

✽

પ્રમુખ — મોતીશા જૈન ચેરીગીઆ દુમ્મથી મેકેટરી ડી ૩ શાહ
બવેશ્વર-સાધનાગ, ૧૫/૬/૧૯૫૬

નું — સુવક્રમાનન્દ સત આનંદી, ગાડી ૧ મુ નાનપ દસાડિયો અકલે, સુ ન

[અનુસંધાન અનુક્રમણિકા પાના ૬-૧૧ થી ૧૨]

પાનું	વિષય	પાનું	વિષય
૨૩૭	પોતાની દુર્લભતાનું નિરીક્ષણ આત્મ સમાધિ	૨૭૦	ધમસન્યામ તથા પરામ
૨૪૦	ચોરસ પત્ર	૨૭૧	ઔષધિ ક્ષાયોપશમિ-
૨૪૧	શ્રોતાના દસ ગુણ	૨૭૪	સ ગુણ જે જાત ॥ ક્ષાયોપશમિ
૨૪૨	રીતના મોહ કરતા વસ્તુને મોહ ખોલ	૨૭૬	અપૂર્વકરણ અત્યંત
૨૪૪	નિત્ય પર્વ-જુહારમિત્ર	૨૭૯	સ્થિતિ-જાત-૨૨મનાત
	કથા-કુટુંબ-ધમ	૨૭૭	સક્રમણ-કૃતિ-જુ-અપવન ॥
૨૪૬	ધાતી અધાનીની વિચિત્રતા અને નિત્ય જ્ઞા	૨૭૮	ગુણમેષિ-૪ ગુણમક્રમ
૨૫૩	શાસ્ત્રયોગના માગ આત્મ જીવ અને મન આત્મની ચિંતાથી હાનિ		પ્રાપ્તિ-અત્યંતિ-૫
૨૫૫	આત્મામા માપાજવી કરા	૨૮૦	મન રણ પુનઃ ઉત્થાન-ક્ષાયોપશમ
૨૫૭	આગમનદા પ્રમાણી દાખલાનો ઉપાન	૨૮૧	સમ્યક્તા પ લક્ષણ
૨૫૮	વેશ્યાના હાથે શ્રદ્ધાગત ન વા	૨૮૨	જીવન અર્થક્રમણ
૨૬૦	જીવનનો એક ઉપાય	૨૮૩	જ્ઞાનયોગ-મોહયોગ
૨૬૧	પ્રભુદર્શન વિચારણા	૨૮૪	દીપ્તાર્થના ૧૬ ગુણ
૨૬૨	જૂની આશાના		સંકેતની મત્તા
૨૬૪	સગરોપમોદ-ઉદ્ભવ	૨૮૫	સસારની નિર્ગુણતા
૨૬૬	સામર્થ્યયોગ	૨૮૬	તાત્પર્યમા શા દોષ ૨
૨૬૭	શાસ્ત્રસૂત્ર મનાતિ		નિરાગ કૃતજ્ઞ વિનય કયા ૨
૨૬૮	પ્રાતિમ જ્ઞાન	૨૮૭	સમપણ જ્ઞાનયોગનો મેગ
૨૬૯	દાપણ દાપણેણિ	૨૮૮	યોગમન્યામ
		૨૮૦	આયોજ્યકરણ-શૈલેશી જા
		૨૮૧	અયોગ એ એક યોગ
			જ એમા યોગના અર્થ
		૨-૨-૮૩	મોક્ષમન આદિ
			નિ-યોગાગ ગુણ-દોષ-યાગના નામ

